

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»**

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ВСП «ГПФК МДУ»**

**«Актуальні питання сучасної освіти:
творчість, майстерність, професіоналізм»**

Мукачево

14 квітня 2022 р.

УДК 37.014(477)(043.2)

«Актуальні питання сучасної освіти: творчість, майстерність, професіоналізм» : збірник тез доповідей VI науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів освіти ВСП «ГПФК МДУ», 14 квітня 2022 р., Мукачєво / ред. кол.: І. І. Кушнір (гол. ред.) та ін. – Мукачєво: ВСП «ГПФК МДУ», 2022. – 316 с.

ISBN 978-617-7495-49-8

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного
університету
(протокол № 3 від «21» березня 2022 р.)**

У збірнику вміщено тези доповідей науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів освіти «Актуальні питання сучасної освіти: творчість, майстерність, професіоналізм». Учасники конференції розкривають головні ідеї щодо актуальних проблем освіти та науки в умовах сучасних викликів, пошук шляхів впровадження теоретичних засад в освітню практику, висвітлюють результати наукових досліджень у галузі психолого-педагогічних наук.

Видання призначено для викладачів, здобувачів освіти педагогічних навчальних закладів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на Інтернет-конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Кушнір І.І. – директор ВСП «ГПФК МДУ», кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, почесний педагог України.

Паук М.М. – заступниця директора з виховної роботи, кандидат філологічних наук, викладачка української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Мішкулинець О.О. – заступниця директора з навчальної роботи, кандидат психологічних наук, викладачка психолого-педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Грегірчак Д.Б. – завідувач навчально-виробничої практики, кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Кампов Н.В. – завідувачка шкільного відділення, викладачка української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Кертис Н.В. – завідувачка дошкільного відділення, викладачка дошкільної педагогіки та окремих методик, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Буркало Н.Л. – завідувачка музичного відділення, викладачка гри на інструменті, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Синевич І.С. – завідувачка відділення гуманітарної освіти, доктор філософії, викладачка педагогіки, спеціаліст вищої категорії, викладач вищої категорії.

Феньов Я.І. – голова предметної (циклової) комісії викладачів дошкільної та шкільної педагогіки, психології та фізичного виховання, викладачка педагогіки, спеціаліст I категорії.

Старова Ю. В., – кандидат психологічних наук, викладачка психолого-педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Котубей В.Ф. – доктор філософії, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	9
<i>Алмазій К.М.</i> Які сучасні технології та техніки використовуються під час вивчення англійської мови...	9
<i>Бокшан В. О.</i> Наукові підходи до вивчення креативності вихователя закладу дошкільної освіти.....	15
<i>Брижак Р. В.</i> Вокально-хорова робота в процесі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.....	20
<i>Застулка О.Ю.</i> Самоактуалізація вихователя закладу дошкільної освіти.....	25
<i>Куліш А.В.</i> Емоційне спілкування батьків з дитиною як фактор психічного розвитку.....	30
<i>Король Л.В.</i> Розвиток інклюзивної компетенції вчителя на уроках іноземної мови.....	35
<i>Матвіюк А.О.</i> Компетентнісний підхід в сучасній освіті.....	41
<i>Морданинець С.І.</i> Навчання через гру в умовах НУШ.....	45
<i>Танасейчук О.С.</i> Використання інтерактивних технологій в освітньому просторі НУШ.....	52
<i>Томинець М.П.</i> Розвиток критичного мислення на уроках української мови.....	57
<i>Хрипта Я.В.</i> Упровадження елементів нестандартності на уроках української мови як засобу формування мовних компетентностей школярів.....	61
<i>Шекмар Б.В.</i> Актуальні проблеми освіти в сучасному інформаційному світі.....	66
<i>Шетеля Т. В.</i> Трудове навчання в розвитку особистості школяра.....	72
РОЗДІЛ ІІ. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА.....	79

<i>Барчій М.В.</i> Педагогічна майстерність учителя та результативність навчання.....	79
<i>Василенко М.В.</i> Професійна підготовка майбутнього вчителя та його саморозвиток.....	83
<i>Декет Д.В.</i> Особистісний розвиток учителя початкової школи в умовах сучасності.....	89
<i>Дем'ян Д.Д.</i> Бібліотерапія як важлива складова професійної компетентності сучасного вчителя Нової української початкової школи.....	93
<i>Зейкан Є. І.</i> Народно-сценічний танець як засіб творчого розвитку здобувачів освіти.....	101
<i>Йовдій М.Ю.</i> Психологія професійного становлення майбутнього фахівця філології.....	107
<i>Мартинич М.М.</i> Формування технічних навичок під час гри на додатковому інструменті (акордеоні, баяні).....	113
<i>Меліка К.В.</i> Формування мотивації до успіху в професійній діяльності вихователів ЗДО.....	117
<i>Небелюк А.Р.</i> Формування самоосвітньої компетентності педагога.....	121
<i>Станинець М.Ю.</i> Майстерність педагога як самоорганізація високого рівня професійної діяльності....	125
РОЗДІЛ ІІІ. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ	
МІЖЕТНІЧНИХ ТА МІЖКУЛЬТУРНИХ	
ВІДНОСИН.....	133
<i>Іванчо А.П.</i> Особливості розвитку соціокультурних відносин в освітньому просторі.....	133
<i>Чедрик А.А.</i> Педагогічне спілкування у міжкультурному контексті.....	138
РОЗДІЛ ІV. РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО	
ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБАВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ	
ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ.....	142
<i>Бубряк К.М.</i> Як навчити дитину насолоджуватися музикою.....	142

<i>Довганюк В.С.</i> Розвиток творчих умінь та навичок учнів початкових класів в умовах ГПД.....	146
<i>Керечанин Н. І.</i> Формування творчого потенціалу вчителя як невід’ємна частина педагогічної професії.....	153
<i>Мартинич М.М.</i> Упевнений старт і правила успішного молодого педагога.....	161
РОЗДІЛ V. ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЇ.....	166
<i>Борканин В.Й.</i> Впровадження інноваційної технології «Створення ситуації успіху» в інклюзивне навчання.....	166
<i>Габовда А. Ю.</i> Інклюзія: Технології роботи сучасного вчителя початкових класів.....	171
<i>Глиба Е.М.</i> Соціалізація дітей зособливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.....	178
<i>Грицько К.В.</i> Інклюзивна освіта в Новій українській школі.....	184
<i>Єсеновська Ю.М.</i> Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.....	189
<i>Іваніга М.С.</i> Інклюзивне навчання в початковій школі: проблеми та інновації.....	195
<i>Козій О. В.</i> Інновації інклюзивного освітнього середовища.....	202
<i>Кубарич.В.І.</i> Інклюзивне навчання та його переваги.....	206
<i>Машика Д.В.</i> Формування комунікативної компетентності в учнів початкових класів в умовах інклюзивного навчання.....	211
<i>Михалчич Р. П.</i> Інклюзивна освіта у закладах початкової та середньої освіти.....	218
<i>Могіш М. В.</i> Проблематика інклюзивної освіти в сучасній школі.....	224

<i>Петришинець Г. Д.</i> Особливості викладання технологій в інклюзивних класах початкової школи.....	229
<i>Пономаренко Д.А.</i> Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти.....	234
<i>Розман І.М.</i> Використання методики навчання грамоти М. Зайцева в інклюзивній освіті.....	239
<i>Юріна М. М.</i> Специфіка альтернативної аугментативної комунікації як засобу розвитку мовленнєвої діяльності дітей з особливими потребами.....	243
РОЗДІЛ VI. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	251
<i>Барановська О. В.</i> Особливості мовних технологій на сучасному уроці української мови.....	251
<i>Бзова К.М.</i> Особливості впливу інтернет технологій на формування особистості учнів молодшого віку.....	258
<i>Влк М.К.</i> Інформаційно-комунікаційні технології – як сучасний засіб навчання в освіті.....	262
<i>Габовда М.І.</i> Актуальність і проблемність дистанційного навчання в початковій школі.....	268
<i>Дан М.Ю.</i> Скаффолдинг у роботі вчителя початкових класів як складова інклюзивного навчання.....	271
<i>Дрогобецька Н. С.</i> Інноваційність – важлива ознака сучасної освіти та розвитку креативності молодших школярів.....	278
<i>Йокоб О.В.</i> Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми.....	283
<i>Калій О.М.</i> Професійні якості учителя в реалізації проєктної діяльності.....	286
<i>Кемінь Б.</i> Викоритання інтерактивних технологій в освітньому просторі Нової української школи.....	290
<i>Лахманич Д.М.</i> Інноваційні технології в контексті сучасної дошкільної освіти.....	294

<i>Прокоп М.В.</i> Розвиток початкової освіти в контексті завдань НУШ.....	298
<i>Шандор Ю.С.</i> Технології інтегрованого навчання.....	303
<i>Шкурина А.О.</i> Використання інноваційних технологій в початковій школі на уроках ЯДС.....	307
<i>Югас О.М.</i> Технологія «Web-квест» як форма інтерактивного навчання молодших школярів в умовах НУШ.....	311

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.091.313:811.111(043.2)

Алмашій К.М., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Барчі Б.В.,
викладач англійської мови,
кандидат психологічних наук, доцент.

ЯКІ СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТЕХНІКИ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність теми зумовлена стрімким інформаційним і технологічним прогресом. На сьогоднішній день все більше і більше з'являється різних методик і технологій навчання і виховання за допомогою мультимедійних технологій [1].

Вивчення доцільності використання мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі відбувалося за кількома напрямками. Наприклад, професор Є. Полат на ряду з іншими досліджувала проблему застосування мультимедійних технологій в освіті, дослідники О. Леонов та Є. Машбіц вивчали проблеми забезпечення навчального процесу комп'ютерними засобами, а такі вчені, як М. Аносов, М. Бовтенко та багато інших зробили предметом свого дослідження використання сучасних інформаційних технологій у вивченні іноземної мови. Однак вищенаведені праці неповністю розкривають потенціал використання мультимедійних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах, чим, власне, зумовлена актуальність обраної теми. В. Вільямс і К. Маклі у своїй статті «Комп'ютери в школі» пишуть: «Є одна особливість комп'ютера, що розкривається при використанні його як пристрою для навчання інших і як

помічника в придбанні знань – це його бездушність. Машина може «дружелюбно» спілкуватися з користувачем і в якісь моменти «підтримувати» його, однак вона ніколи не виявить ознак дратівливості і не дасть відчуття, що їй стало нудно. У цьому контексті застосування комп'ютерів є, можливо, найбільш корисним при індивідуалізації викладання». На сучасному етапі розробкою і впровадженням у навчальний процес нових інформаційних технологій вже активно займаються такі дослідники як Є. Полат, Є. Дмитреєва, С. Новиков, Т. Полілова, Л. Цветкова тощо [1].

Останнім часом методика викладання іноземних мов зазнала певних змін у організації процесу та методів навчання, його структурі та змісті. На сьогоднішній день найпоширенішим та дієвим методом викладання та навчання іноземних мов, безперечно, є комунікативно-орієнтований, який покликаний максимально наблизити учнів до реальних умов іншомовного середовища. А активне застосування комп'ютерних технологій є одним із засобів реалізації цього методу. Саме тому перед спеціалістами в галузі комп'ютерних технологій, лінгвістами, методистами та викладачами іноземних мов виникла необхідність вдосконалення методики викладання, застосовуючи сучасні мультимедійні технології [1].

Таким чином, комп'ютер бере на себе левову частину рутинної роботи викладача, вивільняючи йому час для творчої діяльності, що на сучасному рівні розвитку техніки не може бути віддана комп'ютеру. Сучасні мультимедійні технології, відкриваючи учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення нових професійних навиків, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання, що, безумовно, позитивно відображається на

ефективності навчання. Використання мультимедійних презентацій на уроках англійської мови є чудовим засобом підвищення ефективності навчального процесу [1].

Учительські презентації можуть бути використані для супроводу уроку, представлення нової теми чи звіту та для повторення вивченого матеріалу [1].

Учнівські мультимедійні презентації доцільно використовувати для представлення результатів власних проведених досліджень, проєктів, самостійної роботи або ж як засіб ознайомлення з новою інформацією для виконання випереджуючих завдань. Найбільшою перевагою використання мультимедійних презентацій на уроках англійської мови є те, що за допомогою цього засобу можна адаптувати навчальний матеріал під особливості сприйняття учнів і, у випадку учнівської презентації, надати учню можливість додатково закріпити та систематизувати отриману інформацію. Отже, використання мультимедійних презентацій при вивченні англійської мови є потужним засобом підвищення продуктивності навчального процесу [1].

Застосування мультимедійної дошки значно урізноманітнює навчальний процес, викликаючи в учнів бажання працювати з таким сучасним засобом та інтерес до вивчення англійської мови. Тим самим, сприяючи засвоєнню навчального матеріалу, що ще раз підтверджує необхідність впровадження цього потужного технічного засобу в навчальний процес [1].

Ще один метод, який здавався прогресивним свого часу, але не виправдав очікувань на практиці – аудіо-лінгвістичний метод (audio-lingual method). Суть цього методу в тому, що студент на перших етапах багато разів повторює почуте англійською мовою аудіо. Після цього передбачається, що студент на наступних етапах може використовувати почуте і завчене в своїй промові.

Насправді людина може легко використовувати в своїй промові тільки ті мовні структури (речення), які вона може сама скласти. В іншому випадку згадати навіть багато разів повторене речення все ж дуже складно. Саме тому аудіо-лінгвістичний метод може бути використаним лише частково, а як самостійний підхід, незважаючи на свою новизну, він не може забезпечити ефективне вивчення англійської мови [2].

З метою комунікативного підходу під час вивчення англійської мови можна застосовувати такі прийоми та методи:

Контекстний метод – при цьому методі нові слова вивчаються в контексті. Це означає, що студенти повинні зрозуміти, що значить певне слово, виходячи із загального розуміння всього тексту. Цей спосіб ефективніше перекладів, адже він максимально активізує розумову діяльність і будує зв'язки між словом в англійській і поняттям у свідомості людини. Такі зв'язки набагато міцніше простого запам'ятовування перекладу слова рідною мовою [2].

Рольова гра – цей метод передбачає, що студент отримує певну роль (наприклад, продавець у магазині) і взаємодіє з іншим студентом, який отримав свою роль (наприклад, покупець). Звичайно ж, в такому разі студенти отримують допоміжні матеріали: список слів і фраз, граматичних структур, які вони можуть використовувати. Але ефективність такого способу вивчення англійської мови полягає в тому, що студенти не просто повторюють слова і фрази, а в реально комунікативній ситуації (нехай і змодельованій) вибирають потрібні мовні інструменти і правильно їх використовують самостійно. При такому методі викладач спостерігає, підказує, але не позбавляє студентів можливості самим спробувати скласти і сказати потрібне речення [2].

Метод Anitemdescription – ще одна ігрова форма підвищення ефективності вивчення англійської мови, яка поза уроками англійської мови відома як Alias. У цій грі необхідно описати слово або словосполучення, вказане на картці, при цьому не використовуючи корінь цього слова. Такий метод корисний як мінімум з трьох причин. Перша: людина вчиться пояснювати слова, а не перекладати їх, і якщо вона не може згадати слово в потрібний момент в реальному житті, то зможе його пояснити – і комунікація все одно відбудеться. Друга причина: слова вивчаються безпосередньо в процесі спілкування англійською. Третя причина: інші студенти теж активно залучені в те, що відбувається, адже ця гра двостороння. Крім цього, активізується синонімічний ряд і взаємодія в групі позитивно впливає на атмосферу на уроці [2].

Chainstory – гра, яка не тільки сприяє ефективному вивченню англійської мови, а й проявляє фантазію і індивідуальність студентів. Суть гри полягає в колективному складанні історії: кожен студент по черзі складає речення, продовження попереднього. Ця вправа працює одночасно і на активацію словникового запасу, і на тренування граматичних структур [2].

Метод інтервальних повторень, Ця техніка використовується, щоб краще запам'ятовувати нові слова і поняття. Ви повинні повторювати вивчений матеріал через певні проміжки часу. Наприклад, якщо ви вчите нові слова, то їх слід повторити кілька разів протягом одного заняття, потім повторити на наступний день. Потім ще раз через кілька днів і, нарешті, закріпити матеріал через тиждень. Якщо ви вчите слова самостійно, знадобиться відслідковувати потрібну кількість часу [2].

Метод Олександра Драгункіна, автор цієї методики прославився тим, що просував ідею використання русифікованої транскрипції для запам'ятовування

англійських слів. Автора не турбує неправильна вимова, адже акцентів і варіантів вимови так багато, що не обов'язково звучати правильно. Це той випадок, коли сліпого наслідування мети «просто говорити» – недостатньо. Який прогресивною та унікальною не була б методика, вивчати потрібно справжню мову, а не його адаптацію під вас [2].

Метод Дмитра Петрова, головне завдання в цьому методі підвищення ефективності вивчення англійської мови – довести до автоматизму набір основних формул і алгоритмів англійської мови, які дозволяють з обмеженої кількості слів формувати практично необмежену кількість фраз і речень, що складають достатню для розуміння і спілкування базу. Такий курс – це 16 відеоуроків тривалістю годину, які складаються з продуманих і перевірених матеріалів. Мінусом такого методу є обмеженість тематики, одноманітність уроків, а також неможливість підлаштовуватися під індивідуальність студента [2].

Можемо з упевненістю сказати, що жоден метод вивчення іноземної мови не може бути ефективний в одиночному використанні. Лише правильна комбінація відповідно до рівня знання англійської студентами та їх конкретними цілями може дати дійсно хороші результати. Наприклад, на одному уроці, інтегруючи знання з географії та англійської мови, студенти грають в Alias зі словами на тему подорожі, потім викладач пропонує рольову гру «Розмова в літаку», а нова граматична тема розглядається за контекстним методом, при розборі автентичного тексту з сайту про авіаперельоти [2].

Список використаних джерел:

1. Садова Г. О. Використання сучасних інноваційних технологій під час вивчення англійської мови на старшому етапі [Електронний ресурс]. Режим доступу :

<https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-sucasnih-informacijnih-tehnologij-pid-cas-vivcenna-anglijskoi-movi-na-starsomu-etapi-1959.html>.

2. Попроцька К. Ефективне вивчення англійської мови: методи й підходи. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://p12.com.ua/journal/view/effektivnoe-izuchenie-anglijskogo-metody-i-podhody>.

УДК 373.2.011.3-051(043.2)

Бокшан В. О., здобувач освіти II-A курсу
керівник: Тягур Л. М., викладач психології,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ КРЕАТИВНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вивченню креативності вихователя приділяють не мало часу. Так як виховання дітей у ЗДО займає особливе місце в розвитку дитини. Виховання дітей – не проста робота, тому що вихованці сприймають навколишній світ не так як дорослі й не можуть зрозуміти багато процесів і явищ. Тому всі вихователі мають бути креативними людьми, щоб змогти пояснити все дитині цікаво і доступно.

Креативність - творчі здібності індивіда, які характеризуються готовністю до створення принципово нових ідей, які відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення. Креативність - здатність людини творити незвичайні ідеї, відхилятися від традиційних схем мислення, швидко розв'язувати проблемні ситуації [2]. Креативність вихователя – це здатність вихователя, що спрямована на ідеї подання навчального матеріалу так, щоб діти звертали увагу на навчання і ним цікавилися.

Особливістю творчості вихователя – легкість налагодження стосунків з кожною дитиною як з творчим індивідом в процесі спільних пошукових, ігрових та навчальних дій в різних сферах діяльності. Щоб бути креативним вихователем, педагог має мати свободу творити, вільність думок та творчі здібності.

Уперше поняття „креативність” застосував у 1922 р. Д. Сімпсон для позначення здібності людини відмовлятися від стереотипних способів мислення, але поширення в психології термін „креативність” набув у другій половині ХХ століття [4]. Вивченням творчої діяльності займалися вчені, такі як Д. Богоявленська, Е. Боно, Л. Виготський, В. Давидов, В. Кузін, П. Пономарьов, Д. Ельконін та ін. Крім того, у роботах М. Зіновіної, І. Медакової, Н. Пейсахова, А. Єсаулова та ін. звертається увага на те, що успіх системного творчого мислення в процесі професійної підготовки багато в чому визначається рівнем сформованості основних компонентів творчого мислення на більш ранніх етапах формування особистості. До таких компонентів входять: здатність до аналізу, синтезу, порівнянню та встановленню причинно-наслідкових зв'язків, критичність мислення та здатність знаходити протиріччя, прогнозування можливого розвитку, здатність багатоекранно бачити будь-яку систему або об'єкт в аспекті минулого (теперішнього, майбутнього), будувати алгоритм дій, генерувати нові ідеї і вирішувати їх у образно-графічній формі [1].

Основними ознаками креативної особистості є: інтелект, знання та досвід; широта кругозору; самостійність і сміливість мислення; здатність до критичного оцінювання попереднього досвіду і навколишньої дійсності; діалектичний світогляд; індивідуальність, оригінальність і незалежність у прийнятті рішень; альтернативність; здатність фантазувати; широке використання наукового підходу в практичній діяльності [5].

Педагогічна діяльність тісно пов'язана з креативністю. Головною метою вихователя – є пояснення дитині всього, що потрібно знати про навколишній світ на даному етапі життя. Адже, з кожним днем свого життя дошкільник все краще пізнає середовище, в якому перебуває. А за допомогою креативних вихователів це відбувається з цікавістю і творчим підходом. Кожного дня вихователі, як і інші педагоги, продукують нові ідеї подання виховного та навчального матеріалу дітям.

Креативність набуває специфічної структури залежно від особливостей певного виду творчої діяльності. Це зумовлює необхідність виділення вченими поняття «професійна креативність», яке означає невід'ємну складову професійної діяльності, що трактується як здатність трансформувати засвоєний досвід навчально-професійної діяльності, у ході якого майбутній фахівець здатний відтворити й творчо реформувати продукт праці, стаючи активним суб'єктом. На основі визначення специфічних особливостей творчої професійної діяльності вихователів ЗДО, а також результатів теоретичного аналізу феномену креативності, запропоновано поняття «професійна креативність вихователів ЗДО, під яким розуміємо здатність до актуалізації творчих пізнавальних процесів, рефлексії, саморегуляції творчої діяльності, реалізації розумових дій та операцій у творчому розв'язанні педагогічних завдань і потребу у творчій самореалізації й емоційному задоволенні від творчої діяльності [5, с. 5-6].

Необхідність розвитку професійної креативності майбутніх вихователів ЗДО зумовлена підвищенням вимог до сучасних освітян, зокрема, їх здатності високоефективно та інноваційно розв'язувати професійні завдання. Креативність є інтегрованим, складноорганізованим утворенням, що визначається комплексом психічних чинників та зумовлює здатність особистості до творчої

діяльності. Розвиток креативності має певні психофізіологічні передумови, проте вона детермінована переважно соціальними чинниками. Залежно від виду професійної творчої діяльності креативність набуває специфічних ознак. Професійна креативність вихователя ЗДО є суб'єктивним компонентом творчої педагогічної діяльності та визначається як здатність до актуалізації творчих пізнавальних процесів, рефлексії, саморегуляції творчої діяльності, реалізації розумових дій та операцій у творчому розв'язанні педагогічних завдань і потребу у творчій самореалізації й емоційному задоволенні від творчої діяльності [3, с. 15-16].

На мою думку, щоб дитину захопити до навчання, потрібно навчально-виховний процес зробити цікавим: включити до нього інтелектуальні та дидактичні ігри, надати можливість дітям, у певній мірі, самим досліджувати і вивчати навколишнє середовище. Творчий педагог буде креативним, якщо виховний процес зможе перетворити на веселі та цікаві заняття, на яких вихованець отримає задоволення.

В. Сухомлинський у праці: «Методика виховання колективу» писав: «Пам'ятайте, що з тієї миті, як у юній душі пробуджується перше наслідування вас, бажання бути схожим на вас, кожне ваше слово набуває для вашого вихованця особливої ваги, кожна ваша думка стає думкою вашого вихованця». Тому вихователь має бути не лише творчою людиною, а й розумною. Так як на ньому лежить відповідальність за дитину, можливості вихователя мають вдосконалюватися. Готовність до нових ідей і нової діяльності – важлива риса педагога. Ця риса передбачає володіння знаннями, способами, методами і засобами для досягнення цілей у вихованні дітей.

Наразі у педагогічних навчальних закладах вивчають чи не мало дисциплін, які удосконалюють і готують

майбутніх вихователів до творчої і креативної роботи. У нашому навчальному закладі такими дисциплінами є: «Художня праця», «Методика зображувальної діяльності» та «Методика фізичного виховання». В процесі вивчення цих дисциплін формується творчий, активний і креативний індивід, який стане чудовим вихователем. Під час творчих завдань і вправ майбутні педагоги набувають і формують творчі вміння і навички, які є роботою пам'яті, мислення та накопичених знань. Творчість студента є невід'ємною частиною формування креативності в майбутньому.

Отже, студенти із великим творчим потенціалом стають більш креативними педагогами, але цей потенціал потрібно ще і розвивати за допомогою відповідних дисциплін. Вчені займаються вивченням креативності на різних етапах формування особистості. Креативність пов'язана з творчою діяльністю вихователя, тому можна сказати, що творчість і є креативністю. Зараз навчаючись у педагогічних навчальних закладах майбутні вихователі розвивають свою креативність і викладачі їм активно у цьому допомагають.

Список використаних джерел:

1. Антонішина В. Л. Структурний аналіз поняття «креативність» у психолого-педагогічних дослідженнях. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей учнівської молоді* : зб. наук. пр. Вип. 15, кн. I. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г., 2011. С. 97.
2. Блог директора школи Н. М. Окрущак [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://natalaio.blogspot.com/2016/11/blog-post_18.html
3. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта. Пер. с англ. Э. А. Голубевой. Психология мышления. Ред. А. М. Матюшкин. Москва: Прогресс, 1965. С. 443-456.

4. Донченко О. С. *Розвиток професійної креативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами арт-терапії*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. 2018. С. 5-6, 15-16.

5. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm

УДК [378:37.011.3-051:78]:784.087.68

Брижак Р.В., здобувачка освіти групи ІІІ-В,
керівник: Данильченко Л.Й.,
викладач диригентсько-хорових дисциплін

ВОКАЛЬНО-ХОРОВА РОБОТА В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Оптимізація системи фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у педагогічних закладах освіти, передбачає врахування вимог до сучасного педагога, специфіки його успішної різнопланової та творчої професійної діяльності. За своєю сутністю, характером та змістом вона поєднує: педагогічну та виконавську, зокрема інструментальну, вокальну та диригентсько-хорову діяльність. В нашому дослідженні, ми зосередимо свою увагу на вокально-хоровій роботі.

Концептуальні ідеї та положення щодо підвищення рівня фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних не лише до професійної самореалізації,

а й спроможних залучити підростаюче покоління до глибокого пізнання творів музичного мистецтва та їх творчого розвитку у процесі колективної співацької діяльності визначено провідними нормативнозаконодавчими документами – Конституцією України, Державною програмою «Освіта», Концепцією розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр., Законом України «Про освіту» (2017 р.), Концепцією мистецької освіти та іншими державними документами.

Проблемою підготовки та формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва займаються багато науковців, зокрема: до професійної діяльності – Л. Гончаренко; Л. Мержева, І. Назаренко та ін.; до диригентського мистецтва, диригентсько-хорової діяльності – Л. Амірова, Л. Бірюкова, Т. Горобець, Н. Дем'янюк, Ж. Зваричук, А. Козир, Л. Ревуцький, К. Стеценко, Я. Степовий, В. Шкоба, Л. Шумська Л. Ярошевська та ін.

Сьогодні спостерігається значний інтерес до вокального мистецтва серед дітей та молоді. Зростає кількість співочих колективів, відкриваються численні вокальні студії, організовуються вокальні класи у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, де є можливості вибору для творчого розвитку будь-яких видів вокального виконавства – академічний, народний, естрадний, джазовий, хоровий спів.

Саме тому підготовка фахівців-музикантів зумовлена його багатогранною музичною діяльністю у закладах освіти і вимагає складних за своєю структурою професійних якостей: вмінь і навичок співу у хорі, використання різноманітних методів та прийомів роботи з хоровим колективом.

Для формування готовності до диригентсько-хорової діяльності студенту необхідно вивчити теоретичну базу

дисциплін «Хоровий клас та практика роботи з хором», «Хорове диригування», «Постановка голосу», «Хорознавство та хорове аранжування» та вчитися застосовувати отримані теоретичні знання на практиці, а також розвивати основні види музичного слуху, зокрема внутрішній, мелодичний та гармонічний

Необхідним, також, є моніторинг результатів таких занять на міжсесійному контролі (оцінюється частина диригентсько-хорового репертуару за вимогами навчальної програми дисципліни), екзамені (основний навчальний репертуар, що виконується з концертмейстером чи хором, залежно від року навчання). Загалом, можна виокремити такі види індивідуальних занять з хорового диригування: навчальне практичне заняття; заняття-репетиція (опрацьовуються хорові твори для виступу на екзаменах, конкурсах як самостійно, так і з хоровим колективом); контрольне заняття (підбиття підсумків навчальної діяльності здобувача); відкрите заняття (проводиться викладачем зі здобувачем за встановленим графіком); майстер-клас (в процесі навчального заняття).

На початковому етапі співацького навчання необхідно вирішити цілу низку важливих завдань, а саме:

- ознайомити здобувачів із фізіологічними особливостями співацького процесу;
- засвоїти основні механізми співацької діяльності, особливо вокального дихання;
- постійно розвивати голос та вокальний слух майбутніх учителів музики;
- здійснювати напрацювання із постановки голосу (звукоутворення, артикуляційний апарат, дикція, робота резонаторів, чистота інтонації, тощо);
- відпрацьовувати рівність і технічну майстерність виконуваних вокальних творів;
- постійно виконувати сценічні завдання.

Процес формування співацьких навичок не відбувається стихійно, а підпорядковується певним закономірностям. Спочатку освоюються співацька позиція, вокальний вдих і видих. Основні співацькі завдання пов'язані з розвитком музичного слуху. Будучи взаємопов'язаними. Співацькі навички розвиваються майже одночасно. Так, ступінь розвитку мелодичного слуху впливає на якість тембру, голосу, способу звукоутворення тощо. Якість тембру в свою чергу залежить від дикції. Правильне дихання сприяє чистоті інтонування й поліпшенню якості тембру. Необхідною умовою при співі є співацька позиція (постав): хорист має сидіти (стояти) рівно (але ненапружено), прямо тримати голову, плечі відвести назад, а руки вільно опустити (або покласти на коліна). Значну роль у співі відіграє спосіб зародження звуку, тобто „атака“. Вона може бути тверда, придихова, м'яка [3].

Диригування передбачає показ основних диригентських прийомів: «уваги», «дихання», «вступу», «зняття» у характері, темпі, динамічному відтінку, характері звуковедення твору тощо. Спів у хорі сприяє розвиткові природних музичних даних: слуху, музичної пам'яті, чуття ритму, а також виробленню спеціальних навичок: вокального дихання; звукоутворення; вокальної позиції; інтонації і строю; чіткої дикції та артикуляції; ансамблю і художньої виразності; сформувати музичні здібності: ладове, інтонаційне відчуття, в яке входять сприймання мелодії, ритму, гармонії, форми, темпу, динаміки, тембру [1].

Вокально-хорові навички виховують за допомогою хорового репертуару й спеціально підібраних вправ, які повинні неодмінно нести художнє навантаження. Досвідчені методисти Д. Лошкін, Н. Орлова, О. Раввінов вважали, що з метою розвитку голосу корисно співати

мелодії з рухом згори вниз, плавно (без стрибків), з нескладним ритмічним рисунком, у помірному темпі й динаміці. На початку розспівування має використовуватися зона примарних (тобто найзручніших) тонів. Найсприятливішим є спів поєднань з трьох – п'яти звуків у низхідному поступеновому русі, далі – різних голосних на одному звуці у примарній зоні [4].

Розспівування – це вокальні вправи., за допомогою яких у співаків цілеспрямовано розвиваються певні якості голосу. Їх співають на початку уроку і вони виконують водночас функції настроювання, підготовки голосового апарату до роботи над репертуаром. Хорове заняття слід будувати так, щоб забезпечити одночасно комплексне виховання усіх навичок. Особливо важливим є зв'язок з вокальним словом – дихання і слово, звукоутворення і слово, дикція і слово.

Особливу увагу в музично-педагогічній освіті необхідно приділити вихованню фахівців, здатних протистояти натиску масової музичної культури, які вміють створювати, зберігати і примножувати кращі традиції музичного мистецтва. Вирішення цього завдання можливе в процесі освоєння високохудожніх зразків музичної творчості, отримання спеціальних історикотеоретичних знань, які сприяють вихованню високої вокальної культури майбутнього учителя музичного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Афанасенко А. М. Психолого-педагогічна та методична підготовка майбутнього вчителя музики: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Підготовка майбутнього вчителя»: зб. статей. Ніжин: НДПУ ім. М.В.Гоголя, 2003. 176 с.

2. Болгарський А., Сагайдак Г. Хоровий клас і практика роботи з хором : навч. посібник для муз.-пед. відділень пед. училищ. К.: Муз. Укр., 1987. 82 с

3. Касянова В.О. Формування творчих здібностей студентів у навчально-виховному процесі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Підготовка майбутнього вчителя»: зб. статей. Ніжин: НДПУ ім. М.В.Гоголя, 2003. 166 с.

4. Комплексний підхід з питань диригентсько-хорової підготовки студентів. Дослідження проблеми професійної підготовки вчителів музики. К.: КГПІ, 1981. С.73-78.

УДК 373.2.011.3-051:159.923.2(043.2)

Застулка О.Ю., здобувач освіти III-А курсу;
керівник: Тягур Л.М., викладач психології,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Як відомо, формування та розвиток дитини відбувається під впливом дорослих, зокрема вихователів. В індивідуальних та спільних з дорослими заняттях дитина набуває знання, вміння, навички; розвиває відчуття, мислення, уяву, пам'ять, увагу, волю, етичні якості, комунікативні здібності, навички до життя в навколишньому середовищі. Професія вихователя – складна та креативна, суто жіноча, забарвлена любов'ю до дітей та душевною щирістю. В сучасному світі діти розвиваються дуже швидко, тому вихователь повинен самовдосконалюватися, відповідати потребам сучасності. Тільки такий вихователь спроможний виховати творчу,

допитливу дитину, закласти основи подальшого розвитку особистості дитини в життєвому і професійному просторі.

Професійність людини пов'язана з мотивацією, прагненням до самоздійснення, рівнем самоактуалізації. Самоактуалізація особистості є одним із показників розвитку та самовдосконалення людини, процесу повного розгортання особистісного потенціалу - того найкращого, що дано природою. Глибока самоактуалізація обумовлює особистісне зростання, розвиток, самоздійснення як в життєвому, так і в професійному полі; вона відбувається зсередини, від внутрішньої природи людини, а зовнішні обставини стимулюють або пригнічують цей процес [1].

Проблема саморозвитку особистості перебуває у центрі уваги багатьох науковців. На теоретико-методологічному рівні проблема саморозвитку особистості висвітлена у працях вітчизняних (Г. Костюк, І. Бех, О. Газман, В. Зінченко) та зарубіжних (Р. Бернс, А. Маслоу, К. Роджерс) дослідників. Особливою глибиною вирізняються дослідження у таких напрямках:

1. теоретичні розробки феномену «саморозвиток особистості» (О. Киричук, І. Кузьменко);
2. рефлексивні механізми «саморозвитку особистості» (І. Булах, О. Дубовенко, О. Колесник);
3. онтогенетичні етапи «саморозвитку особистості» (І. Маноха, Т. Серебряна, Т. Пунцева);
4. дослідження характеру мотивації саморозвитку (В. Волков, А. Дмитренко, Т. Дмитрова);
5. визначення провідних засобів «саморозвитку особистості» (В. Гребенюк, П. Горностай);
6. визначення провідних шляхів саморозвитку фахівця як необхідної умови його ефективної діяльності (Т. Титаренко, Н. Чепелєва, В. Щербакова).

Саморозвиток педагога сьогодні – це важлива соціальна проблема, яка вимагає адекватного осмислення, а

саме: наскільки суспільство створює відповідні умови для самореалізації особистості, стимулює її саморозвиток чи, навпаки, блокує його й тим самим може провокувати вихід її активності в небажаному напрямі. Про саморозвиток можна говорити як про фундаментальну здібність людини ставати та бути справжнім суб'єктом свого власного життя. З цього погляду Я. Галета й О. Власова визначають саморозвиток як процес свідомої, якісної та незворотної зміни особистістю своїх моральних якостей, інтелектуальних і соціальних здібностей та можливостей, своїх фізичних, психічних і духовних сил із метою «добудувати» себе до ідеального образу цілісної особистості [2].

Дослідники Г. Авдіянц і Л. Кулікова визначають саморозвиток особистості у п'яти аспектах:

- як психологічний механізм «людиноутворення»;
- як інструмент духовно-морального самозбагачення;
- як чинник інкультурації людини (процес входження індивіда в культуру);
- як шлях соціалізації людини;
- як критерій зрілості особистості.

Ми розуміємо поняття «саморозвиток вихователя закладу дошкільної освіти»

- як свідому діяльність щодо вдосконалення своєї особистості, спрямовану на розвиток професійних знань, умінь, навичок та удосконалення особистісних якостей, що забезпечують зростання професійної компетентності фахівця;

- неперервний особистісний розвиток і успішну професійну самореалізацію.

Об'єктивні та суб'єктивні мотиваційні чинники, спрямовані на усвідомлення потреби у саморозвитку вихователя, виокремлено В. Хрипун.

До об'єктивних відносять: вимоги професійного середовища (керівництва та колег); індивідуальні особливості дітей, які зумовлюють зміни у педагогічній взаємодії та змісті професійної діяльності; вимоги батьків як замовників освітніх послуг.

До суб'єктивних мотиваційних чинників належать: бажання змінюватися, розвиватися і вдосконалюватися відповідно до змін у процесі життєдіяльності, що відбуваються у педагогічному середовищі; інтерес до процесу саморозвитку як фактору гармонізації емоційно-вольової сфери вихователя закладу дошкільної освіти; потреба реалізуватися як успішний педагог; визнання з боку керівництва; створення простору любові у процесі взаємодії з дітьми, в якому відбувається взаємообмін позитивними емоціями та почуттями; отримання задоволення від професійної діяльності; отримання задоволення від результатів професійної діяльності, яке ґрунтується на емоційних переживаннях професійного успіху [3].

Взаємодія керівника і педагогічного колективу закладу дошкільної освіти з дотриманням особистісно-орієнтованого підходу є однією з ефективних організаційно-педагогічних умов саморозвитку вихователя. Ще однією важливою умовою професійного саморозвитку педагогів вважаємо організацію наставництва в закладі дошкільної освіти.

Наставництво як форма взаємодії між членами педагогічного колективу сприяє професійному саморозвитку як молодого вихователя, так і вихователя-наставника. В умовах закладу дошкільної освіти мають місце два види наставництва: комплексне (більш широко використовується у взаємодії з молодими педагогами першого та другого року професійної діяльності) та тематичне (використовується у взаємодії з молодими педагогами, котрі мають більше двох років педагогічного

стажу). Технологія наставництва окреслює різноманітні форми взаємодії наставника з підопічним педагогом: консультації, взаємовідвідування, моделювання професійної діяльності, міні-практикуми тощо [4].

Таким чином, професійний саморозвиток вихователя постає як процес активного створення особистості, котра розвивається, життєвих відносин, визначення за їх допомогою свого «професійного життєвого простору», створення умов і перспектив для її подальшого вдосконалення. Особистість вихователя дошкільного навчального закладу, яка постійно саморозвивається й самоактуалізується, свідомо формує перспективну стратегію свого професійного життя, де визначальним є проблемне ставлення до довкілля, інших людей і самого себе.

Список використаних джерел:

1. Авдіянц Г. Творчий саморозвиток суб'єктів освітнього процесу як основа професіоналізму майбутнього вчителя. Гуманізація навчально-виховного процесу. 2006. Вип. XXXI. С. 3–10.
2. Безсонова О.К. Професійний розвиток молодих педагогів в умовах дошкільного навчального закладу : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08 ; Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2019. 295с.
3. Вайніленко Т.В. Основи професійного самовдосконалення педагога: методичні рекомендації. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. 250с.
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: У 5-ти тт. Т.4. К.: Рад. школа, 1977. 638 с.

Куліш А.В., здобувач освіти IV-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О., к.псих.н.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЕМОЦІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ БАТЬКІВ З ДИТИНОЮ ЯК ФАКТОР ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Однією з небажаних ознак сьогодення є те, що сім'я переживає кризу, наслідком якої є виникнення нових, нетипових виховних проблем, спричинених усілякими соціально-психологічними й матеріальними труднощами. Це, у свою чергу, послаблює її виховні можливості.

Сімейне виховання - тривалий процес впливу на особистість дитини, що полягає у спрямованих діях з боку батьків для досягнення певного результату. Це й несвідомий вплив на дитину, який відбувається повсякчас у процесі спілкування батьків і дитини, і вплив, який чинить на дитину поведінка й приклад батьків. Складність ситуації щодо соціально-психологічних та матеріальних умов сучасного сьогодення накладає свій відбиток на сім'ю. У більшості випадків це позначається на втраті довірливих стосунків, відчуженості, жорсткості, навіть жорстокості. За цих умов актуалізується дослідження проблеми впливу сім'ї на розвиток особистості та, зокрема, збереження емоційного здоров'я дітей.

Цілком зрозуміло, що сім'я протягом усього періоду дорослості дитини відіграє одну з визначальних ролей у розвитку його особистості: у сім'ї формуються його емоційно-вольові, моральні сфери, особливості поведінки та характеру. Багато в чому психічний розвиток дитини визначається батьківською позицією та батьківським

ставленням. Дитина дуже чутлива до того, як батьки ставляться до неї та одночасно вона формує своє ставлення до батьків, залежно від того, як вони ставляться до неї.

Наголосимо, що ставлення до дитини з перших днів її життя як суб'єкта та унікальної особистості, ефективне спілкування з нею є одними з важливих факторів успішного психічного розвитку. Відтак, батьківське ставлення, батьківська стратегія впливає на всі сфери особистості дитини, зокрема це впливає на емоційне самопочуття, яке інтенсивно розвивається в молодшому шкільному віці. На думку Т. Алексєнко, благополуччя емоційної сфери дитини залежить від того, наскільки сприятливим є батьківське ставлення [1].

Аналіз психологічної літератури показує, що батьківські відносини від природи містять у собі два протилежних моменти : безумовний (прийняття, любов, співучасть) і умовний (об'єктивна оцінка, контроль, спрямованість на виховання певних якостей).

Незаперечним є той факт, що з одного боку, в силу первинної єдності, глибинного зв'язку матері та дитини, материнська любов є найвищим виявом альтруїзму. Це породжує стійку та безумовну любов, сильний емоційно-афективний зв'язок. З іншої, глобальна відповідальність за майбутнє дитини породжує оціночну позицію, контроль за її діями, перетворюючи дитину в об'єкт виховання.

Важливим аспектом є те, що все це передбачає більш або менш жорстку виховну стратегію, яка містить у собі певну спрямованість батьківського впливу на майбутнє, на формування певних якостей, цінних з точки зору батька, об'єктивну оцінку дій та станів дитини. Специфіка батьківських відносин полягає також у постійній зміні з віком дитини і неминучому відокремленні дитини від батьків.

Психологічні дослідження свідчать про те, що стосунки між батьками та дітьми важливі для розвитку саме

емоційної сфери дитини. Як зазначають в своїх дослідженнях Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Ладивір С.О., Соловійова Л.І., 86% батьків визнають, що не можуть емоційно спілкуватися зі своїми дітьми, не мають достатньо вільного часу для спілкування з ними.

Діагностична робота з дітьми молодшого шкільного віку показала, що 68% дітей вважають за краще дивитися телевизор вдома, і на питання «Що ти любиш робити з мамою чи татом?» 89% сказали «нічого, вони зі мною не грають». Ці факти насторожують педагогів. Разом з тим, цілеспрямована організація спільної роботи в тріаді педагог-дитина-батько дозволить налагодити відносини дитина-батьки. Психічне здоров'я або хвороба дитини нерозривно пов'язані зі стилем (стратегією) виховання в сім'ї [4].

У психолого-педагогічній літературі можна знайти різні класифікації стилів та типів батьківського виховання, аналіз результатів, що виникають внаслідок використання певного стилю виховання. Наприклад, дослідники Р.М. Айтжанова, Г.К. Бельгибаєва, С.А. Кенесбекова, визначають демократичний, контролюючий та змішаний стиль виховання. Як наголошують дослідники, демократичний стиль характеризується високим рівнем сприйняття дитини, добре розвинутою вербальною комунікацією з дітьми, вірою в незалежність дитини в поєднанні з готовністю допомогти йому в разі потреби [2].

При контролюючому стилі виховання присутні великі обмеження в поведінкових можливостях дітей молодшого шкільного віку. Дитина отримує ґрунтовне пояснення заборон і їх сенсу. В даному стилі виховання мається на увазі, що в родині не буває розбіжностей з приводу доречності дисциплінарних заходів.

Варто зазначити, що в результаті такого виховання діти відрізняються більш високим ступенем послуху; легко

піддаються навіюванню; є боязкими через надмірне використання контролюючого тиску; не відрізняються наполегливістю в досягненні цілей; не є агресивними.

Управляючи своїм стилем, батьки беруть на себе функцію контролю поведінки дітей: обмежуючи їх діяльність, але пояснюючи суть заборон. У цьому випадку діти мають такі риси, як слухняність, нерішучість і, водночас, агресія щодо слабших, молодших дітей.

Варто зазначити, що у змішаному вихованні дітей часто характеризують як слухняних, емоційно чутливих, викритих, неагресивних, нецікавих, з поганою уявою. Особливий інтерес представляють вивчення та класифікація неправильних типів освіти, які призводять до утворення різних неврозів. Наприклад дослідниця Горецька О. В. [3] виділяє три види неправильного виховання:

1. Неприйняття, емоційне відторгнення дитини, наявність суворих регуляторних та контрольних заходів, накладення дитини на певний тип поведінки відповідно до батьківських понять «добрі діти».

Інший полюс відхилення характеризується повною байдужістю, поблажливістю та відсутністю батьківського контролю.

2. Гіперсоціалізуюче виховання - тривожно-недовірливе ставлення батьків до здоров'я, успішності навчання своїх дітей, їх статусу серед однолітків, а також надмірна турбота про майбутнє дитини.

3. Егоцентричний - надмірна увага до дитини всіх членів сім'ї, присвоєння їй ролі «кумира сім'ї» або «сенсу життя».

Доречно також відзначити, що у зарубіжних дослідженнях є два основні виміри батьківських стосунків: батьківська теплота та батьківська контроль.

Термін «батьківське тепло» використовується для позначення кількості любові та схвалення, виявленої

батьками. Термін «батьківський контроль» використовується для позначення ступеня батьківського вираження заборонних тенденцій. Ефективним є також систематичний контроль, в якому сфери життєдіяльності дитини поділяються на сфери, які слід контролювати, та на сфери незалежності та повної відповідальності дитини [2].

Ця форма контролю визнає право дитини на незалежність та самостійність. Очевидно, що батькам важливо поєднувати емоційне тепло, чуйність та систематичний контроль. Відтак, баланс цих двох компонентів сприятливо вплине на дитину. Кілька років тому можна було погодитися з твердженням, що головне завдання батьків - дати дитині інтелектуальний розвиток, і емоційна сфера сама формуватиметься. Тепер ми можемо сказати, що все відбувається прямо навпаки.

Таким чином, стратегія виховання впливає на всі сфери особистості дитини, зокрема вона взаємопов'язана з особливостями емоційного самопочуття, що інтенсивно розвивається в дітей молодшого шкільного віку. Благополуччя емоційної сфери дитини залежить від того, наскільки сприятливим є батьківське ставлення до неї.

Список використаних джерел:

1. Алексеенко Т. Як сімейне середовище впливає на дитину. Початкова школа. 2018. №10. С. 57–60.
2. Бельгибаева Г. К., Кенесбекова С. А., Айтжанова Р. М. Особенности стилей воспитания детей. Международный журнал экспериментального образования. 2016. № 8. С. 53–56.
3. Горецька О. В. Психологічні умови оптимізації спілкування батьків з дітьми: монографія. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 168 с.

4. Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Ладивір С.О., Соловйова Л.І. Прийняття дитиною цінностей : посіб. Київ: Видавничий Дім „Слово”, 2018. 240 с.

УДК 37.043.2-056.2/.3:81'243(043)

Король Л.В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Фогел Д.О., викладачка іноземної мови,
спеціаліст II категорії

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Демократичні перетворення, що відбуваються в Україні, процес входження в європейський і світовий освітній простір зумовили зміну ставлення суспільства до проблем інклюзії, що передбачає збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі й, насамперед тих, які мають особливі освітні потреби. Інклюзія в освіті визначається як процес включення дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітні навчальні заклади і забезпечення права на одержання освіти, якість якої не відрізняється від освіти здорових дітей. Широке впровадження ідеї інклюзії в загальноосвітні школи України значною мірою залежить від кваліфікації педагогічних кадрів. Проте сьогодні гостро постає проблема неготовності вчителів до роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, наявні психологічні бар'єри та професійні стереотипи вчителів. У цьому аспекті особливого значення набуває розвиток інклюзивної компетенції вчителів, зокрема іноземних дисциплін, як складника професійної компетентності, що є інтегрованим особистісним утворенням на засадах інклюзивних знань, спеціальних інклюзивних умінь і навичок, професійних і особистісно-значущих якостей, що зумовлюють його

готовність до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання. Саме на уроках іноземної мови мають неабиякі можливості для реалізації гуманістичних принципів під час оволодіння навчальним матеріалом, формами та способами превентивної діяльності для стимулювання активності й саморозвитку особистості [1].

Розвиток інклюзивної компетентності вчителів іноземних дисциплін як складника їхньої професійної компетентності визначається як закономірний і цілеспрямований процес якісних змін у професійних знаннях, уміннях, мотивах, професійних і особистісних якостях. Він є динамічним явищем, яке можна спостерігати, досліджувати, аналізувати, динамічним процесом, що виявляється головним чином у мотивах діяльності, професійних діях учителя і його особистісних якостях. Новий тип освітнього результату є не лише простою комбінацією знань та навичок, що орієнтовані на вирішення реальних завдань, але й передбачає усвідомлення відповідальності за результати власної діяльності [1]. Механізмом цього процесу є саморозвиток, що ґрунтується на творчому пошуку і творчій самоосвіті у виборі змісту і форм професійного вдосконалення за рахунок максимально можливого збагачення власного досвіду, особистісної самореалізації у професійній діяльності та безперервної освіти [2].

В умовах інклюзивної освіти діти з ООП, які навчаються спільно зі звичайними дітьми, прогноуються індивідуальні освітні цілі, що відповідають їхнім особливим освітнім потребам і можливостям; проектуються необхідні умови і підтримка; вибудовується командна стратегія супроводу дитини. Необхідність швидкого, гнучкого, тонкого налаштування і реагування в міжособистісній взаємодії вчителя й учнів висуває нові вимоги до особистісних характеристик учителя і сформованості його

інклюзивної компетентності як невід'ємної складової загальної професійної компетентності. Учитель повинен володіти високими показниками професійної соціальної адаптованості, особистісної лабільності, емпатійності, рефлексивності, вираженими перцептивними, комунікативними і організаторськими здібностями, бути носієм гуманістичних цінностей та ідеалів. Нові принципи інклюзивної освіти вимагають вмонтування в програми підготовки учителів нових освітніх модулів, що включають спеціальні дисципліни, забезпечують готовність до широкої партнерської взаємодії і творчої співпраці в умовах інклюзивного навчання. Вчитель повинен вміти [2]: розробити індивідуальний корекційно-компенсаторний план роботи для кожної дитини з урахуванням нозологій; адаптувати навчальні плани; програмний матеріал, методи, форми навчання та виховання до індивідуальних освітніх потреб дітей; створювати умови для соціальної адаптації дітей з особливостями психофізичного розвитку та здорових дітей, набуття ними соціальних навичок. Інакше кажучи, для сучасного інклюзивно-компетентного вчителя, тобто для такого, який уміє ефективно працювати з дітьми, які мають особливі освітні потреби, разом з однолітками типового розвитку в умовах закладу освіти, неабияке значення має наявність так званих «hard skills» та «soft skills» (див. рис. 1,2), тобто навичок, пов'язаних із формальним (технічним) боком професійної діяльності, а також універсальних соціальних навичок, пов'язаних з ефективною комунікацією та взаємодією з учнями, батьками школярів, колегами, адміністрацією закладу освіти [3].

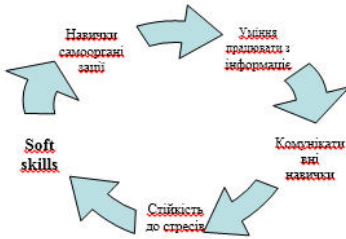

Рис. 1 Навички soft skills

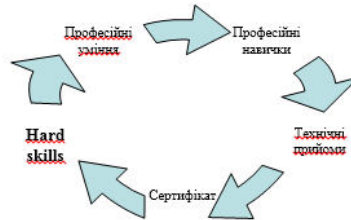

Рис. 2 Навички hard skills

Hard skills – це наявність у вчителя методологічних, психолого-педагогічних та спеціальних знань, які є підґрунтям для запобігання появі проблем, пов'язаних із навчанням іноземної мови дітей з особливими освітніми потребами разом з їхніми здоровими однолітками в закладах освіти, й основою для зміни власної педагогічної поведінки в умовах інклюзивного освітнього середовища, уміння оперувати цими видами знань, а також застосовувати їх на практиці. До «hard skills» можна також віднести вміння вчителя: адаптувати й модифікувати навчальні матеріали з іноземної мови відповідно до різних особливих освітніх потреб учнів; застосовувати у власній педагогічній практиці найефективніші форми, засоби, методи і прийоми.

У свою чергу, soft skills складно виміряти, тому їх оцінка суб'єктивного спрямування (чесність, ініціативність, працелюбність, здатність до навчання, творчі здібності). «Soft skills» – свого роду перелік особистих характеристик, які так чи інакше пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми [3].

Окремої уваги заслуговує конструювання уроку іноземної мови в початкових класах. Його специфіка, на відміну від інших предметів шкільного циклу, полягає в тому, що мовлення (іншомовне) служить і метою, і засобом навчання водночас. Під час підготовки до уроку вчитель

передусім складає план-коспект. У ньому слід інтегрувати навчальний матеріал загальноосвітніх і спеціальних програм. Це робиться для того, щоб діти з різним станом психофізичного й інтелектуального розвитку мали змогу вчити тему, але на тому рівні засвоєння, який для них доступний. Закріплення отриманих знань, умінь і навичок проводиться на різному дидактичному матеріалі, дібраному для кожного учня індивідуально: роздаткові картки, вправи з навчальних посібників і підручників. Для пояснення тем, які складно сприймаються учнями з особливостями розвитку, пропонуються картки-інструкції з описом покрокових дій. Така побудова навчального процесу створює умови, за яких усі учні залучаються до загальнокласної роботи. Під час організації уроку іноземної мови в інклюзивному класі вчитель повинен дотримуватися таких вимог [1]:

1. Урок повинен мати чіткий алгоритм: звикаючи до певного алгоритму, діти стають більш організованими.

2. Каліграфічна хвилинка, фонетична зарядка, артикуляційна гімнастика – виконують учні всього класу.

3. Лексико-словникова робота – «особливі» діти працюють самостійно, складають пазли зі словами з підручника, словника, записують їх.

4. Хід уроку іноземної мови залежить від того, наскільки теми, що вивчаються, можуть поєднуватись для учнів із різними освітніми потребами. Якщо тема спільна, то вивчення матеріалу здійснюється фронтально, і діти здобувають знання того рівня, що визначений програмою. Здійснюється закріплення вивченого матеріалу та пояснення для учнів з особливими освітніми потребами.

5. Закріплення та відпрацювання здобутих знань, умінь і навичок ґрунтується на різному дидактичному матеріалі.

6. Оволодіння англійською мовою молодшими школярами з особливими потребами має відбуватись у процесі зацікавленого спілкування не лише з учителем, а й різними іграшками, героями казок, удаваними або реальними носіями мови.

Планування уроку іноземної мови в інклюзивному класі повинно передбачати як загальноосвітні, так і корекційно-розвивальні завдання, передбачати в процесі уроку зміну діяльності учнів, чергування активної роботи з відпочинком. Обов'язковим є використання наочних засобів. Тут у поміч інформаційні технології та різні інтерактивні методи. За допомогою інтерактивного навчання в дітей початкової ланки з особливими потребами краще розвивається зв'язне мовлення.

Інтерактивне навчання створює сприятливі умови для дітей з особливими потребами. Завдяки цьому вони можуть помічати свої успіхи та перемоги, вірити у власні сили. Вивчення англійської мови у класах, де навчаються діти з особливими розвитку, варто розпочинати з усного вступного курсу, де школярі намагаються застосовувати необхідні мовленнєві зразки. Наприклад, представитися, привітатися, попрощатися, вибачитися, подякувати, назвати предмети навколо, тощо. Під час вивчення англійської мови учнями з обмеженими можливостями ефективними є такі інтерактивні технології навчання, як робота в парах, трійках, змінювані трійки, «велике коло», «мікрофон», незакінчені речення, «мозковий штурм», аналіз проблеми, «мозаїка», коло ідей, розігрування ситуації у ролях (рольова гра, імітація), дискусія, ток-шоу тощо. Інтерактивні види роботи дають учням з особливими потребами можливість переносити набуті раніше знання, сформовані вміння й навички на нові види діяльності та ситуації мовленнєвої взаємодії, що сприяє вдосконаленню комунікативного досвіду.

Таким чином, з усього сказаного можна дійти висновку про те, що розвиток інклюзивної компетентності вчителів, зокрема іноземних дисциплін, є нагальною потребою сьогодення та має стати необхідною складовою їхньої підготовки. Оскільки, як відомо, цей предмет учні вивчають у штучно створених умовах, коли мовне середовище створюється лише на уроках та в позакласній роботі. Цей вид компетентності є складником професійної компетентності вчителя в цілому. Крім того, уроки іноземної мови посідають одне з перших місць серед предметів шкільного циклу, які є найбільш цікавими, проте найбільш складними для оволодіння учнями.

Список використаних джерел:

1. Болотов В.А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогика*. 2003. № 10.
2. Волошина О., Дмитренко Н. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до роботи в інклюзивних класах. *Наукові записки. Серія «Педагогіка»*. 2016. № 4. С. 142–149.
3. Коваль К. Розвиток «soft skills» у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

УДК 37.091.3:005.336.2(043.2)

Матвіюк А.О., здобувач освіти II–Ф курсу,
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Сучасний світ динамічний. Інтенсивність його розвитку зумовлена стрімким технічним прогресом,

притаманним інформаційному суспільству. Зміни охоплюють усі сторони людського життя. Тому освіта є невід'ємною частиною суспільного прогресу. У нашій країні йде процес реформування системи освіти. В основі модернізації лежить компетентнісний підхід в освітньому процесі.

Такий підхід успішно реалізований і є не лише перспективою сучасної освіти, а й стає реальністю. Теорія компетентнісного підходу в освіті розроблялася і була представлена в працях як зарубіжних учених Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена, так і наших вітчизняних. Українські перспективи компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували вчені І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева та інші. Практичну реалізацію компетентнісного підходу, формування компетентностей особистості розкрили в своїх роботах російські вчені І. Агапов, В. Болотов, А. Вербицький, І. Зимня, Е. Зеєр, А. Золотарьова, М. Катуніна, В. Лаптев, О. Лебедев, Н. Радіонова, В. Серіков, А. Тряпицина, А. Хуторський, С. Шишов та інші. Вчені наголошують, що компетентнісний підхід ґрунтується на таких поняттях, як «компетенція» та «компетентність». Компетентний в широкому розумінні – «це знаючий, обізнаний в певній галузі»; у вузькому розумінні – той, хто має право авторитетного судження як спеціаліст високого рівня в певному колі питань [1, с. 5].

Звідси, можемо стверджувати, що бути компетентним – значить вміти реалізовувати знання, застосовувати досвід, волю і емоційний стан для вирішення проблем у конкретних обставинах.

На думку багатьох українських вчених, компетентність не зводиться до знань і вмінь в кількісному

відношенні. Але без знань і особистого досвіду діяльності набуття ключових компетентностей неможливе [3].

Так, О. Пометун виділяє такі основні групи компетенцій, якими повинні володіти сучасні випускники [4, с. 17]:

1. Соціальна компетентність одна з ключових компетентностей; у її основі закладено такі здатності особистості:

- продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, проявляти ініціативу;
- спільно визначати цілі діяльності, реалізовувати соціальні проекти;
- застосовувати технології конструктивного розв’язання конфліктів;
- аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, визначати в них власне місце.

Також доречним є зауважити, що розвиток природних здібностей учнів у сучасній освіті зумовлений формуванням здібності до продуктивної творчої діяльності. Компетентність означає вміння застосовувати знання, досвід, волю та емоційний стан для вирішення проблем у тій чи іншій ситуації. На думку Н. Бібік, соціальна компетентність не обмежується кількісними знаннями та вміннями. Але без знань та особистого досвіду набути ключові компетенції неможливо [2, с. 49].

2. Інформаційна компетентність – одна з найважливіших компетентностей. Хочемо відмітити, що зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві, суттєво впливають на освіту. Школа XXI століття готує людину до життя в сім’ї, громаді, країні, до творчої роботи, до реалізації себе як особистості в суспільстві. Цього неможливо досягти без розвитку інформаційної компетентності. Розвиток цієї компетентності дозволяє формувати такі можливості продуктивного навчання як:

вміння користуватися новими інформаційними технологіями; вміння переробляти інформацію для отримання певного результату; аналіз та критичне ставлення до інформації; використання різних джерел інформації; самостійне опрацювання інформації; розуміння та усвідомлення інформації; залучення власного досвіду.

3. *Комунікативна компетентність*. Нині в Україні відбуваються складні соціально-економічні зміни, спрямовані на формування ринкових відносин в економіці та відкриття соціальної сфери. Тому не менш важливим є процес формування комунікативної компетентності, який включає оволодіння важливим усним та письмовим спілкуванням у роботі та громадському житті, володіння кількома мовами, полікультурну здатність розуміти відмінності людей, взаємоповагу до їхньої мови, релігії, культури тощо; компетентності саморозвитку та самоосвіти, яка пов'язана з потребою й готовністю постійно навчатися як у професійному відношенні, так і в особистому й суспільному житті [3].

Таким чином, для реалізації компетентнісного підходу до навчання вчитель повинен сприяти зацікавленості кожного учня в роботі класу за допомогою чіткої мотиваційної установки, використовувати різноманітні форми й методи навчальної діяльності, стимулювати учнів висловлювати свої думки без страху бути покараним за неправильну відповідь.

Отже, компетентнісний підхід в освіті – це сучасний орієнтир. Для того, щоб він повною мірою став реаліями необхідною є екстраполяція його ідей на педагогічний процес. Оскільки, особливістю компетентнісного підходу є нова мета навчання, зрозуміло, що всі компоненти освітнього процесу повинні адаптуватися до неї. Лише охопивши весь навчальний процес, можна досягти

формування компетентностей учнів як комплексного результату навчання.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. К. : Виховання і культура. №12 (17,18). 2009 р. С. 5–7.

2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К. : «К.І.С.», 2004. С. 47–52

3. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник. За ред. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен. К. : Богдана, 2003. 520 с.

4. Пометун О. І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів. К. : Презентація на нараді Центру тестових технологій 19.10.2004 р. С. 16–18.

УДК 37.016:796.11:373.3/5(477)(043.2)

Морданинець С.І., здобувач освіти ІІ-Ф курсу;
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладачка педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ГРУ В УМОВАХ НУШ

Гра – явище багатогранне, як феномен культури, вона навчає, розвиває, дає можливість відпочити. Дитинство без гри і поза грою є аномальним. У грі виявляються і розвиваються творча уява, фантазія. У сучасній школі велика увага приділяється ігровим формам навчання учнів початкових класів. Ігрова діяльність для дитини є загальною

потребою, а для педагога – способом реалізації різноманітних завдань навчально-виховного процесу.

У сучасній школі велика увага приділяється ігровим формам навчання учнів початкових класів. Ігрова діяльність для дитини є загальною потребою, а для педагога – способом реалізації різноманітних завдань навчально-виховного процесу. Дидактична гра як форма навчання вміщує в собі декілька елементів, і основний – дидактичний, який визначає мету використання гри. Ігрові завдання визначають дії учнів, спрямовані на використання наявних знань або закріплення їх у процесі гри. Ігрові дії є підґрунтям здійснення гри, вони вимагають доступного і поступового пояснення, взаємозв'язку між практичними й розумовими діями учнів [1].

Усім ж добре відомо, що початок навчання дитини в школі – складний і відповідальний етап у житті. Щоб дитина мала можливість ефективно та якісно засвоювати програмовий матеріал, щоб їй цікаво було працювати, слід застосовувати на уроках ігрові моменти – дидактичні ігри. У процесі гри в учнів виробляються звички зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються. До активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

Коли вчитель використовує на уроці елементи гри, то в класі створюються доброзичлива обстановка, бадьорий настрій, бажання вчитися.

Час для гри настає, коли існує потреба створити додаткове поле навчання, додати сили учням, послідовно впливати на хід і результат їхньої діяльності.

У гри вчителеві потрібно створити спеціальну атмосферу, зацікавити дитину, націлити її на виконання певного завдання, але не нав'язливо, щоб вона сама хотіла читати, писати і неодноразово.

Доцільно дотримуватися певної послідовності при підборі ігор: іграм, що містять складні завдання, повинні передувати більш легкі. Вони підготують дітей до подолання навчальних труднощів, зумовлять успіх в іграх більшої складності. У ході гри розумова діяльність учнів стає евристичною й творчою, підвищується її мотивація. Обговорення результатів має бути доброзичливим [2].

Дидактична гра – це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку. Під час гри в учня виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взятую на себе роль. Отже, система дій у грі є метою пізнання і стає безпосереднім змістом свідомості школяра.

Дидактичні ігри, які використовуються в початковій школі, виконують різні функції: активізують інтерес та увагу дітей, розвивають пізнавальні здібності, кмітливість, уяву, закріплюють знання, вміння і навички, тренують сенсорні вміння, навички тощо. Правильно побудована цікава дидактична гра збагачує процес мислення індивідуальними почуттями, розвиває саморегуляцію, тренує волюві якості дитини. Якщо вчитель часто використовує цікаві дидактичні ігри, молодші школярі раптом роблять відкриття: «Мені подобається думати, дайте мені таке завдання, щоб я поламав голову», тобто зароджується інтерес до розумової праці [3].

Головним у навчальному процесі стає переорієнтація з пасивних форм навчання на активну творчу працю як учнів, так і вчителів, а це неможливо зробити без розвитку логічного мислення дітей.

Необхідно відзначити, що дидактичні ігри не витісняють традиційні методи навчання і не замінюють їх, а надбудовуються над ними, частково акумулюючи їхній потенціал.

Дидактична гра входить до цілісного педагогічного процесу та взаємопов'язана з іншими формами навчання та виховання.

Узагальнюючи, можна сказати що головний показник ефективного використання ігрової форми навчання – підвищення рівня знань учнів, розвиток творчої особистості, яка вміє логічно мислити.

Результативність дидактичних ігор і цікавих завдань у початкових класах залежить від методики їх застосування.

При організації дидактичних ігор необхідно дотримуватися таких положень:

- Правила гри повинні бути простими, точно сформульованими, доступними для розуміння молодших школярів.

- Гра не буде сприяти виконанню педагогічної мети, якщо вона викликає бурхливу реакцію дітей, але несе невелике математичне навантаження.

- Гра не дасть належного ефекту, якщо дидактичний матеріал для неї дітям виготовляти складно, або його використання не зовсім зручне.

- При проведенні гри, зв'язаної із змаганням команд, повинен бути забезпечений контроль за його результатами з боку всього колективу учнів або авторитетних осіб.

- Для дітей ігри будуть цікавими тоді, коли кожний стане її активним учасником.

- Якщо проводиться кілька ігор, то легкі і складні за математичним змістом повинні чергуватися.

- Рухомі ігри повинні чергуватися із спокійними.

Гру не слід припиняти і залишати незавершеною [4].

При організації дидактичних ігор необхідно продумувати такі питання методики:

1. Мета гри. Які вміння і навички діти засвоюють в процесі гри.

2. Кількість учасників гри. Певна гра вимагає певну кількість учасників.

3. Які матеріали і посібники будуть необхідні для гри.

4. Як з найменшою затратою часу познайомити дітей з правилами гри.

5. На який проміжок часу розрахована гра, враховуючи, щоб діти ще раз побажали вернутись до цієї гри.

6. Як забезпечити більш повну участь дітей в грі.

7. Які зміни можна внести в гру.

8. Які висновки слід повідомити дітям у підсумку, після гри (найкращі моменти гри, найбільш активні учасники, недоліки в грі і т.п.).

9. Чи володіють учні тими знаннями, які необхідні для гри.

10. Протяжність гри різна: від 5 до 15 хв.

11. Ігровий матеріал повинен бути чітко систематизований і зручно згрупований.

12. Передбачити негативні сторони гри (порушення правил, небажання грати, виникнення конфліктних ситуацій і т.п.).

Проводити ігри, створювати ігрові ситуації бажано на кожному уроці. Це особливо стосується I класу - перехідного періоду, коли учні ще не звикли до тривалої напруженої діяльності. Вони швидко стомлюються, притупляється їхня увага, набридає одноманітність. У цьому випадку доречно буде використовувати ігрові ситуації, вірші різного характеру під час фізкультхвилинки. Поєднання навчальної інформації з емоційним забарвленням сприйняття викликає розумову і творчу діяльність і створює умови для творчого розвитку особистості.

Правильне проведення дидактичної гри забезпечується чіткою організацією: формулюванням мети

гри, з'ясуванням кількості гравців, добиранням дидактичних матеріалів для проведення гри, плануванням часового чинника, підбиттям підсумків.

Позитивних результатів у навчанні й вихованні дітей шляхом використання ігрових методів можна досягти лише за умови спрямованості кожної гри на розв'язання програмних завдань – ознайомлення з навколишнім світом, навчання грамоти, математики та інших предметів.

Правильно організована дидактична гра збагачує процес мислення індивідуальними почуттями, розвиває саморегуляцію, тренує волюві якості дитини.

Здійснення творчого розвитку на основі гри забезпечує впевненість у собі, своїх можливостях, розкутість дій, творчу сміливість, спокійне сприйняття можливої критики.

Особливо доречні й навіть необхідні ігрові прийоми в навчанні молодших школярів, коли навчальна діяльність відбувається при слабко розвинених процесах сприйняття, пам'яті, уваги.

Гру можна пропонувати на початку уроку (повторення матеріалу, який буде опорою уроку). Ігри, що пропонуються на початку уроку, мають збудити думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне, найважливіше, спрямувати увагу на самостійну діяльність. Інколи гра може бути ніби фоном для побудови всього уроку. Коли ж учні стомлені, їм доцільно запропонувати рухливу гру.

Наприклад, встати в кожному ряді учням, що займають парні місця, а потім навпаки - тим, що займають непарні. Проте слід пам'ятати, що окремі ігри збуджують дітей емоційно, надовго відвертають їх увагу від основної мети уроку. Тому ігри, пов'язані з сильним емоційним збудженням, слід проводити лише в кінці уроку.

Дуже доречно використовувати ігри під час перевірки домашнього завдання. В цьому випадку вчитель використовує гру на початку уроку.

Застосовується гра і під час вивчення нового матеріалу, його закріплення в кінці уроку. Особливо доречно використовувати гру в кінці уроку на закріплення. Діти стомлюються від сприйнятого матеріалу і затрудняються його повторити. Гра дасть можливість учням відпочити і повторити вивчене.

На уроці доцільно використовувати такі дидактичні ігри, організація яких не потребує багато часу на приготування обладнання, запам'ятовування громіздких правил. Перевагу слід віддавати тим іграм, які передбачають участь у них більшості дітей класу, швидку відповідь, зосередження довільної уваги.

На мою думку, щоб використання дидактичних ігор на уроках у початковій школі було успішним, важливо правильно забезпечити ігровий план діяльності дітей, щоб не задовольнялися інтереси одних дітей на шкоду іншим, привчати до норм поведінки в грі, гальмувати небажані прояви.

Список використаних джерел:

1. Оксана Руденко The LEGO Foundation. Гра по-новому, навчання по-іншому. Методичний посібник. 2018. С. 5.
2. Руденко О. Використання гри як засобу підвищення ефективності навчання. Школа : інформаційно-методичний журнал. 2011. № 11. С. 67-70.
3. Саюк В. Історико-педагогічний аналіз використання гри у навчальному процесі. Рідна школа. 2005. №7. С. 50-52.
4. Саюк В. Ігрові методи та їх дидактичне значення. Рідна школа. 2001. №4. С.18.

Танасейчук О.С., здобувач освіти IV-У курсу;
керівник: Синевич І.С. доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НУШ

В умовах впровадження концепції НУШ, коли центром освітньої діяльності є дитина, а головним завданням кожного вчителя – формування всебічно розвинутої гармонічної особистості, все більш актуальним стає застосування сучасних технологій навчання, що враховують індивідуальність кожного учня. Максимально врахувати індивідуальні особливості кожного учня, на нашу думку, педагог може в процесі використання інтерактивних технологій навчання. При цьому, як зазначають Н. Дудник та М. Чепіль, під інтерактивністю (від англ. interact – взаємодія) варто розуміти діалог, бесіду, певну здатність до взаємодії, під час якої усі учасники є рівноправними [5, с. 127].

Варто зазначити, що із провадженням у широку освітню практику концепції Нової української школи (НУШ), котра передбачає реалізацію принципів педагогіки партнерства, значно розширилась сфера застосування інтерактивних технологій [2].

Інтерактивні технології навчання – це спосіб взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу, під час якого слухачі перестають грати пасивну роль і активно долучаються до роботи.

Велику увагу інтерактивним технологіям приділяє у своїх працях О. Пометун. Зокрема дослідниця розподіляє

інтерактивні технології залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів на такі групи:

- парне навчання: робота в парах («Обличчям до обличчя», «Два-чотири-всі разом», робота в малих групах, «Карусель», «Акваріум»);

- фронтальне навчання («Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Незакінчене речення», «Асоціативний куш»);

- навчання у грі («Рольова гра», «Імітаційні ігри», «Драматизація»);

- навчання у дискусії (метод «Прес», «Займи позицію», «Дискусія») [3].

Так, впровадження в освітній процес НУШ інтерактивних технологій забезпечує доступ до різних інформаційних ресурсів і сприяє збагаченню змісту навчання, надає йому логічний і пошуковий характер, а також вирішує проблеми пошуку шляхів і засобів активізації пізнавального інтересу учнів, розвитку їх творчих здібностей, стимуляції розумової діяльності.

Слід зауважити, що особливістю освітнього процесу із застосуванням інтерактивних технологій є те, що центром діяльності стає учень, який виходячи зі своїх індивідуальних здібностей та інтересів, вибудовує процес пізнання. Учитель часто виступає в ролі помічника, консультанта, що заохочує оригінальні знахідки, стимулюючого активність, ініціативу, самостійність.

Тож, інтерактивна методика проведення уроків в НУШ дає змогу критично аналізувати інформацію; аргументувати, доводити та висловлювати власні погляди; описувати, аналізувати та зіставляти процеси й явища суспільного розвитку; удаватися до ненасильницьких методів розв'язання проблем; брати на себе відповідальність; давати власну оцінку та формулювати належні судження; робити вибір займати власну позицію;

впливати на процес прийняття рішень; об'єднуватися з партнерами; вести дискусію, обговорення, досягати компромісу; впливати на процес прийняття рішень; толерантно вирішувати конфлікти.

Доречно також наголосити, що інтерактивні технології активно входять в наше життя, допомагають кожному учневі максимально розкрити свій творчий потенціал, стати більш успішним у навчанні, зробити світ навколо себе яскравіше. Застосування інтерактивних технологій дозволяє вчителю набагато ефективніше реалізувати освітній процес, організовувати групову роботу і створювати інноваційні розробки, при цьому, не порушуючи звичний ритм і стиль роботи.

Грамотне застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі НУШ сприяє розвитку в учнів теоретичного мислення, сприйняття, підвищує мотивацію навчання і стимулює пізнавальний інтерес учнів.

Також доречно виділити такі особливості уроків, які ґрунтуються на інтерактивній методиці [4]:

- на кожному уроці використовуються ті чи інші види пізнавальної, розумової та навчальної активності учнів;
- для успішного вирішення завдань на уроках широко використовуються активні методи роботи;
- у класі створюється максимально демократична атмосфера, учні самостійно діють, сприймаючи рішення на свою відповідальність, що сполучається з рівнем їх розвитку;
- працюють усі учні, по кілька разів приймаючи участь у різних методах роботи за урок, при цьому спостерігається надзвичайно висока активність і бажання приймати участь на уроці;
- діти вчаться на свободі, яка їм надається і правилах, котрі їх обмежують;

- досягається висока ефективність засвоєння матеріалу;
- учитель стає зразком демократичних відносин;
- уроки організовуються на демократичних принципах і стають моделлю (міні моделлю) демократичного суспільства;
- навчання виходить за межі аудиторії, класу, предмету;
- активно застосовуються знання у шкільному житті, сімейних, товариських стосунках.

Інтерактивні методи навчання спрацьовують через осмислення кожним учнем своєї діяльності. Це допомагає учню сформувати вміння, навички самостійно вивчити певні явища, процеси, користуючись інформацією.

Інтерактивні технології сприяють формуванню і розвитку комунікативних навичок, здатності до співпраці, взаємоповаги, толерантності, доброти. Проте вчителям не потрібно вважати інтерактивні технології єдиним засобом навчання, щоб у дітей не виникло ефекту «звикання», що спричиняє зниження інтересу до діяльності і може негативно вплинути на результативність навчання [1, с. 56].

Отже, сенс інтерактивного уроку полягає у тім, що освітній процес організований так, щоб практично всі учні були залучені до процесу пізнання. Мали можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Спільна діяльність учнів у процесі пізнання, засвоєння навчального матеріалу означає, що кожен робить власний висновок, відбувається обмін знаннями, ідеями, способами діяльності.

Високий ступінь емоційності учнів початкової школи значно стримується суворими рамками навчального процесу. Уроки з використанням інтерактивних технологій дозволяють розрядити високу емоційну напруженість і оживити освітній процес НУШ.

Таким чином, уроки з використанням інтерактивних технологій реалізують особистісно-зорієнтоване навчання, зацікавлюють школярів предметом, формують активну життєву позицію, розвивають творчі здібності, вчать критично мислити, дискутувати, самостійно приймати рішення, а головне – навчають вчитися. Разом з тим удосконалюють мовленнєві і розумові навички, створюють ситуацію успіху, де кожен учень відчувається невимушено, а це, в свою чергу, сприяє самовдосконаленню його як особистості.

Список використаних джерел:

1. Дівакова І. І. Інтерактивні технології навчання у початкових класах. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 180 с.
2. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja. Під заг ред. Н. М. Бібік. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2017. 206 с.
3. Пошетун О., Пироженко Л. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук-методичний посібник. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів пед. фак. К. : Грамота, 2012. 504 с.
5. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посібн. К. : Академвидав, 2012. 224 с. (Серія «Альма-матер»).

Томинець М.П., здобувач освіти II-Ф курсу;
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладачка педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У сьогоднішньому стрімко розвиваючому світі потрібно вміти надавати відповідний контекст новим ідеям і знанням, оцінювати сучасні знахідки та відкидати знецінену інформацію. Здобувачі освіти стикаються з великою кількістю інформації, і вони мають ставитися до неї критично та творчо усвідомлювати.

Так, критичне мислення – це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв’язати; самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію; логічно побудувати думки, щоб переконати інших; мислити мобільно і бути відкритим до сприйняття думок інших, бути принциповим у відстоюванні своєї позиції.

Слід наголосити, що ідея розвитку критичного мислення зародилася у США, сягає своїм корінням у праці відомих американських психологів XX ст. У. Джемса та Дж. Д’юї. Засновник Інституту Критичного мислення Метью Ліпман визначав критичне мислення як кваліфіковане, відповідальне мислення, що виносить правильні судження, тому що засноване на критеріях, виправляє себе (самовдосконалюється) та враховує контекст. В Україні інтерес до технології РКМ як освітньої інновації у навчанні здобувачів освіти з’явився близько десяти років тому. Питання методики (організації) навчання з метою розвитку критичного мислення значною мірою розроблено вченими і дослідниками, серед яких

К. Бахановим, І. Бондарук, Д. Десятовим, О. Пошетун, О. Тягло та іншими. Так, Джен Дьюї наголошував, що ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо вчити сьогодні так, як вчили цьому вчора. Р. Декарт стверджував, що не достатньо мати гарний розум, головне – правильно його використовувати [1].

О. Пошетун пропонує п'ять ключових пунктів визначення критичного мислення: 1) критичне мислення є самостійним і має індивідуальний характер, кожен учень повинен формулювати свої ідеї й переконання, думати самостійно і вирішувати складні питання; 2) критичне мислення базується на знаннях-фактах, тобто саме достовірні факти, ідеї, тексти, теорії різних концепцій є пунктом запуску складного мисленнєвого процесу; 3) критичне мислення починається з постановки питань і з'ясування проблем, які потрібно вирішити, помічаючи щось нове учні умовно захочуть дізнатися, що це таке; 4) вміння критично мислити потребує переконливого аргументування, оскільки розумно мисляча людина знаходить власний шлях вирішення проблеми й здатна підкріплювати його обґрунтованими доводами; 5) критичне мислення є мислення соціальне, що вимагає уточнення й поглиблення в процесі обговорення та дискутування [2, с. 8].

Доречно також зауважити, що фундаментальною основою для розвитку критичного мислення здобувачів освіти є уроки української мови. Застосування технологій розвитку критичного мислення на уроках української мови, зокрема в середній школі, має сприяти формуванню мисленнєвих і мовленнєвих навичок здобувачів освіти, розвитку їхніх творчих здібностей, умінь оперувати мовними категоріями, чітко й логічно вибудовувати усні й письмові висловлювання відповідно до мети й конкретної ситуації спілкування.

Видатний психолог, основоположник когнітивної психології, Л. Виготський обґрунтував взаємозв'язок мови та мислення як двох нерозривно пов'язаних та постійно взаємодіючих між собою психічних утворень, що залежать від розвитку уваги, сприйняття та пам'яті. На думку ученого мовленнєві процеси відіграють важливу роль, що сприяє кращому протіканню мислення [3].

Сучасний педагог у школі перед тим як навчати інших, має сам знати, чому навчати і як навчати. Він повинен постійно сам розвиватися і надихати до цього дітей. Для того, щоб реалізувати розвиток критичного мислення на уроках української мови, учителі-словесники повинні оптимально поєднувати загальні, групові й індивідуальні форми організації навчального процесу; раціонально застосовувати сучасні методи і засоби навчання, зокрема мультимедійні, на різних етапах уроку.

Важлива основа технології критичного мислення на уроках української мови – структура уроку, що складається з трьох етапів (стадій): виклик (евокація), осмислення, роздуми (рефлексія). Під час реалізації першої стадії проходить «інвентаризація», актуалізація знань здобувачів освіти. Ефективними на цьому етапі є методи: «Атака на учня», «Асоціативний куш», «Дерево передбачень», «Знаю – хочу дізнатися – дізнався», «Клестер», «Кошик ідей», «Товсті і тонкі питання», «Кола по воді», «Так чи ні?». Серед наведених методів і прийомів частина є інтерактивними.

Завданням учителя на другому етапі уроку є спрямування діяльності здобувачів освіти на осмислення нового матеріалу з мови чи літератури, пошук, розвиток творчого критичного мислення. Для реалізації цієї стадії використовуються прийоми: складання таблиць, ментальних карт, графічних зображень, лепбуків. Серед інтерактивних методів варто впроваджувати «Навчаюся –

вчуся», «Метод «ПРЕС». На цьому етапі здобувачі освіти самостійно опрацьовують інформацію, виділяють головне і другорядне, розвивають уміння передавати головну інформацію іншим.

Третій етап забезпечує міцність, глибину знань здобувачів освіти, усвідомлення та осмислення матеріалу. На цій стадії діти роблять висновки, виражають своє ставлення до досліджуваного матеріалу, формулюють свою особисту думку. Методи «Сенкан», «Кросенс», «Хмаринка слів», «Пазли», «Доміно», «Лото», «Сніжок» та ін.

Отже, щоб почати ефективно практикувати критичне мислення, здобувачі освіти повинні розвивати впевненість у собі і розуміння цінності власних думок та ідей; брати активну участь у навчальному процесі; ставитись з повагою до різноманітних думок; бути готовим породжувати та відкидати судження. На уроках української мови, де використовуються зазначені вище методи і прийоми, здобувачі освіти почувають себе вільними і спокійними, більш розкутими в творчому плані, більш сміливими, творчими та успішними.

Список використаних джерел:

1. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках (Пер. з фр. В. Адрушка і С. Гатальської). Київ : «Тандем», 2001. 101 с.
2. Пометун О., Сущенко І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів. Д. : ЛПРА, 2016. 144с.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. Издательство «Лабиринт», М., 1999. 352 с.

Хрипта Я.В., здобувачка освіти III-IV курсу.
Керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НЕСТАНДАРТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

Упровадження елементів нестандартності на уроках української мови на сьогодні є одним з найважливіших засобів формування мовної компетентності, адже на кожному уроці неодмінно має бути щось цікаве, незвичне. Сучасні вимоги до знань учнів, вироблення в них вмінь на основі знань самостійно аналізувати різні ситуації в житті спонукають педагогів до винайдення таких форм роботи, які б допомогли будувати освітній процес на основі пізнавальної діяльності школярів. Однією з таких форм роботи може слугувати нестандартний урок.

В сучасних школах нестандартні уроки через свою нетрадиційність справді відрізняються від звичайних комбінованих уроків. Здебільшого вони відрізняються саме метою і структурою, тому що в нестандартному уроці немає чіткої структури. Найбільше нестандартний урок характеризується як урок, що має невизначений задум і організаційну форму.

Найбільш характерним для сучасного нестандартного уроку є колективні способи роботи, зміна ролі вчителя, активізація пізнавальної діяльності учнів, нестандартне оцінювання. Всі ці форми роботи є актуальними, бо вони залучають учнів до активного вирішення проблем та

завдань, що сприяє формуванню в них мовної компетентності.

Доречно зауважити, що мовна компетентність – складне й багатогранне поняття. У широкому сенсі його варто вживати на позначення явища певного рівня обізнаності конкретного суб'єкта чи суб'єктів з ідеальною знаковою системою рідної мови. Мовна компетентність є різновидом комунікативної й означає здатність людини до практичного використання знань про мову в процесі спілкування [2].

Формуючи в учнів мовну компетентність, педагог повинен ознайомити учнів із лінгвістичною системою як основою для формування мовних умінь і навичок – орфографічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних; виховати життєво компетентну особистість, здатну до професійного самовизначення.

Так, формування мовних компетентностей школярів в особистісно-зорієнтованій системі не обмежується тільки спеціальним конструюванням навчального матеріалу, що забезпечувало б учню свободу вибору в роботі з цим матеріалом. Важливо, як цей матеріал учитель використовує на занятті (уроці), у позакласній роботі. У цьому випадку, на нашу думку, заняття слід підпорядковувати не повідомленню та перевірці знань, а виявленню досвіду учнів за ставленням до змісту матеріалу, котрий викладається. Для цього ефективним буде проведення групової, колективної роботи з учнями.

Вважаємо, що пріоритетами роботи вчителя з формування мовної компетентності школярів є:

- принцип новизни: жодне заняття не повинне бути схожим на попереднє;
- зацікавлення учнів навчальним матеріалом і процесом оволодіння ним та раціоналізація навчальної діяльності учнів;

- побудова уроків так, щоб кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у формуванні певних мовних умінь: орфоепічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних;

- сприяння виробленню в школярів компетенцій комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях [3].

Всі вище зазначені принципи роботи реалізуються в ході проведення нестандартного уроку в початковій школі.

Так, нестандартний урок це заняття яке є незвичним за своїм задумом та організаційною формою, але є ефективним. Нестандартний урок – це важливий засіб реалізації творчої діяльності вчителя й учнів, що спрямований на пошук нових форм розкриття внутрішньої суті мовних явищ шляхом гри, диспуту, експерименту, дослідження, аналізу.

Нестандартний урок – це майстерність, фантазія вчителя. Нестандартні підходи можна застосовувати на різних етапах стандартних (традиційних) уроків, а саме: при сприйманні та усвідомленні виучуваного матеріалу, актуалізації знань та вмінь учнів, при закріпленні [4].

Нестандартні за змістом запитання, незвичний погляд на проблему створюють певну емоційну обстановку на уроці, активізують учнів, сприяють розвиткові логічного мислення, бажання пізнати явища чи проблему не однобоко, а багатогранно.

На відміну від звичайного уроку, мета якого оволодіння знаннями, уміннями та навичками, нетрадиційні заняття спрямовані на повніше врахування вікових особливостей, інтересів, нахилів, здібностей кожного учня.

Плануючи роботу на нестандартному уроці, кожен вчитель намагається зробити його цікавішим, незвичайним, простішим, а навчальний матеріал – легшим, поданим в ігровій формі, у ході рівного спілкування з учнями.

Доречно наголосити, що найважливішим у змісті нестандартного уроку є його науковість, оптимальність, зв'язок із життям. Оптимальний зміст уроку забезпечується при високому науковому рівні з урахуванням сучасних завдань вивчення предмета, добором навчального матеріалу, доступністю теоретичних відомостей, практичних завдань і вправ для учнів. Звідси, урок повинен бути містким, але не перевантаженим. Порушення цієї умови неминуче призводить до механічного запам'ятовування матеріалу, послаблення інтересу учнів. Прагнучи якнайбільше втиснути в нестандартний урок інформації без достатнього врахування можливостей учнів, ступеня їхньої мовної підготовки, учитель вдається до тлумачення явищ і фактів, котрі далеко виходять за межі шкільної програми. Ці спроби не завжди виправдані. Визначення ступеня складності матеріалу для кожного уроку з урахуванням підготовки класу, індивідуальних особливостей учнів – важливе завдання вчителя.

Вимогою кожного нестандартного уроку, спрямованого на формування мовної компетентності школярів – його зв'язок із життям. Найефективнішим є навчання за умови, коли [1, с. 13]:

- теоретичні положення, правила ілюструються прикладами з живого мовлення, кращих зразків художньої літератури;

- учні внаслідок тривалого тренування, практики набувають умінь і навичок вільного застосування цих положень у різних ситуаціях, особливо в зв'язному мовленні;

- уся система завдань із розвитку усного та писемного мовлення будується відповідно до умов життя, задовольняє потреби учнів у монологічному та діалогічному мовленні.

Тож, кожний нестандартний урок повинен мати пізнавальний характер і, одночасно, захоплювати як своїм

змістом, так і способом викладу. За роки навчання в школі в дітей виробляється звичка задовольнятися матеріалом підручника, а це недостатньо забезпечує розвиток їх пізнавальної діяльності.

Також, вважаємо необхідним виділити нестандартні підходи у формуванні мовної компетентності молодших школярів. До них відносимо: організацію нестандартних завдань, запитань; нетрадиційні форми повторення; закріплення чи перевірку виучуваного матеріалу; створення атмосфери зацікавленості.

До нестандартних уроків, які значно відрізняються від класичних і дають можливість використовувати сучасні інноваційні підходи формування мовної компетентності можна віднести: презентацію, телеміст, випробування, КВК, круглий стіл, вікторину, аукціон, турнір, урок-подорож, інтерв'ю, складання завдань та віршів, звіт, дискусію, дослідження, змагання тощо [2, с. 84].

На нашу думку, такі види уроків як: уроки-відкриття, уроки-ділові ігри, уроки-вибори, уроки-проекти, уроки-роздуми, уроки-конференції, уроки пошуку істини, уроки-аукціони, уроки-«суди», уроки-квести, бінарні чи комп'ютерні уроки – допомагають відійти від стандарту, підштовхнути учня до власного, неповторного, індивідуального, особливого погляду на життя. На таких уроках створюється ситуація довіри та успіху, і за таких обставин дитина розкривається, може повірити у свої можливості, реалізуватися як творча особистість, сміливо продемонструвати свої здібності. І як результат: учень-випускник не тільки володіє знаннями, уміннями та навичками з предмета, але й уміє формулювати власну точку зору, відстоювати свою позицію, співпрацювати в групі, колективі, мати коло однодумців, бути комунікабельною, толерантною особистістю.

Таким чином, використання нестандартних уроків, реалізація інноваційних підходів у викладанні навчальних предметів пробуджують інтерес учнів, змушують нестандартно мислити, адекватно сприймати оновлений світ і себе в ньому, сприяють виробленню в учнів наукових і естетичних суджень, допомагають влаштовувати власне життя за гуманістичними законами, а також створюють сприятливі умови для творчої діяльності кожної дитини та реалізації мовної компетентності.

Список використаної літератури:

1. Гарна С. Урок літератури – це урок творчості. Освіта України. 2018. Жовтень. С. 13.
2. Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Х. : Вид. група Основа. 2007. 176 с.
3. Перфілова Н. С. Нестандартні уроки української мови і літератури. Х. : Вид. група «Основа», 2017. 141 с.
4. Тебешевська О. С. Нестандартні уроки з української літератури. Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 112 с.

УДК 37.016:811.161.2:[37.011.3-052:81'24:005.336.2](043.2)

Шекмар Б.В., здобувач освіти II-Ж курсу;
Керівник Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СВІТІ

Однією з найважливіших проблем Української держави на початку ХХІ століття є подолання системної соціально-економічної кризи і здобуття гідного місця в

спільноті європейських країн. Досягнення цієї мети значною мірою зумовлюється успішністю розбудови в Україні інформаційного суспільства і утвердження економіки знань, в основу якої покладаються високоякісна освіта й фундаментальна наука, що ґрунтуються на використанні інформаційних технологій та широкому впровадженні інновацій і в перспективі зумовлять трансформацію інформаційного суспільства в суспільство знань.

Сучасне інформаційне суспільство характеризується зростанням ролі інформації і виробництвом інформаційних продуктів і послуг, що проникають в усі сфери життєдіяльності людини. Відбувається створення глобальної інформаційної інфраструктури, яка спрощує інформаційний обмін і доступ людей до інформації й тим самим сприяє задоволенню їхніх потреб в інформаційних продуктах і послугах. В основу розвитку інформаційного суспільства покладається відповідна йому ідеологія, яка охоплює цінності, ідеї і погляди, що відображають ставлення людей до життя в інформаційному суспільстві, один до одного і слугують закріпленню, розвитку чи зміні відносин у цьому суспільстві.

Ідеологія інформаційного суспільства, що формується в сучасній Україні, визначає директиви людської діяльності у сферах: управління інформатизацією; управління людським капіталом, що зумовлює зростання числа спеціалістів у сфері ІКТ; управління інформаційно-комунікаційними технологіями, які сприяють підвищенню доступності інформації, скороченню цифрової нерівності та зростанню рівня комп'ютерної грамотності населення [3, с. 159].

Становлення в Україні ідеології інформаційного суспільства є однією з найважливіших умов виходу її із затяжних економічної і соціальної криз та забезпечення

інноваційного розвитку суспільства і його соціальних інститутів, зокрема, освіти.

Проблемі становлення і розвитку інформаційного суспільства і його соціальних інститутів присвятили свої праці зарубіжні вчені й філософи (Й. Масуда, Т. Стоуньєр, М. Порат, Дж. Нейсбіт, Р. Катц, М. Маклюєн, Д. Делл, О. Тоффлер, М. Кастельс, К. Хіяші), а також провідні філософи й науковці України (В. Андрущенко, В. Биков, О. Данильян, О. Дзюбань, Д. Дубов, С. Жданенко, В. Воронкова, Ю. Калиновський, О. Кивлюк, М. Кириченко, В. Кремень, В. Кушерець, Є. Мануйлов, Н. Моїсєєв, О. Найдьонов, О. Прудникова, О. Пунченко, Д. Свириденко, О. Соснін та інші).

Цими дослідниками доведено, що формування інформаційного суспільства як нової форми соціальної дійсності, яка функціонує через посередництво мультизнаків – символів – сигналів – стимулів – кодів, є результатом розвитку інформаційно-віртуальної реальності, що стимулює всезростаючу інтелектуалізацію усіх видів суспільної практики.

З огляду на це, інформаційне суспільство вимагає від людини володіння новими компетентностями (цифровими, ІКТ-компетентностями, ІК-компетентностями) і специфічними інформаційними якостями, які уможливають вироблення нею нових раціональних методів обробки інформації і забезпечать успішність використання постійно оновлюваних інформаційних технологій. Сукупність таких інформаційних властивостей людини утворює її інформаційну культуру, яка регулює інформаційні потреби людини, сприяє її адаптації до умов інформаційного суспільства і забезпечує успішність функціонування у ньому [3, с. 168].

Звідси, доречно виділити такі ознаки освіти в інформаційному суспільстві:

– людський вимір знань (урахування того, що останні не можуть бути суто раціональними, а мають набути особистісного забарвлення, стати індивідуально значущими для людини);

– перетворення знань на інформаційний товар, якість якого залежить від творчого потенціалу особистості;

– інтернаціональний характер знань, внаслідок чого вони набувають глобального змісту й змінюють конфігурацію геополітичних сфер впливу у світі;

– міждисциплінарність, проблемна орієнтованість та інтегративність знань, що актуалізує значення їх фундаменталізації, здатності задовольняти потреби вирішення нових, нестандартних завдань;

– мережний характер процесу створення і розповсюдження нових знань, за якого головними його елементами стають вузли (окремі люди, групи людей, установи та організації) і гілки, що реалізують зв'язки між вузлами й розвиваються природно та довільно. У результаті формуються розгалужені мережі людей, установ та організацій (без кордонів), у яких відбувається створення нових знань й обмін ними, виробництво інтелектуальної продукції, проводяться фінансові операції, культурологічні обміни і ще величезна кількість інших видів взаємодії між людьми. Сучасні бази даних і бази знань у різних розділах науки відіграють роль гігантських «сховищ» для нескінченних фактів і базових істин, а глобальні комп'ютерні мережі стають потужними інструментами для високошвидкісного доступу до них з будь-яких куточків світу. За цих умов важливу роль відіграє вміння людини оперувати новим видом інформації – метаданими – великими масивами, кластерами уніфікованих за певною ознакою даних і знань, здійснювати пошук і виокремлення метаданих зі світових інформаційних ресурсів, цілісно

аналізувати їх під час виконання досліджень і розв'язання нових проблем [2, с. 5].

Саме розроблення нових підходів до організації освіти на основі принципу відкритості дозволяє гідно зустріти виклики інформаційного суспільства й відреагувати на трансформацію освітнього запиту щодо якості освітнього процесу, вмотивованих на ефективну діяльність в умовах динамічних змін педагогів. Ці ідеї спонукають до суттєвого переформатування існуючої системи освіти в Україні, переходу її до відкритого типу, активного застосування мережних технологій, відкритого формування структури освітнього процесу.

Так, до найбільш важливих і перспективних напрямів розбудови національної системи освіти відносимо:

- підвищення її якості шляхом фундаменталізації, застосування нових підходів, використання нових інформаційних технологій;

- забезпечення випереджувального характеру освіти, посилення її спрямованості на урахування і розв'язання проблем майбутньої постіндустріальної цивілізації;

- широке використання можливостей відкритого навчання і самоосвіти суб'єктів освітнього процесу із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій, що сприятиме більшій доступності освітніх послуг, які надаються закладами освіти;

- упровадження розвивального підходу в освіті, орієнтацію на розвиток креативності та адаптивності стейкхолдерів [1].

Таким чином, формування інформаційного суспільства як нової форми соціальної дійсності зумовлює інтелектуалізацію освіти й перетворення її на теорію і практику неперервного професійного розвитку когнітивних працівників, здатних самостійно опрацьовувати інформацію і здобувати нове знання на основі використання

інформаційно-комунікаційних технологій. Стрімке і динамічне оновлення знань і технологій в інформаційному суспільстві актуалізує значення освіти як системи, що забезпечує мобільність і конкурентоспроможність, розвиває адаптивність до перманентних змін інформаційного ландшафту, підвищує інформаційну культуру. Ефективне функціонування освіти в інформаційному суспільстві забезпечується завдяки набуттю відкритості, варіативності і гнучкості, здатності створювати оптимальні умови для індивідуалізації освітнього процесу. Отже, соціальною місією освіти є випереджувальна підготовка підростаючого покоління до ефективної участі в громадському житті в умовах інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Балабанова Наталія Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. К.: Арістей, 2005. 104 с.
2. Згуровський М. Шлях до інформаційного суспільства – від Женеви до Тунісу. Дзеркало тижня, 2005, № 34 (562). С. 4–6.
3. Кириченко М. Формування ідеології інформаційного суспільства в умовах глобальної інформатизації: тенденції, парадигми, перспективи розвитку. Харків: Вид-во ПП «Технологічний центр», 2017. 318 с.

Шетеля Т. В., здобувач освіти III-IV курсу;
керівник: Куцик. О. Г., викладач трудового
навчання та художньої праці,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА

Трудове виховання підростаючого покоління – одна з основних складових у формуванні особистості нової людини. У процесі фізичної праці в учнів розвивається координація рухів тіла, сила, витривалість. Праця сприяє їх розумовому розвитку. Діти, зайняті різними видами праці, кмітливіші, винахідливіші. Участь учнів у різноманітних трудових процесах позитивно впливає на їх поведінку, дисциплінує. Важливий аспект психологічної підготовки підростаючого покоління до праці – формування у нього почуття самовідповідальності, розуміння необхідності самому піклуватися про себе.

Зміст і завдання трудового виховання.

Людина розвивається духовно й фізично тільки в праці, без праці вона деградує. Будь-які спроби уникнути праці призводять до негараздів і для особистості, і для суспільства. З цього приводу Ушинський писав: «Якби людина винайшла філософський камінь, то біда була б ще невелика: золото перестало б бути монетою. Але якби вони знайшли казковий мішок, з якого вискакує все, чого душа забажає, або винайшли машину, яка цілком заміняє всяку працю людини, то самий розвиток людства припинився б: розбещеність і дикість полонили б суспільство.»

Високі умови перед людиною ставлять і соціальні умови праці. Адже праця – це не лише предметно-практична діяльність, я й спілкування суб'єкта цієї праці з іншими

людьми. В різноманітних дитячих трудових об'єднаннях праця, як правило, носить колективний характер і її здійснення обов'язково пов'язане з включенням школяра в широку та складну систему виробничих, моральних та інших стосунків. Учень має вміти співпрацювати з іншими, підкорятися вимогам керівника, відповідати за результати не лише своєї праці, а й інших, виявляти ініціативу в доведенні справи до кінця. Загалом, він має вміти трудитися разом з іншими, спілкуватися з ними.

Трудове виховання учнів повинно бути спрямоване на виховання психологічної і практичної готовності учнів до праці: сумлінне ставлення до праці, внутрішня потреба працювати на повну силу, ставлення до праці, як до необхідності й потреби людини.

У системі виховних справ розв'язуються завдання: усвідомлення мети і завдання праці;

виховання мотивів трудової діяльності; формування трудових вмінь і навичок.

Воно включає в себе всю навчально-виховну роботу школи. У загальному розумінні трудове виховання в загальноосвітній і професійній школі включає в себе навчальну працю з основних наук і трудове виховання, котрі призначені для формування в учнів позитивного ставлення до розумової і фізичної праці й озброєння їх загальними політехнічними знаннями, трудовими вміннями та навичками. Але навчальна праця з основ наук і трудове виховання не обмежуються лише навчальною метою. Спільно з трудовим вихованням вони виступають найважливішою основою морального, розумового, фізичного та естетичного розвитку школярів.

Основою всієї системи трудового виховання є суспільно-корисна праця учнів. Вона включає:

- суспільну роботу – таку діяльність, яка сприяє досягненню мети організації учнівського колективу, культурно-масового обслуговування населення;

- самообслуговування.

Самообслуговування в школі та сім'ї – це найбільш доступний і повсякденний вид праці. З нього розпочинається виховання у дитини працелюбності, залучення її до все більш складних видів трудової діяльності. Досвід показує, що педагогічно правильна організація цієї праці стає доброю звичкою, не тільки обов'язком, а й потребою школярів.

Привчання дітей до самообслуговування розпочинається в сім'ї. Яким чином організувати цю працю, щоб вона найефективніше сприяла в загальній системі виховання?

Першим етапом трудового виховання є поступове привчання дітей до невеликих та посильних для їхнього віку трудових завдань. В цей період краще привчати дітей до самообслуговування. Наступним етапом є розширення видів праці від самообслуговування до обслуговування сім'ї в цілому. Уже молодший школяр може пришити гудзик до сорочки молодшого брата чи сестри, випрасувати рушники і т.д. Важливим у трудовому вихованні є і врахування індивідуальних особливостей учнів. Так, фізично ослабленим дітям, не звільняючи їх від праці, слід доручати нескладну роботу, бажано на свіжому повітрі.

Суспільно корисна, виробнича праця на благо суспільства – це праця найвпливовіша за своїм виховним впливом на учнів. Крім того, вона найбільш розповсюджена, застосовується як в сільських, так і в міських школах. Різноманітні і форми праці, які отримали назву трудових об'єднань школярів. Вони грають виключно важливу роль не тільки в трудовому, але й розумовому, моральному, естетичному, фізичному, економічному, екологічному вихованні. Не менш важливе значення їх в підготовці учнів

до свідомої і творчої участі в суспільному виробництві, а також у професійній орієнтації. Методичні питання організації роботи в трудових об'єднаннях відображено в багатьох навчальних посібниках. В них звертається увага на те, що трудові об'єднання учнів – це перша школа їх самостійного трудового життя, школа виховання високої відповідальності за доручену справу.

Праця і її роль у всебічному розвитку особистості. Значення праці в розвитку особистості загальноновизнано. Можливості для цього розвитку містяться уже в самих знаряддях, предметах і результатах праці. В знаряддях праці, крім призначення, втілено пізнання людиною явищ, законів, властивостей і умов існування предметів. Умови праці теж повинні бути пізнані людиною. Предмет, знаряддя і умови праці є найбагатшим джерелом знань про істотну частину навколишньої дійсності. Ці знання є основною ланкою в світогляді людини. Для успішного здійснення трудової діяльності вимагається участь всієї особистості індивідуума: його психічних процесів, станів і властивостей. За допомогою психічних процесів, наприклад, людина орієнтується в умовах праці, формує ціль, контролює хід діяльності.

Високі вимоги до людини пред'являють соціальні умови праці. В різноманітних дитячих трудових об'єднаннях праця носить колективний характер і її здійснення пов'язане з включенням школяра в широку і складну систему виробничих, моральних та міжособистісних відносин. Включення учня в колективну працю сприяє засвоєнню ним названих відносин, перетворенню їх із зовнішніх у внутрішні. Це діється під впливом панівних норм поведінки, суспільних поглядів, організації взаємодопомоги і взаємної вимогливості і дії таких соціально-психологічних феноменів, як внутрішньо групова навіюваність, змагання. Важливою похідною цих

соціально-психологічних чинників є формування відповідальності за результати праці колективу.

Беручи участь в колективній праці індивід пізнає не тільки інших, але і себе: хто він є, яку цінність представляє для інших, на що він здатний. Діти, як показали психологічні дослідження, погано знають себе, свої можливості, своє положення в колективі. Внаслідок трудової діяльності відбуваються істотні зміни. Передусім змінюється їх відношення до себе, а потім відношення колективу і педагогів. В психології зібрано багато фактів, які показують, що трудова діяльність спонукається тим, наскільки високі її результати. З цим пов'язане формування таких мотивів, як особиста значимість праці, усвідомлення її суспільної значимості.

Велика роль праці в розвитку мислення. В міру оволодіння трудовими навичками розвиваються його нові форми:

- технічне;
- практичне;
- логічне.

В процесі праці і спілкування з іншими членами трудового колективу відбувається розвиток почуттів. Включаючись у трудовий процес дитина докорінно змінює своє уявлення про себе і про навколишній світ. Радикальним чином змінюється і самооцінка. В процесі спілкування і оволодіння новими знаннями формується світогляд школяра. Робота в колективі розвиває соціалізацію особистості дитини. Розвиток здібностей, почуттів і мислення робить особистість дитини гармонійно та всебічно розвиненою. Отже, праця є найдзвичайно важливим чинником, що впливає на розвиток особистості дитини.

Роль педагога у процесі трудового виховання. Формування особистості в процесі праці відбувається не саме собою, а лише при певній організації праці школярів. Під організацією праці розуміємо його впорядкування, надання йому планованості. Організація дитячої праці повинна враховувати вікові і індивідуальні особливості дітей і закономірності їх розвитку. В процесі праці здійснюється також естетичне і фізичне виховання. Таку організацію праці покликаний забезпечити педагог. Від нього вимагається бути прикладом, вивчати сильні і слабкі сторони своїх учнів, організовувати діяльність та багато іншого.

Психологічний аспект діяльності педагога при вихованні засобами праці полягає у впливі особистим прикладом, в управлінні впливу середовища на особистість, а також управлінні його трудовою діяльністю.

Педагог погоджує зміст і форми праці з педагогічними цілями, направляє трудову діяльність таким чином, щоб вона вимагала від учнів прояву тих чи інших якостей, оцінює ефективність виховних впливів. Роль педагога полягає також в допомозі учню підвищити свій авторитет у ровесників. В трудовому навчанні багато учнів домагаються чималих результатів. За таких умов активність підвищується і в інших видах діяльності. І одна з головних завдань педагога - сформувати і скерувати цю активність.

Список використаної літератури:

1. Бондар В. І. Дидактика : підруч. [для студ. вищ. пед. навч. закл.]. К. : Либідь, 2005. 264 с.
2. Дупак Н. Передумови виховання в учнів культури праці. Рідна школа. 2003. № 2. С. 28-31.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

4. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-тє вид., стереотип. К. : Академвидав, 2009. 616 с.

РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА

УДК 37.091.12-051 (043.2)

Барчій М.В., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Лізанець Н.Е.,
викладач суспільних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ НАВЧАННЯ

Педагогічна майстерність – це вияв високого рівня педагогічної діяльності.

Як наука, вона сформувалася у XIX ст. Учені педагогіки пояснюють її як найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється в тому, що учитель досягає оптимальних наслідків, комплекс властивостей особистості учителя, що забезпечує високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності.

Базується на високому фаховому рівні учителя, а також на загальній культурі і педагогічному досвіді. Розглядається як вияв власного «Я» у професії, як самореалізація особистості педагога в педагогічній діяльності.

Існують компоненти педагогічної майстерності як: науковість, педагогічна доцільність, гуманність, оптимальний характер, демократичність, результативність та творчість.

До елементів педагогічної майстерності належать:

1. Гуманістична спрямованість діяльності. Це спрямована діяльність учителя на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних

цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. А також передбачає гуманне ставлення до педагогічної діяльності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Адже той, хто не любить і не поважає дітей, учнів, не може досягти успіху в педагогічній праці, лише щира любов і глибока повага учителя до учня породжують відповідну любов і повагу до нього, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він вчить здобувати.

2. Професійна компетентність, професіоналізм. Вони передбачають професійні знання (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок). Зміст цих знань є методика викладання, знання психології та педагогіки. Особливість професійних знань їх сукупність (вміння сполучати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії), натхненність (висловлення власного погляду, розуміння проблеми, та своїх міркувань).

Професіоналізм педагога – це сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються в людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань.

Педагогічний професіоналізм – уміння вчителя мислити та діяти професійно. Охоплює набір професійних властивостей та якостей особистості педагога, що відповідають вимогам учительської професії; володіння необхідними засобами, що забезпечують не тільки педагогічний вплив на учня.

Професійне знання – це педагогічна майстерність.

Знання вчителя в області вікової, педагогічної, загальної психології й педагогіки визначення вирішення складних питань теорії й практики підростаючого покоління, забезпечують педагога володінням знаннями, вміннями і навичками в школі, формування особистості

школяра, дозволяють визначити найбільш ефективні основи і методи подальшого удосконалювання навчально-виховного процесу.

3. Педагогічні здібності. Сукупність психічних особливостей педагога, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю. Головною перевагою, що об'єднує всі інші, є толерантність, чутливість до людини, до особистості, яка формується.

4. Педагогічна техніка (мистецтво, майстерність, уміння). Є сукупністю, умінь та особливостей поведінки вчителя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних методів і прийомів навчально-виховної роботи з учнем, учнівським колективом відповідно до мети виховання. Вона передбачає наявність засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення; здатність володіти мімікою, пантомімікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки (розуміння педагогом власного психічного стану, уміння керувати собою); здатність до «бачення» внутрішнього стану вихованців і впливу на них.

Відповідно до критеріїв визначаються кілька рівнів оволодіння педагогічною майстерністю:

- елементарний рівень – учитель володіє лише окремими елементами професійної діяльності;
- базовий рівень – учитель володіє основами педагогічної майстерності;
- досконалий рівень – характеризується чіткою спрямованістю дій учителя, їх високою якістю;
- творчий рівень – характеризується чіткою спрямованістю дій учителя, їх високою якістю.

Учитель самостійно створює оригінальні, доцільні прийоми й способи взаємодії. Діяльність ґрунтується на результатах рефлексивного аналізу.

У процесі навчання відбувається взаємодія між учителем і учнем, а не просто вплив учителя на учня. Педагог може навчати учнів безпосередньо або опосередковано – через систему завдань. Результат процесу навчання залежить від стилю спілкування учителя з учнем та впливу навколишнього середовища.

Процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками становить пізнавальну діяльність учнів, якою керує учитель. Роль керівника навчального процесу не обмежується поясненням нового навчального матеріалу. Головний зміст керівництва полягає в тому, що вчитель насамперед є керівником пізнавальної діяльності учнів. Водночас учитель є вихователем, дбає про розумовий, фізичний, духовний розвиток учнів.

Діяльність учителя в процесі викладання охоплює планування діяльності (тематичне й поурочне); організацію навчальної роботи; організацію діяльності, стимулювання активності учнів; здійснення поточного контролю за навчальним процесом, його регулювання, коригування. У цій справі, безумовно, не обійтися без аналізу результатів своєї діяльності.

Отже, педагогічна майстерність – це високий рівень розвитку педагогічної діяльності, володіння педагогічною технологією, у той же час виражає й особистість педагога в цілому, його досвід, професійну позицію. Охоплює набір професійних властивостей та якостей особистості, що відповідають вимогам педагогічної професії; володіння необхідними засобами, що забезпечують не тільки педагогічний вплив на вихованця, але і взаємодію, співробітництво та співтворчість з ним. Він повинен володіти великим багажем інтелектуальних, моральних та духовних засобів, що забезпечують педагогічний вплив на учня. Для сприйняття педагогічної майстерності треба виділити такі ознаки: морально-духовної вартості,

соціально-педагогічні якості, педагогічні уміння, професійні знання та педагогічна техніка. Уміння налагоджувати взаємостосунки з учнями, змінювати їх відповідно до розвитку учнів і їхніх вимог до педагогів є важливим компонентом педагогічної майстерності.

Таким чином, у сучасних умовах тільки активна життєва позиція, підвищення професійної й педагогічної майстерності може допомогти учителю досягти результативності навчання.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. К.: Вища школа, 2016.
2. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Каравела, 2012.
3. Теслюк В. М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник – К.: Ліра-К, 2015.

УДК 377.8.147-051:377.3]:37.041(043.2)

Василенко М.В., здобувачка освіти 3-Б курсу;
керівник: Грицько В.В.,
викладач суспільних дисциплін, доктор
філософії,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТА ЙОГО САМОРОЗВИТОК

Вчитель сучасності – це вчитель з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу,

конкурентноздатності, ерудованості, здібностей до безперервного самовдосконалення.

Майстерність педагога доцільно розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності, а також, як вияв творчої особистості вчителя. Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості людини, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. Такими важливими властивостями є: гуманістична спрямованість діяльності вчителя, його професійна компетентність, педагогічні здібності і педагогічна техніка; педагогічна майстерність у структурі особистості – це система, здатна до самоорганізації.

Метою концепції педагогічної освіти України визначили «формування вчителя, який здатен розвивати особистість дитини і зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток, готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу». Саме тому особливого значення набуває проблема самоосвіти вчителів, спрямована на їхній професійний саморозвиток.

Поняття «професійний саморозвиток» є основним і центральним у педагогічній психології і визначається як складний інволюційно-еволюційний поступ, у процесі якого відбуваються прогресивні й регресивні інтелектуальні, поведінкові, особистісні, діяльнісні зміни в самій людині. Зокрема за Л.С. Виготським, «розвиток є безперервним процесом саморуху, що характеризується передусім постійним виникненням утворенням нового, чого не було на попередніх етапах» [1].

Професійний розвиток педагога – це свідомий, процес підвищення рівня своєї професійної компетентності й розвитку професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку.

Не існує меж саморозвитку, так як цей процес діалектичний, динамічний, і зумовлений новими цілями й вимогами, які з'являються відповідно до змін стандартів професійної діяльності, ідеальних уявлень про сенс, зміст, форми і методи професійної діяльності.

У психолого-педагогічній літературі виділяють два напрями саморозвитку особистості – самовиховання (виховання волі, якостей, рис характеру, певної поведінки) та самоосвіта (розумове виховання, інтелектуальне зростання, накопичення знань). Самоосвітня діяльність учителя передбачає не лише накопичення нової інформації, а також системне осмислення цієї інформації, її інтеграцію з наявними знаннями. Потреби в самоосвіті у кожного педагога свої, специфічні, оскільки на них впливають різні фактори, а саме: особистість учителя, його інтереси, наукова і педагогічна підготовка, загальноосвітній і культурний рівень; власна робота педагога і її результати, оцінка його роботи іншими суб'єктами навчального процесу [2].

Сучасній школі потрібен, в першу чергу, вчитель-професіонал, який є творчою особистістю, здатною до самонавчання упродовж життя, самовдосконалення і саморозвитку; по-друге, вчитель-дослідник, який постійно шукає, аналізує, пробує найраціональніші шляхи, умови, методи, засоби, форми ефективного вирішення конкретних завдань виховання, освіти і навчання. Вчитель-майстер, вчитель-професіонал відрізняється від рядового вчителя високими морально-духовно-етичними якостями. Характер поведінки, дій та вчинків розкриває характерологічну суть майстерності вчителя-новатора. Погляди та думки відрізняються своєю прогресивністю, націленістю на майбутнє. Критерієм професійної майстерності вчителя є з однієї сторони: доцільність (за спрямованістю); продуктивність (за результатами); діалогічність (характер стосунків з учнями); оптимальність (у виборі засобів);

творчість (за змістом). А з іншої характеристиками професійної майстерності являється результат всіх даних процесів: професійне самовизначення; професійна орієнтація; професійна діяльність; професійна активність; професійна компетентність; професійний досвід [3].

Самовиховання – це формування людиною своєї особистості відповідно до свідомо поставленої мети.

Для вчителя робота над собою – необхідна передумова набуття і збереження професіоналізму. Це цілеспрямований процес, він є продовженням професійного виховання, коли майбутній учитель з об'єкта виховного впливу («Я – здобувач освіти, хай мене вчать») перетворюється на суб'єкт організації власної життєдіяльності («Я – майбутній спеціаліст, готую себе до цього»); самостійно обирає мету самовдосконалення, постійно аналізує здобутки професійного зростання, займається самоосвітою. Умови успішного самовиховання представлені на рис.1.

УМОВИ УСПІШНОГО САМОВИХОВАННЯ

Рис.1 Умови успішного самовиховання

Формування педагогічної майстерності є поступовим процесом. Перший ступінь – професійна підготовка, що відбувається в педагогічному закладі вищої освіти (ЗВО). Пізніше молодий вчитель розпочинає свою викладацьку діяльність у закладі освіти, де продовжується процес його

професійного зростання, вдосконалення, але інтенсивніше та більш цілеспрямовано. Ефективність цього процесу на першому етапі формування професійної майстерності майбутнього вчителя залежить від його настанови на самоосвіту та самовдосконалення. На цьому етапі майбутній вчитель повинен відвідувати майстер-класи практикованих учителів, відвідувати уроки і вчитися у педагогів-майстрів, аналізувати роботу досвідченіших колег, займатися методичною діяльністю тощо. Проте на першому етапі формування педагогічної майстерності майбутньому вчителю потрібна щоденна та наполеглива праця над розвитком власних здібностей до професійно-педагогічної діяльності, формуванням професійної позиції, виховуванням уміння спілкуватися з людьми, у процесі органічної взаємодії вирішувати завдання навчання та виховання. Тому, поняття навчання в педагогічному ЗВО означає не лише засвоєння знань, а й розвиток здібностей, формування професійних якостей та вмінь, що допоможуть налаштувати особистість як інструмент педагогічного впливу на взаємодію з дітьми, батьками, колегами [2].

Для того, щоб вчитель діяв творчо, самостійно, зважаючи результати своєї діяльності і корегуючи засоби з орієнтацією на мету (формування професійної культури), він повинен мати певні властивості, риси, рівень розвитку, забезпечити професійний саморозвиток, а через нього і професійну культуру.

Свідомий і творчий учитель завжди займається самоосвітньою діяльністю для розвитку у себе певних навичок: контролю за своїм психічним станом, вчинками; швидкого оцінювання ситуації; аналізу своєї та учнівської діяльності; спілкування та обробки інформації; організації будь-якого педагогічного процесу. Головним критерієм підвищення індексу професійної майстерності є процес професійного самовдосконалення. Самовдосконалення є

одним із головних факторів формування професійної культури педагога. Вчитель-професіонал ніколи не може бути задоволений рівнем свого професійного зростання та розвитку. Якщо вчитель задовольняється мірою свого розвитку і перестає вдосконалюватися - він «помирає» як вчитель, він припиняє своє професійне зростання.

Підкреслюючи необхідність самоосвіти педагога, К.Д. Ушинський стверджував, що педагог існує як фахівець, допоки вчиться сам [5].

Саморозвиток педагогів – є важливою складовою професійної діяльності, від якої певною мірою залежить якість вчительської діяльності. З огляду на нормативні документи та невідкладні завдання системи освіти в цілому, саморозвиток вчителів стає одною з головних складових його діяльності впродовж цілого життя.

Самовиховання педагога спрямоване на реалізацію себе, як особистості. Прагнення до самовдосконалення, самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання вчителів, що забезпечують розширення його творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності [4].

Отже, професійний розвиток педагога можна визначити як розвиток суб'єкта, що відбувається в системі людських відносин у професійній спільноті, який передбачає формування всіх елементів структури суб'єкта діяльності. Професійний розвиток здобувача освіти – невіддільний від особистісного. В їх основі лежать принципи саморозвитку, які спрямовують особистість до творчої самореалізації. Усвідомлення професійної ролі, осмислення можливих професійних кроків та наслідків з них, прогнозування своєї професійної діяльності та її перспектив, здатність до самоконтролю та самовдосконалення разом утворюють вихідну базу розвитку майбутнього професіонала, зокрема самого вчителя.

Професійний саморозвиток майбутнього вчителя, самоактуалізація розуміється, як вища форма саморозвитку, складовими чого є дві попередні форми, тобто спроможність особистості виявити в собі потенціал і правильно використовувати його в житті для вдалого виконання свого призначення.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология. М.: Педагогика, 1991.
2. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривonos І.Ф. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. К.: Вища шк., 1997. 349 с.
3. Радченко А.Є. Професійна компетентність учителя. Х.: «Основа», 2006. 126 с.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: в 5 т. Т.3. К., 1977. 147 с.
5. Яворська Г.Х. Особистість педагога та її роль у навчально-виховному процесі. *Педагогіка для правників*. К., 2004. 186 с.

УДК 37.091.12-051:373.3(043.2)

Декет Д.В., здобувачка освіти 2-Б курсу;
керівник: Грицько В.В.,
викладач суспільних дисциплін,
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Педагоги – суб'єкти активного навчання, тому професійний розвиток учителів базується на конструктивізмі.

Особистісний розвиток – це процес, що проходить у межах певного контексту. Найбільш ефективною формою професійного розвитку є щоденна діяльність педагога у школі. Цей розвиток нерозривно пов'язаний зі шкільною реформою, тому що він означає процес формування культури, а не лише забезпечення формування в учителів нових умінь реалізації навчальних програм.

Педагоги є рефлексивними практиками, що входять у професію з певною базою знань і набувають нові знання і досвід. Роль професійного розвитку полягає в тому, щоб допомогти вчителям створити й реалізувати нові педагогічні теорії і практики, а також у підвищенні їх компетентності щодо педагогічної діяльності. Особистісний розвиток учителів реалізується у процесі співробітництва, найбільш ефективно – у взаємодії учителів, а також педагогів, адміністрації, батьків та інших членів громади. Також особистісний розвиток здійснюється на основі різних форм і способів організації. Тому цей процес – це постійний процес оптимального вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації й в конкретному місці.

В умовах модернізації сучасної української освіти, яка набуває все більше інноваційного та компетентнісно-орієнтованого характеру, першочерговим завданням є формування готовності учнівської молоді до успішної життєдіяльності у інформаційно насиченому висококонкурентному середовищі. В освіті останні десятиліття перетворень призвели до зміни базової парадигми, а саме: перехід від навчання знань, умінь, навичок до здатності самоудосконалюватися і навчатися впродовж життя.

На перший план у складних суспільних трансформаційних процесах сьогодення в освіті виходить готовність того, хто навчається, з урахуванням особистих

можливостей та інтересів оперативно й чітко відбирати та відслідковувати інформацію, конструювати способи дій з метою успішного виконання конкретних завдань відповідно до поставлених педагогом дидактичних цілей. В цьому контексті суть особистісно орієнтованого навчання полягає в тому, щоб у виборі засобів, методів, темпу навчання врахувати індивідуальні відмінності учнів як найповніше.

Питаннями особистісно орієнтованого підходу до виховання та навчання займалися І. Якиманська, І. Бех, Г. Дорофєєв, О. Газман, Я. Гальперін, Є. Казакова, Є. Бондаревська, В. Серіков, Л. Фрідман, Н. Алексєєв. При реалізації 82 індивідуальних освітніх траєкторій учнів та проблем варіативного підходу у своїх працях аналізували О. Александрова, А. Хуторський, В. Лоренц та інші. Не розглядалась проблема особистісно-орієнтованого навчання в умовах компетентнісної парадигми освіти, реалізованої в Концепції.

В найбільш важких умовах саме могутній інстинкт національного будівництва підтримував її національне щеплення, підтримував ендосмос і екзосмос народного життя в їх роз'єднаних частинах та незмінно об'єднував їх в моменти пробудження національного життя. Такою є база національного розвитку за М. Грушевським, без якої немислима інтеграція в світовий освітньо-культурний процес. Збереження цієї бази, прямо залежить від історичної пам'яті як складової національної ідентифікації. Історична пам'ять є складовою одвічної тріади народної виховної традиції, виховного ідеалу, який Г. Ващенко визначав у триєдиній сутності «Бог – Батьківщина – Родина».

Перехід на Болонську систему навчання з її уніфікованими критеріями гуманізації, комп'ютеризації не означає перехід до абстракції, об'єктивізму в історичній науці та нехтування національною спадщиною. Дмитро

Донцов, зауважив, що «Нація, яка забуває або нехтує своєю минувшиною, неминуче веде свою країну до краху».

У навчально-виховній роботі найбільше практикуються інтерактивні методи навчання, проблемна постановка лекцій і питань семінарів. Особлива увага надається самостійній роботі здобувачів освіти, повному забезпеченню її навчально-методичними матеріалами та комп'ютерами, враховуючи специфіку Болонського процесу. На заняттях з історії України головним критерієм в оцінці минулого визначається право народу на самостійний історичний розвиток, на соборність і державність. Головна мета – формування наукового світогляду, професійних компетентностей, активної громадянської позиції, історичної пам'яті та патріотизму майбутніх педагогів.

Проаналізовані підходи та концепції організації професійного розвитку педагогів, на мою думку, є спробою відповісти на виклики сучасності в потребі педагога-професіонала як головної рушійної сили освіти в суспільстві. Я вважаю, що розглянуті засади навчання й розвитку дорослих не заперечують традиційних дидактичних принципів педагогіки: частково вони їх розвивають, частково корелюють з ними. Також побачила позитив в оптимальному поєднанні всіх зазначених підходів, які значною мірою доповнюють один одного та яким притаманні спільні ознаки: за реалізації всіх розглянутих концептуальних засад організації професійного розвитку педагога залучається його досвід; особистість є суб'єктом навчання й розвитку; цей процес має професійний контекст. Отже, це уможливорює урахування закономірностей розвитку й саморозвитку фахівця та умов, у яких здійснюється його професійний розвиток; забезпечує набуття нею конкурентоздатності та мобільності в соціумі як намагання забезпечити високу якість та ефективність

своїї діяльності, самореалізацію творчого потенціалу особистості, здатність ставити цілі й вирішувати завдання в певних умовах.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Григорій. Виховний ідеал. Дрогобич, 1992. 190 с.

2. Воропай Т. С. Національна ідентичність як теоретична і практична проблема сьогодення. *Розвиток демократії та демократична освіта в Україні: матеріали II міжнародної наукової конференції (Одеса, 24-26 травня 2002 р.)*. Київ, 2003. С. 125-135.

3. Крижко В. В., Мамаєва І. О. Аксіологічний потенціал державного управління освітою: навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2005. 224с.

4. Мірошник С.І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. *Народна освіта*. 2016. Випуск №2 (29).

УДК 373.3-051:[02:615.85](043.2)

Дем'ян Д.Д., здобувачка освіти І-Ф курсу;
керівник: Старова Ю. В.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
кандидат психологічних наук,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються значні зміни, які вимагають формування нових професійних сторін особистості сучасного вчителя. Головним критерієм

орієнтування освіти сьогодні вважаються професійні компетентності, а не знання, на які вона була орієнтована раніше. В державних документах компетентність розглядається з кількох позицій: як готовність вчителя до виконання своїх професійних обов'язків відповідно до нормативних положень так і обізнаність вчителя у педагогічній терапевтичній діяльності. Тобто, у XXI столітті освіта спрямована на вчителя, що не тільки володіє фаховими знаннями, а й генерує ефективні терапевтичні технології навчання та виховання в освітнє середовище Нової школи. Вчителі сьогодення повинні вміти розпізнавати проблеми, розуміти причини або сліdstва тієї чи іншої поведінки учнів, а, отже, повинні володіти елементарними знаннями в області психолого-педагогічної діагностики; бути готовими до розпізнавання і ґрунтовної діагностики порушень у дітей, а також до проведення профілактичних дій та терапії. Вони зобов'язані не тільки знати біологічні та психологічні особливості розвитку дитини, але також причини, які проявляються найчастіше у процесі навчання [2]. Це вимагає від вчителів переосмислення свого ставлення до дитини, її потреб, прагнень, бажань: впроваджуючи новітні технології навчання і виховання, педагоги не мають обходити питання буття дитячої душі, вони повинні приділяти увагу емоціям і почуттям, які переживає дитина, формувати дитячу радість пізнання і відчуття насолоди від навчання [1]. Тому, в контексті нашої проблематики ми розглядаємо питання формування професійної компетентності сучасних вчителів нової української початкової школи саме через обізнаність в бібліотерапії.

Поняття «бібліотерапія» має дуже багато тлумачень, але нам видається правильним наступне: бібліотерапія (терапія читанням) – це використання спеціалізованих літературних та аудіовізуальних матеріалів для

організованої педагогічної бібліотерапевтичної діяльності, яка впливає на всебічний розвиток особистості молодшого школяра, яка проводиться переважно у вигляді планомірних дискусій, диспутів, бесід та ділових іграх [3]. Це комплексна діяльність, що забезпечує подолання ряду внутрішніх бар'єрів та передбачає читання, прослуховування книг або спеціально підібраних текстів з інших інформаційних ресурсів з подальшим їхнім аналізом. Це сприяє формуванню стресостійкості до неординарних життєвих ситуацій. Як метод творчого самовираження є продуктивним напрямком роботи сучасного вчителя НУШ для вирішення проблем особистості учня, через читання книжок можливе відновлення власних ресурсів, упевненості, налагодження контактів з іншими, подолання психічних травм. Взаємодіючи з художніми матеріалами учень відкриває індивідуальність та унікальність власного внутрішнього світу.

Бібліотерапія в роботі вчителя – галузь психолого-педагогічних знань про цілющий вплив книги на психіку дитини, що має катарсисний ефект для інформаційної та духовної гармонії особистості. Головна мета полягає в актуалізації особистісно-світоглядної позиції суб'єктів педагогічного процесу; створенні психологічного комфортного освітнього середовища та виробленні (закріпленні) оптимістичного погляду на життя й зміна власних реакцій на ситуацію, яка травмує емоційно-почуттєву сферу дитини за рахунок розширення власного досвіду. Спрямована на творчий розвиток особистості, пристосування у соціумі, подоланні кризових ситуацій, життєстійкості перед почуттям страху, невдачі тощо. Перед НУШ постає завдання у розширенні читацьких інтересів молодших школярів; наданні допомоги у підборі книг (за інтересами та психологічними потребами); покращенні

педагогічних терапевтичних технік; формуванні духовних цінностей через потужний вплив літературного слова [1].

Бібліотерапія як метод має свої переваги над іншими методами: не має обмежень у використанні та не вимагає будь-яких здібностей. Важливим є відповідність усвідомлення літератури на стан дитини. Вона є засобом вільного самовираження й самопізнання, має інсайт-орієнтований характер, що передбачає атмосферу довіри, високої толерантності, уваги до внутрішнього світу людини, розвиває активну позицію і життєтворчість. Відповідає потребі дитини у розкритті нових можливостей і ствердження свого індивідуально неповторного способу буття в світі. Корекційний вплив читання виявляється в тому, що ті чи інші образи і пов'язані з ними почуття, потяги, бажання, думки, засвоєні з допомогою книги, заповнюють недолік власних образів і уявлень, замінюють тривожні думки і почуття або направляють їх по новому руслу, до нових цілей. Таким чином, можна послаблювати чи посилювати вплив на почуття особистості для відновлення його душевної рівноваги.

Реалізація бібліотерапії в початковій школі може бути дуже корисною для вчителя та молодшого школяра. Вчителі, що використовують бібліотерапію в своєму класі дізнаються багато про своїх учнів, емоціональний та психологічний стан учня [4]. Вчителі підбирають відповідний матеріал для читання які повинні відповідати їх потребам, щоб допомогти їм у розвитку самосвідомості, виробленню навичок самостійного вирішування проблемних ситуацій, соціалізації та подоланні комунікативних проблем, творчого потенціалу. Матеріали можуть включати в себе будь-які жанри літератури, творчого самостійного письма персонажу або твір-роздум [1]. Вчителі, які вибирають відповідну літературу для потреб школярів в класі, можуть забезпечити у допомозі

дитині зрозуміти себе за допомогою співставлення себе із персонажем твору. Керована спрямована дискусія дозволяє школярам переживати емоції персонажів та інших учасників бібліотерапії, що допомагає розвивати емпатію.

Приступаючи до роботи з учнями, вчитель повинен ґрунтовно і прогнозовано продумати, які з основних бібліотерапевтичних технік можуть дати найкращі терапевтичні результати. Досконало володіти педагогічним тактом, знати психологічні і вікові особливості учня з метою кращих досягнень терапевтичного впливу на емоційний і духовний стан учня. До основних бібліотерапевтичних технік відносяться: гучне самостійне читання тексту; читання вибраних текстів самим педагогом, який проводить заняття; слухання релаксичних бібліотерапевтичних текстів з дихальними вправами; бесіди і передання вражень від прочитаних творів; написання листа літературному герою; «входження в роль» героя який імпонує учневі і розігрування міні-сцен з подальшим обговоренням «свого персонажа», які відображають літературну ситуацію літературних героїв учнями [2]. Учитель, який застосовує методи бібліотерапії, хоча і є організатором бібліотерапевтичного процесу, не повинен спостерігати його з боку, він повинен брати безпосередню участь в заняттях як людина, що підтримує і стимулює до продуктивної терапевтичної роботи [3]. Ось як впливає прочитання і подальше обговорення книг на молодшого школяра:

– Книга – оптимальний формат знайомства дитини зі складними життєвими ситуаціями й осягнення їхніх причинно-наслідкових зв'язків. Так удосконалюється інтелектуальна сфера, відбувається спільний пошук порад, що допомагають уникнути чи зарадити обставинам, в які втрапляють герої.

– Покращуються навички соціалізації (ресоціалізації): у своїх історіях письменники часто зображають різні групи людей, їхній спосіб поведінки й мислення, а головне – формати їхньої взаємодії.

– Розвивається емоційний інтелект. Кожна книжка – цілий спектр почуттів і відчуттів багатьох героїв. Тому юний читач наче приміряє на себе його емоції, моделі поведінки. Так він компенсує брак життєвого досвіду, збагачуючи свою палітру емоцій і здатність до емпатії.

Учитель, який застосовує бібліотерапію, повинен розпочати із власних спостережень, які є дуже значущим елементом для діагностики. Провести педагогічний дослід у вигляді бесіди з іншими вчителями, батьками, психологом для збору достовірної інформації. В результаті такої діагностики вчитель повинен дізнатися якомога більше не тільки про зовнішній вияв характеру особистості, а й зайти у внутрішні суперечності особистості [4]. Важливо, щоб вчитель також добре орієнтувався в тих подіях з життя дитини, які могли дати поштовх який травмує дитину. Для здійснення терапії дуже важливим є вивчення способу життя дитини, її хобі, життєвий і читацький досвід дитини. Форми роботи, які може використати вчитель у залежності від вимог і ситуації до учня: терапевтичний вплив шляхом відвідування бібліотеки і контакту з книгами. Дає змогу у приглушенні негативних емоцій і розвитку позитивних; розвиток соціальної активності і самостійності; ознайомлення з новим оточенням і новими соціальними ситуаціями; розгляд книг і журналів. Поліпшення рухової та зорової координації, вироблення мануальних умінь; сприйняття естетичних вражень; тренування концентрації уваги, розвитку логічного і критичного мислення; ігри з книгами та іграшками. Приглушення негативізму; вплив на емоційний стан; пробудження віри у власні можливості;

розвиток творчої уяви; читання в голос спеціально підібраних текстів. Збагачення активного і пасивного словникового запасу; пом'якшення занадто емоційного сприйняття реальності; формування і зміцнення позитивного ставлення до соціуму; розвиток пам'яті; розгадування загадок та логопедичні ігри; розвиток мови і логічного мислення; пробудження віри у власні можливості; стимулювання появи почуття задоволення і радості; пробудження зацікавленості до оточуючого світу.

Бібліотерапія головним чином ґрунтується на основі терапевтичних цінностей літератури, які як би побічно спонукають дитину до спільного розвитку і вдосконаленню спеціальних функцій. Учень повинен отримувати задоволення від бібліотерапевтичних занять, прочитаних книг, а також відчувати переживання і труднощі літературних героїв, що мають аналогічні з ним проблеми. В результаті бібліотерапії, учень який має великі проблеми в житті, вчиться любити себе та інших, поважати чужу працю, насолоджуватися життям і навколишнім світом, відчувати себе щасливим [3].

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури в контексті нашої проблематики свідчить про те, що ми розглядаємо професійну компетентність сучасного вчителя нової української початкової школи як необхідний обсяг і рівень знань та досвід з виду професійної діяльності. У підготовку вчителів початкових класів НУШ обов'язково має бути включене вивчення психологічних аспектів читання та підбору літератури, оскільки бібліотерапія в досягненні цілей використовує, головним образом, літературні засоби та нові інноваційні, які в поєднанні з дидактично-виховним апаратом педагогічної терапії можуть дати позитивні результати в лікуванні емоційних порушень в учнів, які впливають, в першу чергу, з

негативного шкільного досвіду. Вона є також формою психічної підтримки, так як допомагає удосконалювати процес навчання читання та письма. Читацькі ігри, введені в навчальний процес, можуть сприяти відновленню порушених функцій сприйняття, аналізу та розуміння змісту. Терапія значною мірою: усуває недоліки в навчанні; полегшує процес придбання нової інформації; закріплює набутті знання; розвиває уяву і творче мислення. Таким чином, бібліотерапія в роботі сучасного вчителя нової української початкової школи є ефективним засобом впливу на особистість молодшого школяра з метою стабілізації її емоційно-почуттєвого стану та надання можливості творчої самореалізації у навчально-виховному середовищі початкової школи. Важливість цієї терапії полягає в тому, що для кожної конкретної ситуації учня можна підібрати певну літературу, яка б скорегувала і вплинула на адаптацію учня до нового способу життя, на його психічне і моральне здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Купіна О., Каламай Т. Книга зцілює : [прес-консультація про бібліотерапевт. напрямок діяльності б-к]. *Світ дитячих бібліотек*, 2002. № 4. С. 1-13.
2. Молчанова, О. Розвиток особистісної ефективності педагога засобами арттерапії. *Наукова спадщина Григорія Костюка як основа розвитку вітчизняної психолого-педагогічної науки*, 2020. С.85-90.
3. Монастирська О. В. Професійне становлення педагога. *Педагогічна майстерня*, 2016. № 61. С. 25-28.
4. Якубчик Л. О., Тимченко Г.О. Психолого-педагогічний супровід дитини в умовах Нової української школи. *Початкове навчання*, 2019. №10-12. С. 14-20.

Зейкан Є.І., здобувачка освіти 3-В курсу;
керівник: Шляхта Н.І.,
викладач ритміки та хореографії

НАРОДНО-СЦЕНІЧНИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Народний танець є історичним початком для будь якого виду хореографічного мистецтва, адже бере своє коріння з народу, його етнокультурної основи. Передаючи із покоління в покоління, народний танець збагачується, досягає високого художнього рівня, набуває віртуозної техніки виконання.

Теоретичні й практичні аспекти народно-сценічного танцю висвітлені в роботах А. Борзова, О. Бочарова, В. Володько, О. Гордєєвої, А. Лопухова, Є. Зайцева, К. Зацепіної, А. Клімова, Ю. Колісниченко, Т. Ткаченко, Е. Фарман'янц, О. Ширяєва та інших. У своїх дослідженнях науковці розкривають основні поняття народного хореографічного мистецтва, загальноприйнятті позиції, положення рук та ніг в народному танці; у їх працях висвітлена термінологія, яка використовується в народно-сценічному танці; надана характеристика вправ біля опори та на середині залу, наведено приклади етюдних форм різного танцювального мистецтва та багато іншого.

Народний танець – це душа народу, його краса і велич. Зворушливі, ліричні хороводи, запальні побутові танці, сюжетні танці, розкривають побут, обряди, традиції, буття волелюбного українського народу

Термін «народно-сценічний танець» з'явився в ХХ ст. в результаті виникнення цілого ряду професійних ансамблів народного танцю як самостійного виду хореографічної

діяльності, покликаного зберігати, розвивати й транслювати зразки народного танцювального мистецтва різних країн світу. Будучи послідовником характерного танцю, народно-сценічний танець увібрав у себе все найкраще з його еволюційного досвіду, одночасно збагачуючись зразками багатонаціональної танцювальної культури й перебуваючи в тісній взаємодії з іншими видами танців і музикою.

В цілісному розумінні термін «народно-сценічний танець» – це народний танець та варіанти його інтерпретації в рамках сценічного простору за законами театральної дії. У структурному плані термін «народно-сценічний танець» відображає стилі виконання, пов'язані з середовищем виникнення та існування [4, с. 88].

Зокрема, О. Голдрич у посібнику «Хореографія» зазначає, що народно-сценічний танець – це художній твір, який опрацював балетмейстер. Це танець, що побудований за сценічними та драматургічними законами [1].

Науковець Т. Дубських трактує поняття народно-сценічний танець як вид танцювальної діяльності, яка базується на поглибленому вивченні танцювальної культури того чи іншого етносу, його господарської діяльності, побуту, звичаїв, вірувань, що визначають символіку та ігрову природу народних танців. Народно-сценічний танець – твір, що створюється на основі народних танців конкретного етносу професійними хореографами і призначений для концертного виконання [2].

У межах нашого дослідження актуальності набуває розвиток та хореографічна підготовка здобувачів освіти на основі українського народного мистецтва як простору для самореалізації та творчого розвитку студентської молоді.

Проте, як предмет навчання танцівників народний танець виник в кінці XIX ст. у Петербурзькому імператорському хореографічному училищі. Його поява була обумовлена тим, що в балетних виставах почали

виконуватися народні танці.

Великий внесок у розвиток і утвердження на практиці системи навчання та виховання виконавців народно-сценічного танцю внесла Т. Ткаченко. Вона значно розширила і систематизувала вправи уроку народного танцю, застосувала нові назви. Її урок починався з системи вправ біля станка, де послідовно розігрівалися різні групи м'язів, що готувало до виконання танцювальних комбінацій і танців на середині зали. Чергувалися вправи з ненапруженою стопою і напруженою, різкі уривчасті – з м'якими. Усі вправи біля станка виконувалися в порядку зростання складності. Після екзерсису біля станка урок тривав на середині зали [5].

На своїх заняттях Т. Ткаченко завжди прагнула домогтися точності й чіткості кожного руху, поліпшити технічний бік танцю, вимагала від своїх учнів розуміння стилю, характеру кожного танцю. Вона підкреслювала, що вчитель повинен знайомити учнів з історією, побутом та національною культурою народу, що без інтересу до народної творчості учні не зможуть правильно передати характерні особливості досліджуваного танцю. І на основі власного досвіду професор Т. Ткаченко видала фундаментальні праці «Народный танец» (1967 р.) і «Народные танцы» (1981 р.).

У сьогоденній соціальній ситуації в нашій країні, політика держави спрямована на відродження духовних цінностей, виховання та навчання засобами народної творчості набуває все більш важливого значення. Народносценічний танець є однією з вищих духовних цінностей українського народу та ефективним засобом не тільки для всебічного виховання, а й збереження та розвитку традицій народної культури. Адже, зворушливі, ліричні хороводи, запальні побутові танці, сюжетні танці, розкривають побут, обряди, традиції, буття волелюбного українського народу.

Тому вивчення народно-сценічного танцю із різними за характером ритмами і манерою виконання дає майбутнім виконавцям можливість придбати потрібну техніку виконання, збагатити творчу фантазію, розвинути координацію рухів, музичність і відчуття ритму, проявити свій акторський темперамент, органічно відчувати себе на сцені.

Виконавчі навички в основному залежать від виконання технічно складних рухів, які чітко відповідають образу мистецтва та танцю. Основними виконавськими засобами народного сценічного танцю є танцювальні рухи та музика, а сучасна танцювальна лексика використовується у виконанні народного танцю. Тому, значне місце під час тренувань посідають система тренувальних вправ біля станка, необхідних для виховання культури тіла, техніки виконання рухів українських народно-сценічних танців.

Велике значення для засвоєння практичних навичок з народно-сценічного танцю має правильна побудова уроку, який, зазвичай, складається з трьох частин:

1. Екзерсис біля станка.
2. Вивчення рухів танців різних народів, особливостей характеру та манери їх виконання.
3. Вивчення танцювальних комбінацій та етюдів, цілісних хореографічних номерів.

Exersise – важлива частина уроку народно-сценічного танцю, завдання якого – постановка корпусу, ніг, рук, голови, вивчення специфічних вправ тренажу, які сприяють розвитку кістково-м'язового апарату, рухливості в суглобах, зміцненню та еластичності зв'язок; відпрацювання техніки ніг, ритмічної чіткості рухів, гнучкості спини, координації всіх частин тіла; тренування та витривалості дихання [3, с. 98].

У міру засвоєння елементів exersise, комбінації ускладнюються роботою рук та корпусу, танцювальними

рухами різних народностей, поєднанням кількох видів одного руху. Виконавці повинні передавати особливості національного характеру певного народу, інакше це призводить до формального виконання рухів.

Музичний супровід має бути органічно пов'язаний з вправою, яка виконується, спільними регіональними особливостями, відповідати вправі за характером та стилем. Під час вивчення більшості елементів темп не має бути швидким. У подальшому темп можна прискорювати.

Необхідно розвивати у виконавців здатність імпровізувати та уяву, пропонуючи в міру засвоєння елементів завдання на самостійне складання комбінацій. Необхідно навчити здобувачів освіти самостійно творчо мислити, знаходити шляхи до найкращого вирішення художньо-творчих завдань, контролювати свої дії, стежити за виконанням своїх творчих намірів, планів, формувати спеціальні теоретичні й практичні знання та вміння у сфері українського народного хореографічного мистецтва, спираючись на які спеціаліст формує свій стиль самостійно.

Отже, народно-сценічний танець займає важливе місце в системі професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Для його вивчення потрібно використання глибокого та всебічного підходу, різноманітних методів та методик. Адже, заняття народно-сценічного танцю – це не лише навчання хореографії, а й спосіб виховання в особистості здобувача освіти любові до свого народу, до його традицій і звичаїв, це пізнання творчості інших народів, їх побуту, історії. За їх допомогою, майбутні педагоги опановують різноманітність стилів і манеру виконання танців різних народів, а також розвивають координацію, пластичність, артистичність, музикальність, комунікабельність, готовність в будь-яку хвилину і з однаковим успіхом виконати будь-який танець, чи то український гопак, іспанський, чечітка або цікава

італійська тарантела.

Список використаних джерел:

1. Голдрич О. Хореографія: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. Львів, 2003. 160 с.

2. Дубских Т. М. Вербальный компонент в обучении студентов народносценическому танцу в вузах культуры и искусств: дис...канд. пед. наук: 13.00.08 / Челябинская государственная академия культуры и искусств. Екатеринбург, 2006. 146 с.

3. Легка І. П. Місце народно-сценічного танцю в системі професійної хореографічної підготовки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка»*, 2013. Вип. 22. С. 96–100.

4. Павленко Р. До проблеми теоретичних основ народно-сценічного танцю. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., (3–4 червня 2021 р., м. Бердянськ) / [упоряд. М. М. Погребняк]*. Полтава, 2021. С.87–91.

5. Ткаченко Т. «Народно-сценический танец: обработка, применение и сохранение. Москва, 1975. 351 с.

Йовдій М.Ю., здобувачка освіти І-Ф курсу;
керівник: Старова Ю. В.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
кандидат психологічних наук,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПСИХОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ФІЛОЛОГІЇ

В сучасних соціально-економічних умовах через їх суперечність та нестабільність зростає потреба у фахівцях, що мають здатність, з одного боку, ефективно реалізовувати цінності гуманістично-спрямованої професійної діяльності, а з іншого – максимально реалізовувати власну суб'єктність в її умовах. Особливого значення це набуває у тому випадку, коли особистість фахівця виступає одним із основних інструментів здійснення його професійної діяльності. З огляду на це, рівень вимог до особистості майбутнього фахівця філології невинно підвищується, що зумовлює зміну вимог і до процесу його професіоналізації, оскільки саме у ньому відбувається не лише розвиток особистісних структур, але й специфічна інтеграція особистісних властивостей та якостей, формування особистості як цілісної системи. У вищій школі виховання інтересу й любові до обраної професії досягається шляхом вироблення у здобувачів освіти правильного уявлення про суспільне значення та зміст роботи в майбутній галузі діяльності, про закономірності її розвитку. Зазвичай, відбувається це таким чином [4]: формування у кожного здобувача освіти впевненості у своїй професійній придатності, а також свідомого розуміння необхідності оволодіння всіма дисциплінами, видами підготовки, передбаченими навчальним планом даного вузу; вироблення прагнення

слідкувати за всім прогресивним в діяльності провідних спеціалістів; вміння направляти все самовиховання на користь роботі, постійно поповнюючи свої знання.

Професійне становлення – це продуктивний процес розвитку і саморозвитку особистості, освоєння та самопроектування професійно-орієнтованих видів діяльності, визначення місця у світі професій, реалізація особистості в професії й самоактуалізація потенціалу для досягнення вершин професіоналізму [5]. Таким чином, професійне становлення постає як інтегративне поняття, в якому розглядається взаємозв'язок особистісних характеристик, що забезпечують орієнтацію в світі професій, дозволяють більш повно реалізовувати особистісний потенціал у професійній діяльності. Процес професійного становлення здобувачів освіти породжує якісну зміну професійної спрямованості, яка проявляється в динаміці і характері взаємозв'язку її структурних компонентів: мотивів вибору професії, навчальних мотивів і системи уявлень про обрану професію, і обумовлена етапом навчання (курсом) та специфікою одержуваної спеціальності. Виділяють такі умови для професійного становлення здобувачів освіти [4]: забезпечення усвідомлення здобувачами освіти завдань та вимог майбутньої професії; формування в здобувачів освіти професійно-психологічної спрямованості; організація активності кожного здобувача освіти; врахування у процесі навчальної взаємодії зі здобувачами освіти індивідуальних особливостей кожного; організація керованої самостійної роботи здобувачів освіти.

Професійне становлення особистості – це цілісний динамічно розгорнутий у часі процес від формування професійних намірів до повної реалізації себе в діяльності [2]. Основним протиріччям професійного становлення є протиріччя між сформованими властивостями особистості

та об'єктивними вимогами провідної діяльності, значення якої полягає в тому, що вона зумовлює подальший розвиток особистості. Реалізуючи себе у провідній діяльності, особистість поступово змінюється, що призводить до перебудови мотивів провідної діяльності, формуванню нових властивостей особистості. Джерелом професійного становлення є протиріччя між досягнутим рівнем розвитку особистості і вимогами, які ставлять колектив, суспільство, навчальна діяльність до системи вже сформованих знань, навичок, а також до індивідуально-психологічних властивостей особистості. Тому професійне становлення особистості має власну освітню траєкторію і траєкторію особистісного зростання.

У процесі засвоєння професійної діяльності виділяють певні стадії, послідовність проходження яких забезпечує набуття професіоналізму фахівця. При цьому підкреслюється, що стабільні етапи професійного становлення чергуються з кризовими, а успішність переходу від однієї стадії до іншої пов'язана з адекватними уявленнями та відповідним ставленням фахівця до подальшої професійної діяльності [1]. К.М.Левітан виділяє три основні стадії професійного становлення особистості: «підготовча» (довузівська) стадія, пов'язана з вибором професії; «початкова» (вузівська) стадія, під час якої формуються основи професійно важливих умінь і властивостей особистості професіонала; «основна» (післявузівська) стадія. Це період розвитку всіх сутнісних сил особистості з метою її повної самореалізації в професійній діяльності. Саме на цьому етапі відбувається становлення особистості професіонала [4]. Представлені стадії безперечно стосуються професійної підготовки майбутніх фахівців філологічних спеціальностей, їхнього професійного становлення як фахівців, починаючи з довузівської та закінчуючи післявузівською підготовками.

Слід вказати на те, що післявузівська стадія К.М.Левітаном розглядається основною. Учений звужує та узагальнено розглядає професійне становлення, і це є його науковою особливістю, але Ю.В.Драгнєв вважає, що основною стадією професійного становлення майбутнього фахівця філології повинно бути саме навчання у вищому навчальному закладі, де він безпосередньо формується як фахівець і де відбувається процес формування його світоглядних позицій, ідеалів, переконань [1, с.93].

Професійне становлення, професійне зростання особистості майбутнього фахівця філології як професіонала входить сьогодні до кола пріоритетних завдань вищої школи, тож особливої уваги потребує вивчення складових цього процесу, його психологічних детермінант та умов. Все більшого значення для майбутнього фахівця філології набуває здатність бути суб'єктом свого професійного розвитку та самостійно знаходити вирішення соціально та професійно значущих проблем в умовах мінливої дійсності. Складається нова соціальна ситуація, яка проявляється в переорієнтації внутрішнього світу особистості стосовно зовнішнього соціального впливу. Відображенням змін, що відбуваються, є психологічні особливості професійного становлення особистості. Особливості роботи фахівця філології, система методів, які він застосовує в процесі вирішення професійних завдань, вимагають високого рівня його особистісного розвитку, зокрема особистісних якостей, які є важливим інструментом його професійної діяльності та передбачає постійне пізнання ним самого себе, позитивну Я-концепцію й самоставлення, психокорекцію власних проблем. Особливо це стосується процесу навчання у вищій школі, коли відбувається інтенсивне професійне становлення здобувача освіти як фахівця професійні вміння якого відповідали б актуальним потребам суспільства.

Етап навчання у вищому навчальному закладі є сензитивним до розвитку професійних якостей студента [2]. Під професійно важливими якостями більшість дослідників розуміють ті якості людини, що, впливаючи на ефективність здійснення професійної діяльності, водночас змінюються й відшліфовуються у ній. До професійно важливих якостей дослідники даної проблеми відносять психічні процеси, психічні стани, мотиви, ставлення. У дослідженнях Н. Амінова та М. Молоканова визначені такі професійно важливі якості майбутнього фахівця філології, як готовність до контактів; загальна інтелектуальність; уміння підтримувати контакти; емоційна заразливість, емпатія, атракція. Крім успішного оволодіння необхідною базою знань і вмінь відповідно до специфіки обраної спеціальності, важливим також є володіння максимально вираженими професійно необхідними якостями та практичними навичками, що є передумовою ефективного здійснення професійних функцій на будь-якому етапі професійного становлення майбутніх фахівців філології. Роль професійно важливих якостей у процесі професійного становлення є різною: на початкових етапах вони є більш значимими, тоді як на рівні майстерності їх значення практично нівелюється [4].

Управління процесом професійного становлення майбутнього фахівця філолога під час навчання у вищому навчальному закладі може здійснюватися шляхом планомірного формування у нього позитивного ставлення до себе, тому вища школа має також здійснювати психологічну підготовку людини до професійної діяльності, яка, на думку М. Нечаєва та Г. Різницької, полягає насамперед у розвитку в здобувача освіти певних форм психічної діяльності, що дозволять йому у подальшому успішно вирішувати професійні завдання. М. Дьяченко та Л. Кандибович перераховують такі напрями розвитку

особистості здобувача освіти як майбутнього фахівця: зміцнюється професійна спрямованість, розвиваються здібності; вдосконалюються, «професіоналізуються» психічні процеси, стани; збільшується почуття обов'язку, відповідальність, професійна самостійність, більше проявляється індивідуальність здобувача освіти, його життєва позиція; зростають домагання здобувача освіти в галузі своєї майбутньої спеціальності; на основі інтенсивної передачі соціального і професійного досвіду та формування необхідних якостей зростає соціальна, духовна й моральна зрілість; збільшується вплив самовиховання здобувача освіти у формуванні якостей, досвіду, необхідних йому як майбутньому спеціалісту; зміцнюється професійна самостійність і готовність до майбутньої практичної роботи [4; 5].

Успішність професійного становлення, на нашу думку, визначається наступними показниками: активність особистості; фактор усвідомленості себе як професіонала; здатність до саморозвитку; наявність професійно важливих якостей та здібностей; ціннісно-сміслові відношення до професійної діяльності; творчий підхід до здійснення професійної діяльності; професійна компетентність; готовність подолання напруженої ситуації, успішного виконання поставленого завдання.

Таким чином, практика вищої школи України засвідчує, що існуюча система освіти орієнтована винятково на формування професійних знань, умінь і навичок. Залишаються поки що поза увагою питання особистісного і професійного самовизначення, самоутвердження і самореалізації майбутнього фахівця філології в професійній діяльності, що й викликає безліч суперечностей. Самореалізація майбутнього фахівця філології є необхідною умовою його успішної професійної діяльності. На шляху свого становлення як професіонала людина проходить

багато етапів, де фактором розвитку є внутрішнє середовище, її активність та потреба в самореалізації. Психологічною основою будь-якої конкретної діяльності є інтегральні характеристики особистості професіонала, а саме спрямованість, компетентність та емоційна гнучкість.

Список використаних джерел:

1. Зеер Э.Ф. Психология профессионального развития. Москва : Академия, 2006. 240 с.

2. Леонтьев А. Н. Психологические вопросы формирования личности студента. *Психология в вузе*. 2003. №1-2. С. 232-241.

3. Маркова А.К. Психология профессионализма. Москва : Междунар. гуманит. фонд «Знание», 1996. 308 с.

4. Столярчук О.А. Атлас професіоналізації майбутнього фахівця. Київ : Інтерсервіс, 2018. 64 с.

5. Шевченко Н. Ф. Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки: Монографія. Київ : Міленіум, 2005. 298 с.

УДК: 37.015.31:37.016:780.647.2-029:62

Мартинич М.М., здобувачка освіти II-В курсу;
керівник: Боднар Г.І.,
викладач гри на народних інструментах,
вища категорія, викладач методист.

ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК ПІД ЧАС ГРИ НА ДОДАТКОВОМУ ІНСТРУМЕНТІ (АКОРДЕОНІ, БАЯНІ)

Підбір етюдів та вправ на початковому етапі набуття професійної майстерності спрямований на поступове набуття та закріплення музикантом виконавсько-технічних

навичок і певних художніх прийомів. Професійні навички, набуті студентом-акордеоністом (баяністом) під час роботи над етюдами, необхідно постійно вдосконалювати завдяки поступовому ускладненню музичного матеріалу. Це стосується і постійного контролю за виконавським апаратом – положенням правої та лівої рук виконавця, і підбору зручної аплікатури, розвитку майстерності володіння міхом, штрихами, нюансами, динамічною шкалою тощо [1].

Розкриваючи аспекти цього питання, перш за все, необхідно зупинитися на головних складових постановки виконавського апарату:

- посадка студента-акордеоніста(баяніста);
- положенням його рук, ніг, корпусу під час виконання;
- положення музичного інструмента виконавця стосовно корпусу;
- положення правої та лівої рук виконавця на клавіатурі під час виконання.

Головним принципом постановки є зручність та комфортність у взаємовідносинах між музикантом та його інструментом. Саме це сприяє якіснішій роботі над звуком, керуванням міхом, майстерності фразування, використання різноманітної динаміки й штрихової палітри.

Деякі безвідповідально ставляться до підбору аплікатури, користуються у своїй роботі незручною аплікатурою, яка порушує логіку розвитку музичного твору.

Під час підбору аплікатури бажано окремі фрагменти музичного тексту програвати в різних темпах, адже в різних темпах координація рухів пальців може різнитися. Безумовно, кожен виконавець має підбирати власну аплікатуру, з урахуванням фізіологічних особливостей побудови своїх рук.

Техніка міховедення потребує уваги з початкового етапу навчання гри на музичному інструменті. І від того,

наскільки вправно акордеоніст (баяніст) керуватиме міхом, значною мірою залежить, наскільки зручно йому буде грати на своєму музичному інструменті, наскільки вправно та продуктивно він зможе вирішувати складні художньо-виконавські завдання.

Початкові етапи роботи включають в себе наступні навчальні завдання:

- знайомство з елементами музичної грамоти;
- організація рухового апарату, формування ігрових, інструментальних навичок;
- виховання самостійності, ініціативності, самоконтролю в роботі з інструментом.

Перехід до середнього етапу навчання визначається наступними придбаними навичками здобувача освіти:

- уміння орієнтуватися на клавіатурах акордеона (баяна) по всьому діапазону;
- освоєння навичок позиційної гри й переміщення;
- усвідомлене й правильне міховедення.

До кінця середнього етапу технічного розвитку здобувач освіти повинен володіти такими навичками:

- освоєння клавіатур;
- усвідомлене, грамотне ведення і зміна міху;
- оволодіння основними штрихами;
- оволодіння раціональними рухами пальців;
- оволодіння основними динамічними відтінками;
- розвиток координації рук в зв'язку з виконанням поліритмії;
- розвиток швидкості [3].

Займаючись підбором музичних творів, викладачеві необхідно керуватися принципом доступності та посильності. Технологічні навички, необхідні для виконання перших п'єс, повинні бути закладені початковими вправами. Добре, коли на один технічний прийом, вид техніки підбирається кілька п'єс. Це сприяє

закріпленню технічних навичок, а в психологічному плані не дає накопичитися втомі й перенасичення, викликаних багаторазовим виконанням однієї п'єси. Рівень складності музичних творів повинен виходити від можливостей здобувача освіти. Якщо при накопиченому потенціалі студент в змозі працювати над більш складними п'єсами, не варто продовжувати тримати його на простих. Це призводить до недбалого ставлення до занять. Завищений ж за складністю репертуар знижує інтерес, губить любов до інструменту і музикування [2].

Складати репертуар викладач повинен, беручи до уваги поступове, непомітне для підвищення складності п'єс, керуючись принципом від простого до складного. Навчання має бути розвиваючим. Тільки при такому підході до навчального процесу можливо досягнути хороших результатів, збільшуючи свій професійний ріст.

Отже, для розвитку майстерності потрібно постійно вдосконалювати свої навички гри за допомогою різних вправ, гам та етюдів. Не забувати про правильну постановку та про принцип від простого до складного.

Список використаних джерел:

1. Доренський О. Ступені майстерності. *Вибрані етюди для баяна. упоряд. та викон. ред. П. Серотюка.* Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. 84 с.
2. Салій В., Душний А. Робота над музичним образом в контексті початкового навчання гри на баяні-акордеоні: методичний аспект. *Молодь і ринок.* 2016. № 1. С. 30 – 35.
3. Сідлецька Т. І. Формування методики викладання гри на акордеоні в Україні. *Знання. Освіта. Освіченість: зб. Матеріалів III Міжнародної наук.- практ. конференції (28-29 вересня 2016 р.).* Вінниця : ВНТУ, 2016. С. 101–104.

Меліка К.В., здобувачка освіти II-А курсу;
керівник: Тягур Л. М.,
викладач психології, спеціаліст вищої
категорії, старший викладач.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО УСПІХУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

Одним із факторів в досягненні успіху людини у будь якій діяльності є мотивація.

Мотивація – це спонукання до дії, це динамічний процес психологічного та фізіологічного плану, керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість, здатність людини своєю діяльністю задовольняти свої потреби. Тобто, якщо людина мотивована, її задоволення від роботи може призвести до якісного результату. Мотивація – це те, що знаходиться в людини «всередині». Формування мотивів діяльності відбувається в процесі самої діяльності.

Розвиток мотиваційної сфери педагога є без перебільшення однією із центральних проблем сучасної освіти, справою суспільної значущості. Її актуальність зумовлена оновленням змісту, вдосконаленням програмно-методичного забезпечення педагогічної освіти, необхідністю формування у вихователів прийомів самостійного здобуття знань та професійних інтересів. Соціальне замовлення української держави полягає в тому, щоб підвищити рівень підготовки нової генерації педагогів й удосконалити систему післядипломної підготовки працюючих вихователів закладів дошкільної освіти [1].

В основному мотивацію поділяють на 2 види:

Внутрішня мотивація

Зовнішня мотивація

Внутрішня мотивація «зароджується» всередині самої людини, це саме те, що людина сама хоче, до чого сама прагне. Тобто, внутрішня мотивація – це тип мотивації, який здійснюється самостійно і який схиляє людину до прагнення наблизитися до досягнення мети.

А от зовнішня мотивація – це певний примус, спонукання або примушування щось робити зовнішніми для людини обставинами або стимулами.

Мені дуже подобається одне прислів'я видатного давньоримського філософа Луція Аннея Сенеки: «Вік живи, вік учись». Адже, воно є стимулом для будь якої людини у досягненні чогось більшого в житті. Тобто потрібно завжди вчитись і мотивувати себе новими знаннями, досягненнями. Бо знання це те, чого ми самі досягаємо, ким би ми не були, чи педагогом, лікарем або агрономом.

Вихователь – це людина, яка навчає інших людей лише молодших, які ще зовсім діти; це та людина з якої ці маленькі люди беруть приклад. Тобто, чого навчиш зараз те і відчуєш колись, потім на собі. «Для того щоб навчити іншого, потрібно більше розуму, ніж для того, щоб навчитися самому» (М. Монтень).

Формування мотивації у вихователя виникає лише тоді, коли вихователь сам цього захоче.

Останнім часом суспільство стрімко розвивається, а це викликає необхідність вихователів/педагогів постійного оновлення знань. Для цього кожен обирає для себе зручніший варіант набуття нових знань та навичок. Це можуть бути курси про підвищення кваліфікації, обмін досвідом з іншими навчальними закладами тощо.

Серед теорій мотивації, які покладаються в основу управління професійним розвитком педагогічних працівників упродовж професійної діяльності, виділимо, перш за все, «концепцію наукового менеджменту» Ф. Тейлора, у якій мотивація пов'язується з методами економічного стимулювання, визначається пріоритет індивідуальних форм організації і стимулювання праці над колективними. Підвищення трудової мотивації працівника, за Ф. Тейлором, реалізується через такі підходи як: врахування мотивації при відборі працівників; за рахунок поєднання результатів праці й отримуваної грошової винагороди, таким чином в якості головних мотиваторів виступають гроші, які працівник отримує за свою роботу, та власного розуміння того, як результати праці пов'язані із розміром заробітної плати [3].

Теорії гуманістичної психології спираються на роль потреби у мотивації. Зокрема, Ф. Герцберг чинником мотивації визначає зміст його роботи – відчуття успіху, просування по службі, відповідальність, визнання, збільшення можливостей. В. Врум в основу мотивації покладає теорію очікувань: очікування того, що зусилля працівника призведуть до поставленої мети або до жаданого результату [4].

Для усунення перешкоджаючих чинників професійного розвитку педагогів потрібно удосконалювати управління закладами освіти для створення у них навичок самоорганізації та самоменеджменту. Сама реалізація моделі професійного розвитку педагогів буде ефективною за таких умов: використання інноваційних технологій та форм навчання дорослих; врахування категорій слухачів і рівня їх професійної компетентності при відборі організаційних форм і педагогічних технологій; побудови концепції навчального процесу відповідно до специфіки освітнього середовища післядипломної освіти регіону;

застосування програмно-проектного підходу у визначенні змісту і технологій професійного навчання [2].

Формування мотивації та створення умов для професійного розвитку педагогічних працівників упродовж професійної діяльності як управлінська проблема означає підвищення уваги до проблем персонального розвитку педагогічних працівників, передусім до тих змін, які відбуваються в процесі професійної діяльності, створення умов для оптимізації та гармонізації тенденцій професійного вдосконалення; оцінка професійної компетентності, теоретичної підготовки за допомогою зовнішнього оцінювання і оцінка якості роботи педагога споживачами освітніх послуг; адаптація до професійної діяльності шляхом стажування, педагогічного наставництва, що дає можливість прискорити процес професійного становлення, виробляти власний стиль діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дубасенюк О.А. Дослідження мотиваційних чинників професійного становлення вчителя. *Психологічні та педагогічні проблеми педагогічної дії* : зб. наук. праць у 2-х ч. Ч. 2. Харків : НТУ «ХПІ», 2012. С. 207-218 с.
2. Енциклопедія державного управління: у 8т. / Ю.В. Ковбасюк [та інші]. К.: НАДУ, 2011. Т.6. – 524 с.
3. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2002. 224 с.
4. Оржеховська О. Механізми забезпечення якості шкільної освіти в Норвегії. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2015. № 4 (18). С. 102-108.

Небелюк А.Р., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Лізанець Н.Е.,
викладач суспільних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Відповідно до Закону України «Про освіту» педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний рівень, педагогічну майстерність та загальну культуру. Формування самоосвітньої компетентності педагога, творчої особистості є найважливішим завданням сьогодення.

Сучасна модель педагогічного працівника передбачає готовність до застосування нових освітніх концепцій, здатність безперервно навчатись, бути в постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються в щоденній педагогічній практиці.

Одним із найголовніших показників якості професійної підготовки вчителів є рівень сформованості їх вміння вчитися та готовності до постійного професійного вдосконалення шляхом самоосвіти та саморозвитку. У нашому суспільстві самоосвіта має особливе значення, оскільки вона дає можливість педагогам безперервно контролювати власну діяльність, свідомо й автономно обирати творчі завдання, робити самооцінку особистісних якостей, задовольняти пізнавальні потреби. Самоосвіта постає не як педагогічна технологія, що визначає професійний розвиток педагогів, а як спосіб життя.

Самоосвіта – це провідна форма підвищення професійних здібностей, через оволодіння загальнолюдським досвідом, методами та спеціальними знаннями, професійними вміннями та навичками, необхідними для вдосконалення навчального процесу.

Суть самоосвіти полягає у сталій свідомій роботі з підвищення рівня професійної компетентності, в безперервному добровільному пошуку та застосуванні нової інформації, що сприяє оновленню педагогічного досвіду.

Основні завдання самоосвіти: удосконалення теоретичних знань, професійної компетентності вчителів та вихователів; оволодіння новими формами, методами, прийомами навчання та виховання учнів; вивчення та впровадження в практику передового педагогічного досвіду, новітніх досягнень педагогічної, психологічної наук, нових методик навчання; розвиток інноваційних процесів у навчальному закладі.

Під поняттям «самоосвітня компетентність» розуміється самостійне і цілеспрямоване пізнання особистістю дійсності, саморозвитку; якість особистості, яка базується на навичках самоосвітньої діяльності, освоєння соціального досвіду людей, та визначає готовність особистості до навчання, самоосвіти, самонавчання та самовдосконалення.

Внутрішня структура самоосвітньої компетентності будується на основі:

- розуміння індивідуальних потреб на основі самоаналізу, самопізнання, самообліку сильних і слабких сторін своєї діяльності;
- уміння розробляти та реалізовувати програми самоосвіти з урахуванням особистих і соціальних потреб;
- систематизування своїх знань й знаходження зв'язків між ними;

- уміння вирішувати різноманітні проблеми на основі самостійно набутих знань;
- гнучкості застосування вже набутих знань, умінь і навичок в умовах швидких змін;
- знаходженні нових нестандартних рішень на основі самостійно набутих знань;
- використанні та отриманні інформації з різних баз даних і джерел інформації;
- уміння використовувати нові інформаційно-комунікаційні технології;
- прийнятті рішень на основі співпраці, толерантного ставлення до протилежних поглядів;
- відповідальності до організації самонавчання та постійного самоаналізу та самоконтролю самоосвітньої діяльності.

Таким чином, самоосвітня компетентність розглядається у поєднанні таких компонентів:

- 1) мотиваційно-ціннісний, складові якого характеризують відношення до самоосвітньої діяльності;
- 2) когнітивно-операційний, що передбачає володіння певною сукупністю знань, умінь, навичок та вміннями використовувати вивчене в нових умовах;
- 3) організаційний, що включає знання, навички та вміння організувати та здійснювати самонавчання;
- 4) контроль-но-рефлексивний, що включає здатність до рефлексії.

Принципи, що покладені в основу організації формування самоосвітньої компетенції педагогів:

1. Систематичність і послідовність самоосвіти через впровадження індивідуальних, колективних та цільових методів самовдосконалення вчителів та контроль за їх професійним зростанням;
2. Спрямованість самоосвіти на практичну діяльність вчителя у відповідності до сучасної соціальної

трансформації, реформування системи освіти та науково-технічного розвитку;

3. Поєднання педагогічної рефлексії, професійного вигорання та освітнього тайм-менеджменту в самоосвіті.

До складових системи методичної роботи щодо формування самоосвітньої компетентності вчителів входять:

1. Традиційні форми: виступ на педагогічній раді та семінарі; доповіді; дидактичний матеріал; розробка комплекту роздаткового матеріалу з предмета та розробка пакету стандартного поурочного планування з теми чи групи тем; збірники контрольних і практичних робіт, а також дидактичного матеріалу з предмета; розробка тематичних класних годин та позакласних заходів.

2. Інноваційні форми: проект; розробка електронних уроків, посібників тощо; розробка тестового матеріалу; створення персональної методичної чи предметної web-сторінки; створення електронної бібліотеки, творів художньої літератури відповідно до програм.

3. Науково-методичні форми: методичні та навчальні посібники; стаття до фахового видання; науково-методична розробка; методичний чи діагностичний кейс; створення словника термінів; творчий звіт та інші.

Отже, самоосвітня компетентність учителя – це здатність вчителя навчатися протягом всього життя, здійснювати самоосвітню діяльність, необхідну для саморозвитку, готовність задовольняти пізнавальні потреби шляхом оволодіння знаннями, навичками, уміннями і системою цінностей, характеризується вмінням організовувати самоосвіту, контролювати процес саморозвитку, корегувати його відповідно до потреб і висунутих завдань з метою ефективного вирішення проблем професійної діяльності та досягати вищого рівня майстерності та особистісного розвитку. Формування

самоосвітньої компетентності педагога відбувається в процесі організації та реалізації колективної методичної роботи і є запорукою успішної роботи кожного навчального закладу.

Список використаних джерел:

1. Квардіціус Л. Професійна самоосвіта вчителя. Управління школою, 2006. № 13. С.24-28.
2. Радченко А.Є. Організація самоосвітньої діяльності вчителів на моніторинговій підставі. Управління школою, 2004. №11. С.12-21.
3. Санжарівська Н. В. Самоосвітня діяльність педагогів. Управління школою, 2010. №8. С. 17-19.
4. Соф'янц Е. Структура професійної компетентності сучасного педагога. Управління освітою, 2006. №17. С.4-5.
5. Самоосвіта педагогічної діяльності як умова підвищення його професійної компетентності: методичні рекомендації. Херсон: РПО, 2012. С.47-48.

УДК 37.091.12-051:37.013.42(043.2)

Станинець М.Ю., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Грицько В.В.,
викладач суспільних дисциплін, доктор філософії,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК САМООРГАНІЗАЦІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рівень формування майстерності людини, працюючої в будь-якій сфері діяльності, в значній мірі залежить від її професіоналізму. Говорячи про педагогічну діяльність, можна сказати, що майстерність є рішучою складовою

ефективності навчально-виховної роботи та передумовою «творення людини», як зазначив видатний український педагог Василь Сухомлинський. Адже протягом останніх років, з розвитком соціальних та гуманістичних тенденцій в сучасному світі, з впровадженням нових інтерактивних методів у навчанні та розробкою системних та особистісних концепцій при вирішенні питань самовдосконалення та самовиховання також зростає зацікавленість до становлення особистості саме педагога-професіонала. Тобто основна ідея майстерності полягає в особистості викладача, в його позиції та здатності проявляти творчу ініціативу на основі власної системи цін [3, с.2].

Поняття «педагогічної майстерності» завжди цікавило науковців, дослідників, учителів, тому теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача розроблені в працях великої кількості науковців, таких як Я.А.Коменський, К.Д.Ушинський, А.С. Макаренко, О.А. Захаренко, І.А. Зязюн, Е. Барбіна, Л. Даниленко, Л. Крамущенко, І. Кривонос, В. Крижко, Н. Кузьміна та ін.

Сучасне розуміння поняття «педагогічної майстерності» полягає не тільки в зрозумілому роз'ясненню навчального матеріалу учням та формування в них знань, умінь та навичок відповідно до шкільної програми, але і уміти (за потреби) належним чином редагувати навчальний матеріал, а саме складне перетворити в просте, а незрозуміле в зрозуміле. Також виховувати в дитини бережливе ставлення до результатів людської праці, прагнення самому трудитися і приумножувати матеріальні та духовні цінності, формувати в них такі вміння як: оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, обґрунтовувати позицію, сприяти формуванню таких цінностей, які необхідні для успішної самореалізації компетентностей, всебічно розвивати учнів як особистість та як найвища цінність суспільства.

Педагогічна майстерність – це насамперед комплекс властивостей викладача, який спрямований на високий рівень виконання професійної діяльності та супроводжується саморозвитком та, як правило, довершеною працею педагога. Говорячи про витoki майстерності, то їх становлять прояви творчої активності особистості педагога, адже об'єктом професіоналізму педагога є саме його творча індивідуальність, а щодо предмету – це саморозвиток педагога як складова його творчої індивідуальності. Із цього випливає, що педагогічна діяльність – творчий процес, а саме процес створення чогось нового на основі перетворення пізнаного: нового результату або оригінальних шляхів і мети дій його одержання. В.О. Сухомлинський у своїй відомій праці під назвою «Розмова з молодим директором школи» зауважив: «Досвід багатьох років переконує, що суттю педагогічної творчості є думка, ідея, яка пов'язана з тисячами повсякденних явищ. Педагогічна ідея – це, образно говорячи, повітря, на якому плывуть крила педагогічної майстерності». Тому, спираючись на слова Василя Олександровича, можна тільки впевнитися, що творчість та креативність педагога відіграє істотну роль у педагогічній майстерності.

Сутність педагогічний майстерності не полягає в комплексі умінь, що реалізуються у професійній діяльності вчителя. Найважливіше – особистість педагога, бажання вдосконалюватися та бути рішучим, наполегливим, працелюбним, вимогливим та справедливим [2, с. 6]. Це і є основні риси, які повинні бути у кожного педагога, бо саме вони є складниками педагогічної майстерності.

Існують критерії майстерності педагога, які класифікують за спрямованістю – доцільність, за результатом, а також за рівнем знань та вихованості – продуктивність, за змістом діяльності – творчість, за

характером стосунків з вихованцями – діалогічність, оптимальність у виборі засобів.

Відповідно до цих критеріїв дослідники також визначають рівні оволодіння педагогічною майстерністю, які у своєму становленні проходять декілька послідовних етапів, переходячи з одного рівня на якісно новий:

1 Елементарний рівень. Педагог володіє лише окремими елементами професійної діяльності. Перш за все – це володіння знаннями про теоретичні основи та базові засади свого предмету викладання. Цей рівень характеризується тим, що вчитель насамперед спирається на працю та досвід викладачів зі стажем, при цьому повторюючи дії за ними та виконуючи лише те, що йому відомо з навчання у ЗВО, з деяких відкритих уроків або зі спеціальної прочитаної літератури, тому продуктивність роботи низька.

2 Базовий рівень. В учителя наявні засади педмайстерності. Це є насамперед – дії педагога спрямовані на гуманістичний характер, досить добре засвоєно предмет викладання, розвиток хороших відносин з учнями та колегами, правильність та самостійність в організуванні освітнього процесу на уроці. Цей рівень, як правило, пов'язаний з початками викладацької діяльності, тому також він характеризується інтенсивністю і цілеспрямованістю до професійного зростання педагога.

3 Досконалий рівень. Його специфіка полягає в чіткій спрямованості та досконалій послідовності дій педагога, високий рівень у співпраці та спілкуванні з іншими, тобто виховування в собі таких якостей як комунікативність та перцептивність та, власне, методична впевненість та, передусім, самоорганізування професійної діяльності на тривалий проміжок часу, головним завданням якого є розвиток учня як особистості. Крім того,

характерними рисами цього рівня є також оволодіння викладачем новими педагогічними технологіями, підвищення його психолого-педагогічної культури, збагачення методичного арсеналу.

4 Творчий рівень. Саме цей рівень є найвищий. В першу чергу він характеризується креативністю та творчим підходом до організації навчально-виховного процесу. Вчитель самостійно розробляє та планує оригінальні педагогічно доцільні методи, прийоми та мотиви навчальної діяльності, будуючи їх, спираючись на рефлексивний аналіз. Інша назва цього рівня педмайстерності – педагогічне новаторство. Насамперед воно визначається постійним прагненням до творчості, до пошуку нових педагогічних засобів, створенням власних прийомів і методик. Учитель-новатор вносить принципово нові ідеї у освітній процес, розробляє нові методичні системи, створює власні персонал-технології.

Рішучими у педагогіці стали міркування такого науковця як І. Зязюна, який трактує це явище як: «комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» [1, с.25].

І. Зязюн зазначає, що структурою педагогічної майстерності виступають: гуманістична спрямованість діяльності педагога, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка. Всі ці елементи пов'язані між собою та мають здатність до саморозвитку [4, с.23]. Розглянемо більш детально ці компоненти.

Гуманістична спрямованість діяльності – коротко кажучи, це спрямованість на особистість іншої людини, а саме вихованця, адже дитина повинна бути центром уваги педагога. Розвиток у неї найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки та взаємовідносин. Фундаментом для цього є ідеали, інтереси, ціннісні

орієнтації на особистість учня та навчально-виховний колектив.

Професійна компетентність, професіоналізм. Під професійною компетентністю розуміється готовність і здатність педагога до засвоєння та набування різних професійних умінь та навичок, а саме: уміння спілкуватися, вести полеміку та керувати дискусією, аналізувати педагогічні ситуації, синтезувати навчальний матеріал, використовувати наочні посібники й технічні засоби навчання, зацікавлювати і підтримувати увагу учнів, аналізувати та оцінювати знання та вміння студентів, володіти комп'ютером та іншими інформаційно-комунікаційними технологіями; навички усного мовлення, розподілу власної уваги, висловлення особистих поглядів, орієнтування в часі.

Педагогічна техніка – форма організації поведінки викладача, для керування собою та впливу на учнівський колектив. Вона ґрунтується на двох групах умінь: 1) уміння володіти собою, а саме своїм фізичним, психічним, емоційним станами, мімікою, пантомімікою, поставою, жестами; керувати емоційним станом – знімати зайве психічне напруження, викликати стани творчого самопочуття; володіти технікою мови – дихання, голосоутворення, дикція, темп мовлення; уміння слідувати за своїм зовнішнім виглядом; 2) уміння співпрацювати з кожним вихованцем і всім класом та впливати на інших (вербальні та невербальні засоби спілкування) через педагогічний такт, уміння обирати стиль спілкування та відповідний тон із учнями, колегами.

Педагогічні здібності – індивідуально-психологічні особливості викладача, що є умовою для успішного здійснення процесу навчання. Викладач повинен володіти таким здібностями як:

– комунікативні – повага до людей, доброзичливість, товариськість, здатність розуміти учня та легко налагоджувати контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника та відчувати задоволення від спілкування;

– перцептивні – професійна передбачуваність, емпатія, тобто вміння сприймати почуття співрозмовника без вербальної інформації, педагогічна інтуїція, здатність сприймати психологічний стан дитини за її зовнішніми ознаками;

– динамічні – здатність до активного впливу і логічного переконання;

– емоційно-почуттєві – здатність володіти собою, вибудовувати педагогічну дію на позитивних почуттях, важливі самоконтроль та саморегуляція;

– оптимістичне прогнозування - здібності, що виявляються в передбаченні наслідків, які пов'язані з педагогічним оптимізмом, з вірою в дитину, у можливості виховання;

– дидактичні – передбачають чітко, лаконічно і зрозуміло викладати зміст навчального матеріалу та виділяти основне в ньому;

– організаторські – вміння організувати учнів, захопити їх різними видами суспільно корисної діяльності, створити колектив і зробити його інструментом формування особистості.

Таким чином, термін «педагогічна майстерність» залишається актуальними для науковців та педагогів, оскільки це є звернення до особистості вчителя, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності та сприяє розвитку людства. Тому, можна впевнено констатувати, що педагогічна майстерність вчителя є проявами його «Я» у професії.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. та ін. Педагогічна майстерність: підручник; за ред. І.А.Зязюна, 2008. 376с.
2. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б., Вахрушева Т.Ю. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. 2009. 140 с.
3. Педагогічна майстерність вчителя іноземної мови / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/ped/lectia-pedmaister.pdf>
4. Голік О. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект / [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://bdpu.org:8080/bitstream/123456789/102/1/Holik O.B. Pedahohichna maysternist'. Orhanizatsiyno-upravlins'kyy aspekt.pdf](http://bdpu.org:8080/bitstream/123456789/102/1/Holik_O.B.Pedahohichna_maysternist_.Orhanizatsiyno-upravlins'kyy_aspekt.pdf)

РОЗДІЛ III. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ МІЖЕТНІЧНИХ ТА МІЖКУЛЬТУРНИХ ВІДНОСИН

УДК 37.013.42(043.2)

Іванчо А.П., здобувач освіти II-Г курсу;
керівник: Котубей В.Ф.,
доктор філософії, викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВІДНОСИН В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Питання розвитку особистості в суспільному існуванні завжди було темою, яка хвилювала. Сучасний етап розвитку цивілізації — це пошук нового виду взаємин між людьми, нової позиції особистості в її оточенні. Питання соціокультурного розвитку особистості залишається дуже важливим у різні періоди становлення української освіти.

Тому в українській Концепції розвитку освіти на 2015-2025 роки зазначається, що важливими цілями розвитку особистості є: збагатити можливості особистісного потенціалу протягом усього життєвого шляху, оновити знання, які мають супроводжувати всі виробничі та соціальні процеси, зосередитися на особистість у відкритій освітній системі, спілкування з іншими закладами освіти та агентами, зосередженість на соціальному партнерстві; опора на індивідуальний талант, творчість та ініціативу як найважливіший ресурс для економічного, соціального та культурного розвитку [1].

З цієї причини особистість розглядається як інтегративна характеристика розвитку, сукупність відносин,

які особистість має з іншими та з самим собою. На думку М. Стахів, особистість майбутнього вчителя – це специфічна тема уніфікації особистісних особливостей і соціальних ролей, соціальної властивості особистості, сукупності соціальних характеристик, що формуються під час прямих і опосередкованих взаємодій учнів з іншими особистостями, вони водночас можуть бути суб'єктом праці, пізнання та спілкування [2, С. 474-475]. Як особистість майбутній учитель проявляється в тій соціокультурній діяльності, в якій відбувається його становлення. Тобто майбутній учитель початкової школи є продуктом і суб'єктом соціокультурних зв'язків, взаємин, творчості, а його розвиток є водночас природним, спонтанним і штучно регульованим процесом.

У сучасних умовах суттєвих соціально-економічних змін, у ситуаціях непередбачуваності та невизначеності важливими чинниками соціокультурного розвитку майбутнього вчителя початкової школи є:

- усвідомлення та засвоєння учнем готових форм суспільно-культурного життя;
- набуття власного соціального досвіду;
- виробництво ціннісних відносин, що дозволяють успішно вирішувати соціальні проблеми та завдання, сприяють позитивній самореалізації [3, С.167].

Питання, що стосуються сутнісного визначення терміну «соціокультурна компетентність», досліджували такі вчені, як А. Вербицький, Г. Єгорова, Т. Жукова, Т. Кухтевич, С. Литвин-Кіндратюк, Н. Падеріна, Г. Паніна, С. Рапопорт, С. Чехова та ін. Всі вони розглядали соціокультурну компетентність з різних підходів, у тому числі як фактор формування особистості. У своїх дослідженнях вчені В. Кремень, О. Лебедев, Т. Тряпціна та ін. торкалися соціокультурної компетентності як показник індивідуальної освіти.

Наукові дослідження Л. Бєлової, К. Дубич, В. Журавського, Г. Саволайлена, М. Шульги та інших вчених спрямувалися на розкриття потенціалу школи не лише як освітнього, але й виховного, культурного, загалом багатофункціонального утворення. Вони наголошували на тому, що розвинене культурно-освітнє середовище для навчальних закладів є найважливішою умовою готувати спеціалістів, здатних до активної творчої діяльності. На жаль, досліджень, у яких поданий психологічний аналіз впливу соціально-культурного середовища на формування особистості молодших школярів у навчальному закладі сьогодні замало.

Педагогічна діяльність завжди вписана у певний соціально-історичний та соціально-культурний контекст. Поява вчителів як носіїв певного соціокультурного досвіду дає змогу розглядати професійну діяльність сучасних педагогів як культурно-педагогічну діяльність. Такий погляд на сучасну вчительську професію визначає необхідність соціокультурної складової в його підготовці. Враховуючи зміни в освітній культурі сучасного суспільства та розуміючи її зміст, педагог перебудовує свою професійну діяльність. Соціокультурна компетентність стає уособлюючою рисою професіоналізму сучасних педагогів, оскільки ставить їх у положення творців нової освітньої культури. Реалізація соціокультурного підходу до дисципліни дозволяє відобразити соціально-культурні програми, які дають змогу викладачам брати участь у перетворюючій діяльності.

Термін «соціокультурний підхід» відноситься до цілісних характеристик, синтезу суспільства і культури при поясненні соціальних явищ. Дослідники зазначають, що кожному соціальному типу відповідає свій тип культури, в основі якого лежить певний світогляд. Підкреслює, що суспільство і культура є аспектами суспільно-історичного

буття, взаємодії яких характеризуються складними, системними поглядами на світ. Суспільство і культура розглядаються як дві сторони суспільства та особистості. Однак якщо «соціальне життя пов'язане з цілеспрямованою діяльністю людей (доцільністю), то культурне життя – це ціннісно спрямована діяльність, яка створює духовний зміст... Культура являє собою найкращі досягнення, приклади, а отже, є соціальним орієнтиром». [3, С. 168].

Сутність суспільства - оприлюднення людини, надання їй необхідного набору ролей і прийомів виконання; сутність культури - сприяння формуванню духовної цілісної особистості та подоланню обмеженості соціальної ролі людини. Головною ознакою розуміння соціокультурних аспектів будь-якого соціального явища (процесу) є культура як процесуальне суспільство людської діяльності. У повсякденному житті люди діють відповідно до змісту історії та культури; «Культурне» визначає життя конкретного суспільства. Тому, вивчаючи соціальні явища, необхідно зосередитися переважно на значенні культурних моделей для конкретного суспільства та на дослідженні цінностей, прийнятих у нинішньому суспільстві. Особливе значення має визначення ролі людини у здійсненні соціальної діяльності та оцінка творчих аспектів людської діяльності не лише для осягнення минулих культур, а й для формування культури сучасного світу.

Педагогічна діяльність сучасних педагогів здійснюється в умовах розпаду цивілізації, соціальної та культурної кризи і охоплює всі основні сфери суспільного життя – економічну, політичну, духовно-моральну, етнічну, екологічну тощо. Регулятори природної соціальної еволюції, з появою нових форм і видів діяльності, винайденням нових засобів і методів. Все це рано чи пізно породжує потребу в новому світогляді.

Отже, українському суспільству потрібні сучасні освічені, моральні, прагматичні люди, які можуть приймати відповідальні рішення, здатні до співробітництва, відрізняються динамізмом, конструктивністю, почуттям відповідальності. Вимоги, що пред'являються сьогодні до молодого фахівця, пов'язані з необхідністю реалізації його соціальної компетентності, основним фактором формування якої виступає соціокультурне середовище. Майбутній фахівець має стати активним членом суспільства, компетентним у багатьох сферах життєдіяльності, отримати досвід ефективного спілкування, набутти вмінь побудови конструктивних відносин з соціальними партнерами.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.prof.univ.kiev.ua/prof/home/2010-12-22-00-05-45/2-events/571--2015-2025-.html>.

2. Стахів М. О. Соціокультурна мобільність як складова професійної компетентності педагога. Молодий вчений. 2017. № 3 (43). С. 473–479.

3. Котубей В. Ф. Проблема соціокультурного розвитку студентів в умовах педагогічного коледжу. «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів»: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Мукачево, 16-17 травня 2019 р.). Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. С. 167–169.

Чедрик А.А., здобувач освіти III-IV курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладачка суспільних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ У МІЖКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

Важливу роль у педагогічному спілкуванні відіграє його міжкультурний контекст. Він спрямований на адаптацію та соціалізацію представників національних меншин на вищому рівні, сприяє їхньому професійно-особистісному розвитку, що тісно пов'язане з розвитком комунікаційних умінь і навичок педагога.

Цілком зрозуміло, що під час навчання етнічних меншин в закладі освіти вчителів необхідно будувати педагогічне спілкування з урахуванням низки факторів, серед яких основним є міжкультурний характер спілкування учнів між собою і з ним. Основним завданням педагога у перший рік навчання є максимальне наближення рівня соціокультурного, особистісного та освітнього розвитку нацменшин до рівня вітчизняних здобувачів освіти.

Наголосимо, що у період навчальної та соціально-психологічної адаптації представники етнічних меншин зазнають значних змін як особистості: вони стають членами учнівського малого та великого колективу. У сучасних умовах навчання таких вихованців спеціаліст повинен використовувати всі можливі засоби емоційного та психологічного впливу для створення нормальної атмосфери в навчальній групі, уникати тиску і повчальності, а також авторитарного тону у спілкуванні. Стиль педагогічного спілкування він обирає залежно від типу його

комунікативності (ступінь товариськості, манера поведінки тощо). [3]

Варто зазначити, що міжособистісні стосунки, включаючи процес навчання, повинні будуватися на рівноправному спілкуванні між двома сторонами. Якщо ця умова виконується, то це не міжрольовий контакт «вчитель-учень», а міжособистісний контакт, який веде до діалогу, а тому має найбільше сприйняття та відкритість до поведінки іншого учасника. Це створює найкращу основу для позитивних змін у когнітивному, емоційному та поведінковому полях кожного учасника. Отже, ефективне педагогічне спілкування має поєднувати в собі відкритість, дотримання педагогічного такту; встановлення особистісного контакту, щоб кожен з них відчував зверненість саме до нього; створення ситуацій успіху через схвалення потенційних можливостей здобувачів освіти.

Крім того, у дослідженнях, присвячених вивченню міжкультурної комунікації цей феномен здебільшого розуміється як «функційно зумовлена комунікативна взаємодія людей, носіїв різних культурних спільнот, що орієнтована на взаємопроникнення культурно-комунікативних смислів, досягнення взаєморозуміння з урахуванням і збереженням «національної картини світу», їх взаємозбагачення в соціокультурному й духовному планах» [1, с. 107]. Цей процес пов'язаний із подоланням особистістю негативних стереотипів та формуванням в неї готовності до діалогу та комунікації.

Для ефективної міжкультурної комунікації у процесі педагогічного спілкування важливу роль відіграють певні особистісні якості педагога. Н. Марковою [2, с. 39] виокремлено низку якостей, які, на її думку, є необхідними для ефективного міжкультурного порозуміння:

- особистісні якості (позитивна установка і внутрішня мотивація на міжособистісний контакт з представником

іншої культури, визнання і повага до культурних відмінностей, толерантність, відкритість та ін.);

- креативні якості (оригінальний інтелект, логічне мислення, креативний потенціал та ін.);

- когнітивні якості (знання про зміст культурних відмінностей, про норми, цінності як рідної, так й інших культур, потреба в їх поповненні);

- рефлексивні якості (порівняння себе з іншими людьми, усвідомлення як позитивних, так і негативних рис власної особистості; адекватна оцінка власних дій, поведінки, взаємовідносин з людьми іншої культури; здатність до подолання стереотипів);

- комунікативні якості (забезпечення можливості адекватного міжкультурного спілкування);

- етносоціальні якості (мовна культура, повага, визнання звичаїв, традицій іншої культури, здатність до конструктивного вирішення етносоціальних проблем, володіння етноневербальною культурою).

Організуючи педагогічне спілкування з представниками інших національностей, вчитель повинен прагнути використовувати всі можливі засоби емоційно-психологічного впливу для створення комфортної робочої атмосфери, уникати тиску, авторитарного тону в спілкуванні з ними.

До прикладу, здобувачі освіти з арабських країн Близького Сходу характеризуються відкритістю, інтересом до інших людей, не бояться критики, є конфліктними і дратівливими. У навчальній комунікації з цією групою найкраще, щоб педагоги наголошували на дискусії під час навчального процесу, зберігали спокій та делікатність у спілкуванні, а також прагнули виховувати у здобувачів освіти здатність до самодисципліни.

Звичайно, основним засобом навчання спілкування є мовлення. Проте учасники навчального процесу

спілкуються не лише за допомогою слів, а й за допомогою різноманітних невербальних методів спілкування. Інформація в спілкуванні – це не тільки слова, а й жести, міміка, погляди, пози. Іноді вони більш виразні та ефективні, ніж слова. Неправильне використання невербальної мови може мати наслідки, які суперечать тому, що очікує вчитель. Невербальна мова є ознакою будь-якої культури. Розуміння характеристик невербальної комунікації необхідне для ефективного міжкультурного спілкування.

Отже, педагогічне спілкування в полікультурній обстановці формується на основі володіння вчителем спеціальною технологією спілкування, залежить від його педагогічної майстерності, особистісних якостей та спрямоване на освіту, виховання і розвиток основ міжкультурної компетентності як здобувача, так і надавача освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Козак А. В. Міжкультурна комунікація у контексті діалогу культур. Сер.: Філологічні науки: зб. наук. пр. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 2013. С. 107
2. Маркова Н. Г. Крос-культурна грамотність як індикатор міжнаціонального розуміння. 2009. № 3. С. 38.
3. Донець П.М. Теорія міжкультурної комунікації: специфіка культурних смислів та мовних форм. Харків. 2009. С. 128.

РОЗДІЛ IV. РЕАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБАВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

УКД 373.2.015.31:78(043.2)

Бубряк К.М., здобувачка освіти II-В курсу
керівник: Варга М.С.,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист,
виклад дисципліни:
Методики музичного виховання

ЯК НАВЧИТИ ДИТИНУ НАСОЛОДЖУВАТИСЯ МУЗИКОЮ

Розвиток музичних здібностей у дитини залежить від умов, у яких вона зростає а також чи має змогу дитина насолоджуватися музикою чи вона може: слухати музику, давати їй характеристику, співати, грати, аналізувати, танцювати і проявляти свою фантазію.

Музика в житті дитини є невід'ємною частинкою. Сприймання музики є неодмінним етапом музичного заняття. На цьому занятті дітки не лише слухають музичний твір, а й ознайомлюються із композиторами, а також особливостями музичних жанрів. Потім на занятті діти: співають, танцюють, музикують і грають у різні музично-дидактичні ігри. Отже, хоч і опосередковано але діти все ж таки сприймають музику. Потім коли повертаються із музичних зал до своїх груп, роблять те саме – під час малювання, ліплення і різних занять.

Враження від музики в дітей складається не лише коли вони її слухають, а ще й під час вступного слова музичного керівника. В першу чергу педагог не повинен нав'язувати

дітям особисті асоціації щодо музики. Якщо вступне слово педагога емоційне – то музику діти сприймають зацікавлено.

Важливо, щоб під час того, як буде звучати музичний твір його гучність не була високою, тому що у дітей будуть неприємні відчуття під час її прослуховування, або дуже тихою яка пройде повз дитячої уваги.

Часто виникає питання: Як подати музичний твір дітям, щоб під час прослуховування їм було цікаво слухати його? Якщо музичний керівник грає на музичному інструменті той чи інший музичний твір, важливо щоб він грав його яскраво, виразно та впевнено.

Перш ніж розучити пісню, діти мають уважно прослухати її та вникнути в зміст пісні. Щоб відтворити музичний твір на музичних інструментах, спершу його також мають прослухати, зазвичай коли його виконує музичний керівник. Діти разом із педагогом мають визначити характер пісні, форму, темп та ритм. Зі сприймання починається й озвучення пісні інструментами або «тілесною перкусією». Спочатку пісню слухають а потім вимальовують план гри в уяві.

Всім нам відомо, що діти люблять танцювати, імпровізувати в танцях, вигадувати рухи, продовження танцю або його кінцівку. Щоб танцювальна творчість була успішною, потрібно вміти уважно слухати та сприймати музичний твір, під який потрібно рухатися.

Музичне заняття не може проходити без ігрової діяльності, щоб зрозуміти зміст гри, дитина спочатку повинна прослухати музику до неї. Педагог повинен підштовхнути дітей до роздумів, щодо характеру та структури музичного твору.

Є чимало методів та прийомів для кращого сприйняття музичного твору дітьми. У всіх методів є лише одна мета і

це: виховати грамотного слухача. Педагоги використовують два основні методи: наочність та співтворчість.

Практично у всіх дошкільників сприймання музики тісно пов'язане з образним мисленням. Якщо в літературному творі або фрагменті твору, який слухатимуть, ідеться про наочно-слухові прийоми. Вони апелюють до слуху дитини.

Наочність – це метод пізнання музики пізнання музики. Живе споглядання не обов'язково є зоровим. Щоб діти краще сприймали музичний твір, педагогу слід використовувати різні ілюстрації, іграшки які рухаються або розмовляють, за допомогою цього дітям буде цікавіше знаходитися на музичному занятті.

«Будь-який музичний твір сприймається лише на основі запасу конкретних життєвих, зокрема й музичних вражень, умінь і звичок» (Євген Назайкінський).

Для того, щоб навчити дитину слухати й чути музику одночасно, потрібно залучати їх до цієї діяльності. Також варто не забувати про вихователів та батьків і заохочувати їх, щоб разом зі своїми дітками вони брали участь у різних заходах. Наприклад: відвідували разом театри, влаштовували різні свята на території свого дитячого садочка, запрошували різних музикантів. Якщо діти слухають живу музику, вони знайомляться із справжніми музичними інструментами, які мають нібито «голос і душу» це є дуже цінним у житті дитини, тим самим вона впізнає світ, і відкриває для себе щось нове.

Я впевнена, що кожна дитина насолоджується музикою, коли її підтримують та враховують її інтереси. Батьки повинні прислухатися до потреб дитини, слухати з нею ту музику яку хоче саме вона, не нав'язувати їй свої інтереси. Якщо дитина цього не хоче не примушуйте її, тому що їй стане не цікаво, вона буде вередувати і просто буде уникати музики. Для того, щоб дитина відчувала що вона

все правильно робить педагог повинен дати їй мотивацію, сказати молодець і робити так, щоб дитині було цікаво знаходитися на його занятті. Музика у дитини викликає найгарніші емоції, відчуття а також розвиває емоційну культуру дитини. Важливо, щоб дитина вміла аналізувати свої враження та емоції після прослуховування музичного твору. Щоб дитина розвивалася гармонійно батьки, вихователі, бабусі з дідусями повинні об'єднати свої зусилля разом і робити все, щоб їхні діти почували себе добре. У кожної дитини можна розвинути та пробудити слух та голос до музики.

Якщо дитина звикла до співів вдома, то вона радо сприйме їх і в садочку. Дитячий фольклор складається з різних скоромовок, дражнили та лічилки. У музиці важливою є мелодія, а тут головне – ритм. Якщо дитина має це все на слуху вона не замислюючись відтворює те що їй знайоме.

Опановуючи різні скоромовки у першу чергу діти вчать чітко вимовляти текст та плескати в такт. Для цього всього можна відтворювати різні музичні частки за допомогою найпростіших музичних інструментів: брязкальця, бубни.

Педагогам українських садків варто підбирати пісні українського народу, звертати увагу на ладове забарвлення музики. Важливо, щоб всі ці пісні мали прості й зрозумілі тексти. Багато педагогів пропонують створювати малюнки до пісень, і збирають ці їх у альбоми, які зберігаються дуже довго є згадкою про маленьких вихованців цього садочка.

Дуже важливо, чи надихає викладач дитину. Заняття може бути нудним, перш за все, тому, що вчитель нехтує думкою учня. Просто відпрацьовує години і автоматично виливає на дитину величезний потік інформації. Підступність навчання, не лише музичного, в тому, що

викладач не вчить, а дитину намагається переконати його у правильності своїх смаків.

У вихованні музичних здібностей дитини потрібно якомога більше співати та застосовувати різні музично-ритмічні вправи. Якщо об'єднати ці два основні напрями то всі вихованці садочків будуть зростати у чудовому музичному осередку.

Список використаних джерел:

1. Кондратець Інна. Умови для розвитку музичних здібностей дошкільників. Музичний керівник. 2016. №2. С. 4-7.
2. Пилипчак, Марія. Музичне виховання дітей та народна спадщина. Музичний керівник. 2016. №10. С. 4-14.
3. Вусик Тетяна, Алла Шамрай. Як навчити дитину насолоджуватися музикою?. Музичний керівник. 2017. №8. С. 8-11.

УДК: 373.3.091.2:159.928(043.2)

Довганюк В.С. здобувачка освіти ІІ-Б курсу;
керівник: Глагола О. М.,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ГПД

«Може, маленька дитина повторює те, що було вже зроблено, створено іншими людьми, але якщо це діяння – плід її власних зусиль, - вона творець; її розумова діяльність – творчість» (В. О. Сухомлинський) [2,3].

Молодший шкільний вік є сприятливим періодом для розвитку спеціальних творчих здібностей: музичних,

літературних, організаторських, конструктивно-технічних, художніх. В цей період активно розвиваються уява, дар фантазувати, творчо мислити, помітно проявляється допитливість, формується вміння спостерігати, порівнювати, критично оцінювати діяльність. Адже як зазначив Я. А. Коменський: «Формування творчої людини треба починати у весну життя, тобто в дитинстві, бо дитинство зображає собою весну, юність – літо, змужнілий вік – осінь і старість – зиму» [2,3].

Проблема розвитку творчих умінь і навичок дітей молодшого шкільного віку є актуальною в будь-якому суспільстві на кожному етапі його розвитку, тому що від вирішення цієї проблеми залежить майбутнє цілого соціуму. Саме в умовах ГПД вихователь має найбільше можливостей до стимулювання творчої діяльності своїх вихованців, до залучення їх у різні гуртки та секції, впровадження у щоденній роботі цікавих творчих ідей, що сприятимуть кращому засвоєнню матеріалу, зацікавлять дітей та викличуть бажання працювати над досягненням поставлених цілей.

Чудове самопочуття дитини в групі подовженого дня (ГПД), бажання відвідувати її безпосередньо залежить від змісту й форм життєдіяльності в позаурочний час, характеру спілкування й відносин, які складаються в їх процесі. Для розвитку творчих здібностей дітей на групі подовженого дня є час, відведений для занять за інтересами. На цих заняттях вони мають можливість розвивати художньо-естетичні здібності: складають оригами, малюють, ліплять з пластиліну, вихователь залучає дітей до праці над проєктами, часто організовуються виставки дитячих робіт, що в свою чергу активно стимулює учнів до творчо-пошукової діяльності та приносить задоволення і безліч позитивних емоцій.

Вихователь ГПД повинен різнобічно розвивати дітей, їхні пізнавальні інтереси, творчі здібності, загальнонавчальні уміння, навички самоосвіти; намагатися вирішувати завдання розвитку різноманітними способами, використовуючи наступні види діяльності: ігри («Що трапиться якщо?», «Чому це трапилось?»), конкурси (малюнків, вокалу, літературні), свята (Новий рік, День Матері), вікторини (дизайнерські, казкові, космічні), виховні заходи («Я – творча особистість», «У пошуках творчості»), клубні години («Життя і творчість письменників») тощо.

Реалізовувати творчий потенціал можна не лише на спеціально відведених заняттях за інтересами, а й під час інших режимних моментів: самопідготовки, виховної діяльності, прогулянки, години здоров'я, дозвілля школярів.

Організація самопідготовки — важливий елемент ГПД, спрямований на розвиток самостійної навчальної діяльності учнів. Без уміння самостійно збагачувати й удосконалювати свої знання неможливе успішне навчання. Систематичне включення в самопідготовку різноманітних ігор, використання фізкультхвилинок розвивають такі необхідні творчі якості як кмітливість, креативність, фантазію, уяву, розширюють світогляд школярів, сприяють зацікавленості учнів. Наприклад, проводити самопідготовку можна у вигляді подорожей (в ліс, поле, гори, космос, на річку, островами, містами), використовуючи будь-які види транспорту (коні, автомобіль, потяг, літак, ракету та ін.). Необхідно робити відповідні зупинки (місто Математика, селище Граматики, заповідник Природознавства тощо).

Процес розвитку творчих здібностей учнів не може бути обмежений лише самопідготовкою. Важливу роль також відіграє правильно організована виховна робота. Щоб виховувати естетичні смаки, формувати світоглядні позиції учнів, потрібно намагатися застосовувати такі форми роботи:

конкурси на кращий малюнок до твору серед учнів групи; виставки творчих робіт; конкурсів на кращого читця художнього твору тощо.

Прогулянка на природі під час ГПД - ефективна форма організації творчого пізнання світу, що формує вміння сприймати красу природного довкілля, уміння концентруватися на красі природи, помічати найдрібніші деталі. Щоб розвивати творчий потенціал кожної дитини під час прогулянки потрібно надавати можливість безпосередньо спілкуватися з реальними об'єктами та явищами природи; навчати учнів сприймати природу завдяки образу творенню та творчій діяльності; надавати можливість дитині сприймати природне довкілля різними органами чуття. Як підкреслив Жан-Жак Руссо: «Зробіть свого учня уважним до явищ природи – і ви швидко його зробите допитливим; але щоб підтримати цю допитливість, не поспішайте задовольняти її» [2,7].

Дозвілля урізноманітнює роботу ГПД, сприяє кращому розвитку пізнавальної діяльності учня. У вільний час комбінуються і чергуються різні види діяльності. Тобто, дозвілля включає в себе творчі заняття, колективні та індивідуальні творчі справи, активну ігрову діяльність. Це і участь у конкурсах малюнків «Люблю Україну», «Моє рідне село», «Моя майбутня професія», «На варті миру», конкурси аплікацій («Квіти для мами»), кросвордів, оформлення колажів «За здоровий спосіб життя», виготовлення плакатів, аплікацій з обраної теми.

Для того, щоб сформувати творчі здібності, дитині необхідно якнайбільше вражень про навколишній світ під час виконання того виду діяльності, який їй подобається найбільше, а потім – в усіх інших, притаманних учням, видах діяльності (грі, малюванні, конструюванні, читанні та розігруванні сюжетів знайомих літературних творів, складанні віршів, казок, роботі з геометричним матеріалом,

експериментуванні тощо). Одна з найбільш важливих умов успішного розвитку дитячої творчості – різноманітність і варіативність роботи з дітьми. Якщо вихователь ГПД дотримується цього принципу, то виконання певної роботи не стомлює дітей, у них зберігається висока активність, працездатність протягом усього часу, відведеного на виконання завдання. В.О. Сухомлинський наголошував: «Вмійте щодня відкривати перед дитиною щось нове, і відкривати так, щоб навколишній світ загравав перед нею всіма барвами веселки» [2,3].

Гра для дитини в молодшому шкільному віці - плід роботи бурхливої фантазії, вони з захопленням займаються творчою діяльністю. Це перша можливість дитини проявити себе, самовиразитись і самоствердитись. В іграх діти не тільки відображають реальне життя, а й перебудовують його. За словами Л. Виготського, «Гра дитини – це творче переосмислення пережитих вражень, комбінування їх і побудова з них дійсності, яка відповідає запитам і інтересам самої дитини» [2,8].

Важливу роль у виховній роботі ГПД займає діяльність гуртків, в чому ми переконалися під час практики з виховної роботи в ГПД. Гурткова робота забезпечує можливості щодо вибору діяльності, до якої дитина проявляє зацікавленість, створює необхідні передумови для прояву її природних здібностей. Система гурткової роботи спрямована на розвиток обдарованості вихованців, їх здібностей, талантів, розвитку творчої особистості, формування естетичного смаку, здорового способу життя, задоволення потреб дітей за допомогою різних видів робіт. Наприклад, нетрадиційні техніки малювання - це поштовх до розвитку уяви, творчості, прояву самостійності, ініціативи, вираження індивідуальності. Нетрадиційна техніка зображення сприяє розвитку у дитини: дрібної моторики рук і тактильного сприйняття; просторового

орієнтування на аркуші паперу; образотворчих навичок і вмінь, спостережливості, естетичного сприйняття, емоційної чуйності. Різних технік нетрадиційного малювання дуже багато: це відбиток, монотипія, кляксографія, ниткографія, граттаж, тичкове малювання, набрежк, малювання долоньками і багато інших. Кожна з них дає змогу дитині виразити в малюнку свої почуття й емоції, дарує свободу діяльності.

Одним із засобів розвитку творчих здібностей учнів початкових класів є шкільний театр. Найважливішим в дитячому театрі є процес репетицій, процес творчого переживання і кінцевий результат. Саме в процесі роботи над образом та декорацією приміщення відбувається розвиток особистості дитини, її здатність до створення нових образів, розвивається символічне мислення, руховий, емоційний контроль, відбувається засвоєння соціальних норм поведінки, виховання творчо активної і гармонійно розвиненої особистості.

Ліплення з солоного тіста - це один з художніх способів дитячого самовираження. Воно розвиває власну активність, самоконтроль, допитливість, оригінальність мислення, наполегливість, працездатність, і навіть почуття ритму, кольору, форми. «Витоки здібностей і обдарування дітей - на кінчиках їхніх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші нитки - струмочки, які живлять джерело творчої думки. Іншими словами, чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніша дитина» - стверджував В.О. Сухомлинський [3,7].

Чималу роль у формуванні творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку відіграє аплікація. У процесі цього виду діяльності вихователь ГПД знайомить дітей з формами різних предметів, частинами і силуетами, які вони вирізають і наклеюють. Створення силуетних зображень вимагає великої роботи думки і уяви, розвиваються

математичні уявлення, почуття кольору, ритму, симетрії, і на цій основі формується художній смак. Є багато різних видів аплікацій, а саме: обривна, накладна, стрічкова, мозаїка, квілінг, колаж, оригамі, аплікація з серветки, крупи, соломи тощо. «Творчість відкриває в дитячій душі ті потаємні куточки, в яких дрімають джерела добрих почуттів. Витоки творчих здібностей дітей на кінчиках їхніх пальців. Чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніша дитина», – писав В. О. Сухомлинський [3,4].

Звичайно, щоб активно розвивати творчі задатки учня, вихователь ГПД сам повинен активно працювати над собою, шукати нове та цікаве для впровадження у своїй роботі, самовдосконалюватися. Лише творча особистість здатна вирішувати непрості завдання виховання підростаючого покоління. Недаремно В.О. Сухомлинський зауважив: «Щоб дати учням іскринку знань, вчителю потрібно ввібрати ціле море світла» [2,3].

Підґрунтям творчих здібностей мають бути задатки, притаманні кожній людині. Але чи будуть вони перетворені на здібності – залежить не тільки від оточення дитини, а й від відповідно організованого позакласного процесу. Саме тому Софія Русова стверджувала: «Дайте дитині виявити свою дуже і дуже елементарну творчість і вона в неї буде все більше і більше розвиватися; дайте їй матеріал, розвивайте уявлення дитини — і її творчі сили будуть змінюватися» [2,8].

Кожна дитина по-своєму неповторна. Вона приходить у цей світ, щоб творити своє життя, знайти себе, самореалізуватися. Хтось здібний до музики, образотворчого мистецтва, художньої праці, хтось до математики, хтось пише вірші, оповідання. Скільки дітей - стільки й здібностей. Тому завдання вихователя ГПД – визначити, відшукати і допомогти їх розвинути, створити

таке сприятливе середовище, яке б спонукало до великого мистецтва - Творіння.

Список використаних джерел:

1. БойкоТ.В. Розвиток творчої компетентності учнів початкових класів на ГПД в НУШ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-tvorcoi-kompetentnosti-ucniv-pocatkovich-klasiv-na-gpd-v-nus-357921.html>

2. Фалєєва С. К. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-tvorcih-zdibnostej-ucniv-pocatkovich-klasiv-8609.html>

3. Песоцька М. В. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку через використання нетрадиційних технік [Електронний ресурс]. Режим доступу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-tvorcih-zdibnostej-ditej-doskilnogo-viku-cerez-vikoristanna-netradicijnih-tehnik-zobrazuvalnoi-dialnosti-118712.html>

УДК 37.091.12-051:159.928(043.2)

Керечанин Н. І. здобувачка освіти ІІ-Б курсу;
керівник: Глагола О. М.,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

У сучасну епоху цифрових та інноваційних технологій педагогу зазвичай буває дуже важко здивувати учнів на занятті, сформувані в них інтерес до навчального матеріалу

і тим самим заохочувати їх до активної, самостійної й свідомої пізнавальної діяльності. «Найперше, що має зробити вчитель, - це розвинути в учня дух допитливості» (Д. Менделєєв) [2]. Насамперед, педагогічна професія вимагає від вчителя йти в ногу з часом, адже сучасне покоління інше, воно не схоже на попереднє, вони народилися й вирости в новій епосі. Через це вчитель завжди повинен слідкувати за новітніми тенденціями в сфері освіти та впроваджувати й використовувати нові педагогічні ідеї в своїй діяльності. Оскільки, як зазначав Ш. Амонашвілі: «Одноманітність у роботі стомлює не лише учня, але й учителя» [2]. Тому сучасні навчальні заклади потребують не лише спеціалізованих, досвідчених педагогів, а й водночас вчителя з хорошим творчим потенціалом. Якщо педагог творчо підходить до розробки занять, то покращується якість здобуття знань, формування умінь і навичок в школярів, та й сам процес навчання стає цікавою, веселою і водночас пізнавальною діяльністю як для учнів так і самого вчителя. Адже, як стверджувала М. Ебнер-Ешенбах, «Сучасний урок - це твір мистецтва, де педагог уміло використовує всі можливості для розвитку особистості учня» [2]. Взагалі педагогічну творчість розглядають як створення нових засобів, методів, форм організації, технологій навчання і як неодмінну складову професійної діяльності кожного вчителя. Педагог повинен виступати в ролі творчої індивідуальності, якій притаманне творче мислення, яка спрямована на свідому творчу діяльність.

Видатний педагог та відомий письменник Василь Сухомлинський стверджував: «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості» [1, 76]. З цим висловом В. Сухомлинського погоджуються всі педагоги й учасники освітнього процесу, адже основним чинником пізнавальної діяльності учнів є незвична та

оригінальна подача навчального матеріалу вчителем. Оскільки без творчого впливу організувати пізнавальне заняття, яке б здивувало та захопило учнів, буває досить складно, кожен вчитель повинен розвивати здатність до цієї діяльності, адже досягнення мети на уроці залежить від мотивації учня. Г. Альптшуллер запевняє: «Творчості, як і будь-якої діяльності, можна навчитися» [2].

У сучасній НУШ є все, що потрібно для реалізації творчого потенціалу педагога та активної, а найголовніше, свідомої навчальної діяльності школярів. Кожен клас добре обладнаний технікою, поділений на осередки, де, на нашу думку, свої творчі здібності педагог найбільше може проявити в тематичній та науково-дослідницькій зоні. До прикладу, у тематичному осередку, щоб мотивувати вихованців до читання, вчитель може оформити нетрадиційний читацький куточок. На нього можна приклеїти кишеньки у вигляді книг з іменами учнів, де вони, прочитавши одну книжку, будуть писати на відповідних закладках її назву та свої враження від прочитаного. У науково-дослідницькій зоні для формування в школярів бажання досліджувати навколишній світ, педагог разом із своїми вихованцями може посадити квіти і спостерігати як вони розвиваються, або принести якогось домашнього улюбленця і організувати догляд за ним. Оформлення подібних осередків демонструє творчу діяльність вчителя, бо саме творча особистість здатна створити настільки оригінальні та неповторні місця, в яких учень самовдосконалюється й свідомо прагне до пізнання. Творчий вчитель - творець освітнього процесу, який перетворює звичайний процес навчання на цікавий та незабутній етап в житті кожного індивіда.

Яскравим проявом творчого потенціалу вчителя є творче використання наочності в навчальному процесі. У пізнавальній діяльності школярів вона відіграє важливу

роль, адже в молодшому шкільному віці в дітей пам'ять наочно-образна і тому вони краще сприймають інформацію візуально. У початкових класах вчитель застосовує різноманітну символічно-графічну (схеми, таблиці, карти), природну (речі, явища), об'ємну (аплікації, стенди, моделі з паперу), малюнкову (ілюстрації, плакати) та звукову (музику, аудіоказки) наочність. Креативність вчителя в тому, що він вміє викладати матеріал різними, унікальними та захоплюючими способами залежно від рівня підготовленості учнів та їх психологічного стану.

Педагог з творчим мисленням міркує нестандартно, що дозволяє знайти незвичайні та оригінальні способи подачі наочного матеріалу. Це дуже імponує учням, адже кожен урок для них є несподіванкою, вчитель показує світ зовсім в іншому кольорі, неповторному та оригінальному. Ось декілька прикладів креативного використання звичайної наочності під час різних навчальних предметів. На уроці математики ігри з використанням шести цеглинок LEGO стали універсальним засобом урізноманітнення процесу навчання. Їх можна використовувати: як альтернативу рахунковим паличкам для порядкової лічби та лічби у зворотному напрямку, з метою засвоєння складу числа, утворення двоцифрових чисел.

Для закріплення вивченого матеріалу вчителі НУШ використовують інноваційний метод - лепбук. Це міні-книжка, в якій у візуальній формі упорядковані знання з певної теми. До уроку математики можна створити лепбук з різноманітними завданнями: для вивчення цифр, геометричних фігур тощо. Такі тематичні папки є одним з різновидів творчого проекту, які учні креативно розробляють разом з вчителем або невеликою групою.

На уроці літературного читання сучасні вчителі активно користуються прийомом сторітеллінгу. Він передбачає складання творчої розповіді для передачі за її

допомогою необхідної інформації. Вчитель демонструє учням, як звичайне повідомлення може перетворитися у історію-повчання, історію-казку, історію-застереження, історію-комікс тощо, і в результаті учні застосовують набуті знання на практиці, але комбінують їх по-новому.

На уроці «Я досліджую світ» і природознавства вчитель, під час виконання творчих дослідів, може доступно й захоплююче пояснити молодшим школярам походження тих чи інших природніх явищ. До прикладу, пояснюючи учням як дощ у горах створює річки або струмки, він може показати дітям експеримент, для якого знадобиться лише кольорова вода та звичайний папір. Для проведення дослідів спочатку потрібно зім'яти папір, щоб утворити імітацію гір, а потім розпилити на них підготовлену заздалегідь воду. Так учні на власні очі побачать та зрозуміють, куди і як саме стікає вода.

Багато вчителів НУШ застосовують в освітньому процесі STEAM-підхід – спосіб організації освітнього процесу, в якому учні, проводячи експерименти, пізнають світ. Наприклад, школярам стало цікаво, чи можна звичайне яйце перетворити на м'ячик-стрибунець? Для цього необхідно занурити його у склянку з оцтом і залишити на 24 години. Вже наступного дня, внаслідок декальцінування двох речовин, шкаралупа почне поступово зникати, а яйце пом'якне. Своїми думками щодо проведення таких дослідів ділиться вчитель НУШ О. Мірошникова: «Ми намагаємось залучити всі органи чуття дитини для всебічного вивчення предмету дослідження. Яюсь я заморожувала лід у холодильнику і несла до школи в термосі, бо треба було його показати і дати торкнутись» [3]. Саме так нестандартно і творчо працює сучасний вчитель.

Засобом навчання, який передусім вимагає від педагога використання його творчого потенціалу, який сприяє формуванню мотивації до освітнього процесу навіть

у пасивних учнів, можна вважати дидактичну гру. Василь Сухомлинський у своїх творах наголошував, що гру потрібно ефективно використовувати в процесі навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку. Він писав: «Без гри немає й не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра – це іскра, запалююча вогник допитливості» [1, 95]. Творцем дидактичних ігор є вчитель, багатогранні творчі можливості якого дійсно здатні зацікавити дитину та створити сприятливу атмосферу для всебічного розвитку кожного під час ігрової діяльності. Творчий підхід до підбору дидактичних ігор є передумовою для збільшення їх різноманітності та постійного поступового ускладнення. У арсеналі сучасного вчителя є декілька універсальних та конструктивних ігор, які він може застосувати незалежно від навчального предмета, підлаштувавши їх під програмовий зміст. Ось деякі з них: «Чи вірите ви?». Вчитель ставить школярам запитання, пов'язані з темою уроку, починаючи словами «Чи вірите ви, що...?». Вони повинні відповісти «так» чи «ні» та обґрунтувати свою відповідь. Наприклад, на уроці музичного мистецтва вчитель питає учнів: «Чи вірите ви, що гітара – це струнний музичний інструмент?», «Чи вірите ви, що у музиці є лише 6 нот?». На уроці української мови до теми «Прикметник» вчитель може поставити питання: «Чи вірите ви, що прикметники означають назву предмета?», «Чи вірите ви, що слово «жупан» - прикметник?».

Одним з прийомів інноваційного навчання, який розвиває критичне мислення дітей, є Кубик Блума. Він дає змогу школярам самостійно вирішувати проблемні питання того чи іншого уроку та закріпити пройдений матеріал. Для застосування такого методу педагог повинен створити куб, на гранях якого написано: назви, чому, поясни, запропонуй, подумай, поділись. Вчитель розробляє тему і до кожної грані готує низку запитань. Потім він підкидає кубик, та

грань, що випала, вказує на тип запитання, яке варто поставити учням. Наприклад, до теми «Осінь» вчитель може підготувати такі питання: «Назви, як виглядає природа восени», «Чому птахи відлітають у теплі краї?», «Поясни, чому змінюється колір листя?», «Запропонуй прислів'я та приказки про осінь», «Подумай, що станеться з перелітними птахами, якщо вони залишаться?», «Поділись, чи любиш ти осінь і якщо так, то чому?».

Реалізація творчих здібностей сучасного вчителя у педагогічному процесі неабияк проявляється у повній свободі вибору форм та методів уроку, адже залежно від віку вихованців його можна провести у вигляді уявної мандрівки, бесіди, прогулянки, години спілкування, усного журналу, конкурсу, вікторини, квест-гри тощо. В початковій школі з часом сформувалася така закономірність: чим оригінальніше і нестандартне заняття, тим швидше у молодших школярів з'явиться інтерес до навчального процесу, а кожен урок для них буде як свято. Ефективність нестандартних занять, насамперед, забезпечується за умов умілого використання вчителем різних форм навчальної діяльності. Спираючись на передовий досвід вчителів початкових класів у освітньому процесі можна використовувати незвичайні форми роботи. Цікавим досвідом проведення уроку-інтерв'ю у 1 класі ділиться вчителька початкових класів О. Мірошникова: «Так, наприклад, досліджуючи історію школи, учні брали інтерв'ю у своїх батьків. Це виявилось просто і дуже приємно обом сторонам. Діти знімали на мобільні телефони невеликі відеосюжети. Та потім ми спробували інтерв'ювати працівників школи, і спілкуватись з іншим дорослим виявилось важче. Дехто ніяковів, соромився, але вже в наступній роботі вони стали більш вільно звертатись до працівників» [3].

Під час реформування освіти в Україні, з розвитком її суспільної гуманізації та демократизації, виникла потреба у формуванні творчого потенціалу педагогічного працівника. З цього стає зрозуміло, що творчий потенціал вчителя – невід’ємна частина педагогічного процесу, яка містить наявні та потенційні здібності й перспективи до формування чогось нового та вже опанованого, що виражає відкритість особистості до змін та самовдосконалення. У представлених тезах ми розглянули лише один з напрямків прояву творчості вчителя, хоча насправді вона багатогранна і в освітній діяльності реалізується набагато ширше.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: в 5-ти томах. Київ.: Рад. школа, 1977. Т.3. С. 76-85, С. 95–98.

2. Білоус І. В. Вислови відомих людей про професію вчителя [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/personalniibilousinnivasilivni/vihovna-robota/poradi-vikladacu/vislovividomihludejproprofesiuvcitela>.

Мірошникова О. С. Радість від навчання і робота без “методички”. Як ми майже півроку пілотуємо новий Стандарт. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/radist-vid-navchannya-i-robota-bez-metodychky-yak-my-majzhe-pivroku-pilotuyemo-novyj-standart/>

Мартинич М.М., II-В курс;
керівник: Варга М.С.,
викладачка дисципліни:
Методики музичного
виховання в ЗДО,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

УПЕВНЕНИЙ СТАРТ І ПРАВИЛА УСПІШНОГО МОЛОДОГО ПЕДАГОГА

Результати моїх спостережень свідчать, що зацікавити та привити любов до занять зможе лише педагог, який вкладає в працю не тільки розум, а й частинку свого серця. Аналогічно, що для упевненого старту педагога, безсумнівно, потрібна його любов та готовність віддати максимум своїй професії.

Висловлювання видатного українського радянського педагога, публіциста, письменника, поета Сухомлинського В.О.: «До хорошого уроку учитель готується все життя» є дуже влучне для молодого наставника. Таким чином, перед тим як зробити крок у педагогічне життя, треба отримати певний багаж знань та навичок, ні в якому разі не закінчуючи на цих етапах розвитку. За останні роки світ активно розвивається, а хто як не вчитель має розповсюджувати нові знання. [1]

Народна мудрість стверджує: «Під лежачий камінь вода не тече». Це дуже чітко підкреслює, що для свого і дитячого успіху потрібно багато працювати. Постійний розвиток, як мені здається, зможе забезпечити успішний старт.

Яким же повинен бути сучасний та успішний молодий вчитель? На мою думку, він повинен вміти користуватися

сучасними технологіями, добре знатися на дитячій психології та володіти хорошими людськими якостями. Разом з тим досить важливим для вчителя ХХІ століття є вміння користуватися не тільки сучасними технологіями, проте і педагогічними методами у навчанні.

Вчитель музики повинен знати:

- предмет та методику його викладання;
- основні вимоги до реалізації програми;
- музично-педагогічні традиції та сучасні тенденції розвитку музичної культури України та за її межами;
- сучасні методи навчання;
- педагогічні основи учнівського самоврядування в школі;
- основи формування системності знань школярів;
- основні теорії методів навчання, їх класифікацію.

Як мені здається, діти потребують чуйного педагога, який не принижуватиме та не відвертатиметься через низьку успішність. Вони мають бути впевнені у вашій любові і підтримці будь-коли. «У наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися» (В.О. Сухомлинський) [1].

Хороший музичний педагог повинен бути уважним, поважати думку учнів та розумітися на своїй справі. А оцінювання направника не повинне бути наслідком його поганого чи гарного настрою.

«Залишай особисте за стінами свого будинку», - колись я для себе зазначила. Справжній професіонал своєї справи не виноситиме свої проблеми в робочому оточенні, адже вихованці не мають ніякого відношення до особистих негараздів.

Педагог має подавати приклад для дошкільників чи учнів. Не бракуватиме, якщо він часто посміхатиметься.

Адже почуття гумору часом цінується учнями більше за професіоналізм.

Не можу не згадати людину, яка відіграє важливу роль в моєму житті, яка своїм прикладом надихає мене і прививає любов до професії вчителя, яка навчила дивитися на світ позитивно та креативно. Ця людина віддала на навчання 8 років свого життя, 30 років пропрацювала в садочку і музичній школі та жодного дня не пожалкувала через витрачений час, адже вважає його безцінним, і коли я запитувала в неї чи не виснажена вона через роботу у відповідь чула такі слова: «Нічого не буває легко і я звісно втомлююся, але люблю свою професію та вихованців, а вони в свою чергу відповідають взаємністю, це перекриває всі негаразди». Цією прекрасною людиною є моя бабуся.

Ще будучи дитиною я полюбляла відвідувати заняття, які проводила бабуся. Мені пощастило, адже вона була музичним керівником в садочку та викладачем фортепіано в музичній школі, завдяки цьому я спостерігала за різними типами занять і могла більше для себе взяти. Відвідувати ці заняття було цілковитим задоволенням, адже кращого підходу до дітей я ніколи не бачила. Як і дошкільникам так і дітям, які навчалися в музичній школі було цікаво та комфортно.

Розмовляючи з бабусею-наставницею на теми стосовно підходу до дітей вона надавала мені такі поради: «Інколи з дітьми потрібно поводитися не по-дорослому, а по-дитячому, адже вони так потребують підтримки і присутності людини з якою, можливо не на довго, але відчуєшся на одній хвилині», а на рахунок музичного виховання діток бабуся висловлювалася таким чином: «Якщо тобі добре вдається розкрити художній образ твору, поєднати дитячу уяву разом зі своєю, то до повного успіху залишається вже й не так багато завдань».

Людям притаманно помилятися і вчителі, як не дивно, не являються виключенням. «Не помиляється лише той, хто нічого не робить. Але й нічого не робити — помилка.» (Еміль Кроткій). В зв'язку з такою фразою, очевидно, що не помилитися просто неможливо. Отже, молодому педагогу не варто лякатися, адже якщо в нього присутнє визнання помилки то ситуація, неодмінно, стане кращою .

Перш ніж перейти до висновку, повернімося до вище зазначеного словосполучення «знатися на дитячій психології», а зокрема, про особливості вивчення педагогом психічних особливостей дітей:

- вивчення дітей педагогом має практичну спрямованість на розуміння причин їх поведінки, визначення їх схильностей, створення умов для їх розвитку;

- для отримання об'єктивного знання про своїх вихованців педагог користується спостереженням у контексті організації ним навчально-виховного процесу з дітьми;

- діагностична функція професії педагога спирається на глибокі знання ним дитячої психології [2].

Ідеальність не характерна для людського буття та це не привід для бездіяння. Чим більше самовдосконалюватися, тим швидше можна наблизитися до ідеалу педагога.

Отже, професійна майстерність + постійне удосконалення + підтримка учнів + любов до дітей та професії + знання про дитячу психологію + визнання помилок і спроби їх виправити + ... = успіх молодого вчителя!

Список використаних джерел:

1. Сухомлинськей В.О. 10 золотих цитат В. Сухомлинського про школу та виховання [Електронний

ресурс]. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/10-zolotih-citat-v-suhomlinskogo-pro-shkolu-ta-vihovannya>.

2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf?PHPSESSID=e86bdbuk6ubiusvvk21itl05f1.

РОЗДІЛ V. ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ: ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЇ

УДК 37.043.2-056.2/.3:37.091.313(043.2)

Борканин В.Й., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Король Н.В.,
викладачка трудового навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ» В ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Сучасна світова тенденція освітнього середовища формує нову культурну норму – включення дітей з особливостями психофізичного розвитку до освітнього процесу [1, с. 128]. Основною метою інклюзивної освіти є досягнення якісних змін у всебічному розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які неможливі без особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання та виховання, що є основою педагогічної технології «Створення ситуації успіху» (за А.С.Белкіним). «Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання», – за словами Ушинського, а на думку В.О.Сухомлинського: «У наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони нінащо не здібні. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для переборення труднощів, бажання вчитися».

У багатьох працях вітчизняні і іноземні педагоги також наголошували на важливості мотиваційного компоненту у навчанні, створенні ситуацій, які б стимулювали, надихали учнів, допомагали впоратись із

зневірою, вселяли впевненість у собі. Отож, надзвичайно важливим є впровадження інноваційної технології «Створення ситуації успіху», саме в інклюзивне навчання, адже учні з особливими потребами потребують ще більшої психологічної підтримки та мотивації. К. Д. Ушинський зазначив: «Розумова праця учня, успіхи і невдачі в навчанні - це його духовне життя, його внутрішній світ, ігнорування якого може призвести до сумних результатів». Часто учні недооцінюють свої здібності, можливості, але якщо їх переконати у наявності таких здібностей та можливостей, тоді зростає і їхня працездатність. Це визначає головний сенс діяльності вчителя: створити кожному учневі ситуацію успіху.

Велику увагу створенню ситуацій успіху приділяє А.С. Белкін, доктор педагогічних наук. У своїй праці він детально охарактеризував дану технологію і обґрунтував необхідність її введення в навчальний процес. Ця педагогічна технологія повинна бути впроваджена в систему інклюзивного навчання, оскільки завдяки їй у дитини з особливими освітніми потребами формуються такі позитивні якості, як адекватна самооцінка, самостійне та критичне мислення, комунікабельність, уміння працювати в колективі. Упровадження ситуації успіху розв'язує ряд проблем дітей з особливостями психофізичного розвитку, зокрема подолання агресивності, пасивності, лінощів, ізолюваності в класі (групі) тощо. Педагоги інклюзивного класу, посилюючи акцент на позитивних якостях дитини з особливостями в розвитку, намагаються виховати в ній впевненість у собі, спонукають до пошуку, духовно удосконалюють її внутрішній, виробляють найціннішу людську якість – стійкість у боротьбі з життєвими труднощами. Тут важливо розділити поняття «успіх» і «ситуація успіху». Ситуація - це поєднання умов, які забезпечують успіх, а сам успіх - результат подібної

ситуації. Ситуація це те, що спроможний організувати вчитель: переживання ж радості, успіху щось більш суб'єктивне. Завдання вчителя в тому й полягає, щоб дати кожному зі своїх вихованців можливість пережити радість досягнення, усвідомити свої можливості, повірити в себе. Ситуація успіху стає фактором розвитку особистості школяра. Означена педагогічна технологія передбачає створення різноманітних ситуацій, використання прийомів, за допомогою яких відбувається робота з різними категоріями учнів. Зважаючи на це, існує умовний поділ учнів на такі чотири групи:

1. «Надійні» – здібні школярі різного віку, які сумлінно ставляться до своїх обов'язків. Вони самостійні, спокійні, впевнені в собі. Основа їх надійності – у постійному відчутті радості.

2. «Упевнені» – учні, здібності яких перевершують навіть здібності «надійних». Періоди злетів та підйомів у них змінюються розслабленням. Вони дуже емоційно реагують на поразки і невдачі.

3. «Невпевнені» – цілком успішні школярі, пізнавальні інтереси яких зазвичай пов'язані з навчанням. Вони достатньо здібні й відповідальні. Головна риса, що відрізняє їх від інших – невпевненість у своїх силах, головними причинами якої зазвичай є занижена самооцінка, погіршення настрою, несприятлива атмосфера в сім'ї.

4. «Зневірені» – діти, здібні до навчання, однак зневірені у своїх силах, у зв'язку з чим можуть стати у класному колективі ізгоями [2, с. 176].

Усіх дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі можна віднести до однієї з вищезначених груп. Для того, щоб створити ситуацію успіху потрібно діяти за алгоритмом:

Зняття страху. Допомагає перебороти невпевненість у власних силах.

Авансування успішного результату. Допомагає вчителю висловити тверду переконаність у тому, що його учень обов'язково впорається з поставленим завданням. Це, в свою чергу, переконує дитину у своїх силах і можливостях. (У тебе обов'язково вийде)

Прихований інструктаж дитини про способи і форми здійснення діяльності. Допомагає дитині уникнути поразки. Досягається шляхом побажання. (Можливо краще почати з, виконуючи роботу не забудьте про...)

Внесення мотиву. Показує дитині заради чого, кого здійснюється ця діяльність. (Без твоєї допомоги твоїм друзям не впоратись...)

Персональна винятковість. Визначає важливість зусиль дитини в діяльності, що здійснюється. (Тільки ти міг би; тільки тобі й можу доручити)

Мобілізація активності. Спонукає до виконання конкретних дій. (Ми дуже хочемо розпочати роботу...)

Висока оцінка деталі. Допомагає емоційно пережити не результат в цілому, а якоїсь окремої деталі. (Найбільше мені сподобалось у твоїй роботі, найбільше тобі вдалось)

Створити ситуацію успіху допоможуть такі прийоми:

Анонсування. Сутність прийому полягає в наступному: вчитель заздалегідь попереджає учня з особливими освітніми потребами про труднощі, з якими він може стикнутися, даючи, таким чином, можливість краще підготуватися до них.

Даю шанс. Застосовування цього прийому допоможе дитині з особливими освітніми потребами досягти успіху в певній справі, наприклад, їй можна доручити самотійно записатися на гурток або дати можливість виконати таке доручення, з яким вона обов'язково впорається.

Прямуй за нами. Суть прийому – підтримка сильнішим учнем учня з особливими потребами. Наприклад, його можна включити у сильну команду, групу, де він завжди

отримає необхідну допомогу і зможе «тягнутися» за товаришем.

Сходи. Прийом передбачає покроковий рух «особливої» дитини разом із педагогами до знань, психологічного самовизначення. Він включає наступні етапи: - «психологічна атака» – зламати психологічну напругу, створити умови для психоемоційного контакту вчителя та учня; - «емоційне блокування» – мінімізувати процес розчарування, не допустити виникнення образ, переорієнтувати дитину з песимістичної оцінки подій на оптимістичну; - «вибір головного напрямку» – виявити центр психологічної напруги - «вибір рівних можливостей» – забезпечити невпевненій дитині приблизно однакові з однокласниками умови, аби вона могла проявити себе; - «неочікуване порівняння» – порівняти роботу, зроблену кількома учнями, виокремивши при цьому «особливого» учня; - «стабілізація» – створити такі умови, аби «особлива» дитина постійно відчувала чийсь підтримку.

Сімейна радість. Означений прийом допомагає батькам реально оцінити інтелектуальні можливості своєї дитини, повірити у її сили.

Отож, варто підсумувати, що радість і її очікування повинні пронизувати все життя і діяльність дитини. Радість сама по собі не виникає, її пальне - успіх. Обов'язковий і неодмінний успіх, який окриляє людину. Тому, щоб підкреслити необхідність запровадження інноваційної технології, хочу згадати настанову Сухомлинського: «Бережіть дитячий вогник допитливості, жадоби до знань. Єдиним джерелом, яке живить цей вогник, є радість успіху в праці, почуття гордості трудівника. Не забувайте, що ґрунт, на якому будується ваша педагогічна майстерність, - в самій дитині, в її ставленні до знань і до вас, учителю. Це - бажання вчитися, натхнення, готовність до подолання

труднощів. Дбайливо збагачуйте цей ґрунт, без нього немає школи» [3, с. 42].

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А. А., Найда М. Й. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: посіб. Київ, 2007. 128 с.
2. Сазоненко Г. С. Педагогіка успіху: посіб. 2006. 58 с.
3. Якименко Г. М. Ідеї В. О. Сухомлинського і становлення Нової української школи: навчальний посібник. 2018. 42 с.

УДК 373.3.043.2-056.2/3:37.091.313(043.2)

Габовда А. Ю., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Рязанова В.О.,
викладачка зарубіжної літератури,
спеціаліст I категорії

ІНКЛЮЗИЯ: ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Орієнтація освіти на залучення дітей з особливими освітніми потребами до навчання в загальноосвітніх закладах є світовою стратегією, яку впроваджує Україна. Концепція розвитку інклюзивної освіти спрямовує зусилля вчителів на забезпечення права на якісну освіту дітей з особливими освітніми потребами, висвітлює сутність основних понять. Так, згідно з концепцією, «інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з

урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей» [2]. Інклюзія – це доступність освіти для всіх, коли всім зручно незалежно від наявності особливих освітніх потреб. Серед завдань, поставлених у Концепції розвитку інклюзивної освіти, є «запровадження інноваційних освітніх технологій в контексті форм інклюзивного підходу та моделей надання спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами.

Інклюзивна освітня технологізація — це процес оптимізації освітнього простору, трансформація його розбалансованості та активний вплив на розвиток освітніх систем шляхом використання технологій інклюзивного навчання [3]. Технології інклюзивного навчання — це система знань про оптимальні форми, методи, засоби та способи організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Говорячи про технології інклюзивної освіти, ми розуміємо ті технології, які сприяють до створенню умов для якісної доступної освіти всіх без винятку дітей. Одним із шляхів впровадження роботи з дітьми з ООП є інноваційні технології. За визначенням ЮНЕСКО, педагогічна технологія – це, в загальному розумінні, системний метод створення, застосування і визначення всього процесу навчання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти. Технології навчання трактують як галузь застосування системи наукових принципів до програмування процесу навчання і використання їх в освітній практиці з орієнтацією на детальні цілі навчання, які припускають їх оцінювання. Зважаючи на вищезазначене, у контексті інклюзивної освіти педагогічна технологія охоплює всі аспекти, елементи педагогічної системи – від постановки цілей до проектування всього освітнього процесу і перевірки його

результативності [2]. Технології навчання в інклюзивному освітньому середовищі можна розподілити на групи:

- технології індивідуалізації освітнього процесу (до прикладу, диференційоване навчання);
- технології корекції навчання в невеликих групах (до прикладу, кооперативне навчання);
- технології, спрямовані на формування соціальних (життєвих) компетенцій, зокрема прийняття, толерантності (до прикладу, соціо-ігрові технології).

Технології індивідуалізації освітнього процесу – це спосіб організації освітнього процесу, під час якого вибір педагогічних засобів і темпу навчання враховує індивідуальні особливості учнів, рівень розвитку їхніх здібностей, ООП і сформованого досвіду [1]. Однією з найдієвіших технологій цієї групи, яка має забезпечити ефективний навчальний досвід для кожної дитини є диференційоване навчання, передбачає, що всі учні є різними, а відтак, завдання вчителя полягає в тому, щоб виявити ці відмінності та відповідним чином вибудувати освітній процес, забезпечивши оптимально ефективний навчальний досвід для всіх учнів. Про диференційоване навчання можна говорити як про технологію, що демонструє: прийняття вчителем різноманітності дитячого колективу (різні рівні базових і поточних знань школярів, їхня підготовленість, освітні інтереси, індивідуальні стилі навчання); навички педагога щодо організації освітнього процесу навчання учнів з різними навчальними можливостями в умовах одного класу; прагнення фахівця просувати дітей на більш високий рівень, забезпечуючи їм особистий успіх і надаючи необхідну підтримку і допомогу. Не існує єдиної формули щодо підготовки уроку із застосуванням диференційного навчання. Але є одна необхідна умова для успішного навчання – до початку роботи усвідомлювати кінцеву мету і результат, планувати

свої дії для їх досягнення [3]. Такий підхід до організації освіти, орієнтований на потреби школярів є надзвичайно перспективним у навчанні різноманітного учнівського колективу. Диференційоване навчання передбачає створення освітнього середовища та організацію освітнього процесу таким чином, щоб забезпечити успішне опановування навчанням учнями з різними освітніми потребами.

Дотримуючись загальних правил і способів організації навчальної роботи на уроці, учитель початкових класів повинен пам'ятати і враховувати особливості залучення в роботу дитини з тими чи тими особливостями пізнавальної діяльності, поведінки, комунікації. Найчастіше такий учень може відставати від темпу всього класу, виконувати завдання на рівні, доступному йому, однак цей рівень не буде відповідати рівню освоєння змісту предмета його однокласниками. Самостійна робота дає найбільш широкі можливості для індивідуалізації навчання, оскільки завдання варіюються залежно від індивідуальних особливостей. Учитель створює умови для того, щоб учень міг поставити цілі, сформулювати завдання, визначити шляхи розв'язання навчальних завдань, зміг оцінити результати своїх навчальних дій.

Технології корекції навчання в невеликих групах – це спосіб організації освітнього процесу, під час якого створюється можливість обговорення кожної проблеми, способів дій, аргументування власної думки, прогнозування результату [1]. Однією з найдієвіших технологій цієї групи, яка має забезпечити ефективний навчальний досвід для кожної дитини є кооперативне навчання. Діти розуміють, що без внеску кожного, навіть якщо він незначний, реалізувати задум неможливо. У процесі кооперації члени великої групи розподіляються на декілька малих груп і діють за інструкцією, яка спеціально

має бути розроблена для них вчителем, що може бути представлена у вигляді інструкції, пам'ятки. Кожен із дітей працює над завданням, своєю частиною матеріалу, а потім обмінюються інформацією таким чином, що робота кожного була оцінена як суттєва для отримання спільного результату, оскільки без неї завдання не буде виконано. У процесі такої роботи вчителю початкових класів важливо застосовувати такі методи, які б покращили процес взаємодії і акцентували увагу дітей на правильній послідовності виконання дій. До прикладу:

1. Гра у флеш-карти. Відбувається в парах з картками, на які нанесено завдання, у кілька раундів: спочатку учні мають підказки, але поступово їхня кількість зменшується до жодної [2].

2. Вірші у два голоси. Партнери по черзі читають спочатку парні, а потім непарні рядки. Після того в унісон читають увесь вірш [3].

3. Хто я. Учні намагаються визначити секретну ідентичність, яку було прикріплено до їхньої спини. Для цього вони рухаються по класу і ставлять запитання, що передбачають відповідь «так» або «ні». Вони можуть ставити до трьох запитань одній особі з класу або необмежену кількість до тих пір, поки не отримають відповідь «ні». Після того вони знаходять нового однокласника для опитування. Коли дитина здогадується про свою ідентичність, то продовжує допомагати тим, хто ще не визначився [2].

Зазначені вправи можна використовувати на різних елементах уроку відповідно до типів дітей з ООП та сфер співпраці.

Технології, спрямовані на формування соціальних (життєвих) компетенцій – спосіб організації освітнього процесу, під час якого організація власної діяльності дітей, якій дитина хоче займатися і в якій вона: робить, слухає,

дивиться і каже [1]. Однією з найдієвіших технологій цієї групи, яка має забезпечити ефективний навчальний досвід для кожної дитини є соціо-ігрова технологія, яка орієнтує педагога на пошук способів такого спілкування з дітьми, при якому примус поступається місцем захопленості. Цей вид заснований на театральних вправах, навчальних іграх, які розвивають вищі психічні функції. Завдяки названим технологіям діти з обмеженими можливостями здоров'я приймають умови загальноосвітньої школи. У процесі інклюзивної освіти предметом оцінки є досягнення освітніх результатів. Вибір форми поточного оцінювання визначається загальними та спеціальними цілями навчання, конкретними навчальними завданнями, метою отримання інформації. Разом із педагогом-психологом учитель продумує таку стратегію роботи з усім класом, за якої діти вчаться оцінювати не тільки результат, якість продукту вчення, а процес, ступінь докладених зусиль, активність, міру участі в груповій роботі.

При застосуванні тієї чи іншої технології в своїй педагогічній практиці вчитель початкових класів може використовувати такі педагогічні прийоми [3]:

1. Розклад з картинками – візуальна підтримка у вигляді предметів, фотографій, картинок або слів, що можна розміщувати або на видному місці у класі, або окремо для кожного учня. Розклад з картинками формує в учнів розуміння розпорядку дня, допомагає легше адаптуватися до зміни видів навчальної діяльності. Такий розклад містить необхідну для дитини інформацію, а саме: які заняття будуть проводитися та в якій послідовності. Може бути розклад подій на тиждень, розклад одного дня, структура одного заняття. Мета розкладу – активізувати дитину до виконання певної послідовності дій. За допомогою розкладу може бути спеціально опрацьовано кроки у підготовці до

нового дня, набору необхідних матеріалів для заняття, послідовності підготовчих дій [1].

2. Дошка пріоритетів «спершу – потім». Для дитини з ООП на період адаптації вивішується таблиця дій на основні схеми виконання певних завдань, які не повинні змінюватися без зміни у візуальній підтримці. Щодня закріплюючи систему проходження певних видів діяльності, розпорядку дня, учень з ООП стає дисциплінованим і не створює незручностей для однокласників і педагога. Крім того, дошка пріоритетів допомагає відпрацювати алгоритм виконання певного завдання [2].

3. Картки-підказки. Їх використовують, щоб учень міг самостійно підготуватися до уроків. Для цього у нього на столі прикріплюються певні картки. Наприклад, при підготовці до заняття з розвитку мовлення в учня є картки з носовою хустинкою, дзеркалом, ручкою і зошитом. Усі ці предмети учень знаходить у себе, таким чином навчаючись самостійності.

4. Візуальні підказки для спільної діяльності в групі з однолітками – кольорова підбірка, картинки, шаблони, стікери, схеми, лінійка, закладки, лупа – усі ці предмети, прикріплені в потрібні фрагменти книги, посібники, допомагають дитині з ООП орієнтуватися в освітньому процесі [1].

На завершення, окресливши основні об'єктивні передумови професійної підготовки сучасного вчителя початкових класів до впровадження інклюзивних технологій навчання в освітню практику, зазначимо, що цей процес актуальний не тільки для української освіти, а й для світу загалом. Теоретичний аналіз потенціалу педагогічних технологій свідчить, що їх впровадження у роботу вчителя початкових класів може значно підвищити ефективність навчально-виховного процесу, забезпечить його корекційну

спрямованість, організацію активних видів пізнавальної діяльності дітей, оптимізує взаємодію і позитивні стосунки молодших школярів з їх однолітками.

Список використаних джерел:

1. Демченко І. І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2014. 160 с.
2. Химинець В., Кірик М. Інновації в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 312 с.
3. Чепіль М., Дудник Н. Педагогічні технології: Навч. посібник. Київ: Академвидав, 2012. 224 с.

УДК 37.043.2-056.2/3:316.614(043.2)

Глиба Е.М., здобувачка освіти II-Н курсу;
керівник: Король Н.В.,
викладачка трудового навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сьогодні в Україні дуже важливою є проблема освіти дітей з особливими освітніми потребами. Право таких дітей на інтеграцію у суспільство – основний принцип міжнародних стандартів, а забезпечення їм доступу до якісної освіти є основою такої реальної інтеграції.

На сучасному етапі суспільного розвитку необхідно констатувати зміну ставлення громадськості до людей з особливими потребами, що зумовило зміну старої

парадигми «повноцінна більшість — неповноцінна меншість» на нову — «єдине суспільство, що включає людей з різними потребами» [3, с. 201].

Діти – це сонце, що дарує багато тепла та світла. Кожну дорослу людину своєю любов'ю вони осявають і зігрівають по – своєму: в тій мірі, в якій одержують від неї самі. Будучи краплинками чистої, живої, джерельної води, вони стають такими ж дивовижними і неповторними, коли їх берегти, цінувати й любити, - тоді вони перетворюються в повноводну річку, глибоке море, бездонний океан почуттів, емоцій та вражень.

Тривалий час вважалося, що діти – інваліди неспроможні, та й не повинні навчатися й виховуватися в колективі серед здорових однолітків. Тому вони знаходилися або вдома, під наглядом лікарів та батьків, або в спеціалізованих закладах і були повністю ізольовані від соціуму.

Та нарешті як в педагогіці, так і в суспільному житті, за вимогою часу, відбулася переоцінка всіх людських цінностей. Це дало змогу наблизитися до проблем дітей з ООП, повністю переглянути методи і підходи до таких особистостей, до умов їх життя та набуття ними повноцінної освіти.

У сучасних дослідженнях наголошується на значенні соціально-педагогічної діяльності, як такої, що здійснюється з метою оптимізації виховних можливостей соціальних інститутів, активного залучення дітей та молоді до соціально-виховного середовища (Ж. В. Петрочко) [2, с. 8].

З'явилося таке поняття, як “інклюзивне навчання.” Воно дає право особливим дітям на освіту, причому можливість одержувати її за місцем проживання в загальноосвітньому закладі. Безумовно, для школи цей процес навчання є новим і складним, адже він повинен

відповідати потребам всіх учнів. Для цього вчителі змінюють навчальну програму. Щоб забезпечити рівні можливості вихованців, просто необхідно змінити й відповідні ресурси.

Сучасний стан освіти дітей з особливими потребами в Україні, теоретичні і технологічні основи реалізації інклюзивної моделі освіти представлено в українських та зарубіжних наукових працях із спеціальної педагогіки (В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, а також Л. І. Аксенова, Т. Г. Богданова, О. Л. Гончарова, М. М. Малофєєв, Н. М. Назарова та ін.), у яких наголошується на тому, що одним із пріоритетних напрямів державної політики у галузі освіти є сприяння у реалізації прав на рівний доступ до якісної освіти, розвиток особистих інтелектуальних і професійних можливостей особам з особливостями психофізичного розвитку [1, с. 6].

Щоб досягти мети про щасливу і реалізовану дитину, батьки і працівники шкіл мають об'єднуватися. Від такої тісної співпраці залежить психічний, емоційний і фізичний розвиток особливої дитини. Нелегко приходить і самій дитині з ООП. Адже її майже не сприймають в дитячому колективі, намагаючись по – всякому притіснити.

Навчити батьків сприймати свою дитину з ООП як особистість – це головне завдання вчителя. Якщо сім'я відчує увагу педагогів до їхньої дитини, зацікавленість ними в її розвитку, то й батьки будуть готові допомагати в навчанні та вихованні своєї особливої дитини. Але для цього з батьками теж потрібно працювати. Робота вчителя з ними полягає в:

- встановленні контакту і довірливих стосунків;
- включенні батьків дітей з ООП в колектив інших батьків класу;
- безперервній взаємодії;

- залученні батьків в розробці ІПР, у процес навчання й виховання;

- налагодженні співпраці з іншими членами команди психолого – педагогічного супроводу;

- участі батьків у розробці портфоліо дитини;

Фахівці вважають, що саме сім'я є основним фактором соціалізації дитини. Саме з сім'ї вона виносить у доросле життя розуміння про моральні цінності, поведінку, взаємовідносини між людьми. Тому вирішальне значення в розвитку дитини відіграє психологічна зрілість її батьків. Побудувати повноцінну національну школу без активної участі й підтримки сім'ї неможливо. Хвору дитину не можна розглядати поза сім'єю і суспільним середовищем.

Проблема соціалізації дітей з особливими потребами не дарма постає надзвичайно гостро. Річ не лише в тому, що дітям необхідний комфорт у соціальному середовищі, вони також повинні віднайти своє місце в ньому, щоб мати можливість не тільки повністю розкрити власні можливості, а й бути корисними.

Соціалізація - це необхідна умова для того, щоб людина розвивалася, застосовуючи великий суспільний досвід. Дитина проходить певні етапи:

- адаптація (пристосування до соціуму);

- індивідуалізація (усвідомлення своїх можливостей);

- інтеграція (намагання знайти своє місце в суспільстві).

Успішне проходження цих етапів можливе лише в інклюзивному середовищі.

Педагог дарує дітям з ООП особливий час і місце в школі, допомагає усвідомити цінності й пріоритети, наставляє їх на правильний шлях, вчить уникати різних проблем, спілкуватися й розуміти один одного та сподіватися, що їх доля в їхніх руках. Спираючись на все це, діти вчаться жити в соціумі – соціалізуються.

Жити в соціумі, між людьми, потрібно вчитись постійно. Включення дітей з ООП в реальне життя суспільства є постійною нагальною проблемою. Тому і процес навчання, і процес виховання спрямовується досвідченими педагогами на забезпечення соціальної адаптації.

На жаль, так склалося, що в нашій країні дитина з ООП потрапляє в нерівні умови ще з початку свого життя. Ці умови залишають її на нижчому щаблі сходів духовних цінностей. Щоб знайти й зайняти своє місце в суспільстві, в неї зовсім мало шансів. Отже, допомогу такій дитині надають батьки, вчителі, вихователі.

Насторожує та тенденція, що народжуваність в Україні низька, а кількість особливих дітей весь час зростає. Майже п'ята частина дитячого населення держави – це діти з фізичними вадами. Але в цьому питанні ще треба врахувати той факт, що не всі батьки дають згоду на обстеження своїх дітей.

Інклюзія має багато позитивних моментів, адже таким чином діти розуміють, що всі вони різні і це не страшно. Тому важливого значення набуває інклюзивне навчання, яке надає можливість реалізовувати право кожної дитини на освіту в доступній для неї формі.

Найчисельнішою категорією особливих дітей є діти з порушенням розумового розвитку, вони мають обмежені можливості в засвоєнні навчальних програм та соціальною адаптацією.

Встановлення ступеня розумової відсталості надає можливість правильного підбору корекційних та розвивальних вправ, форм та методик, створення відповідних умов навчання. Без таких заходів потенційні можливості цих дітей не реалізуються в повній мірі.

Перш ніж почати роботу з учнем з ООП, вчитель визначає “зону його актуального розвитку” та прогнозує

“зону найближчого розвитку”. Такі діти часто не знаходять контакту з однолітками або дорослими, адже вони повільно включаються в навчальну діяльність, у них виникають труднощі в лічбі, на письмі, під час читання, запам’ятовування, такі діти мають порушення в мові, не уважні, мають підвищену збудливість.

На працездатність дітей з особливими освітніми потребами впливають такі фактори як втома, стан здоров’я, погода, настрій тощо. Обираючи рівень складності завдань, досвідчений педагог враховує всі факти і створює ситуацію успіху, що робить процес роботи з дитиною ефективнішим.

Корекційно – розвиткові заняття сприяють підвищенню рівня розвитку здібностей учня, розвиткові комунікативних навичок та вмінь, навичок співпраці, покращення стану дрібної моторики. Під час занять у дитини створюється позитивний емоційний настрій, довіра, доброзичливість, позитивне ставлення до оточуючих.

Метою корекційно-виховної роботи з особливими дітьми є розвиток пізнавальних та емоційно-вольових процесів, адаптація особистості в суспільстві, формування позитивних рис характеру особистості. Корекційна робота передбачає систематичне збагачення знань, уявлень, розвиток умінь прогнозувати події, явища, порівнювати, розпізнавати, узагальнювати, оцінювати. Для цього застосовуються різноманітні засоби підтримки позитивного настрою та мотивації.

Соціалізація особливих дітей в інклюзивному середовищі зумовлена необхідністю розв’язання низки суперечностей, які склались в суспільстві. Саме інклюзивні школи є основною силою для розвитку та подолання нагальної проблеми. Адже вони спрямовані на забезпечення потрібної освіти, змістовне проведення дозвілля, надають можливості для саморозвитку і самореалізації, виховують у кожної особистості відчуття власної необхідності та

значимості. Жодна дитина з ООП не повинна бути відокремленою від соціуму.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А. А. Старегічні напрями сучасної освітньої політики України. Дитина із сенсорними порушеннями. К, 2011. Вип. 2, С. 5–12.

2. Петрович Ж. В. Дитина в складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав: монографія. Рівне, 2010. 368 с.

3. Ромм Т. А. Социальное воспитание: эволюция теоретических образов. Новосибирск: Наука; изд-во НГТУ. 2007. 380 с.

УДК 373.3.043.2-056.2/.3(043.2)

Грицько К.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Синевич І.С.,
доктор філософії, викладачка педагогіки,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Протягом останніх років в розвитку Нової української школи одним з основних пріоритетів є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю та дітей з інших соціально вразливих груп. Саме це підштовхнуло до інтенсивного розвитку інклюзивної освіти, створенню концепції інклюзивної освіти.

Інклюзивна освіта – гнучка індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в

умовах загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [1].

Концепція інклюзивної освіти отримала свій розвиток завдяки концепції інтеграції, що застосовується під час переходу до новітніх підходів освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Слід наголосити, що основним обмеженням інтеграції стало те, що за таких умов не відбуваються зміни у програмах, методиках і стратегіях навчання, тобто організації освітнього процесу. Відсутність таких організаційних змін під час інтеграції стала основним бар'єром для реалізації і впровадження практик включення дітей з особливими освітніми потребами у освітнє середовище. Обміркування цього процесу і призвело до появи нового терміну - «інклюзивна освіта». Зокрема, інклюзивна освіта передбачає, що перешкоди у навчанні, з якими стикаються учні з особливими освітніми потребами у школах, відбуваються через вже існуючу практику освітнього процесу, а також через стандартні методи навчання. Проте за умов інклюзивної освіти необхідно не адаптувати учнів до вже існуючих вимог школи, а зробити реформи у закладах освіти, шукаючи інші педагогічні підходи до навчання таким чином, щоб враховувати особливі освітні потреби учнів.

Інклюзивна освіта вимагає радикальних змін від закладів освіти. Вона передбачає істотні зміни в культурі, політиці і практичній діяльності закладів освіти, а також створення інклюзивного освітнього середовища - сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для

спільного навчання, виховання та розвитку дітей з урахуванням їхніх потреб і можливостей [2].

Ефективність інклюзивного навчання в Новій українській школі буде реалізовуватися при створенні відповідних організаційно-педагогічних умов. А саме прийняття дитини з особливими освітніми потребами, сприятливий позитивно налаштований клімат в закладі освіти, надання кваліфікованої допомоги з боку команди спеціалістів та розуміння її особливостей. Корекційну спрямованість навчального процесу можна вважати однією з основ освітнього процесу в інклюзивному класі, що передбачає розвиток збережених вроджених можливостей дитини з психофізичними вадами та їх виправлення, диференційоване викладання та індивідуальний підхід, що дозволяють зробити навчання особистісно орієнтованим, змінним, можливим для розмаїтого дитячого колективу.

Інклюзивний освітній процес передбачає, що діти з особливими освітніми потребами навчаються у звичайних закладах освіти й отримують психолого-педагогічну допомогу. Також освітні цілі та розробка індивідуальних програм розвитку та навчальних планів визначаються залежно від дитини. Важливим є те, що батьки беруть активну діяльність в освітньому процесі.

Доречно акцентувати увагу, що важливим чинником в освітньому процесі є умови, які повинні бути створені для організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Доступність приміщень і будівель, використання відповідних методів і форм навчально-виховної роботи, співпраця з батьками або особами, які їх замінюють та психолого-педагогічний супровід. Необхідними є корекційно-розвивальні заняття, які повинні проводити в окремому приміщенні, в якому можуть бути створені ігрова, сенсорна зони, навчальна, зона релаксації.

Так як школи повинні знаходити способи для успішного навчання всіх дітей, тобто дітей з типовим рівнем розвитку та зі складними порушеннями розвитку, для чого необхідно розробити педагогічні підходи, зорієнтовані на потреби учнів.

Ключові принципи та положення Саламанкської декларації дали змогу обґрунтувати доцільність переходу до інклюзивних шкіл, керуючись різними чинниками, зокрема:

- Освітній чинник: потреба в інклюзивних школах пов'язана з необхідністю спільного навчання всіх дітей. У школах треба використовувати методи викладання, які враховують індивідуальні відмінності всіх дітей.

- Соціальний чинник: інклюзивні школи можуть змінити ставлення до відмінностей шляхом спільного навчання всіх дітей і сформувати основу для справедливого й недискримінаційного суспільства.

- Економічний чинник: створення й утримання в належному стані шкіл, де всі діти навчаються разом, є менш кошовною справою, аніж формування складної системи різних типів шкіл, які спеціалізуються на навчанні різних груп дітей [3].

Концепція інклюзивної освіти відтворює одну з найголовніших демократичних ідей – усі діти є важливими й завзятими членами суспільства. Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним не тільки для дітей з особливими освітніми потребами, але і для дітей з типовим рівнем розвитку.

Як підтверджують дослідження, в інклюзивних класах в першу чергу робиться акцент на розвиток талантів та сильних якостей учнів, а не на їхніх фізичні або розумові проблеми. Взаємодія з різноманітними дітьми сприяє пізнавальному, мовному, фізичному, емоційному та соціальному розвитку дітей з особливими освітніми

потребами. Водночас діти з типовим рівнем розвитку ілюструють відповідні зразки поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових вмінь і знань.

В інклюзивних класах взаємодія між дітьми з типовим рівнем розвитку та учнями з особливими освітніми потребами слугує налагодженню між ними дружніх стосунків, завдяки чому діти вчаться толерантно ставитися і безсумнівно сприймати людські відмінності, стають більш чуйними, готовими допомогти.

Зауважимо, що впровадження нових критеріїв потребує побудови якісно нового освітнього середовища для дитини. Це повинно здійснюватися не лише в зміні формату стосунків між учнями, вчителями та батьками, а й організації простору й класу. Учні матимуть змогу самостійно вибирати предмети та рівні їхньої складності. З'явиться перспектива навчання в різновікових міжпредметних або предметних групах.

Отже, інклюзивна освіта в Новій українській школі є невід'ємною частиною освітнього процесу. Через що в закладах освіти вимагаються радикальні зміни в програмах, методиках і стратегіях навчання. Адже за вимогами інклюзивної освіти необхідно не адаптувати учнів до вже існуючих вимог школи, а створити умови які б відповідали потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Ляшенко К.І. Інклюзивна освіта у новій українській школі. Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного закладу освіти: Збірник за матеріалами V Всеукр. науково-практичної конференції (12 грудня 2017 року). Лисичанськ: ВП «Лисичанський

педагогічний коледж ЛНУ імені Тараса Шевченка». Лисичанськ: ФОП Чернов О.Г., 2017. С. 95-97.

2. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. С. 14-16.

3. Софій Н.З. Методичних матеріал «Міжнародні документи у сфері інклюзивної освіти». Проект «Інклюзивна освіта: крок за кроком» ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. С. 1-15.

УДК 373.2.016:51]:376(043.2)

Єсеновська Ю.М., здобувачка освіти IV-А курсу;
керівник: Кертис Н.В.,
завідувачка дошкільного відділення,
викладачка дошкільної педагогіки та
інших методик, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Останнім часом найбільш актуальною і важливою темою і завданням є формування елементарних математичних уявлень, умінь і навичок, а також забезпечення всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Особливої уваги набуває педагогічний досвід Марії Монтесорі, яка у своїх працях доводить, що діти з обмеженими можливостями здоров'я потребують створення особливих умов навчання і виховання, які б сприяли корекції порушень і вільному природному розвитку особистості. Це важливо під час навчання дошкільників математики, адже йдеться не лише про накопичення

математичних знань, умінь та навичок, а формування їх елементарно логіко-математичної компетенції.

Багато вчених досліджували цю проблему а саме: В. Синьова, Т. Ілляшенко, А. Колупасової, Н. Назарової, В. Тарасун, І. Хафізулліної, Ю. Шумилівської О. Мартинчука, М. Захарчука, С. Алексєєнко, І. Демченко, М. Хайруддінова. Табагато інших. У їх дослідженнях, присвячених проблемі математичного розвитку дошкільників, увага акцентується на формуванні в дітей окремих математичних знань про кількісні відношення, форму, величину предметів, орієнтування в просторі і часі це досліджували Р. Березіна, Л. Гайдаржийська, Л. Зайцева, В. Колечко, З. Лебедєва, Г. Леушина, К. Назаренко, Т. Степанова, А. Столяр, Т. Павлюк, К. Щербакова та інші. Над розробкою найпростішої логічної підготовки дошкільників працював А.Столяр. А розробниками методики розвитку логічних операцій за допомогою спеціальної серії логіко-математичних ігор були Л.Венгер, Р.Говорова, А.Столяр, З.Михайлова. Б.Нікіт був розробником розвиваючих ігор.

Навчання в сучасному дошкільному закладі спрямоване, насамперед, на виховання у дітей звички до повноцінної логічної аргументації всього, що нас оточує. Тому що на момент вступу до дитячого закладу у дітей виявляється недорозвинення або відсутність елементарних математичних уявлень. Дошкільники з особливими освітніми потребами, зазвичай, не володіють лічбою в межах трьох, не розуміють сутності слів «полічи» та «скільки?», нездатні визначати на око більшу або меншу сукупність предметів, не виділяють певну кількість предметів із множини.

Тому першочерговим завданням педагога є формування в дошкільника з особливими освітніми потребами елементарно логіко-математичної компетенції, яка дозволить розвинути логічні вміння та навички. А це, в

свою чергу, сприятиме формуванню мотивацій навчання; розвитку уваги, пам'яті варіативного мислення, уяви; навчанню вміння аргументувати власні висловлювання; формуванню прийомів розумових дій а саме аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, а також загально навчальних умінь та навичок. Уміння обдумувати власні дії, усвідомлено підходити до розв'язання поставлених завдань.

За методикою Монтесорі для навчання математики слід дотримуватися певної послідовності подачі нового матеріалу та використовувати при цьому різноманітні засоби навчальної діяльності. Спочатку дитині потрібно пояснити поняття кількості, а далі, максимально залучати наочні приклади, показуючи, як це поняття кількості відображається у цифрах. Коли дитина розуміє поняття цифра то поступово можна формувати логічне мислення, та розвивати наступні базові математичні вміння.

Важливо щоб в процесі навчання залучати якомога більше цікавих для дитини предметів – це може бути будь що, що можна прив'язати до математики наприклад: яблука, кубики, цукерки, шнурочки, картинки, барвисті обгортки, іграшки та багато іншого. Так у підсвідомості дитини процес навчання має пов'язуватися із чимось цікавим та приємним.

Вивчення математики збагачує і систематизує у дітей з особливими освітніми потребами уявлення про властивості предметів навколишнього середовища, сприяє накопиченню досвіду практичних дій з множинами, забезпечує оволодіння вихованцями системою математичних знань, умінь та навичок, необхідних у повсякденному житті, сприяє формуванню уявлень про кількість, число, форму та розмір предметів, розширює вміння вимірювати.

Цілком доступними дітям з особливими освітніми потребами вважаються такі математичні вміння: наприклад

лічити кількість предметів або елементів певної множини; - порівнювати множини за кількістю елементів способом утворення пар; - називати числівники в межах десяти при лічбі у прямому та зворотному порядках; об'єднувати елементи двох множин, що не перетинаються. Вилучати частину елементів множини і лічити решту. Решта програмового матеріалу, якою добре оволодіває більшість дітей старшої групи, має використовуватися як зона найближчого розвитку.

Важливе значення під час навчання дітей в інклюзивній групі за методикою Марії Монтессорі надається предметно-практичній діяльності дітей, яка забезпечує наочну основу для формування математичних понять і створення передумов для застосування математичних знань під час розв'язування практичних задач. На заняттях з математики у дітей формується науковий світогляд, відбувається розвиток пізнавальних здібностей, здійснюється підготовка до трудової діяльності. Дидактичний матеріал Монтессорі не вважають навчальним обладнанням у загальноприйнятому розумінні, оскільки його головна мета полягає не в навчанні дітей навичок і передавання їм знань через правильне використання, а в тому, щоб допомогти саморозвитку дитини [1, с.99].

Сенсорні матеріали опосередковано готують дитину до сприймання математичних знань. Дитячий розум одночасно всмоктує багатоманітний сенсорний і моторний досвід, природно розвиваючи при цьому математичні здібності. матеріали Марії Монтессорі складені так, щоб зримо поставав зв'язок арифметики та геометрії. Вона розглядала математичну освіту як єдине ціле, бажаючи зробити дитину здатною за допомогою математичного мислення досягнути світ природи, культуру [1, с. 107].

Особливістю побудови навчальних програм з математики для груп, в яких навчаються діти з особливими

освітніми потребами є те, що навчальний матеріал розрахований на засвоєння дітьми базового змісту математичної освіти, враховуючи деяке спрощення програмового матеріалу, але без порушення логічної дисципліни. Здійснюється орієнтація на досягнення всіма дітьми обов'язкового рівня математичної підготовки і створення умов для оволодіння математичним матеріалом.

У зв'язку з цим особливу увагу треба приділяти диференційованому навчанню та індивідуальній роботі з дітьми. Згідно її досліджень, під час вивчення матеріалу слід враховувати особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами та їх здорових однолітків, спрямовувати роботу на розвиток їх потенційних можливостей . Тому роботу із логіко-математичного розвитку слід проводити із урахуванням індивідуальних особливостей дитини, з опорою на життєвий досвід, створюючи комфортне середовище для кожної дитини: - нові завдання подавати у вигляді відкриття- з новими поняттями ознайомлювати у вигляді взаємозв'язку з предметами навколишньої дійсності; - учить дітей робити вибір та власний висновок; - збагачувати взаємозв'язок між усіма сферами розвитку .

Отже, можна сказати що Основними завданнями формування елементарних математичних уявлень у дітей з особливими освітніми потребами є:

1. Сенсорний розвиток а саме розвиток вміння сприймати, запам'ятовувати, розрізняти, виділяти за зразком, групувати предмети за певною кількісною ознакою, абстрагуючись від інших властивостей предметів, їх функціонального призначення та розташування, відтворювати за наслідуванням, зразком, словесною інструкцією, зміни розташування предметів у просторі, перетворення множин тощо.

2. Розвиток мовлення спрямований на накопичення та засвоєння необхідного словникового запасу, що позначає кількісні та якісні ознаки предметів, кількісні відношення, дії з предметами, на формування граматичної будови мовлення.

3. Пізнавальний розвиток передбачає формування у дітей вміння порівнювати, узагальнювати, встановлювати відповідність між елементами множин, причинно-наслідкові відношення та залежності.

А найголовніше на нашу думку формування у дітей способів засвоєння суспільного досвіду: наслідування, дії за зразком, виконання завдань за словесною інструкцією.

Список використаних джерел:

1. Дичківська І., М. Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності . І. М. Дичківська. Рівне : Волин. обереги, 2016. 384 с.

2. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників. К. Й. Щербакова. К: Вища школа, 1996. 356 с.

3. Дичківська І.М. М. Монтессорі: теорія і технологія . І.М. Дичківська, Т.І.Поніманська. К. : Видавничий дім «Слово», 2006. 304 с.

4. Артемова Ю. Інклюзивний підхід до навчання дітей із важкими вадами зору ., Ю. Артемова . Дефектолог. 2009. №9.С. 18-22.

5. Баглаєва Н. І. Діагностика логіко- математичних умінь дитини .Н. І. Баглаєва ., Палітра педагога. 1998. № 3-4. С. 10-12.

Іваніга М.С., здобувачка освіти І-Ф курсу;
керівник: Кушнір І.І.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЇ

Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана з постійно зростаючою кількістю дітей з особливими освітніми потребами (ООП). На сьогодні як в міжнародній термінології так і в Україні зокрема запропоновано використовувати для дітей із порушеннями термін «діти з особливими освітніми потребами», який стосується різних нозологій та порушень різного ступеня ураження. До них належить порушення слуху, зору, порушення мовлення, порушення опорно-рухового апарату, розумова відсталість, затримка психічного розвитку. Проблема навчання дітей з особливими потребами в Україні стоїть особливо гостро. Не дивлячись на те, що система інклюзивної освіти в Україні досить розвинута, більшість дітей не мають змоги отримати спеціальну допомогу та задовольнити свої особливі навчальні потреби, оскільки більшість з них перебуває на домашньому навчанні або здобувають освіту в інтернаті, що значно гальмує і обмежує можливість отримати необхідні знання, вміння та навички, які б допомогли максимально розкрити увесь творчий потенціал цих «особливих» дітей. Забезпечення інклюзивного освітнього простору – одне з завдань розбудови якісної школи. Сьогодні завдяки інклюзивній освіті, яка вважається основною освітньою інновацією ХХІ століття, кожна дитина з ООП має право на

здобуття освіти, яка не відрізняється від тієї, що отримують здорові діти.

Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту, права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з ООП в умовах загальноосвітнього закладу, можливості всіх учнів без виключення навчатися і проводити час разом. Мета інклюзивного навчання – зробити так, щоб жодна дитина з ООП не відчувала себе іншою, зайвою, небажаною. Отже організація інклюзивного навчання у початкових класах освітніх закладів є важливою як для дітей з ООП та їхніх ровесників, так і для педагогів, батьків, керівників закладів освіти, зрештою для суспільства в цілому. Навчальні заклади повинні бути відкритими для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, мовних та інших особливостей. Інклюзивне навчання передбачає включення учнів з особливостями розвитку до навчально-виховної роботи у звичайних класах загальноосвітньої школи. Для організації інклюзивного освітнього середовища важливо створити відповідні умови у закладі освіти. Відповідно до потреб і можливостей кожного школяра вчитель інклюзивного класу або інший спеціаліст (корекційний педагог), який має відповідний рівень кваліфікації, забезпечує гарантовану підтримку тим учням, котрі цього потребують, реалізує особистісно-орієнтований підхід до організації їхньої навчальної діяльності. Важливою передумовою якісної освіти дітей, які навчаються за інклюзивною формою, є пристосування школи (адміністрації, учителів, більшості учнів) до потреб і можливостей кожної особистості, створення умов психологічного комфорту в новому середовищі.

Інклюзивне навчання в початкових класах згідно зі ст. 3 Закону України про освіту в Україні забезпечує рівні

умови доступу до освіти як дітям з ООП, як і всім іншим, гарантує право на доступ до освіти, на можливість отримувати досвід і знання. Утім для цього необхідні спеціальні умови. Особливості організації інклюзивного навчання в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладах регламентовано Постановою № 872 Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». Інклюзивне навчання організовується у загальноосвітніх закладах, незалежно від типу, форми власності та підпорядкування, на основі комплектування класів учнями з типовим розвитком та учнями з ООП.

Серед труднощів, що перешкоджають реалізації ідеї інклюзії – недостатня матеріально-технічна база сучасних шкіл, невідповідність облаштування класу вимогам перебування в ньому дітей з ООП, зокрема кабінетів психологічного розвантаження, надмірна наповнюваність класів, що заважає індивідуалізації навчання; збір учнів з особливими потребами в одну кімнату (всі уроки проводить асистент вчителя); відсутність транспорту для доставки дітей з ООП до школи.

Перевагами запровадження інклюзивної освіти є створення необхідних умов для одержання початкової освіти та соціалізації дітей за місцем проживання, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, психічних і фізичних можливостей. Діти з особливостями розвитку активно залучаються до різноманітних форм позакласної роботи, що дають їм можливість репрезентувати свої досягнення в різних видах діяльності й самореалізовуватися. Передумовою у забезпеченні успішності навчання дитини з ООП у початковій школі є індивідуалізація навчально-виховного процесу. Покликання педагога полягає у пошуку і створенні умов для розвитку

дитини з ООП з урахуванням її можливостей. Професійна діяльність вчителя спрямована на розвиток і формування особистості, забезпечення соціально-психологічної й трудової адаптації учня з ООП, виховання в нього загальнолюдських цінностей, громадянської позиції. Особистість правильно формує не процес навчання як такий, а лише комплексний і систематичний вплив багатьох чинників. Насамперед це стосується корекційного впливу на дитину професійно підготовлених людей. Педагог, який працює з такими дітьми, повинен володіти не лише методиками викладання предметів, а й мати ґрунтовні знання з невропатології, психіатрії, спеціальної психології, спеціальної педагогіки тощо, щоб розуміти причини та наслідки відхилень у дитини і позитивно впливати на їх розвиток. Реалізація інтеграційних процесів може супроводжуватися низкою труднощів соціального та економічного характеру. Зокрема, проблемами матеріального характеру, браком у штатних розкладах посад спеціалістів-дефектологів. Проте, вони можуть бути успішно вирішені за умови забезпечення необхідної підтримки школам, відповідної підготовки фахівців для роботи в інклюзивних класах. Тому з метою подолання недоліків інтегрування дітей з ООП у загальноосвітні навчальні заклади бажано: проведення необхідного навчання асистентів учителя для підвищення їхньої готовності до роботи в інклюзивних класах; покращення матеріального забезпечення, залучення додаткових спонсорських коштів та адміністративного ресурсу; проведення спеціальної просвітницької роботи серед громадськості та батьків, які мають дітей з ООП.

При організації навчання і виховання школярів з ООП в умовах інклюзивної загальноосвітньої школи необхідно: створити відповідні умови для навчання та виховання дітей в інклюзивному класі, відповідно до діючої нормативно-

правової бази; організувати консультативну групу з питань інклюзивної освіти дітей з ООП; створити умови та залучити фахівців для проведення психолого-педагогічної діагностики і форм супроводу, спрямованих на розробку індивідуальних навчальних програм; з урахуванням індивідуальних особливостей учнів та гігієнічних вимог складати індивідуальний розклад уроків та корекційно-розвиткових занять для учнів з ООП; обладнати кабінет психологічного розвантаження; створити методичне об'єднання для вчителів та асистентів вчителя інклюзивних, інтегрованих класів (якщо є 3 або більше таких класів) з метою засвоєння ними знань і умінь із спеціальної психології та корекційної педагогіки; забезпечити дотримання у навчальному закладі гігієнічних нормативів, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я, гармонійний розвиток та вдосконалення функціональних можливостей організму дітей; забезпечити постійний психолого-педагогічного супровід сімей, де виховуються учні з ООП; обладнати у навчальному закладі кабінет інклюзивного навчання, в якому зберігатиметься тематична література, відповідні навчально-методичні матеріали, проводитимуться засідання консультативно-педагогічної групи; проводити шкільний моніторинг для визначення рівня знань та умінь учнів з ООП.

1 січня 2022 року набирали чинності зміни до постанов Кабінету Міністрів України, що регулюють організацію інклюзивного навчання: «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» від 21 липня 2021 р. та «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» від 15 вересня 2021 р. № 957. Нововведення посилюють співпрацю між закладами освіти та інклюзивно-ресурсними центрами (ІРЦ). Так, школи отримуватимуть більше підтримки й

допомоги під час навчання дітей з ООП. буде проводитися комплексна психолого-педагогічна оцінка на базі школи. Це дасть змогу фахівцям інклюзивно-ресурсними центрами працювати з дитиною у звичному їй середовищі школи отримували більше підтримки й допомоги під час навчання дітей з ООП. Також їхня участь – обов’язкова в складі команд супроводу дітей з ООП. Школи, у яких навчаються діти з ООП в інклюзивних класах одного або різних років навчання, можуть створювати інклюзивні міжкласні групи для вивчення предметів, модифікованих з урахуванням особливих освітніх потреб учнів.

Серед інновацій інклюзивного навчання в початковій школі, які представляють інтерес для широкої практики виділити можна наступні: інтегроване навчання осіб з освітніми потребами, інтеграційні ігри, тренінгові засоби; інтегративні сценарії за участю інклюзивних колективів; організація моніторингу соціальної адаптації; залучення батьків як безпосередніх співучасників реабілітації їхніх дітей з ООП; застосування як комплексного засобу навчання казкотерапії, що дає можливість залучити дітей з особливими потребами до вивчення усної народної творчості, сценарного мистецтва, акторського ремесла, сценографії та інших видів активних занять; методи нейропсихологічної реабілітації (діагностика образного та вербального мислення); іпотерапія, що стала останнім часом більш доступною зі зростанням кількості кінних манежів та активізацією цільових благодійних фондів; арттерапія – форма, яка дозволила рівноцінно використовувати інтерес до професійної сцени (насамперед – до театру, за рахунок благодійних спектаклів) та самодіяльних постановок, у яких важливі й ролі, й обстановка репетицій, й інший для дитини з особливими потребами фронт спілкування; розробка

сучасних форм топографічного обслуговування дітей з ООП.

Детально розглянувши усі аспекти досліджуваної проблеми, можемо зробити висновок про те, що інклюзивне навчання – складний процес, який вимагає від суспільства терпіння, усвідомлення важливості та спільного інтересу. Результатом впровадження цієї системи є реалізація прав дітей на освіту, підвищення соціального рівня країни загалом. Процес навчання дітей з ООП в інклюзивному середовищі закладу початкової школи буде успішним за умов удосконалення інновацій в інклюзивне середовище освітнього процесу, спільного викладання в інклюзивному класі, подолання навчальних і поведінкових труднощів та проблем освітнього середовища. Адже, тільки цілеспрямований розвиток дитини сприяє набуттю нею практичного і життєвого досвіду, а отже – успішній соціалізації особистості в соціумі.

Список використаних джерел:

1. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі та соціальному середовищі: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. 308 с.
2. Колупаєва А.А., Данілавічуте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчальнометодичний посібник. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 192 с.
3. Fernandez S. Making space in higher education: disability, digital technology, and the inclusive prospect of digital collaborative making. *International Journal of Inclusive Education*. 2021. №12. P. 1375–1390.

Козій О. В., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Котубей В. Ф.,
доктор філософії,
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ІННОВАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Інновації відкривають нові можливості для інклюзивної освіти. Включення дитини з особливими потребами у навчальний процес може зіткнутися з певними труднощами, які можна подолати за допомогою правильного підходу до учня та індивідуального підходу до особливостей учнів.

Інклюзивне навчання часто вважають альтернативою інтернатній системі, адже на думку кожного діти з певними проблемами в розвитку мають навчатися в певній установі. Та в сучасному суспільстві, жодна дитина не повинна відчувати себе іншою та відокремленою від певних освітніх, культурних та соціальних процесів, адже це головне завдання інклюзії.

Інклюзивна діяльність учителя початкових класів значно відрізняється від методики навчання вчителя загальноосвітнього закладу.[1] Тож із запровадженням інклюзивного освітнього середовища в Україні виникло чимало питань: чи готова школа прийняти дітей з певними освітніми потребами, чи достатньо ресурсів має освітній заклад, щоб забезпечити необхідні умови для навчання та чи готовий вчитель працювати в нових умовах.

Актуальність проблем інклюзивного навчання полягає в тому, що спостерігається збільшення дітей з особливими потребами та осіб з порушенням розвитку. Необхідність

розбудови громадянського суспільства на принципах гуманного ставлення до осіб, які потребують певної професійної допомоги в подоланні труднощів у навчанні та поведінці є важливим етапом системи навчання.

Протягом останніх років вітчизняні науковці, зокрема В.Бондар, І.Дичківська, А.Колупаєва, І.Білозерська, С.Гецько досліджували питання навчання дітей з особливими освітніми проблемами у навчальних закладах, а також їх адаптацію у суспільстві.

Як зазначає А. Колупаєва, інклюзивна освіта забезпечує здобуття якісної освіти на всіх рівнях усім дітям без обмежень та винятків, базується на визнанні рівноправності та урахуванні різноманітності на основі особистісно зорієнтованої освітньої моделі шляхом впровадження інклюзивного навчання. [2].

В свою чергу І. Дичківська в своїй праці «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх педагогів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності» зазначає про забезпечення якісних змін в освітній системі, які на сучасному етапі реформування переходять від екстенсивного розвитку до інноваційного, де головним ресурсом є висококваліфіковані педагогічні кадри, здатні бути не тільки учасниками інноваційних змін, а й активними ініціаторами інноваційних ідей та розуміти їх сутність.

Такі психологи як Л. Виготський, Г. Костюк, О. Венгер, С. Максименко та інші присвячували свої праці розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до навчання.

На необхідність включення дітей з відхиленнями в розвитку у середовище звичайних дітей наголошував Л.С.Виготський: «Надзвичайно важливо з психологічної точки зору не замикати аномальних дітей в особливі групи, але можливо ширше практикувати їх спілкування з рештою

дітей; глибоко антипедагогічним є правило, згідно якого ми, з метою зручності, підбираємо однорідні колективи дітей з різними особливостями. Роблячи це, ми йдемо не тільки проти природної тенденції в розвитку цих дітей, але, що набагато важливіше, ми позбавляємо дитину з певними особливостями колективної співпраці і спілкування з іншими, посилюємо, а не полегшуємо найближчу причину, що обумовлює недорозвинення її вищих функцій». [4]

Розглядом проблем індивідуального виховання дітей дошкільного віку в умовах дошкільного навчального закладу розглядали також науковці лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України (С. Кулачівська, Г.Гуменюк, І.Карабаєва та інші).

Інноваційні технології у спеціальній педагогіці мають забезпечити розвиток і саморозвиток особистості учня з огляду на виявлені його індивідуальні особливості як суб'єкта пізнання предметної діяльності і реалізуються у особистісноорієнтованій освіті. Спектр методик і технологій, що складають її зміст значний: вальдорфська педагогіка, методика Марії Монтессорі, колективний спосіб та індивідуалізація процесу навчання, ігрові технології, модульно-розвивального, проблемного, дистанційного навчання, мультимедійні, інтерактивні та інші. Пріоритетними напрямками впровадження інноваційних технологій у навчання дітей з особливими потребами є сприяння соціальному, емоційному розвитку кожної дитини з тим, щоб вона відчувала себе неповторним, повноцінним учасником суспільного життя.

Використання інноваційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами з розвитку мовлення можливе лише за умови їх творчого опрацювання, адаптації, пристосування. Велике значення в роботі з дітьми з особливими потребами має використання спеціалізованих комп'ютерних технологій, призначених для корекції

мовлення. Електронні освітні ігрові ресурси з 2014 року використовуються також і в інклюзивних класах.

Загальні переваги електронних освітніх ігрових ресурсів для інклюзивних класів:

- Усі завдання озвучено, кожне з яких можна прослухати декілька разів;

- Звуковий супровід лагідний, без подразників та занадто гучних звуків;

- Адаптація завдань до сенсорних екранів, виконувати їх можна як пальчиками, так і мишкою;

- Промальовка об'єктів контрастна, зображення великі та кольори не яскраві, що дозволяє не відволікати дітей від навчального процесу та привернути їх увагу;

- Індивідуальний темп проходження завдань.[3]

Театралізовані ігри також є одним із засобів корекції мовленнєвих та комунікативних навичок у дітей з мовленнєвими порушеннями З допомогою театру дитина вчиться співпрацювати, задавати питання, вирішувати конфлікти, управляти поведінкою партнера, у неї формується вміння висловлювати свою позицію.

Отже, посиленої уваги потребує проблема організації командної взаємодії різнопрофільних фахівців в інклюзивному просторі, подальшого удосконалення потребують освітньо-професійні програми та школи, які прийматимуть дітей з певними потребами, вони повинні вдосконалювати свою техніку, школа повинна вдосконалити свою архітектуру якщо цього потребує дитина, наприклад поставити пандус. Розв'язання цих проблем надасть змогу зменшити кадровий дефіцит та посприє впровадженню інноваційних технологій в системі інклюзивної освіти. Тож світ готовий до того, аби дати можливість дітям з особливими освітніми потребами знайти своє місце в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Маріна І.О. Інклюзія, інноваційні методи навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/inkluzia-innovacijni-metodi-navcanna-159138.html>
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. К.: ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
3. Кочаткова Л.В. Інноваційні технології в навчанні дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/innovacijni-tehnologii-v-navcanni-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-448130.html>
4. Лист МОН Щодо організації діяльності інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти від 13 листопада 2018 р. №1/9-691. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dnz348.edu.kh.ua/organizaciya_osvitnjogo_proc_esu/inklyuzivna_osvita/

УДК 373.3.043.2-056.2/3(043.2)

Кубарич.В.І., здобувачка освіти II-курсу;
керівник: Тягур.А.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст I категорії

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ПЕРЕВАГИ

Історія всесвітньої інклюзивної освіти бере початок з 20 століття. Інноваційна освітня концепція інклюзивної освіти та навчання почала активно розвиватися з 1970 року. В економічно розвинутих країнах навчання дітей-інвалідів по можливості здійснюється у звичайних школах.

Багато країн накопичили багатий досвід про впровадження інклюзивної освіти. Цей досвід безперечно свідчить, що інклюзія – це більше, ніж просто навчання дитини з особливими освітніми потребами у звичайному класі, створення пандусів та зручних туалетів. Це розумний спосіб задовольнити потреби дитини. Оскільки ці потреби індивідуальні, то форми інклюзивного навчання дуже різноманітні: навчання з тьютором або без нього, відвідування індивідуальних занять або звичайних уроків з усім класом, зменшене навчальне навантаження або виключення деяких предметів з програми, альтернативні завдання (наприклад, дитина з вадами зору не пише, а диктує твір на диктофон), навчання в спеціальних або змішаних класах, спілкування з однолітками лише на перерві та ін. На перший погляд, ця різноманітність лише ускладнює наше розуміння інклюзивної освіти. Але насправді всі вони відповідають головній меті інклюзії – ніхто не повинен залишатися осторонь.[1]

Дітям з особливими потребами необхідно дати можливість розвивати свої навички, здобувати освіту та ставати членами суспільства. Ці завдання вирішує інклюзія – включення в соціальну діяльність осіб з особливими потребами. Інклюзія – це спосіб мислення і дії, які змушують кожного відчувати себе прийнятим, цінним і цінним у суспільстві, захищеним. Інклюзивна освіта передбачає розробку відповідних програм і методів навчання з урахуванням особливих потреб дітей. Все більшої популярності набирає інклюзивна освіта – розвиток сфери освіти, який відкриває всім рівний доступ до навчання. Воно має на увазі створення адаптованих програм і навчальних методик, враховуючи особливі потреби дітей з відхиленнями розвитку (розумового, фізичного або психоемоційного). Інтегрувати систему інклюзивної освіти в навчальні заклади різних рівнів – середнього, професійно-

технічного та вищого. Таким чином, кожен стає частиною суспільства, може зробити свій внесок, отримати спілкування та допомогу.[2]

Інклюзивні технології – це технології, що створюють комфортні умови навчання для дітей різних здібностей. Їхня головна ідея – постійно контролювати взаємодію учнів та створювати умови, вчасно усуваючи перешкоди за допомогою всіх учасників. Основне завдання інклюзивних технологій – створити умови для самостійності дітей. Учителі допомагають дітям зрозуміти мету навчання, підібрати цікаві матеріали, знайти шляхи вирішення проблем. Цей процес важливий для дитини з особливими потребами, її однолітків і самого вчителя. Цей принцип необхідно застосовувати на практиці, щоб створити рівні умови для всіх учнів.[3]

На відміну від західних країн, інклюзивна освіта в Україні з'явилася зовсім недавно. У 2010 році Міністерство освіти створило та запустило проєкт «Концепція інклюзивного навчання та розвитку». (Наказ МОН від 01.10.2010 р. № 921). Проєкт заснований на принципі рівності для всіх з урахуванням прав людини. Передбачається можливість навчання дітей-інвалідів у звичайних школах за місцем проживання, надання кваліфікованого супроводу навчально-виховного процесу. Тому є особлива проблема реконструкції шкільних будівель та навчальних кімнат. Пізніше Кабмін додав проєкт постанови «Про затвердження організації інклюзивної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах». Інклюзія в Україні відбувалася повільно – у 2016 році уряд мав лише 1800 класів із близько 3000 учнів. Влітку 2017 року Кабмін затвердив Положення про інклюзивно-ресурсний центр, в якому визначено правовий статус, функціонування та принципи навчання таких центрів. Згідно з положенням, мають бути створені інклюзивно-ресурсні центри для

загальної середньої освіти дітей-інвалідів від 2 років до повноліття. Центр має обладнати різні кабінети психологічної, логопедичної та фізичної допомоги.

15 вересня 2021 року, Уряд затвердив новий Порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. Відповідна постанова набуде чинності з 1 січня 2022 року. «Для забезпечення рівного доступу до якісної освіти за найкращими світовими стандартами у школах почнуть впроваджуватися рівні підтримки відповідно до індивідуальних потреб та можливостей учнів з особливими освітніми потребами. Такий диференційований підхід змінює філософію надання освітніх послуг дітям з ООП на індивідуальну модель підтримки, командне визначення освітньої траєкторії, тісну взаємодію з сервісами інклюзивно-ресурсних центрів, а згодом і фінансування за принципом «за реальною потребою». [4]

Інклюзивний освітній процес принципово відрізняється від традиційного навчального процесу. Дитина з особливими освітніми потребами навчається у загальноосвітньому навчальному закладі та має необхідне додаткове забезпечення для навчання. Планування навчально-виховного процесу ґрунтується на особливостях та потребах дитини. Навчальні цілі кожної дитини з особливими освітніми потребами визначаються індивідуально відповідно до особливостей її розвитку. Розробити індивідуальні плани розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання адаптовані до індивідуальних особливостей дитини. Успіх дитини залежить від прогресу в навчанні та розвитку. Результати навчання не є основним критерієм успіху. Батьки активно беруть участь у навчально-виховному процесі та відповідають за нього. Не менш важливим для розвитку інклюзивної освіти є правильна підготовка всіх учнів та

їхніх батьків. Дітей треба вчити співпереживати, будувати дружні стосунки та співпрацювати. [1]

До основних переваг інклюзивної освіти можна віднести:

- розвиток навичок на найвищому рівні – підготовка середовища для дітей з особливими потребами та створення особливих умов, що стимулюють розвиток різноманітних умінь;

- соціалізації особистості – спілкуючись з однолітками в інклюзивному середовищі, діти з обмеженими можливостями показують кращі результати соціальної взаємодії, ніж в спеціальних інтернатах;

- діти з особливими потребами відчують себе частиною суспільства – у дітей з особливими потребами з'являється можливість заводити друзів серед однолітків, переймати суспільні моделі поведінки;

- соціальне прийняття – здорові діти, працюючи з дітьми з особливими потребами, вчаться приймати їх, дружити з ними, так молоде покоління стає толерантним та терпимим в суспільстві;

- адаптація навчального середовища – забезпечуються умови для задоволення освітніх потреб дітей конкретного навчального закладу.[4]

Процес інклюзивного навчання ускладнений соціальними та поведінковими труднощами. Недостатня кількість кваліфікованих працівників, які можуть супроводжувати людей в інклюзивному середовищі. Справедлива оцінка через поблажливе ставлення. Відсутність інформації про методи навчання призводить до того, що діти закінчують школу без додаткової освіти. Інклюзивної освіти не вистачає на більшій частині країни. Навчальна програма та реальні можливості для студентів не

узгоджені. Часто немає бюджету на придбання спеціалізованого обладнання та світильників.[2]

Система інклюзивної освіти – складний, але ефективний процес, який вимагає терпіння, обізнаності та зацікавленості громади. Результатом впровадження цієї системи є реалізація прав людини та підвищення соціального рівня країни.

Список використаних джерел:

1. Порошенко М.А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів. Київ: 2018. 252 с
2. Паливода А.В. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків. Київ : 2012. 120 с.
3. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ :ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.
4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики. ТОВ «АТОПОЛ».2016. №4 152 с.

УДК 373.3.043.2-056.2/.3:81`271(043.2)

Машіка Д.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні зміни зумовили переорієнтацію системи шкільної освіти на формування в учнів життєвих компетентностей, які дозволять їм успішно навчатися, орієнтуватися в соціальному та інформаційному просторі,

мобільно реагувати на потреби і виклики сьогодення. З огляду на зазначене, актуальним завданням школи є реалізація компетентнісного підходу, що передбачає спрямованість освітнього процесу на формування в учнів ключових і предметних компетентностей. На запровадження компетентнісного підходу націлює Концепція Нової української школи, в якій зазначається, що «знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці».[3, с. 10]

Пріоритетом сучасної мовної освіти, що гарантує її високу якість, стає навчання, орієнтоване на формування у школярів **комунікативних умінь**, а саме: уміння спілкуватися, слухати і чути партнера, співпрацювати, вільно, чітко і зрозуміло висловлювати свою точку зору, відстоювати власну позицію, аргументовано переконувати інших, бути толерантним до різних думок. Саме тому з-поміж ключових компетентностей значна роль належить комунікативній, адже саме вона передбачає не лише вміння спілкуватися рідною та іноземними мовами, а ще й здатність взаємодіяти з людьми, оволодіння навичками роботи в групі та уміннями виконувати різні соціальні ролі в колективі.[2]

Особливої актуальності набуває формування комунікативної компетентності в учнів початкової школи з особливими освітніми потребами. Адже молодший шкільний вік надзвичайно сприятливий для оволодіння комунікативними уміннями і навичками, оскільки в дітей цього періоду легко формуються мовленнєвий слух та артикуляція, вони залюбки засвоюють нові слова і сталі вислови, оволодівають лінгвістичними конструкціями, виявляють інтерес і чутливість до мовних явищ, прагнуть до спілкування і швидко набувають мовленнєвого досвіду. Загалом, інклюзивне навчання – це комплексний процес

забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.[4] Тож і мета інклюзивної освіти – зробити так, аби жодна дитина з вадами не відчувала себе іншою, зайвою, небажаною. Дуже часто таким учням важко соціалізуватися в колективі, їх не завжди розуміють однолітки, особливо тих, хто має проблеми із мовленням.

Теоретичні й методичні засади формування комунікативної компетентності досліджували О. Аршавська, О. Беляєв, М. Васильєва, М. Вашуленко, Л. Виготський, Н. Волкова, М. Вятютнев, Н.Гез, А. Годлевська, Є. Голобородько, М. Жинкін, Д. Ізаренков, І. Зимня, В. Кан-Калик, А. Капська, Ю. Караулов, Н. Пашківська, М. Пентилук, В. Півторацька, В. Підгурська, С. Савіньон, Л. Савенкова, Г. Сагач, О. Скворцова, О. Яковліва та інші. «Мовна особистість, – підкреслює М. Вашуленко, – це людина, яку розглядаємо з точки зору її готовності виконувати мовленнєві дії, той, хто привласнює мову, для того мова є мовленням. Мовна особистість характеризується не лише тим, що вона знає про мову, а й тим, як вона її може використовувати».[1]

Провідні ідеї відомих науковців, педагогів та психологів допомагають узагальнити дидактичні умови розвитку говоріння, в основу яких покладено:

- зразкове мовлення педагогів, батьків;
- забезпечення рівномірності у формуванні всіх видів мовленнєвої діяльності (слухання-розуміння, говоріння, читання, письма);

- підтримання активності школяра засобами діяльнісного підходу в навчанні та вихованні;
- індивідуальний підхід до дітей, що відчують комунікативні труднощі та мовленнєво обдарованих учнів;
- активне використання навчально-методичного комплексу з рідної мови;
- системний, поступальний розвиток мовлення;
- використання позаурочної мовленнєвої діяльності школярів;
- оптимізація умов навчального середовища тощо.[5]

Для формування комунікативної компетентності в учнів початкових класів, зокрема в дітей з особливими освітніми потребами, необхідно створити умови, за яких у молодших школярів з'явилися б бажання та потреба щось сказати, виявити почуття, тобто поставити учнів у запропоновані обставини. Необхідно створювати сприятливий психологічний клімат на уроках, плекати доброзичливі взаємини, зацікавленість у роботі також сприятиме вмотивованості спілкування.

Науковці і практики визнали, що отримання знань, формування умінь і навичок, розвиток особистісних якостей, набуття учнями певних компетентностей є найбільш ефективними, якщо в освітньому процесі використовуються **інтерактивні форми і методи**. Адже їх застосування є важливим засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Інтерактивні форми навчання передбачають організацію комфортних умов для навчання, під час якого використовуються моделі життєвих ситуацій та методи, що надають змогу створювати ситуації пошуку, співпереживання, суперечностей, ризику, сумніву, переконання, задоволення, аналізу та самооцінки своїх дій, спільне розв'язування проблем. Це насамперед таке навчання, у якому учитель постійно й активно стимулює

учнів до самостійної творчої роботи, виконуючи роль проектувальника і консультанта. Крім того, інтерактивна діяльність передбачає організацію та розвиток такого спілкування, яке веде до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного вирішення загальних і, водночас, значимих для кожного учасника завдань. Крім того, інтерактивні методи навчання залучають кожного учня до процесу засвоєння навчального матеріалу, сприяють підвищенню пізнавальної мотивації, формують навички успішного спілкування (уміння слухати і чути одне одного), розвивають навички самостійної навчальної діяльності, виховують лідерські якості, уміння працювати з командою і в команді, брати на себе відповідальність за спільну і власну діяльність після досягнення результату.

Пропоную для розгляду найбільш перспективні шляхи розвитку комунікативної компетентності в учнів з особливими освітніми потребами:

– Впровадження активних форм і методів навчання, серед яких чільне місце посідають ігри: у будь-якій грі розвивається увага, спостережливість, кмітливість; захопившись грою, діти не помічають, що навчаються (вправи-ігри: «Клубочок дружби», «Скажи інакше», «Плутанина», «Три слова», «Улюблена буква», «Нісенітниця», «Логічний ланцюжок», «Я почну, а ти продовжуй»...).

– Складання і розігрування діалогів – це, насамперед, робота в парах, тобто навчання двох осіб, об'єднаних єдиною метою, схожими інтересами і потребами у спілкуванні і спільній діяльності. За умов роботи в парі всі діти у класі отримують можливість говорити, висловлюватися. А для дітей з розладами мовлення це унікальна можливість бути активним учасником процесу спілкування, почути висловлювання своїх товаришів кілька разів і намагатись висловити свою думку. Оскільки під час

роботи в парах вислуховуються і приймаються всі думки, учень з особливими освітніми потребами не боїться, що він висловиться невірно. Він почувається впевнено, бо допомога може прийти не тільки від учителя, а й від кожного учня (пропоновані теми для діалогу: «Чарівні слова», «Запрошення в гості», «У магазині», «Розмова з другом», «Зустріч з однокласником», «Розмова по телефону», «Я – пасажир», «У бібліотеці», «У кінотеатрі» та інші).

– Створення проблемних ситуацій на уроці. Проблема ситуація, створена вчителем, є рушієм мислення, джерелом творчого пошуку. Використання проблемних ситуацій як засобу активізації пізнавальної діяльності, а також формування комунікативних компетентностей, де основним механізмом виступає розвиток критичного мислення, є доцільним і сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу загалом.

– Сторітелінг – технологія створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача. Обов'язковими компонентами такої розповіді мають бути самостійно створені дитиною нові образи, ситуації, дії. Цей метод сприяє розвитку мовної компетентності та надає можливість вирішити різні комунікативні завдання.

– Проекти, змагання, конкурси тощо.

– Робота в малих групах, мозковий штурм, мікрофон, незакінчене речення та ін.

Розвиток комунікативних здібностей учнів початкових класів має здійснюватись не тільки на уроках мови і читання, а й обов'язково на всіх інших заняттях та в позаурочний час. Слід, незалежно від теми, що вивчається,

на кожному уроці виконувати певні вправи з розвитку зв'язного мовлення, які активізують розумові здібності молодших школярів та надають змогу кожному учневі проявити свої потенційні можливості, вміння зіставляти мовні явища, порівнювати, класифікувати, доводити правильність власного судження.

Підсумовуючи, можна сказати, що розвиток мовленнєвої діяльності, формування комунікативної компетенції, культури спілкування має стати провідним завданням освіти загалом та інклюзивної, зокрема. Набуті в початкових класах лінгвістичні знання та повноцінні мовленнєві вміння і навички не лише забезпечать можливість подальшої мовної освіти в основних класах, а й значною мірою забезпечать людині вільне самовираження в усіх сферах суспільно-виробничого життя.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М. С. Навчання рідної мови. *Навчання і виховання учнів 2 класу*. Київ : Початкова школа, 2003. С. 126–169.

2. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 24.08.2019 р. № 688. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.

3. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.

4. Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання: Закон України від 05.06.2014 р. №1324-VII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>

5. Савченко О. Я. Мовленнєвий розвиток учнів на уроках читання. *Методика читання в початкових класах*. Київ: Освіта, 2007. С.105, 164 –166.

УДК 373.3/.5.043.2/056.2/.3(043.2)

Михалчич Р. П., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Резнікова К. В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст II категорії.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Кожна дитина, незалежно від її можливостей, має право на успіх у житті, максимальне розкриття власних здібностей, що його може запропонувати якісна освіта.[1]

Сутнісна освітня парадигма інклюзивного навчання впродовж останніх десятиліть в Україні набула чітких обрисів, зважаючи на затверджені основоположні міжнародні акти щодо забезпечення права на освіту без обмежень та дискримінації. Ратифікація Україною Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю [4] активізувала докорінні зміни в системі освіти, пов'язані із забезпеченням рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами та актуальністю запровадження інклюзивного навчання.

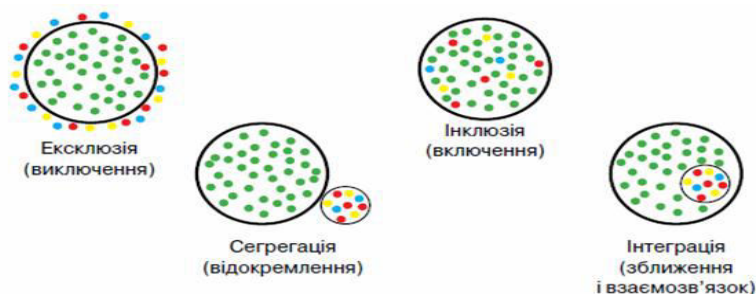
Інклюзивне навчання – це процес, спрямований на задоволення різноманітних потреб усіх дітей шляхом розширення їхньої участі в навчанні, культурній діяльності й житті громади. Цей процес пов'язаний зі змінами й перетвореннями у змісті, підходах, стратегіях і структурах освіти. Визначальною рисою є загальна концепція, що саме звичайна шкільна система покликана дати освіту всім дітям,

а особлива увага має приділятися тим учням, які мають ризик відособленості, ексклюзії та маргіналізації.[3] На зміну державній центристській освітній системі, де головна мета визначалася як формування особистості за усталеними взірцями й підпорядкування власних інтересів державним із жорсткою регламентацією освітнього процесу, має прийти «дитиноцентризм» - система освіти, в якій домінують інтереси дитини, задоволення її освітніх потреб.

Інклюзивна освіта як освітня парадигма базується на світоглядних орієнтирах соціальної інклюзії (залучення всіх членів суспільства до соціального середовища) та є складовою стратегії розвитку демократичного суспільства, оскільки рівноправність, доступність та забезпечення якості освіти є наріжним імперативом її функціонування. Інклюзивна освіта, за визначеннями всесвітніх міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ та ін.), має забезпечити право на якісну освіту всіх дітей шляхом задоволення їхніх основних освітніх потреб. На особливу увагу заслуговують діти, у яких найбільший ризик маргіналізації через психофізіологічні, етнічні, релігійні, мовні та інші особливості.[2]

Інклюзивні освітні тенденції формувалися на тлі інтеграційних процесів та подолання сегрегаційних установок, перш за все, щодо дітей із психофізичними порушеннями, з інвалідністю, які історично були позбавлені можливостей отримувати освіту разом зі своїми однолітками, навчатися в закладах освіти за місцем проживання, перебуваючи в сім'ї. Генеза подолання соціальної (та її освітньої складової) ізольованості дітей із психофізичними порушеннями, і насамперед з інвалідністю, засвідчує етапність цього процесу, що тривав упродовж майже двох тисячоліть: від повного відчуження – ексклюзії (лат. *ekclusion*) на перших етапах розвитку суспільних стосунків; відділення – сегрегації (лат. *segregation*) в

організованих освітніх осередках на подальших етапах розвитку соціально-суспільних відносин – до інтеграційних (об'єднавчих) процесів у суспільстві та освіті (лат. *integratio*) та інклюзії – залучення (лат. *inclusion*).[2]

Шляхи впровадження інклюзивного навчання в Україні окреслено у прийнятому у 2017 році Законі України «Про освіту», яким «передбачається створення системи освіти нового покоління, що забезпечить умови для здобуття освіти всіма категоріями громадян України, ефективної системи забезпечення всебічного розвитку людини та сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства та особистості».[1] Гарантоване державою право на освіту визначено статтею 3 Закону, де наголошується на тому, що «ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти».

Концептуальною основою інклюзії є врахування розмаїття усієї учнівської спільноти та визначення особливих потреб, а не порушень розвитку, та задоволення особливих освітніх потреб не тільки учнів з психофізичними вадами, а й усіх дітей, які мають ті чи інші відмінності, зумовлені культурним середовищем, етнічною приналежністю, мовними, релігійними, соціально-економічними причинами, рівнем навчальних здібностей та

іншими чинниками, що впливають на розвиток та навчання дітей. Інклюзія як освітнє явище потребує системних змін на всіх рівнях освіти та в усіх освітніх структурних ланках на основі врахування визначених особливих потреб дітей.

Інклюзія – це і політика, і процес, що дає змогу всім дітям брати участь у всіх програмах.

Основними принципами інклюзивної освіти є:

- Принцип дотримання рівних прав на здобуття освіти.
- Принцип толерантного ставлення до кожної дитини, визнання її цінності, незалежно від особливостей чи відмінностей, недопущення дискримінації.

- Принцип верховенства інтересів дитини.

- Принцип раннього втручання.

- Принцип особистісно зорієнтованого освітнього процесу.

- Принцип надання підтримки та супроводу у процесі навчання.

- Принцип права батьків на вибір закладу освіти та участь у процесі навчання.

- Принцип фахової співпраці та соціальної взаємодії.

Реформування освітньої системи України передбачає трансформаційні зміни в освітньому процесі: «Школа враховує здібності, потреби та інтереси кожної дитини. Буде забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня». [1]

Реформування освітньої системи на сучасному етапі передбачає, що кожен загальноосвітній заклад має бути здатний приймати та задовольняти особливі освітні потреби всіх учнів, тобто бути інклюзивним. Учні з різноманітними освітніми потребами можуть ефективно навчатися у сприятливому середовищі, де ці потреби враховуються усіма педагогами, які працюють з ними та їхніми батьками, що доведено численними експериментальними дослідженнями в багатьох країнах світу.

Для цього педагогам необхідно:

- бути готовими приймати всю поліморфність учнівського колективу;
- володіти навичками організації навчального процесу для різних дітей в межах одного класу;
- прагнути підтримувати кожного учня для досягнення ним більш високого рівня та забезпечувати йому успіх у навчанні. [2]

Утім, слід зазначити, що підходи до планування навчального процесу в інклюзивному класі дещо відрізняються від тих, що донедавна практикувалися в закладах загальної освіти. В інклюзії наразі виокремлюють три підходи до викладання (поверхневий, орієнтований на досягнення, глибинний), відповідно до яких педагоги можуть планувати і реалізовувати навчальний процес. Вибір стратегій викладання зазвичай узгоджується з домінуючими мотивами педагогів. [2]

Поверхневий: мета викладання зводиться переважно до передачі знань, часом — до кількісного збільшення знань з певного предмета. Діяльність педагога зосереджується на виборі навчального змісту, що його мають засвоїти учні; роз'ясненні базових понять і навичок, представленні інформації так, аби у процесі інтенсивної практики та механічного заучування учні навчилися її відтворювати.

Орієнтований на досягнення: мета полягає в організації роботи учнів з матеріалом таким чином, аби він повністю засвоївся, а попередньо визначені академічні та соціальні стандарти були досягнуті. Тактика викладання спрямована на: представлення добре організованого матеріалу; допомогу учням спланувати власну навчальну діяльність, відстежувати й аналізувати її проміжні результати; навчання учнів спеціальних прийомів діяльності, що їх можна коригувати шляхом інтенсивної

практики під керівництвом педагога та використання навчальних стратегій.

Глибинний: мета полягає в організації конструювання знань, набуття учнями вагомих знань, умінь, навичок, компетентностей, розвитку їхнього критичного мислення. Тактика викладання має сприяти формуванню в учнів максимального розуміння явищ і понять, що вивчаються, допомагати інтегрувати й розширювати інформацію, розвивати навички самостійного та спільного прийняття рішень, вирішення проблем тощо.

Інклюзивна освіта – термін, який вперше прозвучав у Саламанкській декларації про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами, яка була прийнята на Всесвітній конференції з питань освіти осіб з особливими потребами у червні 1994 року.

Про інклюзивну освіту в Україні системно заговорили лише у 2014 році. У 2017 році з державного бюджету було виділено 210 млн гривень цільових субвенцій для дітей з особливими потребами. Базовим документом для створення інклюзивної освіти в Україні є концепція «Нової української школи». За останні п'ять років кількість учнів в інклюзивних класах українських шкіл зросла в десять разів. Наразі інклюзивне навчання організовано майже у 43% шкіл, у понад 18 тисяч класів.

Я, як майбутній вчитель початкових класів, намагатимуся у своїй педагогічній діяльності створити максимально комфортні умови для навчання та соціалізації всіх здобувачів освіти, в тому числі і дітей з особливими освітніми потребами, створюючи відповідні умови розвитку для інклюзивних класів, впроваджуючи новітні технології та підходи до навчання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017 р.). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с. с.7-26
3. Декларація Всесвітньої освітньої конференції (Джомтьєн, 1990 р.)
4. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про права людей з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї» № 1767-VI від 16 грудня 2009 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1767-17>

УДК 37.043.2-056.2/3(043.2)

Могіш М. В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Басараб В.В.,
викладач трудового навчання,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ПРОБЛЕМАТИКА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Причин успіху навчального процесу багато. Одним з них є інклюзія - найбільш широко досліджувана тема у процесі викладання та навчання в освітніх галузях. Було проведено багато досліджень щодо його важливості, ефекту та способу застосування. **Інклюзивне навчання** - це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами

шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Термін “інклюзія” з’явився в процесі залучення людей з інвалідністю до суспільного життя як необхідний. Зараз він є закріпленим у Конвенції ООН про права людей з інвалідністю. Але бути використаний він може не лише в контексті людей з інвалідністю. Будь-яка людина може бути віднесена для інклюзивної групи в певних життєвих ситуаціях. В середньому у суспільстві 10% людей з інвалідністю. За даними Міністерства соціальної політики, в Україні – 2,6 млн людей з інвалідністю (6%). Із них – 168 280 дітей. Але дані ВООЗ вказують, що у нас 6,7 млн (15%) таких громадян. В будь-якому разі діти цієї групи вимагають особливого підходу до організації навчання, щоб в майбутньому вони відчували менше труднощів та краще їх долали.

Актуальною проблемою сьогодення є не тільки модернізація процесу навчання і виховання учнів з особливостями розвитку та підготовки їх до майбутньої діяльності, а й розбудова громадянського суспільства на засадах гуманного ставлення до осіб, які потребують особливої соціально-педагогічної допомоги в подоланні труднощів у навчанні та поведінці, а також використання міжнародного досвіду. Інклюзивна освіта передбачає включення учнів з особливостями розвитку до навчально-виховної роботи у звичайних класах загальноосвітньої школи. Відповідно до потреб і можливостей кожного школяра вчитель інклюзивного класу або інший спеціаліст (корекційний педагог), який має відповідний рівень кваліфікації, забезпечує гарантовану підтримку тим учням, котрі цього потребують, реалізує особистісно орієнтований підхід до організації їхньої навчальної діяльності.

Важливою передумовою якісної освіти дітей, які навчаються за інклюзивною формою, є пристосування школи (адміністрації, учителів, більшості учнів) до потреб і можливостей кожної особистості, створення умов психологічного комфорту в новому середовищі[1].

Важливими умовами ефективності інклюзивної форми навчання є підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл до вирішення загальних і спеціальних завдань на рівні не нижчому за наявний в нині діючій системі спеціальної освіти, визначення функцій вчителя інклюзивного класу, корекційного педагога, інших спеціалістів, батьків таких дітей і їх взаємодії та рівнів їх підготовки до інноваційного процесу. Як ключова фігура інклюзивного навчання педагог загальноосвітньої школи повинен бути готовий до виконання таких основних функцій: – вносити структурні, організаційні та процесуальні зміни до навчальної діяльності учнів з різними пізнавальними можливостями, створювати адекватне потребам дитини освітнє й родинне середовище; – координувати партнерські зв'язки між усіма учасниками навчального процесу: адміністрацією, педагогічним колективом, батьками, представниками органів управління освіти тощо, мотивувати їх до співпраці; – створювати умови для якісного опанування знань більшістю учнів відповідно до державного стандарту; – враховувати рівень розуміння школярами навчального матеріалу, ставлення їх до навчання, аналізувати труднощі, які виникають у пізнавальній діяльності. Отже, підготовка вчителя загальноосвітньої школи до роботи в інклюзивному класі є складною, багатоаспектною, комплексною проблемою.

Серед труднощів, що перешкоджають реалізації ідеї інклюзії – це недостатня матеріально-технічна база сучасних шкіл, невідповідність облаштування класу вимогам перебування в ньому дітей з особливими освітніми

потребами (кабінетів психологічного розвантаження). У контексті проблеми виділяють такі аспекти: надмірна наповнюваність класів, що заважає індивідуалізації навчання; збір учнів з особливими потребами в одну кімнату (всі уроки проводить асистент вчителя); відсутність транспорту для доставки дітей з особливими освітніми потребами до школи тощо.

Проблема інклюзивної освіти тісно пов'язана з новою парадигмою освіти, в основі якої лежить перехід до нових освітніх технологій. А інклюзивна освіта - це довгострокова стратегія, що потребує терпіння і терпимості, систематичності і послідовності, безперервності, комплексного підходу для її реалізації. Процес інклюзивної освіти в різних країнах світу відбувається по-різному, з урахуванням конкретних соціально-культурних умов і політичних пріоритетів держави[2].

Інклюзивний клас є одним з багатьох підходів, які педагоги можуть використати, щоб допомогти учням з обмеженими можливостями здобути відповідну та безкоштовну державну шкільну освіту. Незалежно від того, чи пов'язані проблеми з розладом навчання, фізичною інвалідністю або емоційними та психічними проблемами, цей інструмент допомагає кожному мати доступ до більшої кількості шляхів, які можуть призвести до успіху[3].

Незважаючи на ряд позитивних результатів впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітні заклади України, виявились і проблеми вітчизняної системи освіти, що заважають інтеграції дітей з особливими освітніми потребами до загального освітнього процесу:

- недосконалість законодавства у галузі освіти, що зумовлює відсутність механізмів розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання;

- недостатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів

(відсутність спеціального допоміжного навчального обладнання, спеціально розроблених навчальних методик та програм інклюзивного навчання, недостатня чисельність спеціально підготовлених фахівців для роботи з інвалідами);

- непристосованість будівель загальноосвітніх навчальних закладів (у т.ч. всередині) для безперешкодного доступу до них учнів із різними нозологіями захворювання;

- недостатня психологічна готовність учнів та педагогів до спільного навчання із особами з інвалідністю [4].

Отже, готовність до навчання у звичайних українських загальноосвітніх школах дітей з особливими освітніми потребами ще доволі незначна, пов'язано це, насамперед, з непоінформованістю населення щодо суті інклюзивної освіти, її переваг. Її корисність у тому, що учні з вадами розвитку звикають жити в середовищі своїх здорових чи то відносно здорових однолітків, беруть участь у шкільному й позашкільному житті навчального закладу, привчаючись таким чином до активного життя в соціумі. Їхні ж однокласники звикають толерантно сприймати людей з особливими потребами і ставитися до них як до рівних.

Інклюзивне навчання в загальноосвітніх закладах відображає одну з головних демократичних ідей - усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але саме головне - дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття.

Список використаних джерел:

1. Боднар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен . Рідна школа. 2011. №3. С. 10 – 14.
2. Ідеї гуманної педагогіки та сучасна система інклюзивного навчання: зб. матер. Всеукр. науково-метод. конференції, присвяченої 97-річчю від дня народження В. Сухомлинського, 29-30.09.2015 . Кіровоград: Ексклюзив-систем, 2015. 468 с.
3. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти . Інклюзивна школа: особливості організації та управ-ління: [навч.-метод. посіб.]. Київ, 2007. 128 с.
4. Ярмошук І. Інклюзивне навчання в системі освіти . І. Ярмошук . Шлях освіти. 2009. № 2. С. 24–28.

УДК 373.3.016:62/69]:37.043.2-056.2/.3(043.2)

Петришинець Г. Д., здобувачка освіти III-Г курсу;
курівник: Куцик. О. Г.,
викладачка трудового навчання та художньої праці,
викладач вищої категорії, викладач-методист

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНИХ КЛАСАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Навчально-виховний процес в класах з інклюзивним навчанням у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюється відповідно до робочого навчального плану школи, з урахуванням потреб учня та особливостей його психофізичного розвитку.

Педагог повинен допомогти дитині з порушенням інтелектуального розвитку адаптуватися в колективі

однолітків, прагнути подружити її з дітьми, обрати для її розміщення на уроці таке місце в класі, щоб у разі ускладнень учневі було легко надати індивідуальну допомогу. Така дитина повинна посильно брати участь в роботі класу, не затримуючи темп ведення уроку. При навчанні дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах загальноосвітнього класу вчитель повинен враховувати особливості їх пізнавальної діяльності. Новий навчальний матеріал, необхідний для вивчення, ділять на маленькі порції і представляють для засвоєння в наочно-практичних умовах [3].

Навчання учнів в умовах загальноосвітнього класу повинно бути направлено перш за все на формування у дітей віри в свої власні сили, у власні можливості, оскільки життєстверджуючий тонус повсякденного життя школяра спирається перш за все на успіхи в його основній праці – навчанні.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів повинна бути стимулюючою [4].

Особлива роль у корекційно-розвивальній роботі з дітьми, що мають порушення розумового розвитку, відводиться саме трудовому навчанню. Але корекційно-розвивальний ефект можливий лише за умови спеціальної організації трудового навчання, тобто якщо воно є корекційно спрямованим. Максимально можливий розвиток може бути досягнуто тільки при дотриманні ряду умов: застосування адекватної програми і методів навчання, що відповідають реальному віковому періоду і реальним можливостям дітей з вадами розвитку та цілям їх виховання [3].

Для учнів з відхиленнями в розвитку урок технологій, як відомо, має первинне значення, оскільки в ході його:

- відбувається формування пізнавальної діяльності і особи в цілому;

- підвищується рівень соціальної компетентності;
- розширюються уявлення про професії;
- отримуються трудові (професійні) навички, які допоможуть надалі успішно адаптуватися в суспільстві.

В процесі викладання технологій педагогові необхідно враховувати не лише особливості, але і можливості кожного учня. Особливу увагу необхідно приділяти формуванню загальнотрудових умінь у учнів; розвитку особових якостей, які будуть йому потрібні на будь-якому виробництві, у будь-якому колективі [4].

Дуже актуальним є сьогодні виховання художньої культури у школярів, розвиток їх потенційних можливостей і інтересів до народної творчості, її традицій і спадщини. Залучення дітей і підлітків до навчання народним ремеслам передбачає вирішення проблеми культурної спадкоємності, естетичного, художнього і морального виховання, професійної орієнтації. Різноманітність видів праці забезпечує різнобічну і активну роботу всіх аналізаторів. Тому учням треба дати якомога більшу кількість видів діяльності, щоб сформувати різноплановий досвід.

Сьогодні вже є державні програми з технологій для спеціальних (корекційних) шкіл спрямовані на отримання професії випускниками такої школи (столяр, швачка, слюсар), але слід зазначити, що частина дітей, як правило, із складною структурою дефекту, не здатні засвоїти той або інший профіль трудового навчання, ще необхідно хороша матеріально-технічна база в навчальному закладі. Тому на уроках технологій доречно застосовувати «Декоративно-ужиткове мистецтво», яке дозволяє вирішити ряд соціально значимих завдань трудового навчання дитини з особливими потребами [1].

Головні завдання, щоб створити умови для розвитку творчого потенціалу дітей з відхиленнями в розвитку на уроках технологій є:

- прищепити любов і повагу до народної творчості;
- формувати трудові навички і уміння дітей з вадами розумового розвитку;
- навчити учнів навичкам і прийомам традиційної та художньої обробки матеріалів різних видів;
- навчити застосовувати отримані знання і уміння на практиці;
- виховати працьовитість, ощадливість, акуратність в роботі з матеріалами і інструментами;
- розвинути у учнів навички екологічної культури;
- розвинути у учнів самостійність, щоб адаптуватися до соціальних умов [2].

Основною формою організації навчання є урок.

Урок технологій в інклюзивному класі має організаційні ознаки як загальноосвітньої школи, так і спеціальної школи.

При організації уроку технологій в загальноосвітній інклюзивній школі слід дотримуватися організаційних, дидактичних, психологічних, етичних і санітарно-гігієнічних вимог, які тісно переплітаються і доповнюють одна одну.

Учитель повинен визначити пріоритетні підходи до навчання школярів, аби створити оптимальні умови для успішного задоволення індивідуальних освітніх потреб усіх учнів, розвивати їх творчі здібності і розумовий потенціал. Загальноприйнятими є:

- пасивний підхід;
- активний;
- інтерактивний підхід — це спеціальна форма організації навчальної та комунікативної діяльності, в якій учні залучені в процес навчання, мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Відбувається спілкування всіх членів класу.

Уроки технологій в інклюзивному класі вимагають інтерактивної форми взаємодії вчителя та учнів, оскільки спілкування в парах, групах, між групами в учнів формуються знання, навички, вміння, активна життєва позиція, творчі здібності; розвивається мова, почуття відповідальності за спільну справу, систематизуються, аналізуються, конкретизуються і коригуються уявлення, поняття. Інтерактивні форми навчання орієнтуються на сучасні технології навчання. Основою діяльності вчителя в умовах інтерактивного навчання є особистісно орієнтований підхід.

Структура інтерактивного уроку:

1. Мотивація навчальної діяльності учнів.
2. Оголошення, представлення теми, мети та очікуваних навчальних результатів.
3. Надання необхідної інформації.
4. Інтерактивна вправа – центральна частина заняття. Вивчення основного матеріалу – головний цільовий етап уроку.

5. Підведення підсумків. Закріплення.

6. Оцінювання результатів уроку.

При здійсненні відбору об'єктів праці для учнів з порушеннями розумового розвитку, вчителю треба дотримуватися основних вимог:

- високій навчально-виховній значущості об'єктів праці;
- врахування доступності і посиленості виконання практичних робіт учнями;
- художньої відповідності об'єктів праці виробам традиційно-прикладних робіт народних промислів [4].

Досвід показує, що навчати та виховувати дітей з особливими потребами не потрібно якось по іншому, треба відноситись до всіх учнів однаково, не помічати та не акцентувати увагу на проблемах і вадах. Саме на уроках

технологій діти розуміють, що всього можна досягти, якщо чогось сильно захотіти. Для цього потрібно впевнено йти до своєї мети, так як на кожному уроці під час виконання практичних робіт: учень наприкінці завжди отримує результат від своєї праці – готовий, зроблений власними руками виріб.

Список використаних джерел:

1. Немцева С. Арт-терапія - розвага та розвиток . Практичний психолог: дитячий садок, школа. 2018. № 2. С. 31–35.
2. Маланчій В. Організація роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Початкова школа. 2014. № 4. С. 62–63.
3. Галицька Н. Інклюзивна освіта. Інтегроване навчання в початковій школі. Безпека життєдіяльності. 2013. № 8. С. 27–29.
4. Шевців З. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ: ЦУЛ, 2017. 248 с.

УДК 376.014.6:37.042.4:004(043.2)

Пономаренко Д.А., здобувачка освіти III-IV курсу;
Керівник: Синевич І.С.,
доктор філософії, викладачка педагогіки,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Інформаційно-комунікаційні технології можуть стати суттєвим чинником позитивних змін, адже їх застосування дозволяє залучити більшу кількість учасників освіти з

меншими витратами, задовільнити вимоги соціальної справедливості для всіх груп населення, відкриває широкі перспективи для покращення якості освіти, її доступності для осіб з особливостями психофізичного розвитку, сприяючи рівному доступу до інформації та освітніх послуг, повноцінній і плідній суспільній інтеграції. У сучасному суспільстві в багатьох галузях життя застосовується комп'ютер. За допомогою комп'ютерної техніки можна подолати вади розвитку дітей, повною мірою використовуючи їхні можливості та резерви, диференціювати й індивідуалізувати процес навчання.

ІКТ в спеціальній та інклюзивній освіті можна використовувати в якості компенсаторного, комунікаційного та дидактичного засобу [1].

Так, використання ІКТ як компенсаторного засобу означає застосування їх в якості технічної підтримки традиційних для навчання видів діяльності – читання й письма, полегшуючи доступ до дидактичних ресурсів і навчальну взаємодію, частково компенсуючи або заміщуючи відсутність природних функцій.

Як комунікаційний засіб ІКТ можуть використовуватися для забезпечення альтернативної форми зв'язку, підтримки альтернативної комунікації, в якості інструменту, що полегшує та робить можливим спілкування, дозволяючи особам з особливими освітніми потребами комунікувати в більш зручний спосіб [2].

Використання ІКТ як дидактичного засобу зумовила потребу в перегляді традиційних підходів до навчання й викладання.

Доречно наголосити на напрямках використання електронних інформаційно-освітніх ресурсів в інклюзивній освіті. Так, І. Ковалець виділила такі напрямки:

- психолого-педагогічна діагностика;

- навчання дітей з особливими освітніми потребами грамотному користуванню комп'ютером у власній діяльності;

- комунікація;

- нові можливості підвищення якості діяльності педагогів в інклюзивній освіті [3].

Основна ідея використання ІКТ в тому, що комп'ютер має бути не об'єктом вивчення, а засобом, за допомогою якого дитина з особливими освітніми потребами зможе покращити рівень освіти. Саме вдало підібрані ІКТ забезпечують розвиток здібностей дітей, їх інтересів, вмінь, навичок і потребують певного рівня пізнавальної активності. Можуть виступати потужним джерелом розвитку не лише пізнавальної активності, а й прагнення до знань, задоволення результатами своєї діяльності, розвитку самостійності мислення. Під час роботи з клавіатурою розвивається дрібна моторика. Також завдяки використанню комп'ютерної техніки здійснюється індивідуалізація навчання, орієнтація на конкретного учня.

Необхідно зауважити, що нові інформаційні технології відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення усяких професійних навичок, дозволяють реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Інформаційні технології навчання надають можливість учителю для досягнення дидактичної мети застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їхній набір, тобто спроектувати навчальне середовище. Орієнтовані на вчителя інструментальні засоби (програми – конструктори уроків) дозволяють йому оперативно поновлювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи нових знань і технологій. Вчитель

одержує додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості учня, творчого пошуку й організації їхньої спільної роботи.

Звідси, умовами успішного використання ІКТ на уроці є:

- знання вчителем індивідуальних особливостей класу, ступеня їхньої готовності до засвоєння матеріалу;
- знання вчителем вимог навчальної програми та спеціальної методики викладання;
- знання комп'ютерних програм та вміння ними користуватися [2].

Отже, комп'ютер в освітньому процесі є не тільки засобом оптимізації навчального процесу, скільки засобом подолання чи зменшення вторинних відхилень в розвитку, засобом компенсації втраченої чи порушеної функції. Інформаційно-комунікаційні технології в тій чи іншій мірі можна використовувати на будь-якому етапі уроку в залежності від дидактичної мети.

Поєднанням на уроці різних методів та прийомів, в тому числі і з комп'ютерною технікою та спеціальними прикладними програмами, вчитель може досягти значного поліпшення знань учнів з тієї чи іншої теми. Проте слід враховувати особливості дітей з особливими освітніми потребами і тому завдання мають бути роз'яснені перед початком роботи з програмою. В разі потреби вчитель пояснює та показує кожній дитині, які пристрої комп'ютера задіяні, що саме вони виконують. Робота з ІКТ не повинна викликати труднощів і негативних емоцій. Принципи доступності і корекційної спрямованості мають бути максимально реалізовані [3].

Так, комп'ютерні програми, призначені для індивідуальної роботи з різних тем і з різних навчальних предметів, пропонувані дітям з особливими потребами, дозволяють їм отримувати навчальну інформацію в більш

доступному візуальному, а не акустичному варіанті, отримувати при необхідності своєчасну спеціалізовану допомогу, в тому числі і з використання жестової мови. Створення спеціальних комп'ютерних програм дозволяє вчителям ціленаправлено працювати над розвитком мислення, мови, пам'яті, уваги та інших психічних процесів дитини, що потребує корекції і розвитку.

Метою і змістом занять на комп'ютері є навчання та реабілітація дітей. Заняття з використанням ІКТ направлені на розвиток мовлення, корекції слуху та розвитку логічного мислення у дітей. Крім цього, комп'ютер повинен стати для дітей і добрим другом, партнером у грі, надійним партнером в оволодінні мистецтвом творчого мислення.

Таким чином, використання інформаційних технологій є вимогою часу у сфері освіти і необхідністю при запровадженні інклюзивного навчання, адже діти з особливими освітніми потребами змушені користуватися допоміжними приладами у процесі навчання. Саме ІКТ дозволять учням з особливими освітніми потребами повноцінно включатися в освітній процес, розвивати прийняті для них індивідуальні ефективні освітні стратегії.

Список використаних джерел:

1. Шнайдер В.І. Інноваційні технології в навчально-виховний процес дітей з особливими освітніми потребами. Навчально-методичний посібник. Хмельницьк, 2010. 156 с.
2. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності. Підручник. Кам'янець-Подільський, 2014. 260 с.
3. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання. Навчальний посібник. Гета А.В., Заїка В.М., Коваленко В.В. та ін. за загальною редакцією Ю.Г. Носенко. Полтава, 2018. 261 с.

4. Прохоренко Л.І., Бабяк О.О., Засенко В.В., Ярмола Н.А. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід. Навчально-методичний посібник. Харків. 2020. 160 с.

УДК 37.043.2-056.2/.3]:373.3.016:811.161.2(043.2)

Розман І.М., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Феньов Я.І., викладачка педагогіки,
спеціаліст I категорії.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ М. ЗАЙЦЕВА В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

У наш час в усіх сферах суспільного життя відбуваються інноваційні процеси. Не оминули вони й системи освіти. Ми стаємо свідками того, що освіта — це вже не тільки навчання, виховання та поширення знань, але й певний засіб інтеграції у світову культуру, засіб гуманізації людських відносин.

На зміну авторитарній педагогіці прийшли принципи демократичності, толерантності, індивідуалізації освіти, особистісного підходу до кожної дитини — дитиноцентризму. Саме на ці принципи спирається методика М.О.Зайцева, відома під назвою «Кубики Зайцева».

Використання методики О. Зайцева з логодоповненнями в поєднанні з іншими методами та прийомами В. М. Андросової дають гарні результати на практиці.

Передумовою використання кубиків О. Зайцева з логодоповненнями є такі чинники: підготовка

артикуляційного апарату; розвиток мовленнєвої моторики; постановка звука.[1]

До кубиків О. Зайцева додаються ще кубики-«будиночки», в яких «живуть» звуки: с, з, ц, ш, ж, ч, щ, л, р, дз, дж. А щоб не помилитись, допоможе картинка-підказка на кожній грані кубика: с – насос, з – комарик, ж – жук і т. д.

Так вони і називаються: куб насосів, куб комариків, куб синичок, куб гусочок, куб жуків, куб поїздів і т. д.

Бажано, щоб ці картинки-підказки були різноманітні на одному і тому ж кубу. Кожна грань кубика має свій кольоровий фон. Це не тільки естетично виховує дітей, й має певні дидактичні цілі: підвищує інтерес, зацікавленість, вивчення та закріплення кольорів, дає можливість урізноманітнити завдання.

З цими кубиками можна гратися, виконувати вправи, завдання не тільки за інструкцією педагога, а й самостійно, разом з товаришами.

Крім того, можна використовувати кубики з різними малюнками, які мають певний звук, що корегується. Комплектування кубиків малюнками –різноманітне, як для автоматизації одного звука, так і для автоматизації та диференціації різних звуків. Обов'язково, щоб на цих малюнках були картинки-підказки.

Такий зоровий контроль націлює дитину назвати малюнок, прочитати (вимовити) склади, слова правильно, згідно фонетики рідної мови.

Саме цим дитина самостійно корегує свою вимову, самотужки вчиться правильно вимовляти дефектні звуки, що прискорює термін корекційно-розвивальної роботи.

Корекційну роботу за кубиками О.Зайцева з логодоповненнями можна проводити в 4 етапи.[2]

I етап – знайомство з кубиками, автоматизація ізольованої вимови поставленого звуку.

II етап – автоматизація звуку в складах та словах, читання складів та слів.

III етап – диференціація опозиційних звуків, читання складів та слів.

IV етап – автоматизація та диференціація звуків в тексті, складання та читання речень.

Велике значення в логопедичній роботі має використання спеціалізованих комп'ютерних технологій, призначених для корекції мовлення. Наприклад: комп'ютерна технологія «Ігри для тигри», призначена для корекції загального недорозвинення мовлення дітей старшого дошкільного віку успішно може використовуватись з розумово відсталими молодшими школярами. В рамках системного підходу до корекції мовленнєвих порушень ця логопедична програма пропонує понад 50 вправ з різними рівнями складності, об'єднаних в 4 тематичних блоки: «Просодика», «Звуковимова», «Фонетика», «Лексика». Крім того, в практичній роботі можна використовувати ще такі комп'ютерні технології, а саме розвивальні ігри: серія «Несерйозні уроки», «Вундеркінд з пелюшок», «Баба-Яга вчиться читати», «П'ятачок складає іспити з анатомії» та ін.

Основа інтерактивного навчання – робота в малих групах. Найпростіша форму, що відноситься до інтерактивного навчання – це робота парами, що дозволяє учням набути навичок співробітництва, оволодіти уміннями висловлюватись та активно слухати. Це ефективно можна використати на уроках розвитку мовлення. Під час роботи в парах можна швидко виконувати вправи, які за інших умов потребують великої затрати часу. [4] Серед них можна назвати такі.

Гра «Знайди пару» – учні до карток з друкованими буквами добирають відповідні рукописні літери. Називають букви, звуки, які вони позначають, складають з ними слова.

Гра «Незнайко» – один учень читає, а інший виправляє допущені помилки.

Гра «Вовк і заєць» – один учень починає читати текст, другий вступає після нього, як перший дійде до крапки, й намагається його догнати.

Цікаво проходять ігри «Засели будиночок», «Розмова по телефону», розгадати кросворд чи скласти слово із запропонованих букв.

Метод «Мікрофон» надає можливість кожному учневі щось сказати, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлювати свою думку. Правила проведення такі: говорити має тільки той, у кого «символічний» мікрофон (відповіді не коментуються і не оцінюються; коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викрикувати з місця).

«Побічні ефекти» використання методики Зайцева:[3]

1. Формується логічне мислення.
2. Розвивається пам'ять(запам'ятовується комбінацію з кубиків).
3. Виправляють логопедичні проблеми(*перестановка складів: шоколад – кошолад*).
4. Через багаторазове проговорювання та приспівування складів мовлення стає чіткішим.
5. Розширюється кут зору.
6. Розширюється словниковий запас.
7. Вдосконалюється вміння співвідносити, діяти за зразком.

Методика О.Зайцева – золотий ключ, щоб діти легко навчалися та почувались впевнено та спокійно у дорослому житті. Але для цього потрібно набратися терпіння і

пам'ятати, що у кожної дитини свій темп і у всьому мусить бути система.

Список використаних джерел:

1. Андросова В. Використання інноваційних технологій в роботі з дітьми-логопатами старшого дошкільного віку для корекції вад звуковимови. 2004. № 10–11. С. 59-63.

2. Беляєва О. Розвиток зв'язного мовлення дітей зі складним дефектом. Дефектолог. 2008. № 6. С. 24–28.

3. Липа В. Основи корекційної педагогіки: навч. посіб. Донецьк: Видавництво «Лебідь», 2002. 327 с.

4. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія: Видавництво «Знання», 2010. 293 с.

УДК 376:81'271 (043.2)

Юріна М. М., здобувачка освіти 1-Ф курсу;
керівник: Старова Ю. В.,
кандидат психологічних наук,
икладачка психолого-педагогічних дисциплін,
викладач вищої категорії, викладач-методист

СПЕЦИФІКА АЛЬТЕРНАТИВНОЇ АУГМЕНТАТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Кожна дитина по-своєму унікальна, і потреби кожної дитини специфічні. Дитина з особливими освітніми потребами на сучасному етапі розвитку суспільства розглядається як особистість, яка має ті ж права, що й інші члени спільноти, але через особливості індивідуального розвитку їй необхідно надавати особливі освітні послуги. В

сучасному світі є чимало дітей з особливими освітніми потребами. Кожна дитина відчуває потребу в спілкуванні, але не кожна може реалізувати цю потребу. Є коло дітей, у яких з різних причин мовлення відсутнє, і які потребують альтернативної комунікації, або діти, у яких мовлення розвинуте недостатньо, і тому вони потребують допоміжної комунікації.

Комунікація є найважливішим чинником розвитку дітей, оскільки в процесі спілкування з оточенням дитина набуває досвіду, засвоює знання. У літературних джерелах зазначається, що аугментативна (з англ. – *augmentative* – додаткова, збільшуюча можливості комунікація) комунікація – це спосіб навчити і, за можливістю, компенсувати постійні чи тимчасові порушення, які призводять до обмеження суспільного життя і соціальної взаємодії осіб з особливими потребами, за яких фіксуються порушення сприймання і відтворення мови та мовлення, як усного, так і писемного [1]. Її концепція почала формуватись в кінці 70-х на початку 80-х років ХХ століття, коли був організований великий міжнародний проект з проблем тяжких мовленнєвих порушень між Англією, Канадою, Америкою та Швецією. Це стало основою для створення всесвітньої організації, яка носить назву *International Society for Augmentative and Alternative Communication*.

Аугментативна комунікація, за визначенням Міжнародної спільноти – це набір інструментів та стратегій, які використовує індивідум, щоб виконувати щоденні завдання спілкування. Під комунікацією в цьому випадку мають на увазі не лише слова, а й величезний спектр додаткових засобів, що створюють можливості якнайповнішого висловлювання і розуміння думок. До таких засобів відносяться: символічні зображення [3].

Наразі в Україні практика альтернативної аугментативної комунікації не поширена ані в побуті, ані в громадських місцях, ані в освіті. Розвиток мовлення – це основа раннього втручання, адже через мову дитина пізнає світ. Навчання таких дітей за допомогою засобів аугментативної комунікації значно підвищує рівень їх соціалізації, покращує якість життя, розвиває самоповагу й надає можливість відчувати себе повноцінною особистістю, адже таким дітям дуже важко пристосуватися до суспільства. На сьогоднішній день кожна 12-а дитина та кожна 10-а доросла особа має порушення мовлення. Тому в наш час актуальною є проблема вивчення й ефективного застосування альтернативних аугментативних засобів комунікації.

Єжова Т. Є. зазначає, що для розвитку навичок повсякденного спілкування важливо організувати спеціальне комунікативне середовище, в якому дитина може розуміти інших і бути зрозумілою. Користуватися засобами аугментативної комунікації під час спільної діяльності доводиться і тим людям, які оточують людину з порушеннями мовлення, та які водночас володіють словесною мовою. Авторка використовує термін «діти з особливими комунікативними потребами», який вживається в англomовних країнах для позначення осіб, позбавлених через різні причини можливості мовленнєвого спілкування. Випадки, в яких використовується аугментативна комунікація: порушення слуху (додаткова комунікація завжди використовувалась в середовищі глухих – це мова жестів); рухові порушення, що створюють моторні труднощі (дизартрія, апраксія); інтелектуальні проблеми, що впливають на здатність засвоєння вербальних символів через обмеження можливостей пам'яті, уваги, абстрактного мислення (інтелектуальні порушення різного ступеня важкості); емоційні проблеми і порушення контакту

(розлади аутичного спектру), які обмежують здатність до сприйняття слів співрозмовника, а також – здатність висловити думки з допомогою абстрактних символів, знаків, вироблених слів; специфічні органічні проблеми артикуляцій (при синдромі Дауна низький тонус артикуляційних м'язів заважає опанувати вербальною промовою); прогресуючі захворювання (м'язова дистрофія); придбані захворювання або травми (в результаті аварій або інсульту); тимчасові обмеження мовленнєвих можливостей.

Аугментативна комунікація представлена системою спеціальних методів та засобів, покликаних з одного боку, допомогти дітям з тимчасовою затримкою мовленнєвого розвитку, а з іншого - полегшити розуміння вербальних повідомлень осіб з тяжкими розладами мовлення. Даний тип комунікації дозволяє людям які з тих чи інших причин не можуть розмовляти звичною для нас мовою спілкуватися, висловлювати власні думки, виражати емоції, дозволяє дітям вчитися. Специфікою такого типу комунікації є: 1) можливість для спілкування людей з порушенням мовлення; 2) за допомогою цього способу можна спілкуватися в будь-який час; 3) можна швидко передавати думки, враження, емоції. Недоліком аугментативної комунікації є: 1) доволі важко передавати велику кількість інформації; 2) не кожен може спілкуватися таким способом; 3) важко, а інколи і неможливо спілкувати на великій відстані [1].

Педагогами триває пошук ефективних методик, що допомогли б подолати (скоригувати) численні порушення та задовольнити спеціальні освітні потреби. У навчанні дітей з різними порушеннями в розвитку особливу роль відіграють знаки та символи, оскільки використання знаково-символічних засобів дозволяє у стислому вигляді передавати значний обсяг інформації, а вміння оперувати ними в навчальному процесі сприяє розумовому розвитку дитини [2].

На сьогодні, найбільш поширеними та вживаними системами допоміжної аугментативної комунікації в світі для зазначеної категорії осіб є жестова мова, комунікативна система обміну картинками, комунікативні дошки, Makaton (назва жестово-символьної системи комунікації), а також різноманітні комунікативні пристрої з синтезаторами мовлення. Сучасні засоби альтернативної аугментативної комунікації представлені 3 основними групами [3]:

1. Найпростіші засоби: предмети, жести, фотографічні та інші зображення, символи. Вони допомагають виражати життєдіяльні потреби, оволодівати основними мовними структурами. Спеціалісти, які розробили стандартні набори символів: Чарльз Блісс (Бліссимволіка), Райнхольд Леб (Леб-система).

2. Засоби комунікації з використанням простої техніки, засобів, що відтворюють мовні повідомлення, серед яких іграшки, що розмовляють, електронні записники, фотоальбоми, комунікатори. За їхньою допомогою, можна створювати та зберігати в пам'яті пристроїв голосові повідомлення і у такий спосіб створювати умови для активного спілкування людей зі значними порушеннями мовлення.

3. Багатофункціональні засоби комунікації на основі складних технічних пристроїв, таких як: сенсорні екрани, синтезатори мови. Вони забезпечують значне розширення словникового запасу, дозволяють задавати тему розмови, роблять можливим спілкування на відстані, спрощують спілкування в групі та по телефону.

Наприклад, **макатон** – унікальна мовна програма з використанням жестів, символів та мовлення. Використання жестів робить комунікацію можливою для людей, у яких відсутнє мовлення. Символи допомагають спілкуватися тим, хто не може жестикулювати або надає перевагу графічному вираженню мовлення. Макатон – це не

вид терапії, а допоміжна система, яка дозволяє людині спілкуватись. Це система спрощених жестів які легко показати і легко зрозуміти. Разом із жестами завжди використовується граматично правильне мовлення. Мовлення, жест та символ використовуються одночасно. Це важливе правило [1].

Ще одна семантична **мовна система-Блісс**. Бліссимволіка, є штучною мовою, побудованою на ідеографічному письмі і складається з сотень базових символів. Кожен символ має конкретне значення. А при поєднанні двох таких символів створюється третій, який також має конкретне значення. Особливістю бліссимволів є те, що вони не прив'язані до звукового означення, а тому безвідносні до жодної мови світу. І є універсальними. У процесі спілкування використовується індивідуальна комунікативна карта, яка заміняє або доповнює мовлення. Розміщення символів по клітинкам і виділення їх кольором за приналежністю до граматичної категорії полегшує пошук необхідного слова для діалогу [2].

Окремо слід наголосити на важливості та ефективності використання ТЕАССН підходу для дітей з особливими освітніми потребами, які розраховані на дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку з метою покращення їх життєдіяльності та успішної соціалізації. У системі освітньо-корекційного навчання дітей даної категорії можна використовувати всі знаки та символи, які зустрічаються в навчальних методиках та навколишньому оточенні. Однак їх вивчення має бути диференційованим з урахуванням актуального рівня розвитку дитини та враховувати всі лінії розвитку дитини відповідно до Базового компоненту освіти [1].

Під час використання аугментативної комунікації слід дотримуватись основних принципів роботи [2]:

– принцип «від більш реального до більш абстрактного» передбачає використання спочатку фотографій реального об'єкта, потім площинного зображення цього предмета, а далі, за потреби, символів, піктограм або схем; фахівці у підборі засобів комунікації орієнтуються на реальний рівень розвитку дитини, а не на її біологічний вік;

– принцип різноманітності символів передбачає суміщення різних систем комунікації використовуючи при цьому найбільшу кількість додаткових засобів, що сприятиме кращому розумінню та розвитку вербального мовлення;

– принцип постійної підтримки мотивації передбачає підтримання зацікавленості дитини в процесі комунікації шляхом визначення шкали інтересів кожної дитини та її вмій включатись у процес комунікації;

– принцип функціонального використання комунікації передбачає використання системи аугментативної комунікації залежно від функціональних можливостей дитини та можливості її використання за межами заняття, в повсякденному житті.

Узагальнюючи все вищесказане, можна сказати, що вибір підходящої системи комунікації може істотно полегшити навчання дитини, а також підштовхнути розвиток мови. Найголовніше – це не позбавляти дитину можливості спілкуватися. У будь-якій програмі навчання повинні бути присутніми завдання, які допомагають дитині навчитися спілкуватися більш ефективно. Визначити особливості комунікативного розвитку такої категорії дітей є необхідним, оскільки порушення мовлення в подальшому детермінуватиме проблеми соціалізації та адаптації дитини в суспільстві, що своєю чергою є необхідною умовою для повноцінного розвитку і розкриття можливостей кожної особистості.

Список використаних джерел:

1. Косенко Ю., Боряк О. Альтернативна комунікація як засіб розвитку мовленнєвої діяльності дітей із комплексними порушеннями. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2021. Вип. 35. Том 1. С.266-268.
2. Шрамко Л.М., Куриленко І.М., Ковальчук І.П. Голос безмовленнєвої дитини : посіб. щодо формування мовленнєвої компетентності у дітей з особливими освітніми потребами засобами альтернативної комунікації. Суми, 2018. 44 с.
3. Howlin, P. (2006). Augmentative and alternative communication systems for children with autism. In T. Charman & W. Stone (Eds.), Social and communication development in autism spectrum disorders. New York: The Guildford Press. pp. 236–266.

РОЗДІЛ VI. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.091.313:[811.161.2:82] (043*2)

Барановська О. В., здобувачка освіти І-Ф курсу;
керівник: Старова Ю. В.;
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ МОВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СУЧАСНОМУ УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасна система мовної освіти утверджує переорієнтацію процесу навчання на формування індивідуальної мовної особистості учня – всебічно розвиненої, комунікативно активної, висококультурної, – індивіда, що володіє засобами рідної української мови, активно і правильно здійснює мовленнєву діяльність, дбає про власну культуру мовлення та спілкування. Змістом сучасної мовної освіти є те, що навчання української мови спрямоване в першу чергу на розвиток мовної особистості учня, його комунікативної компетентності, національної свідомості, толерантності, шляхетності. Сучасні учні повинні знати особливості українськомовної системи, володіти арсеналом лінгвістичних одиниць і вміло їх реалізовувати, ефективно здійснювати продуктивну і репродуктивну мовленнєву діяльність; володіти ефективним соціальним й індивідуальним комунікативним впливом у процесі спілкування.

Учитель-словесник має мотивувати процес учіння учнів на уроці, стимулювати їх бажання до саморозвитку і самовдосконалення. Важливою аксіомою сучасної освіти як для вчителя у процесі викладання, так і для учня під час учіння постає необхідність усвідомлення переходу від

класичної формули «освіта – на все життя» до новочасної – «освіта впродовж усього життя». З огляду на це педагог активізує пізнавальну діяльність учнів не тільки на одному уроці, а стимулює їх до вдосконалення власної мовної особистості завжди. Щоб досягти таких високих результатів освітньої діяльності вчитель має відійти від застарілих моделей навчання, а використовувати в своїй практиці нові, сучасні технології, які зорієнтовані не лише на поповнення знань здобувачів освіти з української мови, а й на розвиток умінь творчого, самостійного вирішення завдань практичного характеру, посилення інтелектуальної спроможності, пізнавальної активності учнів. Тому, в своїй роботі ми хочемо запропонувати саме мовні технології. Їх використання на уроках української мови дозволить досягнути такої атмосфери на уроці, яка сприятиме співпраці вчителя та учня [2].

Застосовуючи елементи мовних технологій на уроках української мови, учні вчаться бути демократичними, критично мислити, вміти аргументувати власні думки, змінювати їх, співпрацювати, приймати рішення, спілкуватися з іншими, вони формують навички самооцінки, самоконтролю своєї навчальної діяльності. Умовою таких уроків має бути те, що вони повинні бути системними, цілісними, з єдиною логікою спільної діяльності вчителя й учня, підлеглими загальним цілям і дидактичним завданням, які визначають зміст навчального матеріалу, вибір способів і методів навчання.

Єдиної класифікації мовних технологій навчання не існує.

Науковці об'єднують їх у різні групи. Незважаючи на різні підходи до класифікації, вчені зазначають, що всі різновиди мовних технологій характеризуються спільними рисами, як-от: активізують пізнавальні процеси, збільшують швидкість збору та опрацювання інформації; розвивають уміння

аналізувати проблеми; формують основу для прийняття компетентних рішень.

І. Підласий пропонує свою класифікацію мовних технологій навчання [3]:

1. Технології з вузьким спектром можливостей (розв'язання та складання різного виду цікавих завдань, кросвордів, ребусів). Така група технологій сприяє розвитку інтелектуальної сфери, однак практично не впливає на емоційну та мотиваційну сфери особистості.

2) Технології із середнім спектром можливостей (змагальні ігри). Ця група технологій впливає на комунікативну, гностичну і моральну сфери особистості, але залишає без уваги мотиваційну сферу.

3) Технології з широким спектром можливостей (дискусії, диспути, рольові ігри).

Проаналізувавши велику кількість мовних технологій, які використовують сучасні вчителі в практиці навчання української мови хочемо виділити особливості наступних:

Технологія «Критерійний покер». Учні сідають колом, так, щоб бачити один одного. На столі розкладається великий аркуш, можна ватман, розділений на кілька секцій (зазвичай, їх три). Кожна секція відповідає певному критерію. Учні отримують по кілька карток (чим менше дітей у класі, тим більше карток вони можуть отримати). А потім по черзі кладуть картку у відповідну секцію, аргументуючи свій вибір. Якщо всі згодні, то хід переходить до іншого. Особливість цієї гри полягає в тому, що діти можуть блефувати й свідомо класти картку в невідповідну секцію. Інші мають це зрозуміти. Якщо якісь картки протягом гри були покладені неправильно, то вчитель має це виправити. Ефективно застосувати цю гру, повторюючи перед ДПА, в старших класах перед ЗНО правопис розділових знаків, оскільки в тестуванні часто зустрічається

завдання: поєднайте речення та причину відокремлення. Виділяємо чотири секції: 1 – розділові знаки при відокремлених членах речення, 2 – розділові знаки в складному реченні, 3 – розділові знаки при вставних словах, звертаннях та прямій мові, 4 – розділові знаки при однорідних членах речення. Діти отримують картки із реченнями. Важливо, щоб знаки пояснювались лише одним правилом і не було неоднозначності. Також цю гру можна використовувати, вивчаючи, наприклад, частини мови, різні форми дієслова, односкладні речення тощо [1].

Технологія альтернативних наслідків. Учням пропонується відповісти на запитання: «Що станеться, якщо персонаж вчинить так або так, або так?» Найдоцільніше використовувати цей прийом для розвитку здатності передбачати наслідки вчинків.

Технологія «Фрірайтинг» або вільне письмо – це письмова техніка, яка допомагає увійти в творчий стан і поринути у вільний потік слів, мета якого – подолати бар'єри внутрішнього цензора і отримати доступ до прихованих в глибинах нашої душі знань та ідей. Спектр застосування цієї технології дуже широкий – від розвитку креативності до подолання творчих блоків в літературній праці. Фрірайтинг – вільний лист, допоможе написати будь-яку творчу роботу («Розкажи про канікули, не вживаючи ... (дієслова, прикметники, вставні слова тощо)»; «Генератор мемів»: створіть меми, використовуючи складнопідрядні речення; «Плітка» – розкажи про вивчені теми, ніби розповідаєш плітки; «Частини мови в зоопарку». Якби кожна частина мови була твариною, то якою була б кожна з них і чому?), у будь-якому класі. Це завдання цікаве, просте та зрозуміле [3].

Технологія «Метаплану» є маловідомим способом дискусії, що містить у собі елементи мозкової атаки, аналізу ситуацій, гри. Ця технологія особлива тим, що є методом

безпосередньої колективної творчості, допомагає: залучати пасивних слухачів до активної діяльності; робити заняття більш наочними та інтенсивними; формувати інформаційну культуру в учнів; активізувати пізнавальний інтерес учнів; реалізовувати особистісно-орієнтований та диференційований підходи у навчанні; дисциплінувати самого вчителя, формувати його інтерес до роботи; зняти такий негативний фактор, як «боязнь відповіді»; активізувати розумові процеси (аналіз, синтез, порівняння та ін.). Перевагою використання технології є перенесення центру ваги з вербальних методів навчання на методи пошукової та творчої діяльності вчителя і учня. Отже, змінюється і роль вчителя в освітньому процесі. Він перестає бути джерелом інформації, а стає співучасником, помічником.

Цікаво застосувати його для роботи над стилістичними, лексичними, граматичними помилками. Яким чином? Наприклад, клас написав твір. Перевіривши роботи, учитель вибирає найбільш частотні помилки, а також ті, на які варто звернути особливу увагу, і записує їх на окремих аркушах, бажано кольорових. На дошці вгорі прикріплює аркуш із помилкою. Унизу дошки має бути аркуш іншого кольору зі словом «Висновок». Між ними – місце для роботи учнів. Школярам необхідно роздати невеликі порожні картки (якщо вони кольорові, то колір має відрізнитись від аркуша з помилкою та висновком). Побачивши аркуш із помилкою, діти на своїх картках пишуть, у чому полягає помилка та пропонують варіанти її усунення, після цього прикріплюють картку на дошку. Учитель читає все, що прикріпили учні. Після цього робимо і записуємо висновок. Ще один позитивний момент – цей метод підходить для різних класів, навіть тих, де є проблеми з дисципліною. Діти водночас і задіяні в дискусії, і відповідають письмово, а це зменшує галас.

Технологія «**Фішбоун**». У такий спосіб можна провести, наприклад, перше заняття після канікул. В усіх класах перші заняття – це достатньо широка, загальна тема, яка часто проходить «повз» дітей, але якщо використати в цей час нестандартний метод, який до цього не використовувався, то сприйняття буде зовсім іншим. Наприклад, 8 клас. Тема: «Мова – найважливіший засіб спілкування, пізнання та впливу». Тут доречно замість довгих повчальних розмов про те, як важливо знати і поважати мову, запропонувати їм таку «рибку». Важливо те, що в «риб'ячий скелет» учням буде важко вписати ті стандартні відповіді, які вони давно вже завчили й повторюють із року в рік, щоб отримати хорошу оцінку або щоб від них відчепились. Так, головою риби може бути сама тема заняття. Верхні кісточки можна заповнювати разом, визначаючи основні проблеми, пов'язані із запропонованою темою. А над нижніми кісточками, тобто конкретними прикладами, можна працювати усім класом, або в групах, наводячи конкретні приклади до проблем, записаних згори, і презентувати це потім. Формулювання висновкової частини й заповнення хвоста мають бути колективною роботою [2].

Технологія «Memory» можна повторити частини мови (на одному боці написати частину мови – на іншому слово) або фразеологізми (одна частина фразеологізму на одному боці, інша – на другому) [1].

Технологія «Сторітелінгу» є ефективною формою дискурсу, тому що розповіді викликають значний інтерес, розвивають фантазію, логіку і підвищують рівень культури. Такі історії дають змогу розповісти про те, як приймають рішення і налагоджують відносини. Шляхом обміну історіями, створення емоційних зв'язків, за допомогою яких можна привернути увагу і почуття слухача, наголосити, зосереджуючи увагу на важливих речах для

того, щоб історія залишилася в пам'яті надовго, вчителі й учні налагоджують міцні, продуктивні відносини [2].

Отже, сконструйована мовна технологія сучасного уроку української мови представляє методологічну розробку і розкриває особливості навчального заняття з позиції домінантної парадигми мовної освіти в Україні. Для уроку в аспекті мовної технології акцентується увага на розвитку індивідуальної мовної особистості кожного учня як мовця-практика (а не мовознавця-теоретика), суб'єкт-суб'єктній взаємодії (процес навчання здійснюється не для учнів, а разом з ними). Таким чином, у системі сучасної мовної освіти на перший план виступають завдання формувати мовну особистість учнів, розвивати їхню комунікативну компетентність і такі якості особистості як самостійність, здатність правильно й успішно спілкуватися у соціальному середовищі, творчо підходити до мовленнєвої діяльності, комунікабельність тощо. Учителю на уроці української мови повинен забезпечити процес пізнання в учнів (перехід невідомого у знання, невміння у вміння та навички), здійснити трансформацію суспільних науково обґрунтованих мовних, мовленнєвих і комунікативних надбань в осмислені здобутки учня.

Список використаних джерел:

1. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики: навч. посіб. Рівне: РДГУ, 2001. 233 с.
2. Пентилюк М. Формування мовної особистості учня – важлива проблема сучасної лінгводидактики. *Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів : зб. наук. праць*. 2006. С. 29–34.
3. Пехота О.М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ: А.С.К. 2001. 256 с.

4. Пехота О.М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. Київ: А.С.К., 2003. 240 с.

УДК 373.3.091.313:004.9]:159.923.5(043.2)

Бзова К.М., здобувачка освіти 3-Бкурсу
керівник: Грицько В.В., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліствищої категорії, викладач-методист

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ВІКУ

Характерною особливістю ХХІ століття є бурхливий процес інформатизації всіх сфер життя сучасного суспільства, а у зв'язку з цим зростає значущість нових інформаційних технологій, серед яких вагоме місце посідає Інтернет. Інтернет – це велика, розгалужена (розподілена) мережа, що включає комп'ютерні вузли, розміщені по всьому світі і з'єднані один з одним будь-якими засобами зв'язку [2].

Інтернет-середовищу притаманна сукупність певних властивостей. Серед них – можливість одночасної комунікації будь-якої кількості осіб, застосування специфічних засобів мультимедіа, баз даних, автоматизація (наявність програмного забезпечення), незалежність від місця розташування тощо [1]

Всесвітня мережа Інтернет, являючи собою потужний фактор розвитку суспільства, чинить істотний вплив на стиль мислення школярів, на особливості їхнього світосприйняття. Враховуючи статистику популярності

Інтернету, можна без перебільшення стверджувати, що Інтернет – це середовище, де розвиваються сучасні діти, пізнають світ, себе та інших людей [3].

Різноманітні погляди використання всесвітньої мережі Інтернет як засобу масової комунікації поясненні у дослідженнях сучасних вчених Л. Андріянової, В. Дическул, О. Ізотової, Т. Малих, О. Петрунько, Н. Подлевської, М. Сидорова, М. Тюкалова, О. Чуяс та інших. Розкриття позитивного та негативного впливу Інтернету на формування особистості дитини також висвітленні у працях Р. Балабан, Ю. Волкова, Л. Денисенко, Т. Дудки, В. Казахевич, О. Короп, С. Матушкіної, М. Новік, С. Шварацького, В. Щорс. Такою проблемою як інтернет-залежність займалися такі вчені: Н. Бугайова, А. Войскунский, А. Голдберг, А. Єгорова, О. Чабан, Л. Юр'єва, К. Янг та інші фахівці. Особливість використання Інтернету у навчально-виховному процесі розкрито в роботах А. Бабенко, В. Варгас, Л. Годкевич, В. Громова, Н. Дементієвської, Б. Ляшенко, О. Нікулочкиної, О. Петрик, О. Трофимова.

Доступ до інформаційного простору дитина молодшого шкільного віку може отримувати за допомогою: смартфона, комп'ютера, планшета, SMART-TV. Також, дитина може мати одночасно доступ до кількох гаджетів.

Можна визначити найбільш поширені форми діяльності дитини в мережі Інтернет:

- перегляд відео-роликів на платформі Youtube;
- гра у різні комп'ютерні ігри;
- пошук та збереження фото, музики, фільмів;
- використання різноманітних соціальних мереж для спілкування та перегляду розважального контенту. (Instagram, Facebook, Messenger)
- використання різних платформ для дистанційного навчання.

Наразі дистанційне навчання стало частиною нашого щоденного життя. Особливо в умовах епідемії Covid-19, нам важко уявити будні без цього явища. Такий вид освіти став єдиним виходом зі складного становища, що зараз відбувається. Однак, дистанційна освіта має свої як переваги, так і недоліки.

По-перше, учень або учениця має вдало засвоїти навчальний матеріал під час такого типу навчання. В такій ситуації здобувачі освіти повинні бути самодисципліновані та відповідальні.

По-друге, дистанційне навчання наносить шкоду нашому здоров'ю. Від сидіння за комп'ютером годинами страждають очі та спина. Та чи не найбільший недолік дистанційного навчання, особисто для мене, – це відсутність живого спілкування.

А зараз поговоримо про позитивний та негативний вплив інтернет технологій на формування особистості учнів молодшого віку.

Позитивний вплив полягає у можливості дитини спілкування з далекими друзями і шкільними товаришами в період хвороби, отримати освітній і життєвий досвід, розширити світогляд. Також до позитивних наслідків відносять: розвиток логічного, абстрактного і творчого мислення, комунікаційних навичок, формування ділової мотивації, уміння прогнозувати, розвиток художнього смаку та навичок, формування активної життєвої позиції, розвиток соціальних мереж, можливість самореалізації.

Негативні аспекти мають наслідки в цілому для формування особистості дитини та в успішності її навчання в школі та готовності до життя у реальному світі: дитина втрачає інтерес до самостійного мислення, читання, ручної праці, стає пасивним споживачем інформації [4].

Також в дітей все частіше і частіше починає виникати залежність від користування Інтернетом, або ще називають

«Інтернет-залежність» – нав'язливе бажання вийти в Інтернет. Засновники різних соціальних мереж стараються задовільнити смаки дітей, тому створюють різноманітні сайти спеціально для ігор (пізнавальних, розвиваючих та інформаційних) та спілкування.

Ознаки Інтернет-залежності: повне поглинання Інтернетом; потреба у збільшенні часу онлайн-сеансів; наявність неодноразових, малоефективних спроб скорочення часу перебування в Інтернеті; виникнення проблем у навколишньому соціальному середовищі (непорозуміння з однолітками, членами родини, друзями); намагання приховати реальний час перебування в Інтернеті; залежність настрою від його використання [5].

Отже, як висновок можна сказати, що Інтернет складає досить значну частину нашого життя і має серйозний вплив на формування особистості, особливо у молодшому шкільному віці, який є сензитивним для накопичення знань, формування моральних якостей та рис характеру у дітей, розкриття індивідуальних особливостей, набуття життєвого досвіду. Варто виділити, що Всесвітня мережа має великі можливості для розвитку творчої активності і пізнавальних можливостей дітей.

Список використаних джерел:

1. Манжелій Н.М., Липій Я. О. Особливості впливу інтернет-мережі на формування особистості молодшого школяра [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10463/1/Особливості%20впливу%20інтернет-мережі.pdf>

2. Андріянова Л. Роль Інтернету в житті сучасної людини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.shorturl.at/jtOR4>

3. Дическул В. М. Вплив Інтернету в якості ЗМІ на розвиток особистості учня. Обдарована дитина. 2010. № 1. С. 21–24

4. Чуяс О. В. Вплив комп'ютера на психіку дитини: поради батькам: Шкільному психологу. Усе для роботи : науково-метод. Журн. № 5. С. 29-35.

5. Вплив інтернет-залежності на особистість (за методикою К. Янг) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2014/vplyv-internet-zalezhnosti-na-osobystist-za-metodykoyu-k-yanh/>

УДК 37.09:004.9(043.2)

Влк М.К., здобувач освіти III-Б курсу;
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ В ОСВІТІ

Сьогодні комп'ютерні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. У цих умовах революційних змін вимагає й система навчання. Звідси можна сказати, що актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет. Вони дають змогу краще подати матеріал, зробити його більш цікавим, швидко перевірити знання учнів чи студентів та підвищити їхній інтерес до навчання. Вчитель має можливість отримувати

найостаннішу інформацію, активно спілкуватися з колегами, учнями та батьками.

Найбільшою проблемою традиційного навчання є низька динаміка та часткова відсутність елементів інтерактивності та наочності. Сучасні інформаційні технології дозволяють нейтралізувати усі ці недоліки. Крім того, дидактичні можливості комп'ютера сприяють зацікавленості здобувачів освіти до навчання.

Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги інформаційно-комунікаційних технологій, котрі зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою.

У даний час спостерігається збільшення впливу медіа-технологій на людину. Посилюється інформатизація суспільства. Інформатизація суспільства – це перспективний шлях до економічного, соціального та освітнього розвитку. Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що надає можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог [4].

Так, на нашу думку, інформаційно-комунікаційні технології або ІКТ – це засоби, пов'язані зі створенням, збереженням, передачею, обробкою і управлінням інформації. Цей широко вживаний термін включає в себе всі технології, що використовуються для спілкування та роботи з інформацією.

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства (ІС) припускає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті, що визначається багатьма чинниками.

По-перше, впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої.

По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві.

По-третє, активне й ефективне впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам ІС і процесу модернізації традиційної системи освіти.

Слід наголосити, що важливість і необхідність впровадження ІКТ у навчання обґрунтовується міжнародними експертами і вченими. ІКТ торкаються всіх сфер діяльності людини, але, мабуть, найбільш сильний позитивний вплив вони мають на освіту, оскільки відкривають можливості впровадження абсолютно нових методів викладання і навчання.

Процес інформатизації освіти і зв'язане з цим використання можливостей сучасних інформаційних технологій у процесі навчання приводить не тільки до зміни організаційних форм і методів навчання, але і до виникнення нових методів навчання. Придатність технічних засобів навчання і контролю для використання на заняттях визначається за наступними критеріями [2]:

- 1) вони повинні сприяти підвищенню продуктивності праці й ефективності навчального процесу;
- 2) забезпечувати негайне і постійне підкріплення правильності навчальних дій кожного учня;
- 3) підвищувати свідомість і інтерес до вивчення;

4) забезпечувати оперативний зворотний зв'язок і поопераційний контроль дій усіх тих, яких навчають;

5) мати можливість швидкого уведення відповідей без тривалого їхнього кодування і шифрування.

Також упровадження комп'ютера в сферу освіти стало початком революційного перетворення традиційних методів і технологій навчання та всієї галузі освіти. Важливу роль на цьому етапі, крім комп'ютерів, відіграють такі ІКТ: телефонні засоби зв'язку, телебачення, космічні комунікації, що переважно застосовуються в процесі управління процесом навчання і системах додаткового навчання.

Прикладом успішної реалізації ІКТ стала поява Інтернету – глобальної комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збирання та збереження інформації, передавання її індивідуально кожному користувачеві. Інтернет швидко знайшов застосування в науці, освіті, зв'язку, засобах масової інформації

ІКТ здійснюють активний вплив на процес навчання і виховання здобувачів освіти, оскільки змінюють схему передавання знань і методи навчання. Разом з тим, упровадження ІКТ у систему освіти не тільки впливає на освітні технології, а й уводить до процесу освіти нові. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних та апаратних засобів, систем обробки інформації. Вони пов'язані також зі створенням нових засобів навчання і збереження знань, до яких належать електронні підручники і мультимедіа; електронні бібліотеки й архіви, глобальні та локальні освітні мережі; інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи [1].

Звідси чітко визначаються риси професіоналізму сучасного вчителя. Серед них: організаційні здібності; педагогічні вміння; володіння комп'ютерною технікою;

відкритість; маневреність; гнучкість; співробітництво. Домінантною складовою для кожного вчителя вважається оволодіння комп'ютерною технікою, інформаційними технологіями. Висока компетентність дає змогу ухвалювати творчі рішення, знаходити можливості вміло використовувати теоретичні знання й практичні вміння щодо ІКТ [3].

На сучасному етапі чітко визначились три головні напрями використання ІКТ у навчальному процесі:

1) це навчання технологіям, що вимагають активного використання комп'ютера (графічний і текстовий редактори, робота у комп'ютерних мережах); навчання спеціалізованим технологіям (створення музики, комп'ютерне конструювання і анімація, макетування і верстка і т. Ін.);

2) вивчення інформатики як науки, що розглядає інформаційно-логічні моделі;

3) використання комп'ютера як технічного засобу у вивченні основ наук, фундаментальних і технічних дисциплін.

Отже, оволодіваючи інформаційною культурою, а також використовуючи інформаційно-комунікаційні технології в своїй професійній діяльності, педагог будь-якої предметної сфери отримує [3]:

- доступ до значного обсягу навчальної інформації;
- образну, наочну форму подання навчального матеріалу;
- підтримку активних методів навчання;
- можливість зробити навчання більш ефективним,
- інформатизацію процесу навчання конкретної освітньої галузі.

Потрібно підкреслити, що використання ІКТ має свої переваги, а саме:

- 1) індивідуалізація навчання;
- 2) інтенсифікація самостійної роботи учнів;

- 3) зростання обсягу виконаних на урок завдань;
- 4) розширення інформаційних потоків при використанні Інтернету;
- 5) підвищення мотивації та пізнавальної активності за рахунок різноманітності форм роботи.

Таким чином, застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Інформатизація істотно вплинула на процес придбання знань. Нові технології навчання на основі інформаційних і комунікаційних дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість сприйняття, розуміння та глибину засвоєння величезних масивів знань.

Список використаних джерел:

1. Букач А. Інформаційні та комунікаційні технології в освітній системі міста. Школа. 2007. № 12.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. Інформаційні технології навчання: інтегрований підхід. Львів: Вид-во «СПОЛОМ», 2011. 484 с.
3. Гусак М., Мартіросян Л. Історія педагогіки України. Посібник для студентів. Луцьк: Видавництво ВДУ, 1996. 164 с.
4. Пархомець І. Ю. Нові інформаційні технології навчання. Управління школою. 2007. № 29.

Габовда М.І., здобувач освіти IV–Г курсу;
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

АКТУАЛЬНІСТЬ І ПРОБЛЕМНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Зростання новітньої інформатизації охопило всі сторони сучасного людства. Виходячи з цього, батьки та педагоги повинні підготувати дітей до безпечного, свідомого та грамотного використання інформаційних ресурсів та керувати процесом входження дитини до інформаційного світу, задля якісної освіти. Протягом останніх років, відбувається процес переходу від традиційного навчання до навчання на базі комп'ютерних технологій, що стало можливим з розвитком мережі Інтернет та її інтенсивного використання в освітньому процесі. Це зумовило інтенсивний розвиток дистанційного навчання та його використання і в початковій школі.

За концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні, дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірнього, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання [2].

Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як: Р. Деллінг, Г. Рамбле, Д. Кіган, М. Сімонсон, М. Мур, А. Кларк, М. Томпсон ін. та відповідно вітчизняними, такими як: О. Андреев, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, Є. Полат, А. Хуторський. Дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах відкритого

навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування. Актуальність дистанційного навчання виражається у можливості упровадження новітніх педагогічних, психологічних і методологічних розробок з розбиттям матеріалу, який вивчається і відповідає здібностям окремого здобувача освіти.

Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Так, актуальність дистанційної форми навчання:

- доступність всім верствам населення;
- відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари;
- демократичний зв'язок «викладач – здобувач освіти»;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології;
- індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації [4].

Також, хочемо наголосити, що попри досить об'ємний перелік позитивних якостей дистанційної освіти, як і в будь-якій іншій формі навчання, в ній можна виділити кілька недоліків.

Слід зазначити певні проблеми, які виникають при навчанні за дистанційною формою. Серед них:

- подолання психологічної ізольованості;
- проблема ефективного керування навчальною діяльністю здобувачів освіти та ефективного зворотного зв'язку;
- проблема психологічної невідповідності здобувачів освіти до самостійної роботи[3].

Отже, щоб система дистанційного навчання зайняла гідне місце в системі освіти України, потрібно, створити глобальну комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал, є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, і комунікативним центром, що робить його одним з учасників реалізації програми безперервної освіти в Україні [1].

Таким чином, дистанційна форма навчання є досить новим явищем в Україні, але набуває широких обертів. Розвиток буде продовжуватися і вдосконалюватися із розвитком інтернет-технологій і вдосконалення методів дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко П.В., Пасічник Ю.А. Дистанційна освіта. К.: НПУ, 1999. 25 с.

2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.)

3. Татарчук Г.М. Институционализация дистанционного обучения: социологический аспект Г.М. Татарчук Образование. 2000. № 1. С. 63-72

4. Переваги дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.forest.lviv.ua/statti/distance.html>.

Дан М.Ю., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Рязанова В.О.,
викладач зарубіжної літератури,
спеціаліст I категорії

СКАФФOLDING У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК СКЛАДОВА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Замисел інклюзивної освіти відображає одну з провідних демократичних ідей у світі та ґрунтується на тому, що всі діти є цінними та активними членами суспільства. Політика інклюзії насамперед має відображати включення в усі шкільні документи, стратегії та інституційний розвиток. Інклюзивна освіта ставить серйозні виклики для функціонування освітніх систем та навчальних закладів, удосконалення навчальних програм і методів навчання, сприяння розвитку вчителів та інших спеціалістів. З першого року навчання дітей з вадами в звичайних школах ключову роль відіграє вчитель початкових класів. Проте за стандартами, зокрема, кваліфікаційною характеристикою вчителя початкових класів, визначено, певний спектр знань, навичок, прийомів навчання якими він повинен володіти. Як бачимо, у стандарті бракує вимог щодо інклюзивної компетентності вчителя початкової школи. Тому сьогодні доцільно приділяти велику увагу щодо професійної готовності педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти [1]. Необхідними умовами формування інклюзивного середовища в закладах загальної середньої освіти є подолання соціальних та психологічних бар'єрів, впровадження педагогіки партнерства, створення універсального дизайну та розумних пристосувань у

зкладах освіти. На сьогоднішній час серед всіх компонентів інклюзивного навчання особливо виділяють скаффолдинг, що є одним з найефективніших у сучасному інклюзивному навчанні.

Скаффолдинг є метафоричною назвою стратегії згасаючої навчальної підтримки з боку вчителя: на початку навчання допомога учневі є частою і досить змістовною, а на завершення навчального процесу вона значно зменшується або взагалі відсутня. Мета цієї педагогічної стратегії – поступове зниження інтенсивності навчальних підказок, поки учень не стане самостійним, автономним. Спираючись на концептуальні праці відомих вчених-психологів Жана Піаже і Льва Виготського, когнітивні психологи з Великобританії та США Девід Вуд, Джером Сеймур Брунер і Гейл Росс у 1976 році розробили теорію скаффолдингу, в якій описали стратегію згасаючої підтримки як процес мотивування дитини виконувати більш складні завдання [4]. Скаффолдинг – це певна взаємодія дорослого і дитини, що допомагає дитині просунутися від виконання завдання спільно з дорослим до виконання цього завдання самостійно. Така взаємодія знаходиться всередині «зони найближчого розвитку» дитини (коли «навчання веде за собою розвиток». Відповідно до цієї моделі те, що сьогодні дитина робить у співпраці з педагогом, завтра вона зможе робити самостійно. Тому навчання виявляється найбільш плідним тільки тоді, коли воно відбувається в межах періоду, що визначається «зоною найближчого розвитку». Цей період називають сенситивним) і сприяє зростанню здібностей, які ще дозрівають. При цьому запорукою успішного скаффолдингу слугує внутрішня мотивація дитини – її інтерес до виконуваного завдання і готовність приймати допомогу [2].

Виходячи з теорії «зони найближчого розвитку» Л. С. Виготського, Джером Брунер ввів термін «підтримка»

(scaffolding). Така «підтримка» використовується для опису інструментів, які вчителі надають учням, щоб допомогти їм досягти успіху у складних завданнях. Ця метафора особливо вдала для освітнього процесу, оскільки підтримка (scaffolding – будівельне риштування), як і в будівництві, може демонтуватися в міру того, як учень може справлятися із завданнями самостійно. Завдяки скаффолдингу вчитель не змінює завдання, адаптуючи їх до рівня актуального розвитку дитини, а полегшує розв’язання завдань шляхом надання певної допомоги. Правильно організований скаффолдинг не лише дозволяє дитині впоратися з конкретним завданням і вивести на поверхню вміння, навички та знання, що знаходяться на межі дозрівання, але й сприяє формуванню загальних механізмів розвитку дитини, які забезпечують можливість виконання завдань різного характеру [4]. Скаффолдинг – це процес, який дає можливість дитині розв’язати проблему, виконати завдання або досягти цілей, які знаходяться за межами її індивідуальних зусиль чи можливостей [3]. Тобто, являє собою тимчасову підтримку, необхідну, поки в учня не сформуються нові механізми і він вже не потребуватиме зовнішньої допомоги. Скаффолдинг має різні форми і використовується в різних контекстах у залежності від індивідуальних потреб учня та рівня розвитку його конкретних умінь. Наприклад, педагог може навчити учня самостійно користуватися певною навчальною стратегією задля подальшого учіння (самоскаффолдинг) або організувати середовище чи створити ситуацію, коли учень отримує необхідну підтримку від інших школярів (взаємоскаффолдинг). Стратегії скаффолдингу при інклюзивному навчанні [1]:

– Розширення можливостей навчання з використанням тематичних досліджень,

музики, рольових ігор, спільного навчання, практичних занять, екскурсій, запрошених та ін.

- Вибір форм навчання, надаючи можливості для індивідуальної, парної і групової роботи, а також дистанційного використання різних матеріалів щоб уявити, проілюструвати і закріпити новий навчальний зміст – онлайн ресурси, електронні книги.

- Організаційні підказки, довідкова інформація для вивчення нових концепцій з використанням картин, відеороликів та інших матеріалів.

- Надання тимчасової підтримки для зменшення складності завдання.

- Надання навчального плану, начерків, резюме, навчальних посібників і копій слайдів PowerPoint, графіків і діаграм.

- Різні інструкції – усно, у письмовій формі, щоб залучати учнів візуально.

- Використання гнучких методів для оцінки, різні способи демонстрації знань учнями – візуальні, усні, письмове подання.

Способів та інструментів застосування скаффолдингу в інклюзивному навчанні багато, і всі вони націлені на те, щоб не передавати учням «готові» знання, а створювати умови для успішного самоконструювання та самозростання знань, навичок і вмінь. З-поміж інструментів скаффолдингу в інклюзивному навчанні зустрічаються такі види навчальних підказок та орієнтирів, як-от [2]: зразки, плани та алгоритми виконання завдань, приклади виконаних завдань, у тому числі з виправленими помилками, інструкції, рекомендації, пояснення, пам'ятки, протоколи, схеми, таблиці, оцінювальні шкали (rubrics), бланки для само- та взаємоперевірки, анкети, опитувальники тощо. Цікаві для учнів навчально комунікативні та ігрові ситуації,

кейси, інтерактивні прийоми («мозковий штурм», «піраміда», «снігова куля»), парні та групові форми роботи також можна віднести до ресурсів скаффолдингу, адже вони дійсно мотивують школярів до виконання проблемно-пошукових завдань. Названі вище засоби використовуються не лише задля організації класної та позакласної самостійної діяльності школярів, але й з метою подолання та уникнення в учнів негативних емоцій, пов'язаних з навчанням. Адже школярі можуть ставати стривоженими, наляканими, розчарованими і невмотивованими після невдалих спроб виконати незрозуміле та складне завдання без жодної зовнішньої підтримки.

Як же вчитель може допомогти? Сказати: «Молодець, тобі все вдасться»? Але ж дитина розуміє, що її спроби поки що далекі від результату. Цього мало. Фахівці знають чимало видів підтримки, яка надається саме у процесі навчання та може бути тимчасовою або постійною [2]. Наведемо до прикладу деякі види підтримки [1]:

- Вербальна підтримка – це заохочення учнів словами. Вона може бути прямою для когось одного та непрямою – для всіх учнів класу. Наприклад: «Увесь клас скоро впорається» або ж «Це не так складно, як здається». Також це може бути похвала від дорослих. Або, можливо, при дистанційному навчанні батьки сидітимуть на онлайн-уроці разом із дитиною: вчитель задає завдання, батьки його повністю дублюють дитині й та його може виконати. Або батьки ставлять додаткові запитання, щоб дитина краще його зрозуміла.

- Підтримка учнів через міміку, жести вказівки, рухи тіла також є дуже важливою. Насамперед невпевненість вчителя з дитиною з ООП є дуже помітною через підказки емоцій та дій. Якщо вчитель побоюється чи ніяковіє під час занять, дитина дуже швидко «зчитує» все завдяки мові тіла. Тоді робота значно ускладнюється.

- Фізична підтримка базується на допомозі в певних заняттях учням. Вона може бути повна чи часткова. Наприклад, якщо дитина може самостійно малювати, то підтримка від дорослого не потрібна. Якщо в дитини порушення опорно-рухового апарату і взяти ручку або фломастер вона сама не може, їй потрібна допомога, – це буде часткова допомога, бо малювати вона може. Повна підтримка – якщо дитина з порушенням опорно-рухового апарату не рухає руками, то асистент вчителя має сісти поруч, брати фломастер у її руку й починати малювати разом із нею.

Моделювання це демонстрація вчителем виконання завдання для учня, що дає змогу краще зрозуміти етапи роботи та її суть. Тобто, те, що вербально озвучує дорослий, його треба моделювати візуально – або намалювати, або представити у вигляді схеми (картинки, піктограми, символи, письмова мова).

- Маніпуляція символами – розташування об'єктів у певному порядку. Можна маніпулювати розташовуючи в порядку, що буде зараз, що буде потім, а що буде після.

- Продумувати різнорівневі завдання. Наприклад, заварити разом чай та випити зі смаколикami – усім дітям приємно. Після цього одним учням по силах вивчати розчинність речовин (на прикладі цукру в чаї) мовою хімії. А дитині з інтелектуальними порушеннями, для якої абстрактні поняття поки що не доступні, дізнатися більше про приготування чаю. Коли всі аналізують певні поняття та створюють таблиці, дитині з ООП можна доручити замальовувати отриманий досвід. Експерти радять орієнтуватися не лише на такого учня, а на потреби всього класу. Різнорівневі завдання дають вибір учневі, також при потребі важливо дати варіанти подачі матеріалу (словесну, візуальну, піктограмами).

Так, учитель завжди пропонує школярам проблемно-пошукові дослідницькі завдання, які дещо перевищують їхні актуальні можливості. Учні, таким чином, опиняються в умовах необхідності створення власної схеми розв'язання нового завдання, якої поки ще немає в їхньому досвіді, і в процесі розв'язання завдання досягають рівня свого потенційного розвитку. Такі риси інклюзивного навчання, як наявність проблемно-пошукового, особистісно-значущого завдання, реальність змісту навчання, повна орієнтованість на учня, урахування його особистісної, пізнавальної мотивації, суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини між учителем та учнями (педагогіка партнерства) [1], створюють сприятливі обставини для використання скаффолдингу на всіх етапах навчальної діяльності школярів.

Отже, зараз, у XXI столітті вже існує дуже багато методів для правильного підходу до різних дітей, відповідно до їх особливостей. І, оскільки, щодня наука рухається вперед, у вчителів початкових класів з'являється все більше можливостей для того, щоб легше, доступніше та більш якісно навчати дітей з певними вадами. І головною метою скаффолдингу є створити всі фізичні та психологічні умови для того щоб учень зміг досягти успіху у певних, раніше складних для нього завданнях власноруч.

Список використаних джерел:

1. Демченко І. І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти: структура та діагностика: навч.-метод. посіб. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2014. 160 с.
2. Порощенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
3. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання

доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. К.: АТОПОЛ, 2011. 274 с.

4. Field S. How to scaffold in project based learning. PBLWorks. 2021. – URL:

<https://www.pblworks.org/blog/how-scaffold-project-based-learning>

УДК 37.091.313:37.014(043.2)

Дрогобецька Н. С.,
здобувач освіти II – Н курсу;
керівник: Король Н. В.,
викладач трудового навчання,
спеціаліст вищої категорії

ІННОВАЦІЙНІСТЬ – ВАЖЛИВА ОЗНАКА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності формується під час педагогічної практики, акумулюючи все накопичене в теорії, навчання у вузі.

Особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення та прогнозування на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в ситуаціях, які швидко змінюються. Розвиток системи та змісту навчання в сучасному світі відбувається в контексті глобальних освітніх тенденцій, серед яких найпомітнішими є:

- масовий характер освіти та її неперервність;
- значущість освіти для індивіда та суспільства;

- орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності;
- адаптація освітнього процесу до запитів та потреб особистості;
- орієнтація навчання на інновації, особистість, забезпечення можливостей її саморозвитку та саморозкриття.

Відомі такі компоненти готовності педагога до інноваційної педагогічної діяльності: мотиваційний, когнітивний, креативний, рефлексивний. Вони взаємообумовлені та пов'язані між собою.

До трактування поняття «креативність» спостерігаються різні підходи, зокрема: по-різному визначають її місце в структурі особистості, рівень усвідомлення проявів креативності, а також джерела та умови розвитку. Незважаючи на різноманітність підходів, ми можемо визначити низку спільних поглядів учених щодо аналізованого феномена. Так дослідники розглядають креативність як:

- загальну здатність до творчості;
- властивість особистості;
- здатність особистості виходити за межі заданої ситуації, створювати оригінальні цінності;
- процес прояву власної індивідуальності;
- обов'язкову характеристику представника педагогічної професії.

Одне з найперших визначень креативності надав американський учений, професор Стенфордського університету Джон Као: «Креативність – це цілісний процес генерації ідей, їх розвитку та перетворення на цінності. Цей процес поєднує в собі те, що люди називають новаторством». Він відзначає одночасно мистецтво породження нових ідей і науку відточування цих ідей до стадії відтворення в дійсності.

Дж. Гілфорд вважав, що креативність – це здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Саме після публікації його робіт, у яких він визначає різницю між двома типами мисленнєвих операцій – конвергенцією і дивергенцією, концепція креативності набула широкої популярності та почала активно опрацьовуватися.

Загальний інтелект не включається в структуру креативності. Пізніше Дж. Гілфорд виділяє шість параметрів креативності:

- 1) здатність до виявлення і постановки проблем;
- 2) здатність до генерування великої кількості ідей;
- 3) гнучкість – продукування різноманітних ідей;
- 4) оригінальність – спроможність продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді, відповідати на подразники нестандартно;
- 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- 6) уміння вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу.

Для визначення рівня креативності Дж. Гілфорд виділив 16 гіпотетичних інтелектуальних здібностей, що характеризують креативність. Серед них: швидкість думки – кількість ідей, що виникають за одиницю часу; гнучкість думки – здатність переключатися з однієї ідеї на іншу; оригінальність – здатність виробляти ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих поглядів; допитливість – чутливість до проблем у навколишньому світі; здатність до розробки гіпотези; ірреальність – логічна незалежність реакції від стимулу; фантастичність – повна відірваність відповіді від реальності за наявності логічного зв'язку між стимулом і реакцією; здатність вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу; здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі.

Діти молодшого шкільного віку мають величезний потенціал для розвитку всіх пізнавальних процесів, у тому

числі й креативного мислення. Л. Виготський вказував, що саме молодший шкільний вік є періодом активного розвитку мислення. Розвиток полягає насамперед у тому, що виникає незалежна від зовнішньої діяльності внутрішня інтелектуальна діяльність, система власне розумових дій. Дана задача була вирішена в концепції Д. Ельконіна.

У сучасних умовах цей вік може вирішити свої освітні завдання, якщо протягом даного часу будуть виникати і розвиватися такі основні новоутворення: навчальна діяльність і її суб'єкт; абстрактно-теоретичне мислення; довільне керування поведінкою. Якщо в першому класі мислення дитини ще дуже нагадує мислення дошкільника (у своїх судженнях діти в основному спираються на реальні предмети з чуттєвого досвіду, їх висновки ґрунтуються на наочних посиленнях), то до третього класу спостерігається істотний розвиток розумових операцій у сторону абстрактно-креативних. Школярі вчать класифікувати різні предмети і явища, що, в свою чергу, веде до розвитку більш складних форм розумової діяльності. При переході в середню ланку більшість учнів уже вміють узагальнювати, робити аналіз і синтез. «У розумовій діяльності учнів у підлітковому віці відбуваються суттєві зміни. Зростає здатність до абстрактного мислення, при цьому зберігаються і розвиваються конкретно-образні компоненти мислення. Помітний розвиток критичного мислення. Завдання вчителя – формувати і розвивати необхідні для будь-якого віку школяра розумові операції».

Креативний компонент проявляється у нестандартному розв'язанні педагогічних завдань, в імпровізації, експромті. Ознаками креативності є:

- здатність до створення нового; – нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу;
- вміння творчо вирішувати будь-які професійні проблеми;

- взаємодіяти з вихованцями, колегами, батьками дітей;

- уміння розвивати креативність дітей, що втілювалося б у їх поведінці.

Формування креативності у вихованців залежить від таких професійних умінь та установок педагога:

- визнання цінності творчого мислення та права на помилку;

- розвиток чутливості дітей до стимулів оточення;

- вільне маніпулювання об'єктами та ідеями;

- уміння всебічно розкрити особливість творчого процесу;

- уміння розвивати конструктивну критику;

- заохочення самоповаги та самооцінки;

- нейтралізація почуття страху перед оцінкою тощо.

Отже, креативність педагога розвивається на основі наслідування досвіду, концепції, ідеї, окремого прийому, форми, методу з поступовим зменшенням питомої ваги наслідувального і зростанням питомої ваги творчого компонента педагогічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Сиротенко Г.О. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху Г.О. Сиротенко Інформаційнометодичний збірник – Полтава: ПОППО, 2006. – 124 с.

2. Антонової О.Є. Розвиток креативності молодших школярів: [монографія] за ред. проф. О.Є. Антонової. – Житомир, 2017. – 158 с.

3. Український ринок праці: особливості розвитку та ефективність функціонування [І.Л. Петрова, В.В. Близнюк, Г.Т. Куліков та ін.]; Інноваційність – важлива ознака сучасної освіти за ред. І.Л. Петрової; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 368 с.

Йокоб О.В., здобувачка освіти II курсу групи Ф;
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогічних дисциплін, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ

Дистанційну форму навчання фахівці зі стратегічних проблем освіти називають освітньою системою ХХІ століття. Сьогодні на неї зроблена величезна ставка. Актуальність проблеми дистанційного навчання полягає в тому, що результати суспільного процесу, раніше зосереджені в сфері технологій, сьогодні концентруються в інформаційній сфері. Виходячи з того, що професійні знання старіють дуже швидко, необхідно їх постійно вдосконалювати [3].

Дистанційна форма навчання дає можливість створення систем масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією. Саме ця система може найбільш адекватно і гнучко реагувати на потреби суспільства щодо підготовки високопрофесійних фахівців. Тому, можна констатувати, що дистанційне навчання увійшло в ХХІ століття як найефективніша система підготовки і безперервної підтримки високого кваліфікаційного рівня фахівців різноманітних сфер та галузей [1].

Доречно зауважити, що проблемі дистанційного навчання приділяється велика увага в науковій літературі. Дистанційна система навчання знаходиться у центрі уваги наукових шкіл, і сучасні тенденції свідчать про подальшу активізацію досліджень у цій сфері. Зокрема, теоретичними, методологічними та методичними проблемами

дистанційного навчання займались такі науковці, як С. Вітвицька, В. Кухаренко, А. Петров, Е. Полат, О. Тищенко, В. Ясулайтіс та багато інших [3].

Так, досліджуючи погляди науковців, можна визначити, що дистанційне навчання – це нова, специфічна форма навчання, дещо відмінна від звичних форм очного або заочного навчання. Вона передбачає інші засоби, методи, організаційні форми навчання, іншу форму взаємодії викладача та здобувача освіти, здобувачів між собою. Разом із тим, як і будь-яка форма навчання, система дистанційного навчання має такий компонентний склад: цілі, обумовлені соціальним замовленням для всіх форм навчання; зміст, передбачений діючими програмами для конкретного типу навчального закладу; методи, організаційні форми, засоби навчання. Дистанційна форма навчання обумовлена специфікою використовуваної технологічної основи (наприклад, тільки комп'ютерних телекомунікацій, комп'ютерних телекомунікацій у комплексі з друкованими засобами, компакт-дискми, так званою кейс-технологією та ін.).

На нашу думку, необхідним є виділити основні проблеми організації дистанційної форми навчання. Так, ефективність дистанційного навчання безпосередньо залежить від тих педагогів, хто веде роботу зі здобувачами в Інтернет-просторі. Це повинні бути вчителі з універсальною підготовкою, які володіють сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, психологічно готові до роботи зі здобувачами освіти у новому навчально-пізнавальному мережевому середовищі [2].

Методичною проблемою є відсутність методик створення і використання дистанційних курсів у навчальному процесі на основі сучасних педагогічних, інформаційних і комунікаційних технологій [4].

Також однією з найважливіших у сучасних умовах стає психолого-педагогічна проблема. Вона пов'язана з тим, що кожен педагог за декілька років роботи відшліфовує свої методичні матеріали, які індивідуально розроблені на основі власного педагогічного та науково-методичного досвіду і є його інтелектуальною власністю. Дистанційний курс викладається на WEB-порталі, що перетворює його на загальнодоступний не тільки для здобувачів освіти, але й інших користувачів. Виникає психологічний бар'єр щодо розробки навчально-методичних матеріалів, оскільки вони можуть бути використані кимось іншим, хто не брав участі в даній розробці. В зв'язку з цим повинна бути вирішена проблема захисту прав на інтелектуальну власність педагога-розробника дистанційного курсу [3].

Не менш ваговою є технічна проблема виникає в зв'язку з недостатністю технічних комунікаційних можливостей користувачів, відсутністю або невеликою швидкістю Інтернет-доступу, відсутністю або дорожнечою програмних засобів, та навіть відсутністю персональних комп'ютерів у студентів, які проживають у сільській місцевості [1].

Таким чином, психолого-педагогічні особливості дистанційного навчання складаються зі специфіки віртуального середовища, особливостей взаємодії педагога та здобувачів освіти в цьому середовищі, а також організації інформації в умовах цієї віртуальної взаємодії. Саме ці особливості обумовлюють організацію дистанційного навчання, засоби та методи, які застосовуються, а також форми контролю та оцінювання.

Список використаних джерел:

1. Адамова І., Головачук І. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. Витоки

педагогічної майстерності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2012_10_3.

2. Ткачук І. В. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. Професійний розвиток педагога : матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасний вчитель початкової школи: проблеми і перспективи в контексті освітньої реформи». Рівне, 2019. С. 126–128.

3. І. Адамова, Т. Головачук Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/389/1/Adamova.pdf>

4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., 2007. 144 с.

УДК37.091.313:37.091.12-051(043.2)

Калій О.М., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ УЧИТЕЛЯ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Завдання сучасної освіти полягає в тому, щоб визначити можливості учнів, творчий потенціал, виявляти таланти та реалізувати свої особисті плани. Перш за все, щоб розвивати освітній процес, нам необхідно, спиратись на такі принципи як: навчити пізнавати; навчити робити; навчити разом жити; навчити жити гармонійно сам з собою.

На сучасному етапі одним із найперспективніших методів сьогодення вважається метод проєктів. Цей метод

створює умови, які підходять для творчої самореалізації тому, хто навчається або підвищує мотивацію до навчання. Він формує навички пошуково-дослідницької технології або допомагає розвитку інтелектуальних здібностей.

Проектна діяльність збагачує навчально-виховний процес та реформує традиційний підхід до виховання та навчання учнів. В основі проектної діяльності знаходиться використання та інтеграція знань учнів.

Основні завдання проектної технології:

- навчити учнів здобувати знання самостійно, уміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань;
- сприяти учневі в здобутті комунікативних навичок;
- розширити коло спілкування дітей, знайомство з іншими культурами;
- прищепити учням уміння використовувати дослідницькі прийоми [1].

Проектні технології дають нам змогу формувати та впроваджувати розумові здібності учнів, їх пам'ять та мислення, уважність, та спостережливість. Більше того, проектна робота в школі надає учням можливості реалізувати себе в майбутньому. Як ми знаємо, бути сучасним конкурентоспроможним педагогом може бути лише той, хто завжди впроваджує у своїй діяльності інноваційні методи. Взагалі у проектній діяльності набагато більше можливостей та перспектив, ніж дізнаємося з підручників. Проектні технології пропонують нам декілька предметів, дають можливість працювати в групах та колективно.

Якщо впровадити проектну діяльність у навчальний процес, то це дасть нам можливість:

- визначити проблемні питання;
- аналізувати;
- знаходити рішення для їх розв'язання;

- навчитися працювати з додатковою інформацією;
- знаходити потрібне джерело;
- застосовувати інформацію.

Аналізуючи історію проєкту технологій, можемо відмітити, що проєкти розпочали реалізовуватись у навчальну дійсність та практику ще у XX столітті. Одним із найвідоміших науковців, який зробив великий внесок у практичне використання та педагогічну теорію був Джон Д'юї. Він запропонував створити навчальний процес на енергійній основі, враховуючи цілеспрямовану діяльність дітей, їх особисті зацікавленості в знаннях. Згідно з цим, увесь навчальний процес потрібно застосовувати на практиці учня.

Кажуть, що ідеї вченого заслуговують найбільшої уваги, які становлять основу технології проєктів. Серед них: природні здібності дитини, розкриті шкільними умовами; застосування знань до життя у навколишньому середовищі; соціальні відносини школярів, які є результатом виховання учня; інтелектуальний розвиток рефлексивному мисленню.

Ідеї, запропоновані Джоном Д'юї, відобразилися у працях американських вчених-педагогів І. Кілпатріка та Ф. Паркера, які почали відображувати пізнавальну діяльність учнів через активну пошукову діяльність над проєктом, спрямованим на вирішення проблеми. Головним мотивом того хто навчається є не перебіг подій, а розв'язання конкретної проблеми, та створення рекомендацій, використаних на практиці. Враховуючи це, цінність проєкту визначається за допомогою освітнього, розвивального і виховного потенціалу. Іншими словами, це заохочення тих, хто вчиться, до різних видів діяльності, які відображають не тільки їх кругозір, життєвий досвід, але й застосування різних способів творчої та дослідницької діяльності.

Пошук раціонального поєднання теоретичних знань та їх практичного застосування для вирішення конкретних

проблем зробив означений метод популярним та широко застосовуваним у навчальних закладах США, Англії, Німеччини, Нідерландів та ін., а з 90-х рр. - і в школах України. Наразі вчені визначають метод проектів як відкриту педагогічну систему, яка містить певну сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого та цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості учня [2].

Для того, щоб навчальний проєкт реалізовувався, проєктування слід використовувати як доповнення до інших видів навчання, формувати з перших днів перебування учнів у школі вищезгаданий перелік необхідних вмінь і навичок шляхом системного використання активних методів навчання, поступового збільшення ступеня дитячої самостійності в навчально-пізнавальній діяльності і зменшення різних видів учительської допомоги. Завдяки виконанню умов навчальний проєкт, за Н. Ю. Пахомовою, - надасть можливість учням робити щось цікаве самостійно, в групі або індивідуально, з максимальним використанням можливостей; стане діяльністю, яка дозволяє проявити себе, спробувати свої сили, використати свої знання, принести користь і показати публічно досягнутий результат; діяльністю, спрямованою на вирішення цікавої проблеми, сформульованої самими учнями у вигляді мети і задачі, коли результаті цієї діяльності - знайдений спосіб вирішення проблеми - носить практичний характер, має важливе прикладне значення і, що важливо, я цікавим і значимим для самих відкривачі [3].

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що проєктна діяльність завжди змінюється, перетворюється, вона модифікує світ, де ми живемо. І. Іванов зауважив, що «творчість – це не просто розкіш для людей з великими здібностями, а широко використовувана потреба, інколи навіть не осмислена». Крім того, на емоційний стан учня,

метод проєктів має позитивний вплив.

Дії, які спрямовані на досягнення результату, дають нам такі можливості як: застосовувати ресурси ефективніше, проводити рідкісні заняття, ділитись набутим досвідом, працювати з учнями різних вікових груп та обирати самостійно тему. Важливим етапом використання проєктної діяльності є те, що учні вміють накопичувати вміння користуватися різними джерелами інформації. Це може бути як користування книгою, так і додатковою інформацією. Учні опановують самостійно знання, порівнюють, дізнаються багато нового та спостерігаючи можуть робити власні висновки та висловлювати власну думку.

Список використаних джерел:

1. Шкільний світ «Початкова освіта» №17(833), вересень 2018. С. 42.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання. Х.: Українська Видавнича Спілка, 1997. С. 331-362.
3. Косогова О. О. Метод проєктів у практиці сучасної школи. Х.: Вид-во «Ранок», 2010. С. 20.

УДК 37-042.4:004:373.3/.5(477) (043.2)

Кемінь Б.,
здобувачка освіти II-Д курсу;
Керівник: Резнікова К.В.,
викладач української мови та літератури,
спеціаліст II категорії.

ВИКОРИТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального і духовного життя потребує якісно

нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам. В умовах впровадження концепції НУШ, коли центром освітньої діяльності є дитина, а головним завданням кожного вчителя – формування всебічно розвинутої гармонічної особистості, все більш актуальним стає застосування сучасних технологій навчання, що враховують індивідуальність кожного учня. Збагаченню і розвитку творчого потенціалу як вчителя, так і учня сприяють інтерактивні технології навчання, саме за допомогою цих технологій розкриваються здібності дитини, бажання і уміння вчитися, творити, відчувати радість пізнання.

Проблема застосування інтерактивних технологій в навчальному процесі була в центрі уваги таких дослідників, як О.Єльникова, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, Г. Кривчикова, В.Мельник, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О.Пометун та інших, які обґрунтовують доцільність застосування інтерактиву для посилення ефективності процесу навчання [1]. Інтерактивна діяльність ґрунтується на активній комунікації учасників освітнього процесу. «Сутність інтерактивного навчання, – стверджують Н. Побірченко та Г. Коберник, – полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів; учитель і учень є рівноправними суб'єктами навчання» [2].

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності студентів, що має конкретні, прогнозовані цілі. Однією з таких цілей є створення комфортних умов для навчання, за яких студент відчуває свою успішність, підвищує власний інтелектуальний рівень, що робить процес навчання більш продуктивним [2]. Інтерактивність означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь (людиною) або чим-небудь (комп'ютером) [2].

Іншими словами, при інтерактивному навчанні створюється середовище освітнього спілкування, яке характеризується відкритістю, взаємодією учасників на рівних правах, накопиченням спільних знань, що дає змогу забезпечити високу мотивацію, міцність знань, творчість, комунікабельність, активну життєву позицію, збереження індивідуальності, свободу самовираження, взаємоповагу. Застосування інтерактивної моделі передбачає моделювання різних життєвих ситуацій, використання методу рольових ігор, ділової гри, методу мозкового штурму, кейс-методу, круглого столу, методу дискусій тощо [3]. Зазначимо, що ознаки інтерактивного заняття проявляються в особливостях взаємодії суб'єктів навчального процесу, в змісті та структурі, яка передбачає наступні форми: фізичну – учасники змінюють робочі місця, вільно рухаються у приміщенні, пересідають, говорять, пишуть, слухають [4]; соціальну – учасники активно взаємодіють з іншими учасниками, ставлять запитання, відповідають на запитання, обмінюються думками [4]; пізнавальну – учасники самостійно знаходять рішення проблеми, вносять доповнення та виправлення, виступають (презентують, захищають), набувають власний досвід [4].

Дослідники Пометун О. та Пироженко Л. інтерактивні технології розподіляють на чотири групи залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів: парне навчання: робота в парах («Обличчям до обличчя», «Два-чотири-всі! разом»), робота в малих групах, «Карусель», «Акваріум»; фронтальне навчання: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Незакінчене речення», «Асоціативний куш»; навчання у грі: «Рольова гра», «Імітаційні ігри», «Драматизація»; навчання у дискусії: метод «Прес», «Займи позицію», «Дискусія» [4]. Поширеними є і такі інтерактивні технології навчання для молодших школярів: ротаційні (змінювані)

трійки, «Джигсо», «Навчаючи учусь» (броунівський рух), «Кубування», «Метаплан», «Розмова під час прогулянки», «Дерево рішень», «Коло ідей», «Аналіз ситуації», «Криголам», «Ток-шоу», «Шість капелюхів мислення» та інші.

Можна виокремити такі принципи інтерактивного навчання:

1. принцип активності: учень бере активну участь у процесі навчання і взаємодіє з іншими школярами;

2. принцип відкритого зворотного зв'язку: учасники навчального процесу мають змогу висловити свою думку чи заперечення щодо поставлених завдань;

3. принцип експерименту, за допомогою якого забезпечується активний пошук с нових креативних ідей і шляхи вирішення поставлених завдань;

4. принцип довіри у спілкуванні: учасники діалогу завжди можуть бачити очі співрозмовника, змушені дослухатися і поважати думку іншого, а також не соромитися висловлювати власну.

5. принцип рівності позицій вчителя та учня, вчитель не нав'язує своє бачення, а лише аргументує його, спираючись на досвід або спеціальну літературу, при цьому учень може виступати в ролі лідера [5].

Підкреслимо, що інтерактивне навчання принципово відрізняється від традиційного. Воно сприяє формуванню глибокої мотивації, надає можливість інтелектуального та творчого саморозвитку, виявленню ініціативи, розвиває комунікативні вміння.

Таким чином, уроки з використанням інтерактивних технологій реалізують особистісно-зорієнтоване навчання, зацікавлюють школярів предметом, формують активну життєву позицію, розвивають творчі здібності, вчать критично мислити, дискутувати, самостійно приймати рішення, а головне – навчають вчитися. Разом з тим

удосконалюють мовленнєві і розумові навички, створюють ситуацію успіху, де кожен учень почувається невимушено, а це, в свою чергу, сприяє самовдосконаленню його як особистості. Розглянута проблема потребує подальших досліджень та розробок, адже ефективність проведеного уроку значною мірою залежить від правильного застосування тієї чи іншої інтерактивної технології вчителем на кожному з етапів в умовах розвитку НУШ.

Список використаних джерел:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання в початковій. Запоріжжя: Просвіта, 2004. 128с.
2. Побірченко Н.С. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій. Початкова школа. 2004. № 10. С. 8-10.
3. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К., 2004. 192с.
4. Пометун О.І. Інтерактивні методи навчання. Енциклопедія освіти. К.: Юрінком Інтер, 2008. 357 с.
5. Саган О.В. Інтерактивні методи навчання як засіб формування навчальних умінь молодших школярів .Початкова школа. 2002. №3. С. 18-21.

УДК 373.2.091.313(043).2

Лахманич Д.М., здобувачка освіти II-Д курсу;
керівник: Резнікова К.В., викладач української
мови та літератури, спеціаліст II категорії.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕСТІ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільна освіта є фундаментом освітньої системи країни і має велике соціально-економічне значення, яке

обумовлюється необхідністю комплексної реалізації програми розвитку дітей дошкільного віку, а також надання їх батькам можливості участі у партнерській взаємодії з ЗДО. Тому розвиток даної сфери є пріоритетним напрямком державної політики, а, ХХІ століття, за правом, вважаємо століття розквіту інноваційних технологій, які активно впроваджуються в найрізноманітніші сфери людської діяльності, в тому числі й у сферу освіти [1]. Саме тому, професійна готовність дошкільного педагога до інноваційної діяльності дає можливість сучасному дошкільному педагогу конкурувати на ринку освітніх послуг

Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій і методів [3]. Інновації - нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. На сучасному етапі у дошкільній педагогіці відбувається низка оновлюючих процесів: оновлення, збагачення змісту освіти; запровадження новітніх підходів до організації роботи з дітьми дошкільного віку; запровадження інновацій різного рівня. Нагальні вимоги до сучасних освітніх установ були сформульовані в Законі України «Про освіту» та конкретизовані в національній доктрині освіти, де виділено одне з головних завдань — стимулювання та розвиток інноваційних процесів [2]. Інновації в освіті пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Інноваційний процес в освіті - це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Формування готовності педагогів до інноваційної діяльності висвітлили у своїх працях І. Бех, В. Бондар, Л. Ващенко, І. Дичківська, В. Загвязинський, М. Лещенко, І. Підласий, М. Чепіль тощо. Інноваційні педагогічні технології розглядають налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість[4]. Вони забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Інноваційні педагогічні технології є специфічними і досить складними, потребують особливих знань, навичок, здібностей. Результатом інноваційних процесів в державному закладі дошкільної освіти є використання нововведень, як теоретичних, так і практичних.

Введення інновацій має на увазі, як правило, перехід на нову комплексну програму, або поява пріоритетного напрямку (ЗДО з фізкультурно-оздоровчим напрямком і художньо-естетичним тощо). Перехід пов'язаний з рядом перетворень: зміна території (наприклад, організація спеціалізованих спортивних майданчиків, футбольного поля тощо); відкриття нових кабінетів оздоровчої спрямованості (масажного, фізіотерапії, лікувальної фізкультури); введення нових штатних одиниць медичних працівників; створення студій образотворчої діяльності, театральної-ігрової; організація додаткової освіти; апробація авторських програм, технологій і методик; впровадження інноваційних педагогічних технологій.

До числа сучасних освітніх технологій можна віднести: здоров'язберігаючі технології; технології проектної діяльності; технології дослідницької діяльності; розвиваючі технології; корекційні технології; інформаційно-комунікаційні технології; особистісно-орієнтовані технології; ігрові технології.

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає.

Вибір інноваційної педагогічної технології педагогом ЗДО багато в чому залежить від того, наскільки педагогічна технологія сприймається й ідентифікується дошкільним педагогом, наскільки вона відповідає його особистісним якостям і психологічним характеристикам, наскільки він має уявлення про призначення технології, формах і методах, при яких їх реалізація в освітньому процесі буде найбільш ефективною.

Таким чином, важливим методичним аспектом впровадження інноваційних технологій навчання є готовність дошкільного педагога до інноваційної діяльності [9]. Дошкільний педагог має бути вмотивованим до участі в інноваційній діяльності, вміти самооцінювати свої можливості, бути творчою особистістю, педагогом-дослідником, вміти рефлексувати. Отже, для успішного здійснення інноваційної діяльності в державних ЗДО ми визначаємо готовність дошкільного педагога до неї та створення належних умов з боку керівництва. Також зазначимо, що основна мета впровадження інноваційних технологій та її організація у роботу державних ЗДО – є допомога дошкільним педагогам у підвищенні їх професійної компетентності. Постійний зв'язок змісту методичної роботи з результатами їх роботи забезпечує безперервний процес вдосконалення професійної майстерності. Традиційні форми методичної роботи, в яких головне місце відводилося доповідям, виступам втратили своє значення через низьку їх ефективності і недостатній

зворотній зв'язок. Сьогодні треба використовувати нові, активні форми роботи, які здатні до залучення педагогів в діяльність і діалог, що передбачає вільний обмін думками.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (2021) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovijkomponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 20.04.2021).

2. Беленька Г.В. Теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : автореф. дис. ... докт. пед. наук. Київ, 2012. 38с.

3. Волинець Ю.О., Стаднік Н.В. Упровадження інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх дошкільних педагогів. Народна освіта. 2020. Вип. 2(41) [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/page_id=6229 (дата звернення: 20.04.2021).

4. Гільбух Ю.З., Дробноход М.І. Інноваційний експеримент у школі. На допомогу початкуючому дослідникові. Київ, 1994. С. 3.

УДК 373.3.016:373.3/.5(477)(043.2)

Прокоп М.В., здобувач освіти II–Ф курсу,
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НУШ

Доступність всіх дітей молодшого шкільного віку до якісної початкової освіти належить до стратегічних

пріоритетів реформи української школи. Так, у сучасній початковій освіті активно змінюються цілі, результати, зміст, підходи до організації і оцінки якості освітнього процесу. Методологічною і нормативною основою реформування є закон України «Про освіту», Концепція НУШ», «Концептуальні засади реформування середньої школи». Початкова школа стала об'єктом оновлення освітнього процесу на засадах дитиноцентризму, партнерства, врахування життєвих потреб дітей, розроблення нових Державних стандартів, освітніх програм, оцінювання навчальних результатів.

Новий етап законодавчого і концептуального розвитку шкільної освіти, здійснені в останні роки дослідження українських і зарубіжних учених зумовили суттєві зміни статусу початкової освіти, її загальної мети, їх похідних складників функціонування у нових умовах. Зокрема, відповідно Національної рамки кваліфікацій «початкова освіта є першим рівнем повної загальної середньої освіти, який має забезпечити здатність особи виконувати прості завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання виконувати завдання під безпосереднім керівництвом іншої особи» [1]. Тому з метою наукового обґрунтування очікуваних змін стосовно початкової школи науковцями відділу початкової освіти Інституту педагогіки було розроблено Концепцію розвитку початкової освіти, у якій передбачались системні зміни: нові управлінські рішення щодо організації і режиму навчання, модернізації змісту освіти, впровадження компетентнісного підходу і нових технологій, засобів оволодіння вчителями навчально-ігровою комунікацією з учнями та ін. [5, с. 2]. Обговорення Концепції педагогічною громадськістю підтвердило пріоритетність реформування змісту початкової школи, її результатів, модернізацію системи контролю і оцінювання. Відповідно переосмислено

мету початкової освіти, яка виразно відображає дитиноцентровану особистісно зорієнтовану спрямованість початкової освіти.

Так, метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [4].

Необхідно наголосити, що базовими теоретичними положеннями конструювання змісту була реалізація принципу дитиноцентризму в усіх його вимірах і діяльнісного підходу. Втілення цих відомих положень на нормативно-прикладному рівні відбувалось досить складно, адже було необхідно врахувати не лише актуальні потреби сучасної дитини, а й закласти потенціал для її перспективного розвитку, готовності продовжувати навчання в базовій школі. Класична теорія розвивального навчання Льва Виготського про взаємозв'язок актуальної і найближчої зон розвитку дитини, нові психологічні дослідження особливостей розвитку сучасних дітей 6-10-річного віку мали зазвучати в нових умовах. Сучасні науковці-педагоги ґрунтувались на тому, що в оновленні змісту навчання слід враховувати не лише те, що зараз дітям цікаво і захоплює, а й професійно, відповідально спроектувати їх подальший поступ, який передбачає здобуття обов'язкових і очікуваних освітніх результатів, адже саме за досягнутими результатами можна буде оцінити, чи відбулися суттєві якісні зміни в системі початкової освіти.

Найбільшою інновацією реформування шкільного змісту вважаємо феномен нових результатів освіти. Якщо у чинному Державному стандарті вихідною категорією є зміст, тобто первинним, є те, що треба вивчати, а результати

засвоєння визначено відповідно до тематики і обсягів змісту, то у новому Державному стандарті проектування змісту відбувалося принципово по-іншому. Міжнародний і вітчизняний досвід показав, що найбільш продуктивним у наш час є підхід, коли у навчанні переважають інструментальні знання, що є основою засвоєння способів дій. Якщо освітні результати стають точкою відліку у визначенні змісту початкової освіти, тоді компетентнісний підхід, який використовувався і у попередньому Державному стандарті, стає засобом досягнення іншої якості освіти. За цих умов вчителі об'єктивно мають розрізняти процес і результати навчання, а учні поступово навчаються розрізняти знання про факти, явища і знання про способи дій [2].

Тому в контексті завдань НУШ початкова освіта спрямована на розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування загальнолюдських цінностей у дітей, підтримку життєвого оптимізму, розвиток самостійності, плекання творчості й допитливості. Тобто, переосмислено мету початкової освіти, яка виразно відображає дитиноцентровану особистісно зорієнтовану спрямованість початкової освіти.

Не менш вагомим в НУШ є компетентнісний підхід, котрий покликаний зменшувати навантаження знаннєвого компоненту обсягу змісту. До речі, саме це було ключовою причиною стрімкого переходу на компетентнісні засади країн лідерів із шкільної освіти. Крім того, освоєння переваг компетентнісного підходу передбачає використання різних видів інтеграції, реалізованої в інтегрованих курсах «Я досліджую світ» та «Мистецтво».

Звідси, доречним є виокремлення принципів початкової освіти в умовах НУШ. Серед них, основними вважаємо:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей предмету (курсу) з очікуваними результатами і змістом;
- доступності і науковості змісту і практичної спрямованості результатів;
- наступності і перспективності змісту для розвитку дитини;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- взаємопов'язаного формування у кожній освітній галузі ключових і предметних компетентностей;
- можливостей реалізації вчителем змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- можливостей адаптації змісту програми до індивідуальних особливостей дітей (інтелектуальних, фізичних, пізнавальних);
- творчого використання програми залежно від умов навчання [3].

Тому, необхідно наголосити, що успіх якісних змін у Новій українській школі неможливий без вчителя – компетентного, мотивованого, відповідального за кожну педагогічну дію і вчинок. Таким чином, нова українська школа базується на особистісно-орієнтованій моделі освіти. Школа враховує здібності, потреби та інтереси кожної дитини. Процес навчання організований з врахуванням навичок ХХІ століття і повинен відповідати індивідуальному стилю і темпу дитини. У навчанні враховуються вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Нова українська школа: poradник для вчителя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

2. Державний стандарт початкової освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К. : Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с.

4. Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

5. Савченко О. Я., Бібік Н. М., Мартиненко В. О. Концепція початкової освіти. Початкова школа. 2016. № 6. С. 1–4.

УДК: 37.091.313(043.2)

Шандор Ю.С. здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Басараб В. В.,
викладач вищої категорії, методист.

ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ

У XXI столітті предмети не можуть вивчатися відірвано від реальності, а шкільний урок – існувати сам собою. Тож на допомогу педагогам та учням приходить інтегроване навчання. Що означає це «інтегроване навчання»? Саме слово «інтеграція» означає злиття. Тобто між уроками не ставиться бар'єр, який заважає учням проводити порівняння, а навпаки учні проводять різні порівняння, інтеграції, зв'язки тощо.

Сучасна школа повинна готувати дітей до реального життя, щоб учні були готові до вирішення проблем сучасного світу. Якщо споглядати на проблему з одного кута, то ми бачимо лише частину даної ситуації. Для того, щоб вирішити проблему нам замало одної точки зору,

одного джерела інформації. Призма інтегрованого навчання допомагає учням розглядати проблему всебічно, не через один предмет, а через декілька.

Методика інтеграції застосовувалася в початковій школі й раніше. В. Сухомлинський розвивав ідею міжпредметних зв'язків. Зокрема в 1 класі не виділяв окремих уроків письма, читання, математики тощо. У праці «Серце віддаю дітям» Василь Олександрович ділиться своїм досвідом: «Як тільки діти починають втомлюватись, я переходив до іншого виду роботи. Могутнім засобом урізноманітнення праці було малювання. Ось я бачу, що читання починає стомлювати дітей. Кажу: «Розгорніть, діти, свої альбоми, намалюйте казку, яку ми читаємо». Зникають перші ознаки втоми, в дитячих очах радісні вогники, одноманітна діяльність змінилася творчістю. Це ж стосується й інших предметів».

Щоб більш детально розповісти про метод інтегрованого навчання – використаю наступну аналогію. Коли ви гуляєте парком, то впродовж усіх 45 хвилин, як триває звичайний урок у школі, в природі вам трапляються не тільки одні тільки квіти, а потім тварини, а цілісне природне довкілля. Якщо розглянути цю аналогію під іншим кутом, то стане зрозуміло, що під час прогулянки парком ми можемо: присісти на лавку, споглядати за квітами, кущами деревами, людьми, тощо. Або ми можемо сконцентрувати свою увагу лише на квітах або тваринах і цілий час прогулянки приділити їх вивченню. Так само в школі застосовуються обидва ефективні методи навчання: предметний метод та інтегрований.

Інтеграція в шкільному навчанні здійснюється як у межах окремого навчального предмету, так і між різними навчальними дисциплінами. Коли вчитель встановлює зв'язки між темами – це внутрішньо-предметна інтеграція.

Якщо вчитель встановлює зв'язки між окремими навчальними дисциплінами – це міжпредметна інтеграція.

Коли вчитель хоче встановити інтеграцію між предметами – йому слід дати відповідь на наступні запитання:

- Яка частина навчального матеріалу одного предмета буде пов'язана з навчальним матеріалом іншого предмета?

- З якою метою?

- Яким способом?

- У якій формі?

- Яким чином будуть використовуватися базові знання учнів з окремих навчальних предметів, щоб усвідомлювати та вирішувати міжпредметні проблеми?

Інтеграції між предметами будуються на різних рівнях:

- 1) змістовий;

- 2) операційно-діяльнісний;

- 3) ціннісно-смысловий;

Змістова інтеграція навчальних предметів реалізується у формі тематичного навчання. Тобто це навчання на основі об'єднання навколо однієї теми знань з різних навчальних предметів. Наприклад, якщо діти вивчають материк Австралія, то вчитель пропонує їм дізнатись флору і фауну цього материка, мистецтво та культурні пам'ятки. Тематична інтеграція потребує чіткої послідовності та змістової лінії.

Операційно-діяльнісний рівень реалізується у межах навчальних предметів чи в процесі тематичного навчання. Учитель формує в учнів наскрізні уміння та навички. Таке навчання проводиться вчителем з урахуванням змісту навчального матеріалу та процесу формування умінь відповідно віку дитини. Наприклад, для того, щоб діти навчилися порівнювати – вчитель пропонує порівнювати предмети, слова, числа, речення, оповідання тощо.

Інтеграція на ціннісно-смысловому рівні реалізується наскрізно на всіх навчальних дисциплінах. Наприклад, інтеграція «ф'южн», що з англ. – злиття, що має на меті формування цінностей під час проведення навчальних предметів впродовж деякого часу. Наприклад тема толерантності може розглядатися на всіх або на більшості навчальних предметах.

Інтеграцію між предметами в початковій школі можна реалізувати за допомогою створення навчальних проєктів, презентацій. Вчитель може запропонувати учням вирішити ту чи іншу проблему, споглядаючи на неї, крізь призму інтегрованого навчання.

Отже, інтегроване навчання – це підхід, що базується на розумінні цілісної картини. Учні розглядають теми навчальної програми через призму усієї картини, а не окремо через кожен предмет. Кордони між предметами зникають, коли вчителі заохочують учнів шукати зв'язки між ними. Вміння бачити взаємозв'язки у всіх аспектах життя, зрештою стає розумовою звичкою, яка буде підтримкою учня протягом усього його життя.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С.У. Формування у дорослих сучасної наукової картини світу: метод. посібник. 2013. С.123.
2. Іванчук М. Г. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал. *Виховання особистості молодшого школяра в умовах інтегрованого підходу до навчання*. 2004. С. 359.
3. Ніколенко Л. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. 2018. С. 72–74.
4. Просіна О. В. Інтеграція в НУШ. *Інтегрований підхід в освітньому процесі*. 2018. С. 68–71.

Шкурина А.О., здобувач освіти III-IV курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладач природничих дисциплін;
спеціаліст I категорії

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА УРОКАХ ЯДС

На сучасному етапі суспільного розвитку України освіта має відповідати міжнародним стандартам та бути орієнтованою на новий рівень. Навчання в початковій школі має сприяти розвитку особистості та інтелекту учнів, тобто пізнавального інтересу, аналітичного мислення, вміння знаходити оптимальні рішення. У сучасній швидкоплинній освіті соціально-економічний рівень початкової освіти залежить від ефективності інноваційних технологій навчання, заснованих на нових методичних, сучасних педагогічних принципах, психолого-педагогічних теоріях, що розвивають підхід до методу навчання.

Успішне навчання залежить від кількості взаємозв'язків фактів, явищ, що допомагають розвинути можливість учнів швидко і точно відтворювати знання, які вони отримали раніше. І саме в цьому міжпредметним зв'язкам належить важлива роль. Учителі-практики, психологи впроваджують інтегрований підхід у навчально діяльність. Система сучасних інтегрованих технологій формується з рахуванням здібностей, інтересів та потреб кожного учня. Використання інтеграції сприяє формування в учнів світогляду позиції цілісної картини світу, підвищує пізнавальну активність учнів, учить їх мислити аналізувати порівнювати створювати логічні ланцюги із матеріалу

різних предметів, приймати продумане рішення. Такі уроки створюють комфортні умови для навчання[1].

Так, у 2016 році стартувала реформа “Нова українська школа”(НУШ) в концепції якої важливим підходом до реформування початкової школи є інтеграція, як похідне— інтегроване навчання.Згідно з думкою О.Люк (2019), «актуальність ідеї інтегрованого навчання втому, що вона є оптимальною для сучасного розвитку початкової школи, адже на даному етапі відбувається ускладнення змісту освіти, зростання обсягу необхідної інформації та зменшення часу, відведеного для її освоєння. Також активного запровадження інтегрованого навчання вимагає потреба подолати протиріччя між розподілом освітнього процесу на окремі предмети, з одного боку, і цілісністю світу та цілісністю сприйняття дитиною довкілля, з іншого»[2].

Серед переваг інтегрованого навчання є те, що інтеграція пришвидшує навчальний процес; економить навчальний час; звільняє від перевтоми, дає можливість раціонально поєднувати різні види діяльності учнів із різними способами навчальної взаємодії. Інтегроване навчання спонукає учнів до аналізу та узагальнення запропонованого навчального матеріалу, формує у них уміння об’єднувати в єдине ціле розрізнену навчальну інформацію, ґрунтується на розвиткові творчих здібностей [3].

Для реалізації компетентнісного та інтегрованого підходів до навчання в типових освітніх програмах для почткової школи поміж інших запроваджено інтегрований курс «Я досліджую світ».

Основна ідея якого є:

➤ повна або часткова інтеграція кількох освітніх галузей (природничої, громадянської та історичної, соціальної і здоров’язбережувальної, технологічної,

інформатичної, мовно-літературної (частково), математичної (частково));

➤ зосередження на розвитку численних компетентностей (предметних компетентностей, визначених Державним стандартом і типовими освітніми програмами);

➤ впроваджувати інтерактивні методи навчання в ситуаціях, максимально наближених до реального життя, що надзвичайно важливо для здоров'я, безпеки, соціалізації та самоактуалізації молодшого школяра.

Програма курсу «Я досліджую світ» залучає учнів до проектної діяльності, покликаної навчити учнів критичного, незалежного мислення, навчитися працювати в команді, грати різні ролі та приймати самостійні рішення, робити висновки. Проекти для початкової школи у мають бути короткотривалі та обмежуються одним уроком.

Основні етапи роботи у проекті [4]

1 етап – Організаційний

Вибір теми та типу проекту, кількість учасників у кожній групі. Перед початком роботи вчитель повинен дізнатися, яке матеріально-технічне забезпечення є під рукою і чи достатньо ресурсів для виконання проекту.

2 етап – Підготовчий

Розподіл завдань по групах, створення ситуації спільної пошукової діяльності, обговорення методів дослідження, пошук інформації, творчих рішень. Потім цей проект пропонується учням, і вони самостійно розподіляють між собою завдання, аналізують власні ресурси тощо.

3 етап – Проектна робота

Самостійна робота учасників проекту за своїми індивідуальними чи груповими дослідженнями, творчими завданнями. Необхідно знайти актуальний і дійсно цікавий матеріал з мінімальною кількістю «води».

4 етап – Оформлювальний

На цьому етапі остаточно відбувається оформлення кінцевого продукту (малювання, розфарбовування, складання та оформлення презентації тощо). Це може відбуватися як у школі, так і вдома.

5 етап – Презентація проєкту

Учні розповідають та звітують про свою роботу у проєкті, демонструють кінцевий продукт, захищають свою ідею, зміст, відповідають на запитання.

6 етап – Підбиття підсумків

На цьому етапі вчитель (координатор проєкту) та учні (учасники проєкту) оцінюють свою участь у проєкті, аналізують виконану роботу, виявляють її переваги та недоліки, складають плани на майбутнє.

Метод проєктів становить основу проєктного навчання. Програмою НУШ передбачено залучення школярів до проєктної діяльності. Міні – проєкти, які запропоновані в касах НУШ початкової школи, - це доступні творчі завдання, що виконуються на уроках ЯДС у формі колективних творчих вправ. Метод проєктів не є принципово новим в світовій педагогіці. Він виник ще в 20-ті роки ХХ століття в США. Його ідеї знайшли широкого поширення і набули великої популярності внаслідок раціонального поєднання теоретичних знань і їх практичного застосування для розв'язування конкретних проблем дійсності в спільній діяльності учнів.[5]

У процесі вивчення предмета «Я досліджую світ» у молодших школярів має сформуватися цілісний погляд на навколишнє природне і соціальне середовище, місце в ньому людини.

Вважаємо, що виходячи з цього основна мета дисципліни – реалізація змісту інтегрованого навчального плану – формування в учнів соціального досвіду, усвідомлення ними фундаментальних взаємодій у системі «людина-природа-суспільство», виховання морального й

екологічно обґрунтованого ставлення до середовища проживання і правил поведінки в ньому.

Список використаних джерел:

1. Демчинька Г.О. Інтегровані уроки як засіб підвищення якості знань учнів. *Основа*. 2015. № 10. С.11 – 10

2. Лоюк О.В. Інтегроване навчання як складова реалізації ідей нової української школи. Управління в освіті : Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 4–5 квітня 2019 року); за заг. ред. Ю.М. Козловського. Львів: Видавництво «Левада». С. 187–189

3. *Нова українська школа: поради для вчителя* Під заг. ред. Н. Бібік. – К. : ТОВ

«Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с

4. Онопрієнко О. В. Управління проектною діяльністю молодших школярів. *Навчання і виховання учнів 4 класу : методичний посібник для вчителів* упор. О. Я. Савченко. К. : Початкова школа, 2005. С. 53-54.

5. Пехота, О. М. Кіктенко А. З. Любарська О. М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. 2001. 256 с.

УДК 373.3.091.313:004.9(043.32)

Югас О.М., здобувач освіти ІІ–Ф курсу,
керівник: Синевич І.С., доктор філософії,
викладач педагогіки, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

ТЕХНОЛОГІЯ «WEB-КВЕСТ» ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ

Сучасні вітчизняні суспільні реалії, з одного боку, свідчать про прагнення значної частини молоді втекти у

віртуальний простір і зниження її участі у реальному спілкуванні, а з іншого – підкреслює важливість міжособистісного спілкування в різних сферах людського життя. Це вимагає від науковців і педагогів-практиків упровадження нових підходів, форм і методів навчально-виховної діяльності, які б відповідали потребам розвитку комунікативної компетентності особистості та сприяння їх самореалізації в особистому та громадському житті. Основи спілкування людини закладаються в дитинстві і важливе місце в цьому процесі займає школа. Сучасні вимоги та реформи суспільства в галузі національної системи освіти зміщують акцент зі знаннєвої на компетентісну парадигму, в тому числі у початковій школі. Чільне місце серед міжпредметних компетентностей належить комунікативній компетентності, яка є метою та засобом навчальної діяльності учнів початкових класів і формується в результаті систематичної навчальної роботи із застосуванням різноманітних засобів. Її набуття, з одного боку, готує дітей до активного спілкування та взаємодії у сім'ях, школах та широкому суспільстві, а з іншого, є основою для успішної участі у реалізації освітнього процесу в школі [1].

Сьогодні актуальним питанням є впровадження квест-технології на уроках початкової школи для створення оптимального освітнього середовища та ефективних умов всебічного розвитку учнів.

Широке коло певних проблем вдосконалення освітнього процесу привертають увагу вітчизняних та зарубіжних представників психолого-педагогічної науки, зокрема використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в початковій школі (Л. Петухова, О. Співаковський, В. Коткова, А. Кучай, О. Мороз та ін.), застосування веб-квесту як ефективного інструменту активізації пізнавальної діяльності молодших

школярів (Б. Додж, Т. Марч, Н. Кононець, І. Сокол, Л. Хоменко, В. Шмідт та ін.).

Ці дослідники впевнені, що освітній процес в сучасній початковій школі має оновлюватися одночасно з модернізацією всіх сфер життя суспільства. Тож урізноманітнення форм та методів навчання, що спряють розширенню кругозору дитини та оволодінню корисними навичками, є завданням кожного педагога [2, с. 103].

Тож, веб-квест розглядаємо не просто дослідження в мережі Інтернет. На відміну від останніх, веб-квести:

- здійснюються в класі;
- під час їх виконання вмикаються складні розумові дії (аналіз, порівняння, систематизація та ін.);
- запропоновані педагогом джерела слугують ключем для використання інформації, а не тільки для її збирання;
- зазвичай це групова робота з розподілом ролей та обов'язків [4].

Слід наголосити, що тематика веб-квестів, що використовуються в початковій школі, може бути найрізноманітнішою. Розрізняють два основні типи веб-квестів: короткострокові (тривають один-три уроки) і довгострокові (відбуваються протягом декілька місяців або семестру). Ми на уроках літературного читання в 2 класі працювали над квестами «Скарби народної мудрості», «Цікавинки Остапа Вишні» та «Дорогами рідного краю».

Для створення веб-квесту як інтегрованого освітнього засобу, вчитель має чітко дотримуватися його структури, яка була визначена авторами технології – Б. Доджем и Т. Марчем, а саме:

- вступ (опис ролей учасників, плану роботи, сценарію квесту);
- ключове завдання проблемного характеру і підсумковий результат самостійної роботи;

- список інформаційних джерел, Інтернет-платформ, посилань;
- опис процедури роботи;
- рекомендації або керівництво до дій (тимчасові рамки, спосіб використання електронних джерел, форма презентації результатів);
- опис критеріїв оцінки квесту;
- висновок, де резюмується отриманий учасниками досвід та висвітлюється планування нових завдань [3].

Отже, використання Web-квестів робить молодшого школяра самостійним, пристосованим до життя, який вміє орієнтуватися в різноманітних ситуаціях, сприяє розвитку пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі; розвитку критичного мислення, навичок інформаційної діяльності. З використанням даної технології вчитель початкової школи отримує дієвий спосіб формування мотивації навчання, творчого осмислення матеріалу, ретельного закріплення знань.

Таким чином, веб-квест – одна із найбільш ефективних моделей використання Інтернету в освітньому процесі. Учитель перестає бути джерелом знань, але створює необхідні умови для пошуку й обробки інформації. Така діяльність перетворює учнів на активних суб'єктів навчальної діяльності, підвищуючи не лише мотивацію до процесу здобуття знань, але й відповідальність за результати цієї діяльності та їх презентацію. Ця методика є сучасною та перспективною, має ряд переваг, заслуговує на широке впровадження в освітній процес.

Список використаних джерел:

1. Ільченко О.В. Використання web-квестів у навально-виховному процесі [Електронний ресурс]. Режим

доступу:

http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/32834/

2. Куриленко Н. В. Веб-квест як інноваційна технологія формування екологічної компетентності учнів у процесі навчання фізики. Природнича освіта і наука для сталого розвитку України : проблеми і перспективи : всеукр. наук.-практ. конф. 1-3 жовтня 2014 р. : матеріали конф. Суми, 2014. С. 103-108.

3. Співаковський О. В., Петухова Л. Є., Коткова В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kspu.edu/FileDownload..pdf>

4. Хоменко Л. Технологія «web-квест» як форма інтерактивного навчання молодших школярів в умовах НУШ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12241/1/17.pdf>

НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПФК МДУ

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ:
ТВОРЧИСТЬ, МАЙСТЕРНІСТЬ,
ПРОФЕСІОНАЛІЗМ»**

14 квітня 2022 р.

**Збірник тез доповідей
науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів
освіти ВСП «ГПФК МДУ»**

Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»
89600, Закарпатська область, м. Мукачево, вул. Я.-А.
Коменського, 59.
Е-mail оргкомітету конференції:
akademichna.nauka@gmail.com